НОВИ ИЗСЛЕДВАНИЯ 7

Камелия Николова	Гео Милев и театралният авангард
Александър Шурбанов	Приближаването на преводача Гео Милев към „Хамлет"
Анастасия Цандер	„Огненият змей" – мимическа приказка от Гео Милев
Младен Влашки	Театралната дейност на Гео Милев – още няколко контекстуални наблюдения
Ружа Маринска	Абонатите на сп. „Везни" – опит за социокултурен анализ
Джордж Касабов	Рейчъл Бриджет Еванс
Рейчъл Бриджет Еванс-Касабова	Евакуация
Приложение	Тетрадка с абонатите на сп. „Везни"

ГЕО МИЛЕВ

ЗА ТЕАТЪРА

АБОНАТИТЕ НА СПИСАНИЕ „ВЕЗНИ“

© Международна фондация „Гео Милев“, 2017
© Издателство „Гео Милев“, 2017
© Ружа Маринска, съставител, 2017
© Виолета Цонева, редактор, 2017
© Пламен Трампов, художествено оформление, 2017
ISBN 978-954-333-020-1

ГЕО МИЛЕВ

За театъра

◆

Абонатите на списание „Везни“

НОВИ ИЗСЛЕДВАНИЯ 7

Издателство „ГЕО МИЛЕВ“
Международна фондация „ГЕО МИЛЕВ“
София, 2017

Сборникът съдържа докладите, прочетени на научната
конференция, проведена през септември 2015 година
в Стара Загора в рамките на традиционните
Гео-Милеви дни.

КАМЕЛИЯ НИКОЛОВА

ГЕО МИЛЕВ И ТЕАТРАЛНИЯТ АВАНГАРД

Кризата, която преживява конвенционалният театър в края на XIX век, и остро критичното отношение на новопоявяващите се движения като футуризма, експресионизма и дада към реализма и ранномодерните направления натурализъм и символизъм, както и въздействащите влияния на другите изкуства – танца, живописта, киното, литературата, архитектурата и музиката, превръщат европейския театър в поле на множество търсения и експерименти. В първите десетилетия на XX век европейският театър преживява бурно развитие и силен интелектуален и артистичен кипеж. Това е период на интензивно търсене на нови театрални естетики, творчески методологии и начини на организация на театралните компании и театралната практика като цяло. Това е и време на откриване на нови пътища за художествена реакция на ударно променящата се социална, политическа и културна среда. Този изключително силен период в неговата история често е определян като „Голямата театрална реформа“.

Някои от неговите водещи фигури като Едуард Гордън Крейг в Англия, Макс Райнхард, режисьорите експресионисти Фелинг и Йеснер и представителите на епическия театър Ервин Пискатор и Бертолт Брехт в Германия, Константин Станиславски и Всеволод Майерхолд в Русия и Жак Копо и Антонен Арто във Франция се превръщат в законодатели на световния театър и в примери за следване от новите поколения. Мощното театрално обновление, инициирано и предвождано от тях, и специално от експресионистите, Райнхард и Брехт в Германия и руските режисьори Станиславски и Майерхолд, обаче спира след установяването на тоталитарните режими в Германия и Русия. В резултат на това развитието на новите театрални идеи и експерименти в основните театрални центрове в Централна и Източна Европа е преустановено през следващите години до края на авангардния период.

В посочената ситуация на принудително и преждевременно прекратяване на движението на театралния авангард в неговите централно- и източноевропейски центрове още по-важна става ролята на няколко други театрални култури от източноевропейската част на континента. Веднага трябва да уточня, че до днес тази роля все още не е достатъчно проучена и представена. През 20-те и 30-те години по географски и естетически причини артистите, работещи тук, в значителна степен живеят между театралните култури на Германия и Русия. Повечето от тях обикновено са получили актьорското или режисьорското си образование в Германия или в Русия, а често – и в двете страни. Ето защо те повече или по-малко работят под влияние на театралните култури на тези страни, като стъпват върху възприетите от тях традиции и нови подходи. Те обаче ги развиват и смесват по свой оригинален начин, създавайки понякога ярки нови театрални естетики и форми. Това любопитно смесване и рециклиране на средствата и методите на условно-експресивния нереалистичен театър, характерен за експресионистите и Райнхард в Германия и на реалистичния психологически театър на Станиславски и неговия Московски художествен театър, както и (отчасти) на руския сценичен конструктивизъм, се наблюдава до началото на 40-те на цялата източноевропейска сцена – от Хърватия и България до Полша.

Две са основните посоки в креативната централно- и източноевропейската сценична практика, свързани с въздействието на германското и руското театрално влияние във времето между двете световни войни. Първата от тях е формирането на няколко театрални режисьори и експериментални студии в началото на 20-те, които обогатяват германския театрален експресионизъм със собствени оригинални варианти, като включват в него елементи от символизма и психологическия театър и го адаптират към местните театрални конвенции.

В Хърватия това е преди всичко режисьорът Бранко Гавела (1885 – 1962), който заедно със своя сценограф Любо Бабич (1890 – 1974) прави на сцената на Хърватския национален театър в Загреб серия от експериментални представления в експресионистичната естетика – като „Ричард III“ и „Дванайста нощ“ на Шекспир и „Шест лица търсят автор“ на Пирандело. По същото време в Хърватия друга група от млади режисьори, художници и писатели организират първото експериментално студио там, като смесват различни авангардни и най-вече експресионистични идеи и стратегии. Наричат го „Нов театър“ и студиото става авангардната сцена на Хърватския национален театър.

Едно от най-значимите събития в тази посока в началото на 20-те години на миналия век е създаването на първата експериментална театрална лаборатория в Полша, наречена „Редута“[1]. Тя е открита през 1919 г. от Юлиус Остерва и Миечеслав Лимановски. Лабораторията, чийто опит продължават Тадеуш Кантор и особено Йежи Гротовски, съществува през целия междувоенен период – от 1919 до

---

[1] Виж също: Braun, Kazimierz. A Concise History of Polish Theatre from the Eleventh to the Twentieth Century. The Edwin Mellen Press, 2003.

1939 година. Остерва и Лимановски развиват собствени оригинални начини на използване на елементи от театралния експресионизъм, конструктивизъм и други авангардни стратегии, както и на някои идеи от театъра на Станиславски и полския романтизъм. Спектакълът Ulicadziwna е емблематичното представление на смесената авангардна естетика на „Редута“ в началото на 20-те.

В България това е Гео Милев[1] (1895 – 1925) – големият поет, публицист, художник и първият режисьор в нашия театър (в чиято чест е и днешната ни конференция). Гео Милев получава образованието си в Германия, включва се в експресионистичното движение, като създава няколко оригинални новаторски представления в експресионистичен стил – „Мъртвешки танц“ на Стриндберг и „Електра“ на Хофманстал в Народния театър в София, и „Маса-човек“ на емблематичния автор на немската експресионистична драма Ернст Толер в театър „Ренесанс“ в София.

Втората основна посока в развитието на централно- и източноевропейската сцена през този период, свързана с въздействието върху нея на германското и руското театрално влияние, е продължаването на авангардните експерименти и търсенето на нов театрален език през 30-те години на миналия век, когато този процес вече е прекратен в Германия и Русия.

В следващата част на моя доклад ще разгледам началото на българския театрален авангард и дейността на неговия основоположник Гео Милев в контекста на дотук представеното схващане за движението на театралния авангард

---

[1] Виж по-подробно: Николова, Камелия. Експресионистичният театър и езикът на тялото. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2000.

в Централна и Източна Европа в междувоенния период. С други думи – ще докажа значимото място на Гео Милев в посочената по-горе първа посока, в която се проявява влиянието на театралните центрове Германия и Русия върху сценичната практика в централната и източната част на континента в годините около Първата световна война, а именно възникването на оригинални варианти на експресионистичен театър в локалните култури. Ще разгледам театралния теоретик и режисьор Гео Милев като един от автентичните и оригинални театрални експресионисти от времето на установяването и разцвета на театралния авангард в Германия.

В книгата си „Експресионистичният театър и езикът на тялото“, публикувана през 2000 г. от Университетското издателство „Св. Климент Охридски“, правя сравнително изследване на германския театрален експресионизъм и експресионистичния театър на Гео Милев. „На две от предишните конференции в рамките на Гео-Милевите дни в Стара Загора имах възможността да анализирам от посочената гледна точка две от неговите основни театрални реализации – „Мъртвешки танц“ на Стриндберг в Народния театър през 1920 г. и режисьорския му проект за „Електра“ на Хофманстал, осъществен на същата сцена, но недопуснат до премиера (октомври 1923 – януари 1924). Днес ще разгледам само студията му „Театрално изкуство“[1], публикувана във фамилното издателство „Везни“ през 1918 г., която е неговият театрален манифест и в която той заявява цялостен радикален проект за обновление и трансформация на българския театър чрез „прераждането“ му като експресионистичен.

Интересът на Гео Милев към театъра започва от студентските му години в София (1911 – 1912) и се превръща в трайна страст по време на следването му в Лайпциг (1912 – 1915). Целта на изучаващия философия амбициозен студент е „професорска катедра в университета“, но с приобщаването му към експресионистичното движение тя е заменена с упорито желание за театрална кариера като режисьор. Видяна през призмата на активистката позиция на експресионизма, тази странна непоследователност се оказва закономерен ход. Ключовото за експресионистичния проект вярване, че преустройството на света е възможно да бъде извършено единствено чрез (себе)просветлението на отделната личност, която да открие пред човечеството намерената от нея истина, извежда театъра в предните редици на експресионистичната акция заради качествата му на трибуна, на пространство за диалог и въздействие върху обществото. От друга страна, доколкото театърът е средство за общуване, език, на който откритото от отделната личност ново съдържание трябва да достигне до множеството, то той също е необходимо да бъде преоткрит и пресъздаден, за да изрази адекватно това ново съдържание. По тази логика решението на Гео Милев да стане режисьор е радикален, иконоборчески акт. Акт, предполагащ рушене на стария език на съвременния му български театър и формулирането на нов, който да заеме мястото му.

---

[1] Г. Милев. Театрално изкуство. Ст. Загора. Изд. „Везни“, 1918.

Студията на Гео Милев „Театрално изкуство“ е програмната крачка в търсенето на нов сценичен език. Тя представлява едновременно и манифест, и конспект на неговия експресионистичен проект. Реализацията на този проект авторът упорито преследва през следващите няколко години до ранната си смърт през 1925 година. Студията е написана като конкретна програма за практическа работа, чието намерение е въвеждането на „новия театър“, който би приключил с романтичните пози и натуралистичното уподобяване на тогавашната българска сцена и би ги заменил с изкуството на ритъма, на първичната простота и яснота на израза, наречено от Гео Милев „абсолютна реалистика“. Заявените от него в тази теоретична работа реформаторски идеи биха могли да бъдат определени като оригинална, повлияна от условията на местната сценична практика, проява на Geist-направлението в театралния експресионизъм.

Добре премислената и отчетливо, дори аскетично последователна схема на Гео Милев за преобразуване на театралния акт се състои от пет основни положения. Те са: 1) преобразуване на театъра „като изкуство“; 2) преформулиране на отношението театър-публика; 3) „преображение“ на актьора като художник чрез „ръката на режисьора“, 4) създаване на представлението от режисьора според неговия вътрешен ритъм, породен от пиесата и 5) раждане на театъра от текста на драматическия поет, при положение че той е „художествено произведение“ (което в разбирането на Гео Милев означава „драма на ритъма“). Тези пет положения могат да бъдат осъществени чрез сценичната реализация на четири точно определени драми – „Едип цар“ на Софокъл, „Хамлет“ на Шекспир, „Призраци“ на Ибсен и „Пелеас и Мелизанда“ на Метерлинк.

Поради ограниченото време тук ще се спра само върху третото и определящо от гледната точка на автентичността и оригиналността на експресионистичния театрален проект на Гео Милев положение – преображението на актьора като художник чрез „ръката на режисьора“.

Непосредствено след войната Гео Милев извежда статута на актьора в българския театър като основно проблематично положение, нуждаещо се от разрешаване. Независимо от някои терминологични неясноти и спорни исторически мотивировки, на тази част от текстз авторът обръща най-голямо влияние, ако се съди по стремежа му да покаже задълбочено и основаващо се на широка подготовка познаване на въпроса. Тъй като програмният текст търси „погрешността“ на съществуващия театър и точната стратегия за прераждането му, тенденциозно тръгвайки от „абсолютното му начало“, от самата му същност (един типичен експресионистичен жест!) – т.е. от изначалната същност на театъра като опозиция играещ–гледащ, този композиционен ход е напълно закономерен. Като крайния резултат на театралното творчество, като завършения образ, който, заедно със сценичното пространство, застава пред очите на зрителя, актьорът се оказва за Гео Милев непосредственият обект, който трябва да бъде ***преобразен***, за да се състои ***преображението*** на театъра.

Необходимостта от преобразяване на актьора има две страни. Едната се отнася до отговора на въпроса „В какво се изразява това преобразяване?“, а другата – до установяването кой го извършва. Гео Милев дава директен отговор и на двата въпроса. Първият от тях е, че за да стане театралното изкуство, е нужен „актьорът като художник“. Отговорът на втория въпрос също е категорично формулиран: преобразуването на актьора се извършва от режисьора и драматическия поет.

„Режисьорът е духът, който обединява и ръководи към желания художествен резултат работата на отделния актьор и на всички актьори заедно (ансамбъл). В ръката на режисьора стои цялата постановка на една пиеса, затова театралното изкуство е всъщност изкуство на режисьора. Режисьорът създава актьора, насочва играта на актьора, създава декорите, дава идеята на декоративния художник, създава осветлението, създава музиката на диалога и пр.“[1]

---

[1] Пак там, с. 89.

Преди да стигне до извода, че желаният театър като изкуство е творение, „изкуство“ на режисьора, Гео Милев ясно заявява какво разбира под понятието „изкуство“. Това разбиране напълно съвпада с експресионистичния възглед. Според въведената от автора дефиниция изкуството е „въплъщение на духа“, на онази сила, която се проявява само като „ритъм“ и следователно може да създаде изкуството единствено като ритъм. В качеството си на въплъщение на определен ритъм то се движи между две крайности – ако си служи с „действителни, конкретни елементи“ (т.е. образи от предметния свят), то е „абсолютна реалистика“, а ако си служи с абстрактни елементи („елементарности“ от рода на цвят, звук), то е „иреалистика“ (абстракция). Независимо от променената терминология, в това определение лесно може да бъде разпозната мощната сянка на Кандински и Ворингер и логиката, обособила Schrie- и Geist- направленията в германския театрален експресионизъм.

Тук е мястото да бъде направено едно съществено уточнение. По времето, когато Гео Милев посещава Германия за втори и последен път, от 5 февруари 1918 г. до 1 март 1919 г., театралният експресионизъм вече е формиран и преживява своя първи подем. Неговото формиране се осъществява в две отделни и независими едно от друго направления – Schrie- и Geist-, които след 1919 г. се обединяват в Берлин в така наречения емблематичен (или Ih) стил. Schrie-представлението се обособява в провинцията, а Geist-представлението – в Берлин около кръга „Дер Щурм“. Основната разлика между двата вида експресионистичен постановъчен метод е, че първият се основава на изразяването чрез деформациите на ***натурата*** – телата и предметите (според терминологията на Гео Милев – чрез действителни, конкретни елементи), а вторият – на изразяването чрез натрупването на ***абстрактни*** пластически форми, цветове, звуци и линини (според терминологията на Гео Милев – чрез абстрактни елементи). Погледнати в ретроспективата на своите преки театрални предшественици, двата постановъчни метода биха могли да бъдат видени като пренапрягане и превръщане в ново качество на ***натурализма*** – Schrie, и като крайно сгъстяване и превръщане в ново качество на ***символизма*** – Geist.

От направеното уточнение и от следващите разяснения в студията на горе цитираната теза на Гео Милев се налага изводът, че той добре познава и различава двата стила. Нещо повече, макар и индиректно, заявява предпочитанията си към ***ирреалистиката***[1]***,*** аналог в неговата терминология на Geist-стила. За това предпочитание могат да бъдат изтъкнати две основни причини. Едната от тях е подходът на Гео Милев към експресионизма от символизма (а не от натурализма). Другата причина е сближаването му през 1918 г. с групата около „Дер Щурм" и опознаването, или може би по-точно ***разпознаването*** на собствените му нагласи в нейната театралната идеология, реализирана в създаването на „Щурм бюне" и първата постановката на Лотар Шраер „Санта Сузана" (премиера – 15 септември 1918). Всичко, казано дотук, води до обобщението, че заявените от Гео Милев реформаторски идеи в областта на сценичното изкуство трябва да бъдат определени като проява на Geist-направлението в театралния експресионизъм.

От гледна точка на предложеното от Гео Милев определение за изкуството важен става въпросът „Какво е изкуството като ритъм, т.е. какво е ритъмът и как се постига?". Следвайки Кандински,[1] Гео Милев го дефинира като „стилизирано, художествено съчетание на елементие"[2]. От своя страна елементите са сведените до абсолютната си първичност („примитивност"), до абсолютно неделимата си съставка – форми на духа и материята. В примерите, дадени от Гео Милев, „елементът" на музиката е звукът, на живописта – линията и краската, на поезията – думата. Съчетавайки тези елементи, природата твори формите и смисъла на света. Същата е и функцията на художника, на „Богът Аз" – да създава творба (свят) чрез свое собствено съчетаване на първични, непроменливи елементи, т.е. чрез създаване на един или друг ритъм. Доколкото художникът оперира с първични стойности, достъпни (следователно и съчетанията им) за всички хора по силата на това, че са човеци като него, то той прекратява „времето на отделната индивидуалност" и открива епохата на „колективната индивидуалност"[3].

Това сбито излагане на тезата на Гео Милев за изкуството на театъра като изкуство на създаването на (един или друг) ритъм на сцената открива принадлежността му към групата на авангардистите, заменили в първата четвърт на века езика на разума с първичния, непредоставен език на сетивата, с ***езика на тялото.***

Изложената теза автоматично дефинира режисьора като човек, който поражда представлението по логиката на своя

---

[1] Г. Милев. Театрално изкуство. В: Цит. съч., с. 82, 83, 87-88, 89.

[1] В. Кандински. За духовното в изкуството. София. 1998; За сценичната композиция. В: М. Браунек. Театърът в ХХ век. Алм. „Гестус". София, 1990.

[2] Г. Милев. Театрално изкуство. В: Цит. съч., с. 81.

[3] Това заключение Г. Милев изказва в статията си „Аксиоми и противоречия", използвайки тук цитираните термини. Виж Г. Милев . Съчинения. Т. II.1976, с. 127 – 129.

собствен вътрешен ритъм. С други думи – като човек, който съчетава елементите на представлението, намирайки („композирайки“) тяхната „музика“ (тяхното общо звучене). Преди това обаче той трябва да ги е свел до изначалната им простота, да ги е превърнал в първични елементи. Това е дълъг процес, който „има вид на труд“[4] и касае всички изкуства, съставящи представлението. Определяща тук е работата му с драматурга и особено с актьора. От направените разсъждения става ясно, че като идеология проектът на Гео Милев има ***изцяло експресионистичен характер***. Конкретните форми, предложени от автора за изразяването на този характер, обаче не винаги успяват да достигнат неговата категоричност.

В контекста на разбирането на Гео Милев за театъра като „изкуство на режисьора“ се оказва, че да „създава актьора“ в качеството му на „художник“ за режисьора означава ***да оформи тялото и гласа му*** в съответствие с установения от него ритъм на пиесата. Актьорът става художник, като твори самия себе си, доколкото той е материалната обвивка на вътрешния организъм „театър“, който зрителят гледа. Затова е необходимо изпълнителят да се избави от миналото си на актьор на „широкото амплоа“ и на „имитатор–типик“ и да се остави да бъде доведен от режисьора до създаването на сцената не на наподобен, „външно преживян“ характер, а на „нов“ художествен образ. Пътят до този образ е пътят на ***„преображението“***.

Използването от Гео Милев на ключовия за експресионистичното разбиране за творчеството термин „преобразяване“ е симптоматично. То директно открива, че авторът на студията манифест предвижда работата на режисьора с актьора като постъпателен процес на свеждане на ролята до нейната изначална същност, до нейното ядро, до нейната първична „елементарност“. Така например Гео Милев предлага цялото поведение на Едип от трагедията на Софокъл да бъде сведено до стремежа му да открие истината – „той цял е само дирене“[1]. Веднъж постигната, тази елементарност трябва да бъде изразена от актьора с пестеливи, бавни, ясни и отчетливи движения на тялото и добра музикална „оркестрация“ на дикцията на отделния актьор и на диалога като цяло.

В заключителната част на студията си Гео Милев се опитва да конкретизира това твърде общо и описателно предписание за играта на актьора. Той уточнява, че доколкото актьорът присъства на сцената като материален, конкретен елемент, неговото изкуство би могло да се стреми единствено към ***абсолютна реалистика***. А това означава да се избягват на всяка цена всички натуралистични подробности, „всички излишности“, за да се „остави изкуството да действа като изкуство“, т.е. като творение на духа. След така направените уточнения за актьорското изкуство в качеството му на абсолютна реалистика Гео Милев заключава: „това е тъй нареченото монументално изкуство“.

Актьорът като монументална фигура, като „трансцедентална скулптура“ е изискване и постижение на късния, емблематичен театрален модел на експресионизма. Този монументален вид актьорско присъствие в него е постигнат чрез обединение на двата предшестващи изпълнителски експресионистични стила. От Schrie-направлението е взето присъствието на непосредственото актьорско тяло, чиито екстатични жестикулации обаче са подчинени на обобщените и опростени форми на тялото маска от Geist-експресионизма. Необходимостта да адаптира теоретичните си идеи, клонящи към Geist-естетиката, към живото актьорско тяло на българския актьор, води Гео Милев още през 1918 г. към подобно формулиране на актьорския експресионистичен език.

---

[4] Г. Милев. Театрално изкуство. В: Цит. съч.

[1] Гео Милев. Театрално изкуство. В: Цит. съч., стр. 96.

Трябва да се признае, че твърде общото и описателно виждане за практическия път на изговаряне на експресионистичния език на тялото от българския актьор оставя впечатление за известна символистична визия на изискваното от Гео Милев поведение на изпълнителя на сцената, въпреки че зад него безусловно стои експресионистичната решимост да се изрази абсолютната същност на нещата.

Ето защо проектът „Театрално изкуство“ на Гео Милев може да бъде определен като преход към експресионизъм „в движение“. Подобно определение има предвид, че този проект довършва българския театър като ранно-модерен (като символистичен) и едновременно с това се стреми да го разруши като такъв, за да го превърне в радикално нов, същински модерен (експресионистичен). Актуалността на „Театрално изкуство“ разпръсва последните съмнения за автентичността на оригиналния експресионистичен жест на Гео Милев за българския театър.

АЛЕКСАНДЪР ШУРБАНОВ

ПРИБЛИЖАВАНЕТО НА ПРЕВОДАЧА ГЕО МИЛЕВ КЪМ „ХАМЛЕТ“

Когато през 1964 г. издателство „Народна култура“ публикува окончателната засега версия на Гео-Милевия превод на „Хамлет“ под редакцията на Леда Милева,[1] проф. Марко Минков с право го определя като най-сполучлив сред около 15-те български превода на Шекспировия поетико-драматически шедьовър.[2]

Този превод обаче съществува в два доста различни варианта – единият, публикуван през 1919 г. в Библиотека „Везни“ на едноименното издателство,[3] а другият – през 1928 г. в Библиотека „Вечни спътници“ на издателство „Хемус“, афиширан като „второ поправено издание“.[4] Това наистина е основна преработка, която превръща една доста сурова чернова в бляскаво постижение на литературното пресъздаване. Същевременно в нея се запазват явни следи от първоначалния текст. Така двата варианта ни предоставят рядката възможност за сравнителен прочит, който трасира преводния процес в рамките както на конкретната задача, така и в общ исторически план.

---

[1] Шекспир, *Хамлет принц датски*, Превод от английски на Гео Милев, четвърто издание, София: Народна култура, 1964.

[2] В послеслова си към изданието (пак там, с. 239) проф. Минков пише: „Преводът на Гео Милев, който се предлага тук, е сравнително свободен; той често се отдалечава доста съществено от буквалния смисъл на Шекспировия текст и нерядко заменя поетичните му образи с други. Но от всичките опити да се пресъздаде „Хамлет“ на български език – а те не са малко на брой – той е най-верен на духа на Шекспировата поезия и дава най-добра представа за нея.“

[3] Виллиамъ Шекспиръ, *Хамлетъ принцъ датски*, Преводъ отъ английски на Г. Милевъ, Стара Загора: Везни, [1919].

[4] *Хамлетъ принцъ датски*, Трагедия от Уилиамъ Шекспиръ, Преведе от английски Гео Милевъ, второ поправено издание, София: Хемус, 1928.

Второто издание излиза цели девет години след първото и три години след гибелта на преводача. Въпреки значителните разлики между двете редакции, след техния детайлен успореден прочит за мен няма съмнение, че поправките са дело на Гео Милев, а не на друга ръка.[1] Но на какво се дължи тогава това закъснение на публикацията? В спомените на Никола Фурнаджиев четем, че през 1925 г., малко преди изчезването на Гео в подземията на Обществената безопасност, двамата са се срещнали пред книжарницата на Чипев в София и Фурнаджиев е получил като дар току-що излязлото ново издание на „Хамлет“.[2] Такова издание през 1925 г.

---

[1] Това ми убеждение се подкрепя от запазените в Българския исторически архив (Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“) няколко страници (най-вече цялата първа сцена на пиесата) от първото издание на Гео-Милевия превод, върху които с почерка на преводача са нанесени с черно мастило редица поправки (БИА ф. 26, а. е. 28, л.). Почти всичко от тези поправки влиза във второто преработено издание, но те очевидно свидетелстват само за началото на преработката, защото впоследствие сигурно са пренесени на други листове и са значително умножени и развити. Ясно е обаче, че избраната тук посока на редактирането се запазва и докрай. Запазена е и заглавната страница на книгата, която с почерка на Гео Милев е пренаредена почти в окончателния вид, в който я виждаме във второто преработено издание.

[2] „Никола Фурнаджиев“, в: *Гео Милев в спомените на съвременниците си*, Ред. колегия: Леда Милева, Иван Гранитски. София, „Захарий Стоянов“, 2009, с. 467. Споменът на Фурнаджиев е публикуван в по-ранното издание на сборника под същото заглавие от издателство „Български писател“ през 1965 г., а оригиналът се съхранява в къща музей „Гео Милев“ в Стара Загора.

обаче не е регистрирано и не съществува в библиотеките. Какво е станало? На последния лист на изданието от 1928 г. е отпечатан списък на книгите, включени в посочената издателска библиотека, с обяснение, че това са „литературни пособия за средношколци, одобрени от Мин. на нар. просв.“ Списъкът съдържа две произведения на Шекспир – „Венера и Адонис“ и „Ромео и Жулиета“, но не и „Хамлет“. Можем ли да предположим, че през 1925 г., когато очевидно се е учредила библиотеката, Гео Милев е подготвил по покана на издателя преработена версия на своя превод от 1919 г., написал е за него и обширния предговор от 23 страници и го е предал в издателството? Някакви сигнални екземпляри от книгата може би са излезли преди отвличането и убийството на поета, но след това вече е станало политически „нецелесъобразно“ негов текст да се предлага от правителствен орган на учащите и на издателя се е наложило да изчака три години, докато се позабрави историята, за да обнародва превода. Междувременно „Хамлет“ е бил изваден от министерския списък и впоследствие е бил включен в библиотеката тихомълком.

Тази хипотеза е привлекателна, но несигурна – несигурността ѝ се усилва от големия брой печатни грешки, графически недомислици и други пропуски във второто издание, които преводачът със сигурност би отстранил, ако имаше възможност да прочете коректурата. Възможно ли е тогава издателят да е приготвил книгата за печат, но след изчезването на Гео Милев да е унищожил подхванатото издание, включително и печатарския набор, а три години по-късно, когато събитията от 1925 г. са донякъде отшумели, да го е набирал наново по предвидливо скътания ръкопис, при което преводачът вече не е могъл да има контрол над крайния продукт?

Такова разрешение на ребуса би било приемливо, ако не съществуваха в текста многобройни поправки на елементи от първия вариант, които са останали очевидно недовършени, неизведени до нормална стихотворна форма. Подобни недоработени места свидетелстват, че редактирането не е имало възможност да стигне докрай. Взискателният Гео Милев едва ли е могъл да предложи за печат текст в такова състояние. Тогава?

Изглежда, ненадейната гибел на преводача е прекъснала работата му над ръкописа, върху който се опира второто издание, и той е предложен на издателството впоследствие от други хора във вида, в който е оставен. А споменът на Фурнаджиев? Дали той е плод на някакво объркване – на годината на срещата или на заглавието на подарената книга? Отговорът е неясен. Колкото и да е незадоволителен този край на нашето разследване, ще трябва да спрем дотук и да пристъпим към оглед на самата преработка и нейните принципи.

Най-очебийната посока на движение от първия към втория вариант е към по-съвременен български език, изчистен от архаизми. Не по-малко категорична е и тенденцията към налагане на по-естествен и непринуден изказ, освободен от литературна претенциозност. С тази цел преводачът е готов да разчупи по-смело от всякога метрическата рамка на стихотворната реч. Тези движения се съпътстват и от стремеж към по-ясно, а и по-точно изразяване на идеите и образите на оригинала, включително по-ефикасното модулиране на интонационния релеф.

Що се отнася до осъвременяването на езика, промяната във втората редакция е толкова значителна, сякаш не са минали няколко години, а няколко десетилетия. Ето как се

коригират морфологични форми и лексика: младий Фортинбрас <–> младият Фортинбрас; духът блудящ <–> духът, що броди; о, как безстидно, бързо <–> как срамно, бързо; но знай, достоен юнош <–> но знай, достойний момко.

Да видим сега как се постига по-естественият изказ. Първият вариант е все още под силното езиково влияние на оригинала, на места методът е почти буквалистичен (което, разбира се, не е гаранция срещу неточно разбиране на първообраза на места). Втората редакция е освободена от тези ограничения и се стреми към идиоматичен български език, превръщайки текста от нещо като подстрочник в пълноценна литературна творба. Заедно с това преводачът систематично преодолява изкуствената литературност на предишното издание, която се набива на очи особено с множеството насилени инверсии. Ето някои примери: кой смени те? <–> кой дойде да те смени?; което ний, две нощи/подред видели сме <–> което сме видели/подред две нощи тук.

Нерядко, за да се изправи инверсията, новата редакция поема дори риска да разстрои метриката на стиха. Впрочем преводачът започва и съвсем съзнателно да раздвижва прозодичната схема – най-вече посредством все по-честите резки анжамбмани, които правят стихотворния ред очебийно незавършен. Още на първата страница преносът „помоли ги/Ти да побързат“ се прередактира в „помоли/ги да побързат“. Ето и още няколко красноречиви примери: „самата ти от все сърце го/посрещаш“; „с усилена/и зорка стража непрестанно се/тревожи нощний сън на гражданите“; „и аз, едничък негов син, днес да/изпратя тоя същия злодей/в небето!“ Този похват прави невъзможно рецитаторското скандиране на драматичния текст и принуждава актьора да търси смисловите цялости, вместо да разчита само на стиховата графика. Може би в това развитие можем да открием нарастващата грижа на театрала Гео Милев за звучащото сценично слово.

Във втората редакция преводачът си позволява по-често отпреди да въвежда по примера на оригинала и удължени, шестостъпни стихове, много повече внимава да не пропусне и емфатичните съкратени стихове, като дори прибавя някои от себе си – особено в дългите монолози. По този начин умело разместава емоционалните и смисловите акценти на драматичната реч, като постига и пъргавина на сценичната реч, подобна на Шекспировата.

Но може би по-важно от всички тези промени е все по-смелото раздвижване на метриката вътре в отделния стих. Размяната на прозодични ударения, вмъкването на допълнителни срички, водещи до разколебаване на ямбическия размер, са много по-широко застъпени във втората редакция и спомагат за преодоляване на монотонността. Например стихът „Но ето, че днес младий Фортинбрас“ от 1919 г. без колебание се осъвременява езиково в „Но ето, че днес младият Фортинбрас“; „на тялото, чиято той глава/ ще бъде“ се нормализира синтактически в „на онуй тяло, на което той е/глава“ и т. н.

Въобще преработката от 1928 г. залага много повече на изразителността и ударността на езика. Стихът е ритмизиран, разгръща се в пълна степен неговата интонационна мощ – характерната Гео-Милевска поетична енергия, която познаваме от поемата „Септември“. Един от многото възможни примери ще е достатъчен. Докато в първата версия Полоний подканя сина си с думите „Минава времето; върви, че чакат“, във втората той вече е много по-настойчив и нетърпелив: „Минава време; чакат те, върви.“

И още нещо, заслужаващо отбелязване: стремежът на преводача в новата редакция е към по-ясен, по-понятен изказ, дори ако това означава отдалечаване от буквата на оригинала. За постигане на пределна яснота Гео Милев вече е готов и да разширява размера на текста. Във варианта от 1919 г. той е изключително пестелив и гледа да не умножава броя на стиховете, в резултат на което немалко изречения са елиптични и спънати. Сега те се разгръщат към по-пълно смислово покритие на оригинала.

Тези бележки биха могли да се продължат, а и да се разширят с обилни илюстрации, но за това – по друго време и на друго място. Достатъчно ще е да заключим, че преди да навърши тридесетата си година, Гео Милев създава образец на поетико-драматичния превод и дава безценен урок на следващите поколения български преводачи за висока проба творчески професионализъм и самовзискателност.

АНАСТАСИЯ ЦАНДЕР

„ОГНЕНИЯТ ЗМЕЙ“ – МИМИЧЕСКА ПРИКАЗКА ОТ ГЕО МИЛЕВ

Текстът „Огненият змей. Мимическа приказка“ е публикуван за първи път през 1942 г. в сборника „Театрално изкуство“, който документира големия интерес на Гео Милев към сцeничното изкуство. По спомените на Мила Г. Милева тази пантомима на фолклорна тема е трябвало да бъде представена в театъра на Макс Райнхард – Дойчес театър, Берлин – през 1922/1923 г. с музика от Панчо Владигеров, който по това време работи като композитор към същия театър. За това, че са направени и първи стъпки по осъществяване на постановката, свидетелства запазеният в архива на Гео Милев автограф на немския превод, който носи следи на работен екземпляр.

Малцина изследователи споменават бегло „Огненият змей“ във връзка с театралните опити на Гео Милев; напоследък Мая Горчева обръща внимание на сюжетната връзка на текста с вариацията „Змей“ от стихосбирката „Иконите спят“ и споменава фактите около замисления проект.

Тук бих искала да се спра по-подробно на „Огненият змей“, който според мен е интересен като нов жанр в творчеството на Гео Милев – като либрето към пантомима, която, разгледана в европейски контекст, изглежда не така случайна и маргинална, а напротив – намира своето място в актуалните художествени търсения на театъра от началото на XX век.

И така „Змей“ и „Огненият змей“ – лирически монолог и безсловесен театрален пърформанс. Какво ги свързва, както ги различава и защо поетът се обръща към жанра на пантомимата, която елиминира езика? Безспорно двата текста са свързани чрез общия сюжет – любовта между девойката и змея; но каква разлика в трактовката! Лирическият монолог представлява изблик на първични потиснати желания и страсти, еротичен сън, който стига до пароксизъм и чийто езиков израз е задъхан, начупен, фрагментарен, асоциативно-хаотичен. Лирическата героиня е само глас, който в настойчиви императиви зове, иска, подканя, а в субективно възжеланата прегръдка на змея фрагментарно се очертава неговият физически образ.

В „Огненият змей“ срещата между девойката (тук с конкретното име Рада) и митичния любовник се визуализира, двамата придобиват сценична плът и кръв. В театралния пърформанс те действат като обективни фигури в обективна обстановка, колкото и стилизирана да е тя. За тази стилизация подсказва подзаглавието „мимическа приказка“: театралният пърформанс се разиграва в сферата на въображението, в приказно-фантастичен свят, той е, както казва Хофманстал, Fantasie des Auges („Нагледна фантазия“). В този смисъл текстът на „Огненият змей“ може да се отнесе към жанра на либретото, в който езикът има двояка роля: от една страна, функционална, доколкото сценарият определя пространствената и мимическо-музикалната реализация на театралното представление; от друга страна обаче, либретото представлява текст с художествени качества, които събуждат във въображението на читателя съответни образни представи и насочват тяхното осмисляне.

А какъв по-внушителен образ от този на Огнения змей!

За Гео Милев той е „най-грандиозният образ в българското народно въображение“. За разлика от Змея Горянин на П. Ю. Тодоров и в съгласие с Пенчо Славейков той го нарича Змей Огнянин и именно сценичното му превъплъщение дава възможност той да се яви нагледно с целия блясък на своята демонична природа: той е „люспест, червен, бляскав, огнен – с големи, ципести червени крила“, с „широки огнени очи“, той цял е изтъкан от светлина и пада пред изумената Рада от разкъсаното от мълнии и гръмотевици небе. Ефектът е поразителен! Този фантастичен герой може да се появи и да действа само във фантастична обстановка. Както Мая Горчева отбелязва, „топосите – долина, чешма, пустота и самота сред полупланина полуоблаци, отвор на пещера и камбанен звън долу откъм долината – явно издават литературния субстрат на драмата „Змейова сватба“ от П. Ю. Тодоров“, но Гео Милев изрично набляга на стилизацията:

„Целият декор е изпълнен в кубически стил, неузнаваем като действителност“, „осветлението неестествено: синьо, червено, жълто, тъмно зелено и черни отвесни линии“, а указанието му за музиката – „В музиката впечатление за червено и златно“ откровено напомня за синестетичните ефекти на Кандински. В немския превод на либретото е добавена и забележка относно костюмите: „... както декорите и осветлението, така и те трябва да бъдат свободна художествена обработка на националните носии, така че пиесата да не придобива никакъв национален или локален колорит, а само свободно художествен приказен колорит“.

Всички тези указания за абстрахиране от реалната действителност в стремеж към постигане на приказно-фантастично въздействие трябва да представят митичната ситуация като сън, срещата със змея като бленувано отключване на потиснатите първични желания и освобождаване на подсъзнателното в женската душа. Главен инструмент за изразяване на този блян е тялото на актьора с неговите движения, жестове, мимика, танц. Гео Милев залага преди всичко именно на тях и хореографира взаимното приближаване и отдалечаване на двамата протагонисти, за да очертае ритмичната линия на любовно привличане и отблъскване: вцепеняващо изумление, трепет, нерешителност и вътрешна борба при Рада, които се изразяват с външна неподвижност и втренчен поглед, докато змеят бавно се приближава, „втренчен в нея, сякаш я пие с широките си огнени очи“ и с жестове дава да се разбере, че тя е неговата избранница и иска да я отведе в непристъпното си царство. Това, което привлича Рада, е другостта на митичното същество; в немския превод на либретото е добавена кратка уводна сцена, в която е представена раздялата на Рада с нейния земен любовник в съответствие с началния стих на „Змей“: „Остави ме!“, но в сравнение с интуитивната увереност в лирическия монолог – („О, знам: ти си Той!“) тук чувството се изгражда постъпателно чрез самопредставяне на змея („Той замахва бавно с ръка назад някъде – започва да ѝ разправя кой е, отде иде, де е неговото царство... колко е страшен за хората – но че всъщност той страда от този страх у другите ...“), докато тя му подава ръка и пада в прегръдките му.

Любовното сливане намира израз в шеметен танц, „фантастично екзотичен; постепенно все по-див и безумен“ и кулминира в полет, който трябва да ги отведе в приказното царство на змея. Този полет е в пълния смисъл на думата космически – ако любовните двойки на Марк Шагал летят над селските покриви, змеят и Рада летят във Вселената; текстът на Гео Милев гласи: „В небесата. Нощ. Звезди. Млечен път. Няколко тънки, дълги комети. Фантастично.“ Другостта на змейското царство е показана в контраст със земния свят – „те спират, гледат дълбоко под себе си. Виждат цялото нищожество и мизерия на света. Долу – мрак и страдание и смърт; горе – над тях: блясък и младост и живот.“

Забележително е, че на върха на любовния екстаз се чува човешки глас: след отлитането на двойката при празна сцена прозвучава отдалече „пение на сопрано, придружено от фантастични металически звуци: „Отнеси ме // През пламък и вихри гръмовни,// С развени далече крила ...// Вземи – изгори ме с пламтящата стръв на своите целувки...“

Този автоцитат от „Змей“ маркира пресечната точка между лирическия монолог и пантомимата, тук неистовото избухване на страстта се потвърждава акустично и владее сцената дори при отсъствието на актьорите. След този връх идва обратът пред пещерата на змея. Пещерата – топос на границата между двата свята, която Рада не може да прекрачи: камбанният звън прекъсва внезапно нейния сън и я издърпва назад и надолу към земния свят и християнския морал. Тя не чува молбите и заклинанията на змея, който омаломощен пада мъртъв върху коленете ѝ. Заключителната поза – „тя пада безгласно плачеща върху трупа на змея“, е по проникновените наблюдения на Владимир Янев една „изненадваща пиета“, в която се материализира кошмарният сън и се потвърждава победата на християнството над езичеството. Ако в мита змейовата сватба завършва с отвличането на девойката, което е равносилно на нейната смърт, при Гео Милев става точно обратното – жертва е змеят като представител на демоничната природна стихия, която се оказва по-слаба от християнския спиритуализъм, но не по-малко изтерзана е и модерната душа, която в своя порив към свръхчовешка любов се оказва разпната между първични страсти и християнски повели.

Представена в такава линеарна драматургия, змейовата сватба е много по-разбираема и намира в пантомимата своя адекватен жанр. Без език, чрез мимика, жест и конфигурация тя успява да онагледи невъзможната любов между човек и митично същество, да разкрие с помощта на фолклора раздвоеността на модерната душа до нейните най-дълбинни пластове. Като имаме предвид огромния емоционален заряд на тази любов, който буквално изстрелва в Космоса своите протагонисти, можем да си представим колко високо вдига летвата Гео Милев по отношение на актьорското изпълнение; а за визуализиране на максимално разширеното пространство той явно предвижда филмови ефекти: при появата на змея „сред общия блясък, отзад преминава внезапно видението на полет от „Змейове с бели коне // В златни кочии змеици...“.

Танцът и пантомимата не са нещо ново за европейския театър, но в края на XIX–началото на XX век към тях се проявява все по-голям интерес, обусловен от превеса на визуалните възприятия в живота на модерното общество: импресионистичната живопис, развитието на репродукционната техника, новите медии – фотографията, киното, илюстрованите вестници и списания и пр. – налагат „царството на образа“, както пише Ружа Маринска, „за модерното съзнание става обременителна словесно-логическата броня и то я разчупва, за да намери себе си в импулсивния жест на художника“. Ако в театъра на натурализма и психологическия реализъм доминира словото, то в следващите десетилетия танцът и пантомимата са все по-предпочитани жанрове.

Хофманстал, един от най-изтънчените майстори на немскоезичната лирика, подлага на съмнение изразните възможности на словото; той счита, че истината за човека и междучовешките отношения може да се изрази по-пряко и непосредствено чрез жеста и пластиката на тялото, отколкото чрез абстрактните езикови понятия, и откровено заявява афинитета си към всички видове изкуство, които се упражняват „мълчаливо“: танц, пантомима, музика, изкуството на акробати и кукли. Нека напомним в тази връзка неговата Електра, която в момент на върховно щастие трябва да замълчи и да танцува като менада. Със своя езиков скептицизъм Хофманстал се приобщава към културно-философския дебат на своето време, в който критиката на езика, търсенията на връзката между слово и образ – на метафоричната същност на езика – играят централна роля. В редица „мълчаливи жанрове – пантомима и балет – той изпробва танца като алтернатива на езика: някои от тях поставени от Руския балет на Дягилев в Париж (като напр. Josephslegende („Легенда за Йосиф“), 1914) или от Макс Райнхард на сцената на Дойчес театър. Тук бих искала да обърна внимание специално на мимическата приказка Die grüne Flöte („Зелената флейта“), 1916, която е описана в сборника Reinhardt und seine Bühne („Райнхард и неговата сцена“): постановката ѝ се възприема като фантастичен антипод на ужасяващата военна действителност: нека не забравяме, че в условията на Първата световна война езикът все повече се дискредитира като тотално корумпиран от милитаризма „лъжовен“ инструмент на демагогия. В библиотеката на Гео Милев се намира екземпляр от горепосочения сборник, който показва колко внимателно той е проучвал и постановката на тази мимическа приказка. В театъра на Райнхард пантомимата намира широко приложение както като самостоятелен спектакъл, така и като интегрална част на театралната постановка за онагледяване на нейната основна идея. Гео Милев високо оценява функционалното използване на пантомимата в театъра на Райнхард преди всичко за постигане на ритъма на постановката – особено ефектна в неговите прочути циркови постановки на антични драми.

Движението на актьора на сцената стои в центъра на вниманието и на другите големи реформатори на европейския театър – Гордън Крейг, Адолф Апиа, Таиров, Мейерхолд, на които Гео Милев многократно се позовава в своето „Театрално изкуство“ и чиито книги намираме в неговата библиотека.

Пантомимата намира подобаващо място и в естетиката на „Дер Щурм“. Още във втората му годишнина е поместен текстът на пантомима от Вилиам Вауер с музика от Хервард Валден, съпроводен с кратка бележка за „Пантомимата“ от един от най-близките сътрудници на Валден – писателя Алфред Дьоблин. Само с няколко изречения Дьоблин дава есенцията на жанровите особености на пантомимата и обосновава теоретически интереса на авангарда към този изпълнителски жанр с очебийната пестеливост на неговите изразни средства. „Отказът от словото – пише Дьоблин – предполага концентрация върху движението. Този линеарен израз е художествено най-добрият, защото е най-сбит и най-концентриран; защото отговаря на основния стремеж на изкуството: редуциране до най-същностната формула. Излишеството е смъртта на изкуството; учението на Мах за икономията на силите, принципът за минимум приложена сила и максимум постигнат ефект спада към водещите принципи на художественото творчество.“ В този смисъл и драмите на Август Щрам, които са ситуирани в своего рода ментално пространство, без индивидуализирани персонажи и без причинна обусловеност на действието, имат качествата на пантомими.

Модерният танц, освободен от корсета на класическия балет, показва неподозираните изразни възможности на човешкото тяло в изпълненията на най-големите танцьори в края на XIX началото на XX век – Айсидора Дънкан, Грет Палука, Мери Вигман, Вацлав Нижински, Анна Павлова (в България две десетилетия по-късно в изкуството на Мария Димова). Той достига своята кулминация през 1913 г. в Le sacre du printemps („Пролетно тайнство“) – постановка на руските балети на Дягилев с нечуваните ритми на Стравински, които за първи път показват разтърсващата първична сила на руския фолклор и скандализират стара Европа в навечерието на Първата световна война.

Гео Милев е свидетел на този културен шок, той е свидетел и на другото културно събитие в Германия по същото време – Хауптмановото „Тържествено представление“ в Бреслау по случай 100-годишнината от освободителната война срещу Наполеон под режисурата на Райнхард. Тук големите исторически събития и играчи са представени като игра на кукли, което внушава друг поглед върху хода на историята и не оправдава очакванията на националистически настроената публика.

Кукленият театър като форма на антинатуралистичното сценично изкуство занимава Гео Милев по-късно във връзка с постановката на „Крал Арлекин“ в Свободния театър в София – в естетическите търсения на театъра в началото на XX век персонажите на комедия дел арте се завръщат на сцената подобно на пантомимата и танца.

Какво можем да кажем за музиката на „Огненият змей“? Композицията, за съжаление, не е запазена, но като имаме предвид текста на пиесата и отношението на Владигеров към българската народна музика, можем да предположим,

че това са били вариации върху мелодията на народната песен, залегнала в нейния сюжет. Във всеки случай Панчо Владигеров е убеден, че „творецът може да си набави от народното творчество онова, което дават и модерните изразни средства“.

Това доказва и проектът „Огненият змей“ на Гео Милев – въпреки че остава неосъществен, той се вписва в европейския ренесанс на пантомимата в началото на XX век като важен жанр на модерния антинатуралистичен театър и пресъздава за международна сцена „най-грандиозния образ на българското народно въображение“ – проява на българската културна идентичност. Визионерът и художникът Гео Милев ни е оставил една прекрасна рисунка – „Танцуваща фигура“, която показва как той вижда танца: под знака на Дионисий, не на Аполон!

МЛАДЕН ВЛАШКИ

ТЕАТРАЛНАТА ДЕЙНОСТ НА ГЕО МИЛЕВ – ОЩЕ НЯКОЛКО КОНТЕКСТУАЛНИ НАБЛЮДЕНИЯ

Темата за контекстуалните наблюдения, свързани с театралната дейност на Гео Милев, въпреки своята дълга история все още изненадва с възможните преоткрития на забравени или потуляни факти, на неизвестни документи. Изложените по-долу наблюдения би трябвало да се схващат единствено като още една стъпка в полето на темата. Стъпка, която обаче е продължение на траен интерес към нея.[1]

На пръв поглед частта от следващото изложение, която проследява един забравен епизод от историята на Народния театър, като че ли не се отнася пряко към театралната дейност на Гео Милев. Но в същото време тя може да трасира път към някои театрални схващания на Гео Милев, мотивирали автора в момент на преориентация към театъра да напише като проект за постановка в Германия стигналия до нас ръкописен вариант на български език (публикуван за първи път през 1942 г.) и на немски език като фрагмент на „Огненият змей“ (Der Feuer- Zmej. Ein mimisches Märchenspiel in 3 Bildern)[1]. Трасирането на подобен достъп към театрални практики на Гео Милев вероятно може да хвърли от своя страна допълнителна светлина върху по-цялостната му концепция за посоката на обновяване на българския театър, т. е. върху друга изследователска тема също с дълга история, но не и със затворен финал.

Тук единствено ще припомня, без да коментирам, няколко факта, които ще се окажат важни за тезата на изложението. Според „Гео Милев. Био-библиографски указател“[2] „Огненият змей“ е написана по мотиви от драмата на П. Ю. Тодоров „Змейова сватба“. Написана е, след като авторът е пребивавал в Берлин и се е запознал с театралните практики там – особено с творчеството на Макс Райнхарт[3]. Преди завръщането си в България Гео Милев крои издателски планове, които поне за известно време ще го свържат активно с тандема Иван Радославов – Теодор Траянов[4]. Всъщност за настоящото изложение важната фигура е Теодор Траянов.

---

[1] Предходни подобни стъпки бяха свързани с наблюдения върху Хофмансталовата „Електра“: Wer denkt bei Elektra an Hamlet. Hugo von Hofmannsthals Elektra im Spiegel von Shakespeares Hamlet. // Unter Kanonenverdacht. Beispielhaftes zur österreichischen Literatur im 20. Jahrhundert. (Hrsg. Arnulf Knafl & Wendelin Schmidt Dengler) Wien Praesens 2009, SS 11 – 22. (в превод на български текстът е публикуван и в Младен Влашки. Изография. Перо 2009 с. 68 – 77) и особено в Младен Влашки. Случаят „Електра“ в българския народен театър. Контекстите – непознати, скривани, премълчавани. // Атика в България. Пловдив, 2013, с. 26 – 51.

[1] Според съставения от Елена Фурнаджиева „Летопис“ на живота и творчеството на Гео Милев (Пловдив, 2005) годината на създаване е 1921 (запис №724). Поне за немския превод като доказателство за датировка може да се приеме фактът, че машинописният текст на превода е върху гърба на бланки от Кооперативна централа „Мир“ с отбелязана в печатното каре година 192...г . (БДИА ф. 26, а.е. 40, л. 17.)

[2] Гео Милев. Био-библиографски указател. С., 1985, с. 117.

[3] В библиотеката на Гео Милев се съхраняват две книги, посветени на Райнхарт, с множество подчертавания из тях.

[4] Бъдещата съпруга на Гео, Милица, е сестра на съпругата на Радославов, Ана. Ето защо в писмо от 10.3.1918, Берлин, издателят Гео Милев се стреми да ангажира преводача Радославов с мотива „като знаеш, че го правиш за нашето семейство“ (Избрани съчинения т. 5, София, 2006, с. 175).

Не само защото Гео Милев още през 1915 г. му е посветил преводите си на Рихард-Демеловата поезия („Лирични хвърчащи листове. 2“) или защото открива втората годишнина на „Везни“ (октомври 1920 г.) със стихове на Траянов и непосредствено след тях публикува стихотворните опити на Зора Огнева (актриса, която по това време е в интимни отношения с Траянов)[1]. Траянов е автор на успешно поставена мимическа приказна пиеса (mimisches Märchenspiel) на сцената на Фолксопер във Виена през 1914 година[2]. А и като дипломатически служител в столицата на Австро-Унгария е преживял един макар и спорадичен триумф на българска постановка на виенска сцена – става дума за гостуването на група български актьори от Народния театър в София с част от драмата на П. Ю. Тодоров „Змейова сватба“ през май 1916 година.

По времето на този „пробив“ на българския театър в европейска столица, в която театърът е издигнат в култ, самият Гео Милев е започнал своята творческа преориентация – през февруари 1916 г. се е състояла първата „Класическа вечер“ в Стара Загора, организирана от Гео с постановка на пиесата „Едип цар“ от Софокъл. Но историческият контекст е по-силен от младежките стремежи и новопокръстеният театрал постъпва на 23 март 1916 г. в Школата за запасни офицери в София. От страниците, посветени на този период от живота на поета, в книгата на Георги Янев „Баща и син“[3] научаваме, че въпреки тежкия казармен живот курсантът не изоставя творческите си планове и контакти с младия тогава български литературен и културен живот. Дали е проследил как е отразен медийно „културният десант“ на актьорите от Народния театър във Виена, поне засега можем само да гадаем. Но сигурно е, че цялата българска периодика от онова време се занимава с гастрола, тоест превръща го в трайно следена тема от края на месец април до завръщането на артистите в София на 8 юни 1916 година. Независимо обаче от конкретната биографична ситуация на Гео Милев и липсата на свидетелства дали той е проследил или не темата за виенския гастрол, образът на това събитие, който можем да реконструираме днес, е важен като траен мотив в стремежите на епохата български културни продукти да проправят път на изкуството ни към големите европейски градове. А написването на „Огненият змей“ дори в българския ръкописен вариант с немско заглавие и последвалият превод на немски език в машинописен вид недвусмислено подсказват, че това драматургично занимание на Гео Милев е определено вписано тъкмо в тези стремежи.

„Змейова сватба“ на Виенска сцена

Документално историята на гастрола започва с постановление на Министерския съвет на Царство България № XII от заседание на 29 март 1916 г. с протокол №52: „командироват се във Виена да вземат участие в голямото представление вечеринка в Австрийската столица следните артисти – 1. Кр. Сарафов, 2. Г. Киров, 3. С. Огнянов, 4. А. Будевска-Ганчева, 5. К. Стоянов, 6. Ел. Снежина, 7. П. Стойчев, 8. С. Бъч(е)варов, 9. М. Хлебарова, 10. Т. Танев, 11. Т. Стойчева, 12. К. Стоянова, 13. Ст. Киров, 14. Ф. Николова и 15. К. Мутафов, артист секретар.“ Министерството на просвещението изпраща официално документа известие[1] до директора на Народния театър на 5 май същата година с изх. № 6139 и той е заведен под вх. № 113 на същия ден[2]. Ще последват още едно постановление на МС от 5 май[3] и предписания от министерството от 10 и 16 май. Така ще се стигне до окончателния списък от 18 командировани, в който Адриана Будевска ще бъде заменена от Вяра Игнатиева, ще бъдат добавени артистите Юрдан Сейков и Райна Талинска, както и пом.-театърмайсторът Ст. Кожухаров. Времето на командировъчната заповед е от 18 май до 6 юни, само за С. Огнянов е от 17 май до 6 юни.

---

[1] Този естетически компромис говори обаче за близките отношения между редактора на „Везни“ и Теодор Траянов.

[2] Вж. по-подробно Мл. Влашки. „Младият крал“ на Теодор Траянов и Димитър Караджов на сцената на Фолксопер – Виена. В: Българският език и литература в славянски и в неславянски контекст. Сегед, 2011, с. 413 – 418.

[3] Георги Янев. Баща и син. Пловдив, 2005, с. 106 – 111.

Вестник „Заря“ от 24.4.1916 г. съобщава, че „репетицията за „Змейова сватба“, която ще бъде представена във Виена от нашите артисти, се започна твърде активно“. „Балканска поща“ от 28.4.1916 г. посочва с какви суми ще бъдат командировани различните категории артисти (наистина съвпадат със счетоводните документи – най високата сума – по 1 200,00 лв., получават тримата актьори Кр. Сарафов (който е първи помощник-режисьор), Гено Киров и Сава Огнянов, най-малката – по 400,00 лв. – артистът Ст. Киров и суфльорката, а останалите – по 800,00 лв.). Останалите вестници спорят по датата на заминаване – но след като на 17 май в. „Дневник“ съобщава, че „днес замина по-голямата част от артистите“, нещата се урегулират, защото българската преса, с изключение на в. „Дневник“, който има специален пратеник във Виена, започва да следи информацията през австрийското Кореспонденц бюро.

---

[1] ЦДА, ф.195, оп. 1, а.е. 123, л. 199.

[2] Необходимо е да се отбележи, че в сезон 1915 – 1916 Народният театър е прекратил работата си поради мобилизацията на много от служителите му за участие в Първата световна война.

[3] ЦДА, ф. 284, оп. 1, а.е. 3540, л. 4.

От документацията по подготовката научаваме, че с две официални писма Кр. Сарафов иска от директора на Народния театър да се предоставят на групата артисти костюми, декори и реквизит за първа сцена от „Змейова сватба“ (10.5.1916) и „няколко фракове и други граждански костюми за пиесата „Когато гръм удари“ (14.5.1916). Директорът Д. Страшимиров препраща писмата в Министерството на просвещението с разяснението, че складовете са запечатани и липсват отговорните лица за подобно предаване, защото те са на фронта. На 15 май със заповед[1] на министър Пешев бива назначена комисия по предаването на исканото в двете писма, без да се споменава „Когато гръм удари“, а само официално обявеното първо действие на „Змейова сватба“. Началник на комисията е началникът на отделението за бюджета в Министерството на финансите и председател на контролната комисия при Народния театър Н. Б. Неделев, а членове – директорът д-р Д. Т. Страшимиров, артистите Иван Попов и Адриана Будевска и секретар-счетоводителят на театъра Н. Маринов. С протокол от 15 и 16 май комисията в присъствието на служители на театъра предава на помощник главния режисьор Кръстьо Сарафов исканите костюми, реквизит и декори[2]. Този списък хвърля обилна светлина върху костюмографията и сценографията на показаното във Виена и събужда любопитни въпроси около превоза до Виена например на „керемиди с таван, комплект за чардак, два плета, една врата, един кладенец и една пещ“. За настоящото изложение от особена важност е обаче решението да се вземат костюми за „Когато гръм удари“, но без реквизит и декор. Очевидно представите на артистите ни за недоговорено предварително благотворително представление на модерната Яворова пиеса във Виена или не са особено сериозни, или са в достатъчна степен наивни, че ще могат да използват готов или силно условен декор, предоставен им на място. Но факт е, че те възнамеряват да покажат две модерни български пиеси – едната на фолклорна основа (договорена с приемащата страна и подкрепена официално от институциите), другата – из градския живот на модерна България.

---

[1] ЦДА, ф. 195, а.е. 123, л. 591.

[2] Никъде не се упоменава пиесата на Яворов „Когато гръм удари“, а мотивът за изваждане от складовете на фраковете и гражданските костюми е устройване на „благотворително представление“.

Следващата реконструкция на събитията е направена по съобщенията от българската и виенската преса. Най-често използваното у нас заглавие е „Артистите във Виена (в Австрия)“[1].

В началото на март 1916 г. в София пристига артистът от Бургтеатър Георг Раймерс, за да участва в заснемането на епизоди от игралния филм „Богдан Стимоф“. Той е близък познат на цар Фердинанд, който от своя страна като фигура от епохата на виенската модерност е чест гост и зад кулисите на Бургтеатър[2]. Раймерс носи покана от журналистическото дружество във Виена „Конкордия“ (чийто почетен член е и цар Фердинанд) в съюзническо представление[3], организирано от дружеството с благотворителна цел за Червения кръст, да участват с част от свое представление български артисти от Народния театър. Представлението е планувано за 25 май 1916 г. на сцената на „Карл-театър“. От броя на „Фремденблат“ от 23 май 1916 г. научаваме, че на виенската гара артистите са посрещнати от легационния секретар Теодор Траянов и българския генерален консул Стясни (според кореспондента на в. „Дневник“, Ж. Лиджи – освен търговският консул Стясни и служителят в българската легация г. Траянов са присъствали и директорът на „Карл-театър“ и председателят на „Конкордия“). Артистите са настанени в хотел „Метропол“. Още с пристигането „главният режисьор“ (титлата е изписана във виенските вестници) Сава Огнянов дава интервюта (по-цялостно такова е отразено във вестник „Ноес винер журнал“ от 23.5.1916, с. 6[1]), в които подчертава, че трупата ще играе „първо действие на приказната драма „Змейова сватба“ на най-значимия наш драматург Петко Тодоров... написал и символистичната драма „Зидари“ („Ноес винер журнал“, 23.5.1916, с. 6; Фремденблат, 23.5.1916, с. 11). На 24 май се прави генерална репетиция. Присъствалият там кореспондент на „Дневник“ свидетелства, че след репетицията отвсякъде се чувало „зер гут“ (много добре). На другия ден залата на „Карл-театър“ е препълнена от виенски елит[1] и в 19,30 ч. завесата се вдига. Ето програмата на това представление: 1. Увертюра на Вебер от операта му „Абу Хасан“, 2. „Турски марш“ на Бетовен, 3. „Императорски марш“ на Рихард Вагнер, 4. Петко Тодоров, първо действие на „Змейова сватба“, 5. Изет Мелих[2], едноактна пиеса „Лейла“, 6. Франц Грилпарцер[3], едно действие от „Величие и падение на крал Отокар“.

---

[1] Проследил съм теченията на вестниците от този период в София: „Народни права“, „Балканска поща“, „Дневник“, „Утро“, „Заря“ и „Мир“; във Виена – „Ное фрае пресе“, „Фремденблат“, „Ноес винер журнал“.

[2] Вж. M. Vlashki Der Zar als Schauspieler. Bogdan Stimoff – oder warum Georg Reimers vor Ferdinand dem Bulgaren kniet. //Arnuf Knafl (Hrsg.) Medium – Medialität – Intermedialität. Beiträge zur österreichischen Kulturgeschichte. Wien, 2016 S 30 – 40.

[3] Това е част от силната пропагандна стратегия на епохата, след като България е станала част от Съюзническите сили и е подсигурила движението на т.нар. Балкански влак от Истанбул през София, Будапеща, Виена и Мюнхен до Берлин. По този маршрут в годините на Първата световна война се осъществява изключителен обмен – малко преди артистите във Виена гостува голяма българска парламентарна делегация; на 10 май същата година в голямата зала на Музикферайн във Виена се е състояла благотворителната премиера на „българския патриотичен филм“ „Богдан Стимоф“.

[1] Интервюто е интересно с това, че Огнянов отбелязва подкрепата на българския министър-председател Радославов за гастрола във Виена, вписва цар Фердинанд и семейството му като хора с влияние в театралните дела в София и вкратце излага историята на българската драма и национален театър, както и описание на неговия репертоар. От драматурзите са отбелязани Иван Вазов, Петко Тодоров, Яворов и Страшимиров. От неучастващите в гастрола артисти като величини са посочени още (Адриана) Будевска, Иван Попов и (Васил) Кирков. Интервюто завършва с годините на учение на самия Огнянов из Немско и най вече при Емануел Райхер (австрийски актьор и режисьор от кръга на Ото Брам) и с планове за проучване на немскоезичните сцени след войната.

В тази програма единствените чуждестранни артисти са българските – едноактната пиеса на турския автор, който има за тема живота в султанския харем, е изпълнена от артисти на Дойчес театър във Виена, а австрийската класика на Грилпарцер – от артистите на Бургтеатър. След епизода на българите те са викани на бис около десетина пъти (в българските свидетелства единайсет пъти според Коста Стоянов в „Балканска поща“ от 8.6.1916). И „Ное фрае пресе“ документира: „Гастролът на българите бе приет от публиката с бурни ръкопляскания. Свежестта, поезията и приказното настроение на цялото, правдоподобното възпроизвеждане на фолклорните сцени, песните и танците, както и прекрасните единични изпълнения възпроизведоха незабавен ефект“ (26.5.1916, с. 11). Преценката на „Фремденблат“ съвпада с по-горната: „Софийският национален театър ни изпрати подбрана група от прекрасни артисти, за да ни прогласят словото на Петко Тодоров и оригиналния език на поета“ (26.5.1916, с. 9). А ето как предава случилото се специалният пратеник на в. „Дневник“: „На първо място играха нашите артисти сред позната нам сценировка от Народния театър. Гробно мълчание. Вниманието на всички беше приковано на сцената. Нито най-малко движение, нито най-малко шумолене. И зазвучаха хубавата българска реч на безсмъртния П. Ю. Тодоров, громкият смях на нашите селянки, приятните закачки на нашите шопчета и дълбокият покъртителен плач на милата мома селянка. Първият поглед върху публиката не би допуснал нито за момент, че се играе нещо на непознат тям език. Ширният смях на момите и момците, събрани на седянка, обзе и публиката, а жалният плач на Ценка (Снежина) като че ли предизвика сълзи у всички посетители. И когато пуснаха завесата, цялата зала гръмна от ръкопляскания и викове браво. Десетина пъти артистите бидоха повикани на сцената и акламирани. На госпожа Снежина биде направена голяма овация и ѝ се поднесе разкошен букет цветя... Одобрението беше общо. Ефектът великолепен. Успехът от играта на артистите беше неочакван“ (8.6.1916, с. 1). Около критическите отзиви и във виенската, и в софийската преса се появява и информацията, че на 31 май в залата на Музикферайн българите ще играят благотворително представление за Австро-унгарския и Българския червен кръст. Но на самата дата австрийските вестници съобщават накратко, че представлението отпада поради непреодолими технически трудности, свързани със сцената. (Твърде възможно е тези „трудности“ да са всъщност свързани с липсата на интерес, с невъзможността толкова бързо да се организира подобаващо посещение, което от пропагандна гледна точка би провалило ефекта от участието в „съюзническото“ представление). Посещението продължава с банкет в хотел „Континентал“ след представлението. С „тържествен молебен в църквата „Св. Карл“ по случай тезоименния ден на Негово Величество, отслужен лично от виенския архиепископ кардинал Пифл“[1] на 27. 5.1916 със закуска в българската легация, в присъствието на българския пълномощен министър г. Тошев, персонала на легацията и поканени представители на виенските артисти и писатели. С екскурзия (артистите са придружавани от легационния секретар г. Траянов и българския генерален консул Стясни) до курортния град Баден, където част от трупата се среща с най-възрастния по това време актьор от Бургтеатър, Баумайстер; с широко отворени врати на всички театри, където нашите артисти „имали всяка вечер безплатни ложи“ („Вечерна поща“, 8.6.1916). На 26. 5.1916 г. „актьорът от Бургтеатър Раймер прати телеграма за успеха до царя на Българите“ („Балканска поща“, 27.5.1916), а самите артисти изпращат на българския министър на просвещението Пешев следната телеграма: „След като пресата се изказа, одързостяваме се, господин министре, да ви възрадваме с триумфа на родното изкуство. И публиката, и официалните лица, и пресата искрено и единодушно поздравяват с още една нова победа българския народ – победа на културното поле. Представлението по покана ще се повтори на 31. Отлични почитания на групата. Сарафов, Мутафов, Огнянов“ (в. „Народни права“, 28.5.1916).

---

[1] От официалните лица персонално се споменават външният министър на Австро-Унгария барон Буриян, кметът на Виена, управителят на Долна Австрия, германският посланик и цялото посолство, българският пълномощен министър със съпругата му и чиновниците при легацията.

[2] İzzet Melih Devrim (1887 – 1966), турски писател и драматург.

[3] Franz Grillparzer (1791 – 1872), австрийски драматург, титулуван като „поета на Австрия“.

Безспорно първото представяне на артисти от Народния театър във Виена е оценено високо. Освен добрата игра на артистите всички рецензии подчертават „народния“ характер на пиесата и нейната приказност. Крайното заключение, формулирано от редакторите на Кореспонденц бюро – Виена, и препечатано от почти всички български вестници, е: „Вестниците изтъкват народния характер на драмата „Змейова сватба“ на българския народен поет Петко Тодоров и хвалят особено националната оригиналност на актьорите. Те прибавят, че успехът на това представление отваря перспективата за едно бъдеще, когато освен с военния и икономически съюз австро-унгарците, германците, българите и турците ще се сближат на почвата на цивилизацията, науката и изкуствата“ (цитирано тук по текста в „Балканска поща“ от 27.5.1916, с. 1.).

След този „триумф на родното изкуство“ на виенска сцена, като прибавим към него и личния „триумф“ на поета Теодор Траянов и композитора Караджов от май 1914 г. на сцената на Фолксопер, е логично да се стигне до идеята, че онова, с което можем да впечатлим западната публика, е сценична творба с българска приказна фолклорна основа. Проверката за модерна градска драма, каквато би било едно представление на Яворовата пиеса „Когато гръм удари“ във Виена, не се е състояла. А и водещите и знаещи български артисти си дават сметка, че начинът на игра в софийския Народен театър е по-близък до подобна тематика и стилистика, отколкото до модерен тип театър, какъвто налага например Макс Райнхарт: „Начинът на игра на българските артисти е естествено по-скоро реалистичен, стилът и техниката не са все още така овладени като на модерната немска сцена“ (интервю на Сава Огнянов за „Ноес винер журнал“).

От подобна изходна точка, мисля, стават ясно разбираеми поне две посоки в театралната дейност на Гео Милев –

---

[1] ЦДА, ф. 3К, оп. 18., к. 57, л. 8.

опит да се излезе на модерната немска сцена[1] с доказан сценичен материал – български приказен фолклор[2]; и опит да се променят стилът и техниката на българския актьор по немски образци.

Пол Клодел, Мартин Бубер и Албер Глез на Софийска сцена

От споменатите в подзаглавието имена единствено това на Мартин Бубер е пряко свързано с Австро-Унгария и Германия. Но Гео Милев възприема и френските теоретици през немски преводи, станали явно достъпни нему при престоите му в Германия. Конкретните „документи“ са две книги, притежавани от Гео Милев, с доста подчертавания по страниците им. Първата е Das Cloudel-Programmbuch (Hellerauer Verlag, 1913)[3]. Втората е Albert Gleizes. Vom Kubismus. Die Mittel zu seinem Verständnis (Verlag Der Sturm G.m.b.H.

---

[1] В това отношение любопитен е следният детайл – в притежавания от Гео Милев екземпляр на книгата Max Reinhardt von Max Epstein. Berlin, 1918 (инв. №381 от описа в къщата музей „Гео Милев“, Стара Загора) с червен молив е подчертан абзацът: „Успеха той постига не с модерна пиеса, не с нов автор, а с Шекспировия „Сън в лятна нощ“, с онази приказна пиеса, която всеки образован човек си мисли, че познава добре, без обаче да може да каже какво се случва в пиесата“ (с. 88)

[2] Впрочем подобен опит прави и композиторът Димитър Караджов, написал музиката към Трояновата обработка на „Младия крал“. Но при него се чувства по-силното влияние на Райнхардовия стил, заявен в пантомимичния спектакъл „Миракъл“ по Карл Фолмьолер (1911). Караджов и неговата драматична творба „Светицата“ са пример за опита българска сценична творба да търси реализация на немска сцена. За отношенията между Караджов и кръга на Гео Милев вж. Маринска, Ружа. Димитър Караджов (1885 – 1923). Личност и съдба. // Гео Милев – неудържимата пламенност. Нови изследвания, София, 2001, с. 128 – 137.

[3] Екземплярът на Гео Милев се съхранява в къщата музей „Гео Милев“ – Стара Загора, под инв. №248.

Berlin)[1]. Статията на Мартин Бубер „Пространственият проблем на сцената“ е част от Das Cloudel-Programmbuch (с. 72 – 81). Споменавам тук тези книги, защото те не са взимани под внимание при различните изследвания върху театралното дело на Гео Милев, с изключение на едно кратко споменаване, свързано със сценографското решение на Гео Милев за нестигналата до премиера постановка на Хофманстaловата „Електра“ през 1923 година[2].

Ако трябва съвсем накратко да формулирам мястото им в изработването на театралната концепция на Гео Милев за обновяване на българския театър, бих казал, че те играят наред с още някои други книги възлова роля в създаването на основния текст на „Театрално изкуство“ през 1918 г. и в опита за сценично-постановъчна конкретизация на тезата чрез „Електра“ през 1923 година.

Всъщност важността на Das-Cloudel-Programmbuch отбелязва самият Гео Милев, като в началото на „Театрално изкуство“ посочва като изходна точка за „съчетание на проблеми, чието разрешение се дири" „най-новият опит: Клоделовият театър в Hellerau (1913)"[1]. Прави и още нещо – цитира цялостно статията на самия Клодел от Das Cloudel-Programmbuch „За представянето на моите драми" в своята театрално-програмна книга[2]. Философския мост между двете книги хвърля тъкмо статията на Мартин Бубер. Тя е посветена на сцената като пространство, което осъществява върховния принцип на изкуството като самостойна действителност – да е едновременно както фамилиарна, така и отчуждена за публиката. Бубер извежда този естетически принцип с оглед на експериментите в Хелерау до „пространството на драмата", което се строи технически от два субстрата – на преображението и на агента на преображението, който според Бубер е „дифузната светлина": „Субстратът са няколко обикновени светлосиви плоскости и ленти от плат, които ограничават и разделят сцената[3]. Агентът е дифузната светлина, която въздейства не чрез епизодично осветление на обичайните прожектори, а се появява в симетрични плоскости и периоди. Чрез вариативността на осветлението субстратът може да преминава през всички степени на материалността; материите могат да изглеждат ту меки, ту твърди, ту плоски, ту обли. И с тяхното преображение се преобразява и картината на пространството, което светлината може да превръща от ограничено до безкрайно, от определено във всички точки до плуващо в загадъчност, от такова, което означава единствено себе си, до такова, което е неназовимо. Но неназовимо е то, това пространство, това произведение на светлината". (с. 80)

---

[1] Екземплярът на Гео Милев се съхранява в къщата музей „Гео Милев“ – Стара Загора, под инв. №250. Интересен факт е, че представянето на същата книга от П. Д. Крусев в списание „Комедия“ (1920, бр. 5, с. 5 – 6), направено по френското издание, озвучава на български името на автора по немски маниер – Глайзес.

[2] Младен Влашки. Случаят „Електра“ в българския народен театър. Контекстите – непознати, скривани, премълчавани. // Атика в България. Пловдив, 2013, с. 46 – 51. Тук за първи път са публикувани две изображения, излезли изпод ръката на Гео Милев, които онагледяват пряката връзка между разясненията на Глез за това що е кубизъм и сценографията на Гео-Милевата „Електра“. В настоящата работа за първи път се публикуват още две скици на Гео Милев за сценографията на „Електра“. (С тези скици са работили навярно всички изследователи на режисьорския екземпляр на Гео Милев, но в официалното му издание в Литературен архив т. 2. Гео Милев. С., 1964 те не са публикувани.)

Ако приемем тази, изхождаща от една нова философия за разбирането на драматичното пространство, техника на изображение, най-близо до нея ще можем да отнесем живописта, която работи тъкмо със светлината и нейните цветови конкретизации. Затова не би трябвало да е странно, че Гео Милев, който тъкмо в тези години чрез своите сказки популяризира авангардното изкуство, открива преки взаимовръзки между изобразителното изкуство и театралната сцена и цялостната стилистика на спектакъла, като дори практически се опитва да ги осъществи. В книгата на Албер Глез той също е подчертавал. Няма да се спирам цялостно на тези подчертавания. Ще подскажа само едно, което пряко води към проекта му за сценография в духа на Буберовото разбиране. В глава XI – „Закони на красотата", Глез задава три качествени и четири количествени елемента. Количествените се намират под контрола на индивида (разбирай режисьора), а качествените са директен израз на неговата личност. Като количествени са отбелязани: „1. Оразмеряване на плоскостта. 2. Познаване на законите на равновесието. 3. Науката на основния закон. 4. Науката за цветовите контрасти" (с. 39). Ако сега сравним тези постулати с приложение две и приложение четири, веднага става видимо прилагането им в сценографското решение на Гео Милев. Но още една находка в архива на Гео Милев хвърля светлина върху този творчески път на превръщането на „кубистичните" правила в сценографска основа – това е илюстрацията на принципа на равновесието, която Гео Милев вероятно е правил, за да онагледява своите лекции

---

[1] Гео Милев. Театрално изкуство. Студии, статии и критики. С., 1942, с. 126.

[2] Пак там, с. 142 – 145. За жалост във втори том на Избрани съчинения в пет тома (С., 2006) цитатът (с. 435 – 438) не е оформен графично (не е посочен краят на цитирането) и не става ясно докъде текстът е цитат и откъде авторски, което може да породи доста недоразумения.

[3] Срв. с приложения две и три.

(има достатъчно свидетелства за тази негова практика) – изображението в приложение едно е очевидният протомодел на бъдещото сценографско решение. В конкретизацията на идеята очевидно отново на помощ се е притекла Das- Cloudel-Programmbuch. Този път с друг автор на статия от нея – Волф Дорн, „Благовещение" на Клодел в Хелерау": „Нарекоха сцената на „Благовещение" мистериална, защото се състои от три равнища и напомня Райнхартовата сцена на „Едерман"[1] (с. 84) (Сравни с приложение четири!).

Но ролята на Дорн е още по-възлова, защото задава взаимовръзките между подобно сценографско решение и цялостния стил на постановка, свързана с нея. Всеки, който е чел постановъчната режисьорска книга на Гео Милев, може да види в следващия цитат ключа към нея: „На дело тази сцена оправдава присъствието си, когато на нея всяка казана дума и жест, мелодията на езика и на жестовете се изразяват по-чисто, по-пълно, по-сито, по-безостатъчно, накратко властващо, когато всяка стъпка на актьора изразява нещо, всяка промяна на пространството излъчва символическа сила, жестът може да е бавен, защото е значещ и така той действително подготвя словото и го провежда, а двете не са нищо друго освен един израз, един – ритъм" (с. 85 – 86). „Така с началото на играта зрителят бива подтикван към онази чиста духовна активност, която е предпоставката за художественото съпреживяване. Актьорът обаче пред подобен зрител ще постигне с минимум от средства максимум въздействие и при това ще бъде подпомогнат от

---

[1] Става дума за постановката на пиесата „Едерман" от Хуго фон Хофманстал, направена от Макс Райнхарт през 1911 г. в цирк „Шуман", Берлин (сценограф е Ернст Щерн), с която след 1920 г. се открива Залцбургският фестивал, между чиито основатели са както Райнхарт, така и Хофманстал.

постановка, която работи единствено с примитивни средства – с кутии, стълби, завеси, и предоставя на светлината да осъществи цялостния душевен израз, символиката на пространството и на цвета. Ако и актьорът по този начин е принуден към икономия на средствата, на жестовете, той от само себе си намира пътя, който води от натуралистичното изкуство покрай единствено декоративните преобразувания към монументалното изкуство, защото монументално означава: за най-силното съдържание да се намери най-сбит израз, да се намери закономерната форма" (с. 86).

В добавка към този постановъчен ключ могат да се вземат под внимание и още някои подчертавания, но този път в статията на Александър фон Залцман „Светлина, осветяване и осветление", с която завършва програмната книга от Хелерау. Като например: „Светлината и в пиесата трябва да се разгръща според своите музикални качества" (с. 89). „Ние искаме от нея (светлината) не ефекти, а атмосфера. Светлината трябва да даде възможност да се разгърнат цветове, плоскости, линии, тела, движения. Никой от тези елементи не трябва да действа за сметка на другите. Най-вече самата светлина. Тя трябва да действа свързващо" (с. 90).

Направените по-горе наблюдения се ограничават засега единствено до подсказването на по-важните връзки между два непознати източника, които са играли роля в оформянето на театралните възгледи на Гео Милев за адекватна европейска промяна на постановъчния стил и техника в Народния театър в София. Доколко те са били контекстуално обречени, знаем от съдбата на стигналата почти до премиера и спряна Гео-Милева постановка на Хофмансталовата „Електра". Но това са други контексти, свързани по-скоро с цялостното равнище на актьорското изкуство, а и на публичните вкусове в България през онази епоха. За жалост само единици са схващали как наистина приказно-фолклорната основа може да се трансформира в авангарден европейски спектакъл и как от модерността на символизма може да се премине към авангардността на експресионизма. Гео Милев е недвусмислено един от тези провиждащи български театрали. Това, надявам се, доказват и споделените тук контекстуални наблюдения.

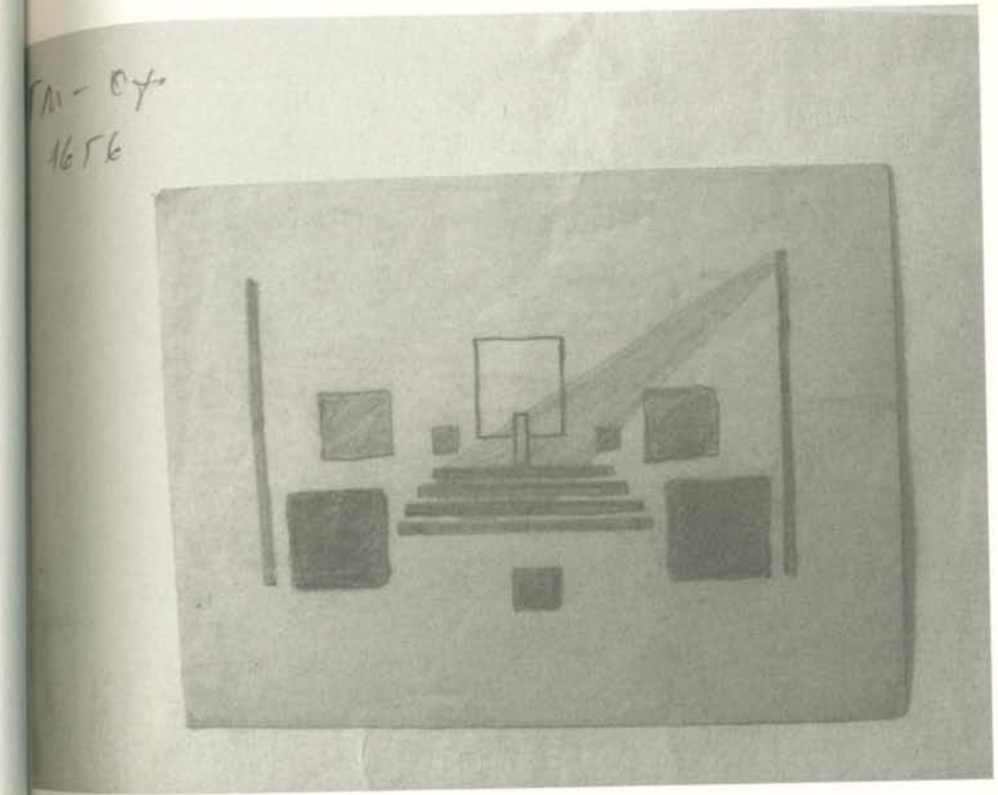

Рисунка с инв. № 1656 от къщата музей „Гео Милев“ в Стара Загора

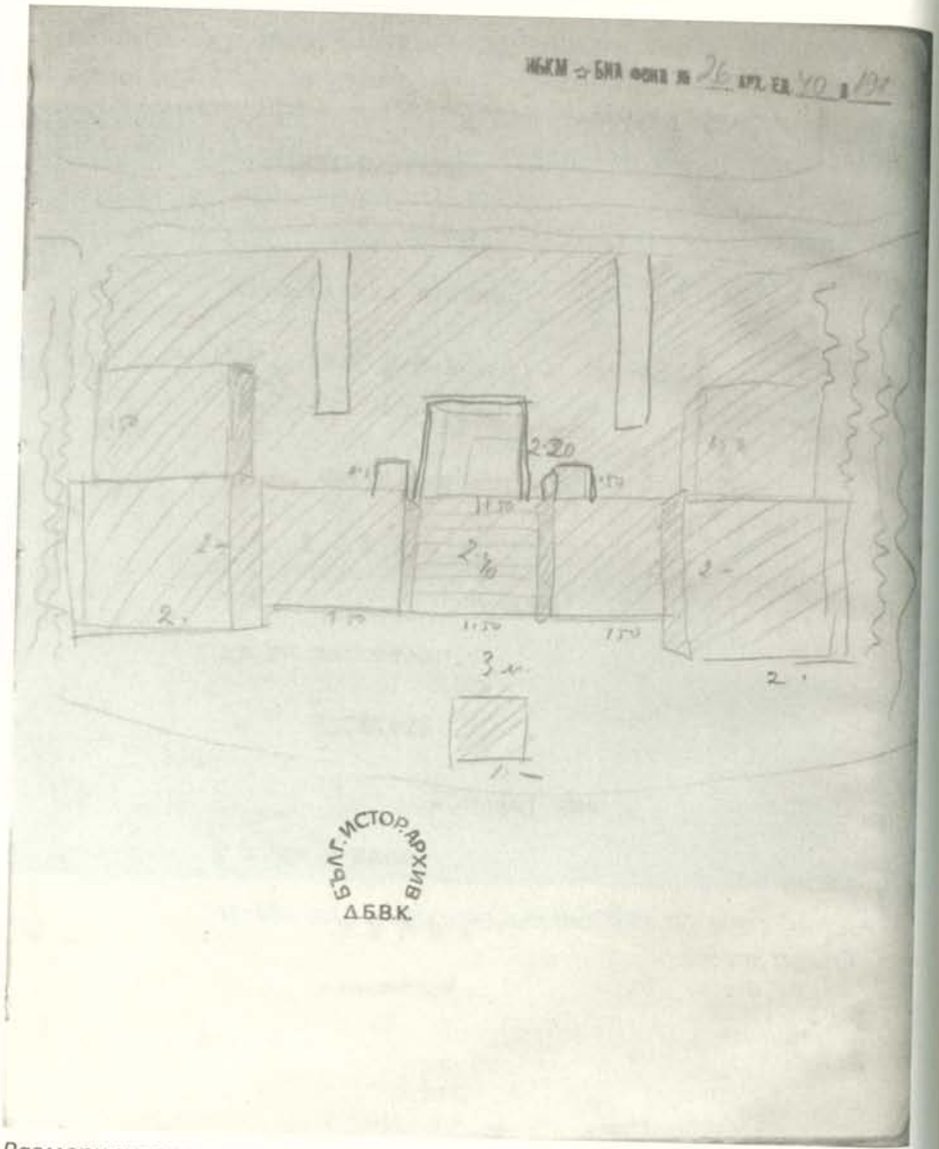

Размери на елементите в сценографското решение – БИА ф. 26, а.е. 40, л. 191

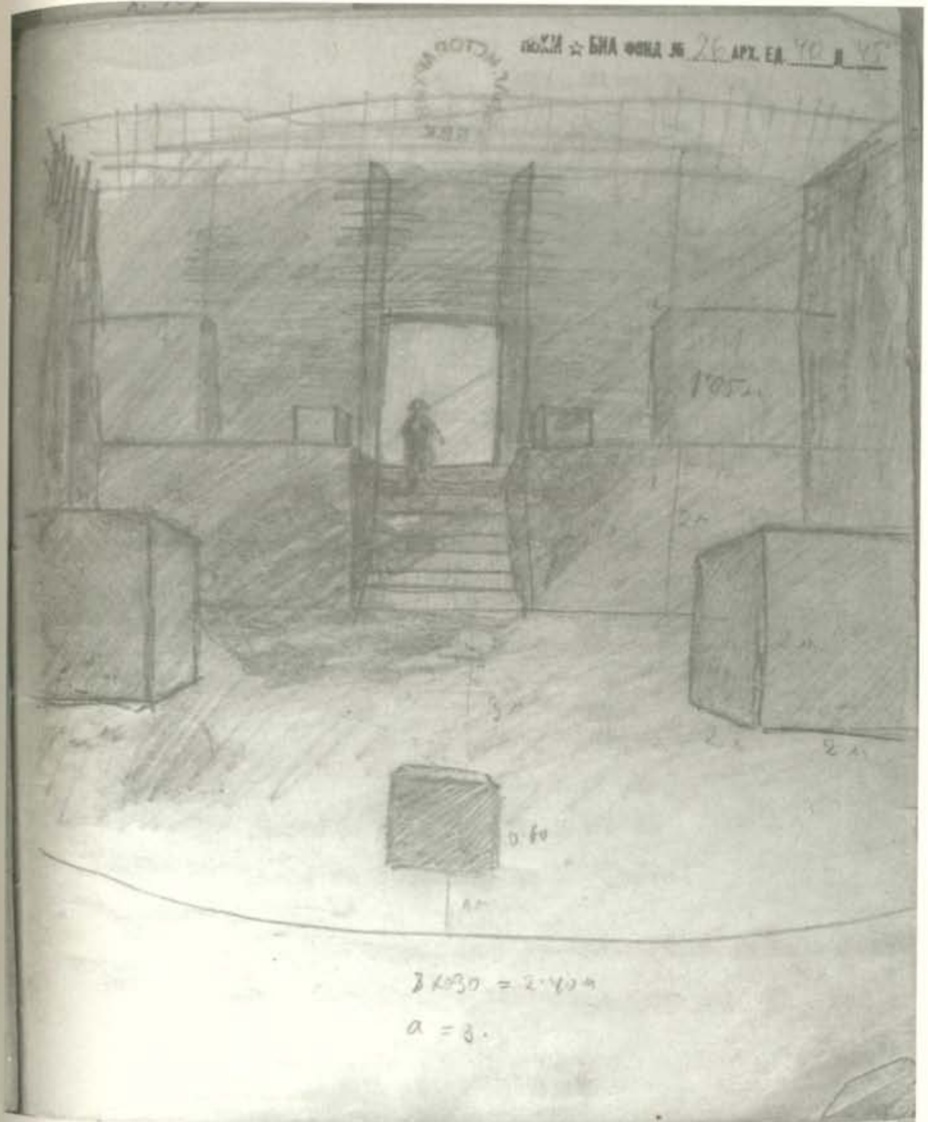

Сценография с размери и проектоосветление – общо решение, не е свързана с определена сцена от постановката – БИА ф. 26, а. е. 40. Л. 45

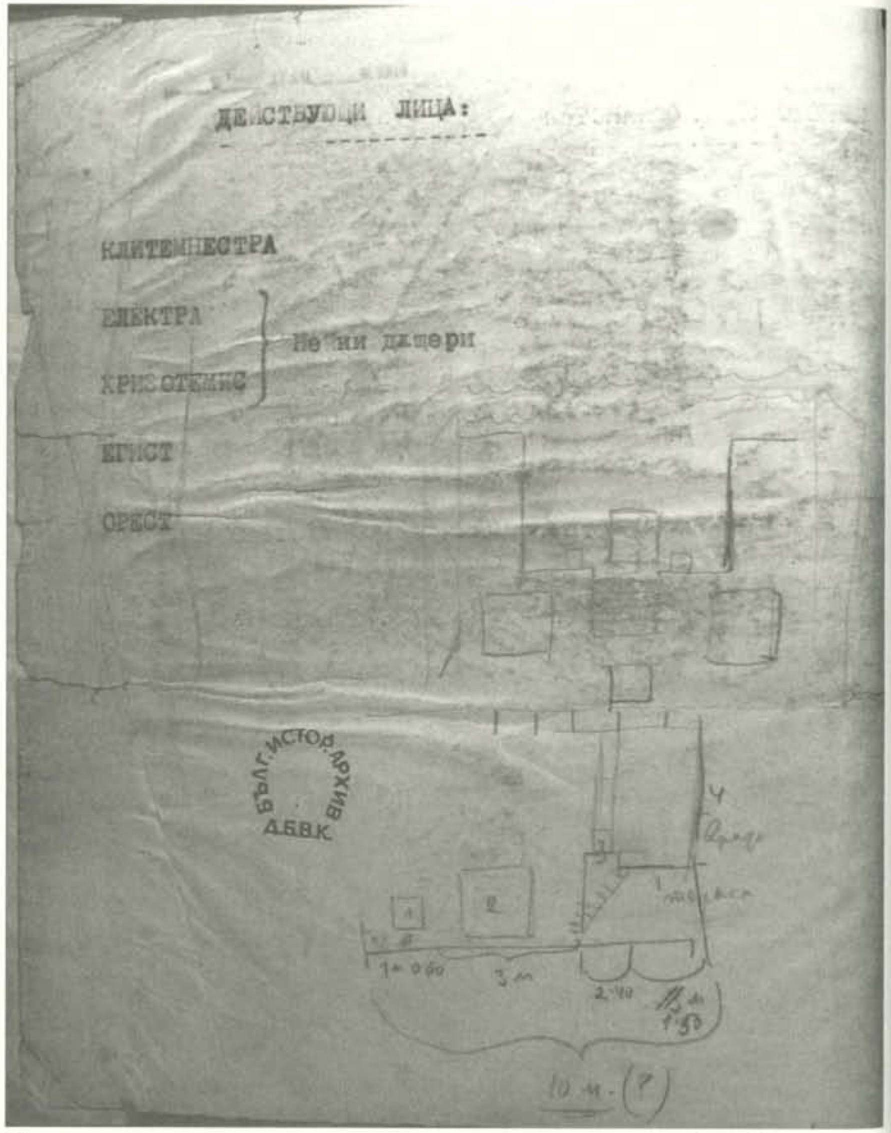

ДЕЙСТВУЮЩИ ЛИЦА:

КЛИТЕМНЕСТРА

ЕЛЕКТРА } Нейни дъщери
ХРИЗОТЕМИС

ЕГИСТ

ОРЕСТ

БЪЛГ. ИСТОР. АРХИВ
Д.Б.В.К.
1
2
3
4
1 = 0.60
3 м
2.40
1.50
10 м. (?)

Началната страница на режисьорския екземпляр на Гео Милев – БИА ф. 26., а. е. 40

РУЖА МАРИНСКА

АБОНАТИТЕ НА СП. „ВЕЗНИ“ – ОПИТ ЗА СОЦИОКУЛТУРЕН АНАЛИЗ

Когато преди двайсетина години започнах работа по темата „Гео Милев“ и се зарових в архивите на Народната библиотека, попаднах на една тетрадка, в която бяха записани стотици имена на абонати на сп. „Везни“. В издадения през 2005 година от Елена Фурнаджиева „Летопис Гео Милев“ тази тетрадка е отбелязана като водена от сестрата на Гео Милев Пенка Касабова от септември 1919 година, когато излиза и първият брой на списанието. В тетрадката откриваме изписана друга дата – декември 1918 г. По това време Гео Милев все още е в Германия, но може би вече е оформил идеята си за бъдещото издание. Освен това прави впечатление, че тетрадката е водена от различни хора – за това говори разнообразието от почерци. Разлиствах страниците на този уникален за нашата история документ и откривах толкова имена – известни и неизвестни, от всички краища на България. По-късно, при подготовката на факсимилното издание на „Везни“ (1999), предложих да включим тази тетрадка като приложение, но не му беше дошло времето. За тазгодишната конференция реших, че е ред да обърна внимание на този изключително ценен и съхранен материал.

За сп. „Везни“ и неговото място в българската култура е писано много и от различни гледни точки. Но изобщо не е коментиран въпросът кои са били читателите на това първо по рода си у нас издание с модернистичен характер, нещо повече – кои са били хората, благодарение на които то е получило възможност да се появи на бял свят – абонатите. Запазената тетрадка с техния списък дава възможност да направим един портрет на интелектуалния елит на тогавашна България.

Това мое експозе е първият опит за анализ на тази тема. Ще бъда щастлива, ако той бъде подкрепен и продължен от други изследователи, което тази тетрадка безусловно заслужава. Тя предлага обилен материал, от който регионалните краеведи биха могли да извлекат ценни сведения и да направят важни изводи и дадат свой принос.

Ще започна с някои базови параметри. Първо, броят на абонатите – 1583! В „Летописа" се привежда друго число – 1460. Може би са изключени имената, които са зачеркнати. Намирам, че след като те са четими, а и не знаем какво означава самото зачеркване, не е коректно да ги изключваме от списъка. За съжаление не знаем в какъв тираж е започнало да излиза списанието, но заслужава внимание самият факт на големия брой желаещи да го получават. Дори съпоставен с днешните тиражи на подобни издания, той удивява. Тези дни разговарях с мой френски колега. Разказах му за Гео Милев, за българския модернизъм и за „Везни". Той също беше изумен – тиражите на известните модернистични списания във Франция по онова време не са надвишавали 500 екземпляра.

Не знаем достоверно по чия идея се е родила тази тетрадка с абонатите на „Везни". Струва ми се, че ще бъдем близко до истината, ако видим тук „ръката" на Милю Касабов, не само готов да подкрепи желанието на сина си, но и опитен човек, с разбиране и умение в практическата страна на въпроса.

И така, имената на абонатите са 1583. От тях в София са

319, в Стара Загора, градът на Гео Милев – 119. Останалите се разпределят по големи и малки градове и дори села в страната. Ще приведа някои данни: Русе – 67 абонати, Кюстендил – 60, Плевен – 51, Варна – 49, Лом – 46, Севлиево – 45, Чирпан – 44, Казанлък – 40, Дупница – 41. Както забелязвате, броят на абонатите не зависи от това колко голям по население е градът. Той маркира по-скоро наличието на културни ядра – будни и жадни за информация хора.

Списъкът не само не е писан от една ръка, но не е и хомогенен, което донякъде затруднява анализа. Частично той включва професиите на абонатите, но другаде са отбелязани само адресите. При това положение изводите се базират на наличната информация. Картината би могла да бъде изяснена и разкрита в цялост само с участието на местните краеведи.

И все пак запознаването с този материал ни позволява да потвърдим, че става дума за широка мрежа в цялата страна. Хора, различни по професия, възраст, пол и образователен ценз са проявили интерес към бъдещото издание, посветено на въпросите на литературата, изкуството, театъра. Представете си този факт – в покрусена след войните, бедна България!

Абонаментът е струвал 30 лв. Някои са се абонирали за полугодие – 15 лв. Заинтересувах се какво са представлявали тогава тези 30 лв. Справката със Статистическите годишници на Царство България показа следното:

Заплати (за София)
Редовен професор – 1460 – 2100 лв.
Извънреден професор – 1000 – 1620 лв.
Доцент – 750 – 1320 лв.
Гимназиален учител – 525 – 998 лв.

Прогимназиален учител – 450 – 900 лв.
Съдия – 750 – 1290 лв.
Съветник в Сметната палата – 1200 – 1860 лв.
Офицер, командир на полк – 1200 – 1800 лв.
Писар – 243 – 546 лв.
Надници
Зидар – 36 лв.
Косач – 33 лв.
Орач – 52 лв.
Цени на някои стоки (в кг или литри)
Хляб, бял – 2,13 лв.
Хляб, черен – 1,61 лв.
Захар – 15 лв.
Месо, говеждо – 12,15 лв.
Месо, агнешко – 14,24 лв.
Месо, свинско – 22,02 лв.
Риба, шаран – 12,09 лв.
Риба, сом – 17,87 лв.
Мляко – 5,81 лв.
Сирене – 12,98 лв.
Масло – 47,45 лв.
Патица – 32,96 лв.
Кокошка – 23,52 лв.

Всеки може да направи своите заключения както за финансовите възможности за абониране на отделните професии и социални групи, така и за цените на книжната продукция у нас в следвоенния период.

За да изясним социологическия аспект, се налага да коментираме два пункта – пол и възраст.

По първия – сред абонатите съм разчела 394 имена на жени, с други думи около ¼ от общия брой.

Навярно онези, които се занимават с проблемите на българския модернизъм и авангард, ще бъдат изненадани от наблюденията на тема възраст. Противно на очакванията значителна част от абонатите са хора, родени през 70-те и 80-те години на XIX век, т.е. принадлежат на поколението на бащите на Гео Милев и неговите съратници. Този факт заслужава специално внимание. От една страна, той говори за културата на българина от това поколение, за неговата отвореност и интерес към новите явления. От друга, показва и младите като апелиращи към широки социални пространства, а не херметизирани в своя младежки кръг. Сред абонатите има и съвсем млади, още ученици. Те са около 60 – също повод за размисъл.

Въпреки че не навсякъде е отбелязана професията на абоната, имаме всички основания да коментираме и този аспект на проблема.

Естествено е голяма част от абонатите да принадлежат към творческата интелигенция – литератори, театрални дейци, музиканти, художници. Прави силно впечатление големият брой абонати – 54-ма сред лекарското съсловие (лекари, зъболекари, аптекари). Имаме 81 юристи, 30 военни, доста търговци, фабриканти, чиновници. Около 140 са абонираните учители. Любопитно е, че има фотографи, телеграфисти, телефонисти – професии, свързани с новото в техниката.

Бих насочила вашето внимание към още два пункта – географски параметри и идеологически параметри.

А. Географски параметри

Без да съм в състояние да опиша точно процеса на абониране, не мога да не изразя удивлението си от това как цяла България е била обхваната от тази акция. Практически няма област, от която да няма абонати. Впечатляващо е, че те са много дори в периферните южни зони, които едва шест години по-рано са били присъединени към България, а други само след година ще се окажат извън нейните предели – Дедеагач (днешен Александруполис) или Гюмюрджина (днешно Комотини).

Б. Идеологически параметри

Този въпрос, който може да бъде предмет на специално изследване, също е важен. Картината е широкоспектърна. На издателя и неговите сратници е било чуждо каквото и да било партийно сектантство. Сред имената намираме представители практически на всички партии в България – от буржоазните до левите, земеделците, македонстващите и др.

След тези главни параметри позволете ми да се приближа до конкретните имена и информацията около тях.

Ще започна с имената на видни културни дейци и общественици, широко известни, с големи заслуги за развитието на страната ни. Как да определим техния жест? Като подкрепа на едно начинание на младия талантлив и амбициозен литератор? Като дълг към родната култура? Като постъпка, която задължително следва от заеманата от тях обществена позиция? Навярно във всеки конкретен случай отговорът е комбинация от някои от тези и други мотиви. Но не можем да не оценим високо тяхното участие в издаването на сп. „Везни“, изиграло, макар за кратко, такава роля в утвърждаването на българския модернизъм. Възгледите на мнозина от тези големи фигури на българския културен небосклон, формирани при други условия и от различни влияния, съществено са се отличавали от идеите на Гео Милев и неговите връстници и съмишленици. Затова още по-ценен е техният акт на подкрепа. Ето някои от тези имена:

Боян Пенев (1883 – 1927)
Владимир Василев (1883 – 1963)
Иван Шишманов (1862 – 1928)
Симеон Радев (1879 – 1967)
Димитър Подвързачов (1881 – 1937)
Трифон Кунев (1880 – 1954)
Михаил Арнаудов (1878 – 1978)
Димитър Михалчев (1880 – 1967)
Стефан Киров (1883 – 1941)
Петко Стайнов (1890 – 1972)
Венелин Ганев (1880 – 1966)
Йосиф Фаденхехт (1873 – 1953)
Иван Георгов (1862 – 1936)
Стефан Младенов (1880 – 1963)
Стефан Романски (1882 – 1959)
Димитър Мишайков (1883 – 1945)
Александър Паскалев (1879 – 1946)
Александър Цанков (1879 – 1959)
Георги Данаилов (1872 – 1939)
Атанас Яранов (1878 – 1964)
Борис Вазов (1873 – 1957)
Цанко Бакалов – Церковски (1869 – 1926)
Иван Карамихайлов (1866 – 1961)
Рачо Петров (1861 – 1942)
Стоян Аргиров (1870 – 1939)

Тези имена наистина представляват елита на тогавашна София и България. Виждаме професурата на Софийския университет, видни издатели и публицисти, общественици.

Диалогът с всеки един от тях, предшествал акта на абонирането, може да бъде отделна тема за реферат. Събрани в едно, те рисуват картината на следвоенна България – покрусена, но не сломена, жадна за просвета, за култура, отворена за новото, определящо пътя на Европа. Очевидно за издателя Гео Милев е било важно и престижно да привлече такива личности за своето ново и програмно новаторско списание.

Но не по-малко важен е и друг аспект на този подбор на абонатите. Това са не просто фигури, които са завоювали престижна позиция в обществото. Те са преди всичко личности с качества и интереси в много и различни области. В преобладаващата си част получили образованието си в чужбина – Франция, Германия, Швейцария, Италия, Русия, те са възприели от европейската култура и широк кръгозор и познания в полето на изкуствата, музиката, литературата. Някои сами имат изяви в тази насока.

Така благодарение на тази тетрадка, ние получаваме автентичен образ на българската интелигенция от този период. На тази база имаме представа за един значително по-широк кръг от публикуваните в списанието автори.

Естествено, най-близко до Гео Милев са били младите, неговите връстници, преживели и прочувствали събитията като него, възприели художествения авангард и неговите идеи като своя съдба. Сред абонатите откриваме имената на:

Литераторите
Николай Хрелков (1894 – 1950)
Лалю Маринов – Ламар (1898 – 1974)
Стоян Загорчинов (1889 – 1969)
Николай Марангозов (1900 – 1967)
Матвей Вълев – Босяка (1902 – 1944)

Иван Мирчев (1897 – 1982)
Преводачите
Хенри Левенсон (1892 – 1963)
Любомир Пинтев
Художниците
Иван Бояджиев (1894 – 1981)
Васил Захариев (1895 – 1971)
Донка Константинова (1894 – 1973)
Николай Абрашев (1897 – 1978)
Райко Алексиев (1893 – 1944)
Константин Щъркелов (1889 – 1961)
Никола Аврамов (1897 – 1945)
Методи Кюркчийски (1896 – 1980)
Никола Кожухаров (1892 – 1971)
Бенчо Обрешков (1899 – 1970)
Стоян Сотиров (1903 – 1984)
Александър Занков (1900 – 1982)
Данаил Дечев (1891 – 1962)
Тръпко Василев (1876 – 1970)
Георги Машев (1887 – 1946)
Тома Делирадев (1885 – 1923)
Иван Енчев – Видю (1882 – 1936)
Петър Панайотов
Тома Григоров
Владимир Димков

Навярно за запознатите с материята ще бъде изненадващо присъствието в списъка на имената на съвсем младите Бенчо Обрешков, Стоян Сотиров, Никола Аврамов. Споменавам тримата – в бъдеще изявени български живописци. По това време те са студенти в Художествената академия. Този факт е важен от две страни – духовните нагласи на студентската младеж и насочването на издателя и неговия екип към тази аудитория.

Музикантите

Саша Попов (1899 – 1976)

Андрей Стоянов (1890 – 1969)

Веселин Стоянов (1902 – 1969)

Панчо Владигеров (1899 – 1978)

Любен Владигеров (1899 – 1992)

Димитър Караджов (1885 – 1923)

Панка Пелишек (1899 – 1990)

Олга Чавова (1898 – 1973)

Аспарух Лешников (1897 – 1978)

Тук за някои ще бъде предизвикателно името на Аспарух Лешников. Пояснявам, че по това време, макар в началото на своята кариера, той вече е популярен със знаменития шлагер „Горчиво кафе“ по стихове на Христо Смирненски.

Задължена съм към този списък да прибавя голямата българска балерина и хореограф Мария Димова (1901 – 1944), оставила трайна и дълбока следа в българската култура.

Тетрадката с абонатите на „Везни“ предполага много и разнопосочни анализи. Представяйки широката мрежа на разпространение на списанието из цялата страна, тя насочва вниманието към един важен за културата ни проблем. Става дума за онзи неин социален пласт, който е останал в рамките на регионалното. Обикновено той се оказва извън обсега на историята, ориентирана към върховите постижения и национално изявените фигури. А всъщност това е не само несправедливо по отношение на десетки всеотдайни и талантливи труженици в полето на просветата, с будно гражданско поведение, но това е некоректно и спрямо представянето на панорамата на българската култура. Сред абонатите на „Везни“ има много такива личности – солидно образовани, приели културната мисия като своя съдба, те остават в провинцията и работят за духовното издигане на своите съграждани като учители, издатели, журналисти, литератори, театрали, общественици.

В процеса на работа по темата благодарение на сътрудниците на Държавния архив в Шумен и на г-н Валентин Княжевич от Търговищкия архив получих информация за някои от тези абонати. Това е малка извадка от цялото, но мисля, че тя говори достатъчно красноречиво и би трябвало да активизира краеведите и от други градове в изследването на този проблем.

Записаните в тетрадката от Шумен са 19. Имената на петима от тях намирам в енциклопедията „Шуменска област“, издадена през 2011 година. Ето ги: Владимир Велков (1898 – 1975) – инженер, изобретател, внук на хайдутина Тодор Велков, следвал право в Софийския университет, а след това получил техническо образование в Грац, Дармщат и Прага; Янко Зехиров (1886 – 1969) – музикален деец и педагог виолонист, учил математика и физика в Лозана, следвал в Консерваторията във Фрайбург, мобилизиран като медицинско лице (обучен да работи с рентгенов апарат) по време на Балканската и Първата световна война, след това преподавател в Педагогическото училище в Шумен, чел лекции по физика в новооткрития Учителски институт (1919 – 1943), без да прекъсва активната си музикантска дейност; Крум Арнаудов (1887 – 1957) – юрист, обществен деец, кмет на Шумен по време на Шуменската комуна (1920 – 1921), активен участник в културния живот на града. Няма да се спирам на братята Андрей и Веселин Стоянови – капитални фигури в историята на българската музика.

Затова пък заслужава специално да акцентирам личността на Христо Герчев (1883 – 1966) – журналист, краевед, издател, преводач, общественик. Следвал в Йена, Германия, и завършил славянска филология в Софийския университет, той е издател и главен редактор на в. „Шуменски вести“ (1919 – 1943), автор на трудовете „Поглед върху развоя на българската диалектология“ (1911), „Библиография на литературната история и критика у нас за времето от 1900 – 1910 г.“ (1921), „Сръбски признания за Македония“ (1918) и др. Обилна светлина върху делото на Христо Герчев дава сборникът с материали от Юбилейната научна сесия, посветена на неговата многостранна дейност, издаден през 1998 година. Намирам, че неизвестното досега сведение за него като абонат на Гео-Милевите „Везни“ е още един значим щрих към неговата биография.

Шуменската енциклопедия ми даде поглед и към още един проблем. Като колективен абонат на „Везни“ в тетрадката е отбелязан Военният клуб. Както споменах по-рано, сред подписалите се за списанието има не малко военни. Информацията за Военния клуб в Шумен дава представа за дейността и културния облик на организацията и нейните членове – нещо, което ние днес не познаваме.

Мога да прибавя и сведения за абонатите от Ески Джумая (днес Търговище). От 11 записани в тетрадката имена си струва да се спрем на Асен Каваев (1895 – 1967). Неговият баща е бил учител, а майка му е от рода на братя Миладинови. Учил в Априловската гимназия в Габрово, а през Първата световна война е мобилизиран – първо на Добруджанския, а после на Южния фронт в Македония. Следва право в Софийския университет и едновременно работи като секретар-библиотекар в читалище „Напредък“. Тогава

започва да се изявява като публицист и писател. От 1924 година е адвокат в Търговище, но в същото време ръководи театралната трупа на читалището. Редактор и активен журналист в местния печат и в други централни издания. След 1942 година се установява в Македония, а през 1963 г. със семейството си се преселва в Париж.

Ето така се очертава общият профил на абоната на „Везни“ – интелигентен, образован, разностранно надарен и обществено активен. Останали неизвестни за историята на българската култура, тези хора изиграват огромна роля за нейното фактическо развитие. Без тях е невъзможно да си представим високото общо ниво на тогавашните българи, нито кипежа на живота ни през този период.

За мен беше особено интересно да констатирам още един социокултурен аспект на проблема. Много имена извикваха родови истории. Абонатите, самите те изявени фигури, се оказаха бащи, дядовци и роднини на личности със значителен принос в нашата култура. Тази тема заслужава много по-обстоен анализ, но аз ще приведа само няколко примера, които, предполагам, ще ви направят впечатление.

Сред софиянците, чиито имена разчитаме в тетрадката с абонати, заслужава да отбележа Нисим Меворах (1891 – 1968). Известен юрист и дипломат, баща на големия български литератор Валери Петров. Неговото име остава да живее в културната топография на столицата с книжарницата „Нисим“, любимо място на всички ценители на хубавото четиво, основана и ръководена от неговата внучка Бояна Петрова, известен преводач.

Културен континуитет намирам и при адвоката Петко Палиев, дядо на музикантката проф. Анда Палиева. Сред абонатите на „Везни“ е и професорът от Софийския университет Георги Данаилов, юрист и икономист, чийто внук – писателят Георги Данаилов, оставил значима следа в българската литература и киното, неотдавна ни напусна.

С удивление открих в списъка на абонатите името Тома Спространов (1885 – 1955), тогава адвокат в Александруполис. Нямаше как той да не е дядо на популярния и любим водещ на музикални предавания със същото име. В този случай заслужава внимание и фактът, че са се запазили сведения за родовите корени на фамилията, които водят до средата на XVIII век.

Разчетох и името на Самуел Финци, баща на Ицхак Финци и дядо на Самуел Финци, нещо, което не беше известно на това славно актьорско семейство.

Между абонатите от Кюстендил са бъдещият ген. Крум Лекарски, баща на художника Андрей Лекарски, д-р Васил Ненов, баща на големия български художник Иван Ненов, а също съвсем младият тогава Николай Дюлгеров, художник, станал част от движението на италианските футуристи. В тетрадката той е записан като Никола Сл. Дюлгеров. Впоследствие съдбата му отново се кръстосва с тази на Гео Милев, който пише за неговата изложба.

От старозагорските абонати ми се иска да отбележа Къню Пашоолу, не просто като тютюнопроизводител, просветен гражданин с културни интереси, толстоист, но и като баща на Анна Пашоолу. Нейното име е влязло в историята на българското изкуство като адресат на сърдечни писма на художника Иван Милев и като съпруга на друг голям български художник – Пенчо Георгиев.

В списъка за Стара Загора виждаме името на д-р Ханчев, баща на големия български поет Веселин Ханчев. Друг абонирал се за списанието старозагорец – Христо Фетфаджиев, юрист и кмет на града, пък е баща на диригента Симеон Фетфаджиев. А внучка на неговия брат е известната съвременна хореографка Мила Искренова.

За „Везни“ са се подписали Атанас Яранов, дядо на известния български художник със същото име, чието творческо родословие продължават и неговите наследници. Абонат е и адвокатът Атанас Букорещлиев, известен сред софийската артистична бохема като Начо Букорещлиев, баща на Андрей Букорещлиев (1925 – 1997), композитор и пианист, фигура във френската музика. Срещам името на още един юрист – проф. Димитър Силяновски (1892 – 1971), свързан с музиката чрез сина си Трифон Силяновски, композитор, педагог, музикален теоретик.

Трудно ми е да сложа точка в този текст. Толкова живи нишки на житейски съдби търсят и очакват продължение. Но ето как всички тях – толкова различни и толкова сродни духом – са ги събрали волята и енергията на пламенния Гео Милев, неговата идея да направи от това ново списание трибуна на търсещите и устремени към модерното нови хора на България.

РЕЙЧЪЛ БРИДЖЕТ ЕВАНС

Рейчъл Бриджет Еванс е родена на 13 май 1900 година. Рисуването при нея е семейна дарба, тъй като чичо ѝ – Уилфред Еванс, е много добър художник, известен със своите портрети и пейзажи, които рисува в стил късен импресионизъм. Рейчъл постъпва в лондонското училище по изкуства „Слейд“ и след завършването му живее със семейството на художника Станли Спенсър по времето, когато той рисува стенописите на параклиса в Кукъм. В края на 20-те години тя се озовава в Париж, който по това време е световен център на изкуството. Там тя продължава да рисува и при завръщането си в Лондон прави изложби в галерия „Гимпъл“.

В Париж Рейчъл живее в една стая с българка, която през 1930 г. я кани на гости в България. Това оказва силно влияние върху живота ѝ, тъй като по това време България е страна с добре запазен селски бит, с корени в античността, с лек полъх на модерното и следи от византийско и ислямско минало. Обратно в Париж, Рейчъл е неудържимо привлечена от екзотиката на Балканите. Въпросът е как да се завърне там. Разполага с много малко пари, а България е далеч. Затова решава да предприеме бавно и продължително пътуване през Източна Европа от Унгария до Румъния и да преподава там английски. Накрая, след като преминава Дунава с гребна лодка по време на снежна виелица, тя се озовава в България.

Има късмет, защото след като стига в София, се среща с Пенка Касабова, която наскоро се е завърнала от Чикаго и е директор на Американската детска градина и Института за подготовка на учители към него. Тя търси човек, който да преподава английски, а фактът, че Рейчъл Бриджет може да преподава и изкуство, я прави идеалния кандидат.

За Бриджет Еванс това е плодотворен период. Тя рисува селяни, свещеници, прибирането на реколтата, планински селца, манастири и джамии. Пътува до Черно море и из Родопите и рисува рибарски лодки в Созопол и дълбоки езера, заобиколени от гори. Достига до Истанбул, където рисува Босфора на Хисаря и минаретата на „Света София“.

През 1935 г. се омъжва за Борис Касабов, брат на Пенка Касабова и по-малък брат на Гео Милев. Скоро им се ражда син и времето, което може да посвети на изкуството, значително намалява. Рисува, когато има възможност. Сред рисунките ѝ има такива от периода на Втората световна война, когато е евакуирана от София в Новоселци.

През август 1946 г. Рейчъл планира кратко посещение при семейството си в Англия, но то далеч не се оказва краткотрайно. Това се оказва последният полет от България към Западна Европа и малко след падането на Желязната завеса тя и синът ѝ Джордж се оказват далеч от България и от нейния съпруг Борис, който успява да отиде при тях едва след смъртта на Сталин. През по-късните години те редовно посещават България, но продължават да живеят в Лондон.

Рейчъл Бриджет Еванс-Касабова продължава да твори до смъртта си на 14 януари 1992 година.

Рейчъл Бриджет Еванс-Касабова и Джордж Касабов, Лондон, 1974 г.

ЕВАКУАЦИЯ

Това е разказ за живота ни по време на бомбардировките в София през 1943 г. и 1944 г., когато бяхме евакуирани от столицата. България беше окупирана от немците и заради това съюзниците бомбардираха града и железопътните линии. Нощем идваха британците, а денем – американците. В края на 1943 г. имаше няколко доста силни бомбардировки и тогава много хора започнаха да се местят в провинцията. Според моята зълва Пенка свекърва ми, малкият ми син Георги и аз трябваше да отидем в едно село на 28 км от София, където Кирил, братовчед на Борис, работеше като зъболекар. Тя успя да ни убеди да тръгнем рано сутринта, за да не пострадаме от бомбите. Пренощувахме в едно училище близо до гарата, за да успеем да се качим на сутрешния влак. Беше Коледа, 1943 година.

Пристигнахме на гарата на Новоселци към 5 ч. сутринта. Беше студено, ръмеше дъжд. Намерих открит файтон, който щеше да ни закара до селото, което беше на около 8 км от гарата. Скрити под чадърите и сгушени в палтата си, пристигнахме по тъмно в къщата, където живееха Кирил и майка му Мария. Те ни посрещнаха сърдечно и ние седнахме на леглото на леля Мария, покрихме се с топлите завивки и така дочакахме да се съмне.

Трябваше да си потърсим подходящо жилище в селото. Оказа се, че жената, която чистеше при Кирил, имаше къща, в която тя не живееше. Отидохме да я видим – тясна пътечка водеше към малка ниска постройка. Отпред имаше стая с нисък и скосен таван, от която през тясна врата се влизаше в стая с пръстен под и малък прозорец. Втората стая беше достатъчно голяма, за да побере трите ни легла и готварската печка. Имаше още една стая, в която живееше един мъж, чиновник в кметството. Радвах се, че можехме да ползваме по-голямата част от къщичката. Знаех, че повечето от евакуираните живееха в една стая, и то в къща заедно с хазаите си. Спазарихме къщата и тръгнахме да търсим човек, който би докарал багажа ни от София. Мъж от селото се съгласи да го докара с шейната си – щеше да го натовари през нощта и рано сутринта на следващия ден да ни го докара. Потеглихме на разсъмване. В София натоварихме три пружини за легла и дървени щайги с вещи и рано сутринта потеглихме по снежните пътища назад. И други като нас превозваха багаж. В един момент реших да се кача на влака, но като видях навалицата на перона, се отказах. Тръгнах пеша след шейната. От време на време се возех на някоя от минаващите шейни. И така – чак до селото.

* * *

Устроихме се в малката къща с пръстен под, като поставихме малка печка за готвене и отопление и трите пружини, подпрени с дървени щайги. На сутринта първото, което направихме, беше да запалим печката, да стоплим вода в чайника и да залеем с нея замръзналата помпа на двора, за да можем да си извадим вода за целия ден. В къщата нямаше електричество, а запасите ни от газ бяха оскъдни. Затова всяка вечер взимахме плетка или друго ръкоделие и отивахме в центъра на селото, за да седим на топло и светло в жилището на Кирил, където беше леля Мария. Връщахме се точно когато започваше вечерният час. Запалвахме газената лампа, колкото да се приготвим за сън. Чакахме утрото да дойде със светлината.

Тъй като имаше много семейства, евакуирани от София, скоро се сближихме и дори се сприятелихме с някои. Имаше две роднински семейства с деца, малко по-големи от Георги. Синът ми намери приятели и сред селските момчета, които го научиха да стреля с прашка и с които ходеше да се пързаля. Веднъж, докато търсели подходяща ледена пързалка, се бяха отдалечили от селото и бяха чули вълци. Върнаха се много уплашени. В действителност вълците не идваха близо до селото. Сред евакуираните имаше лекарско семейство от София с две дечица, връстници на Георги. Уредихме малкият Митко и Георги да ходят на уроци при директорката на селското училище. То не работеше, а сградата му се ползваше от военните.

Скоро при нас дойде Пенка – беше напуснала София след силна бомбардировка, която прекъснала електричеството и водоснабдяването на града. Наложи се Георги и аз да спим на една и съща пружина обърнати – неговите крака към моята глава. Всяка сутрин Пенка вземаше учебника и започваше да учи Георги да чете, тъй като той все още не можеше да чете гладко на български. По това време той беше на седем и половина, второкласник в българско училище. Аз, естествено, общувах с него само на английски и вече бях му прочела няколко книги на английски. Той изключително много обичаше „Мечо Пух“. Четяхме и „Хайди“. Обикновено ги четяхме, докато бомбардираха. За въздушните атаки научавахме най-напред от голямото бяло куче, вързано на двора близо до портата. Щом чуеше черковната камбана, с която биеха тревога, то започваше да лае силно, а ние не излизахме навън. „Хайди“ четяхме всъщност заедно – аз започвах, а следващия параграф четеше Георги. И така – до края на повествованието. Мама се тревожеше и плашеше много от въздушните нападения и аз се опитвах да успокоя плача ѝ, като рецитирах 91-я псалм, който сама бях превела на български според възможностите си.

Малко след пристигането на Пенка отидохме пак в София за багаж. Помня как тръгнахме от София през студената зимна нощ. Аз бях облечена с шубата на Борис, която беше подплатена с меча кожа, а Пенка беше с моето кожено палто. По това време Борис беше мобилизиран в армията като капитан и беше на границата някъде на юг. От време на време той идваше при нас на село да ни види набързо, за една нощ. След време ми мина през ум, че ако бяха бомбардирали жилището ни в София, той щеше да остане без дрехи, само с униформата.

След една силна бомбардировка успях да стигна до София още веднъж, но къщата ни не беше засегната. Не съм сигурна това ли беше случаят, когато пътувах до София с влак. Точно тогава пътническите влакове не се движеха. Стигнах на гарата и попитах дали мога да си купя билет. Обясниха ми, че няма билети, но ако искам, мога да се кача на хубав влак. Качих се във вагон, който беше зает от офицер и съпругата му и цялата им покъщнина, включително и канарче в клетка – очевидно се местеха. Попитах дали мога да седна при тях, но ми отговориха, че вагонът е частен. Качих се в друг вагон и веднага щом влакът потегли един от железничарите дойде при мене и започна да ми прави неприятни предложения. Заплаших, че ще счупя стъклото, за да изляза от вагона. Той отвърна, че съм подозрителна, защото пътувам без билет, и затова е безсмислено да чупя стъклото. За късмет влакът спря, аз се измъкнах и отидох пак при офицера и съпругата му. Разказах им какво ми се беше случило и ги помолих да ми разрешат да остана при тях. Този път те се съгласиха и скоро влакът наближи покрайнините на София.

Трябваше да реша как да пренеса дрехите на Борис. Обух един голф и върху дрехите си облякох неговото палто от дебел щрайхгарен плат. Сложих шапката му на главата си и в ръцете с други дрехи тръгнах обратно към селото. Беше късно след обед и за да хвана последния за деня автобус, трябваше да мина през военния пропуск. Охраната ми каза, че идвам късно, но аз започнах да му обяснявам, че съм идвала, за да взема дрехите на мъжа си. Пропуснаха ме. Навярно облечена с мъжки дрехи съм изглеждала много ексцентрично.

Една сутрин при нас от града дойде братовчедката Евгения, неглиже, а косата ѝ беше навита на ролки. Разказа ни за героизма на брат си, който по време на бомбардировката се покатерил на балкона, за да спаси мъжа ѝ. А докато тя тичала надолу по стълбите, една бомба почти разкъсала палтото ѝ. И те се заселиха в селото. Георги запомни винаги деня, когато Евгения беше се сдобила с една гъска и дойде да я оскубе у дома. В предната стая имаше голямо огнище, над което беше окачен котел с вода. В него топлех вода за миене и пране, а дрехите перях в дървено корито. Евгения се настани с гъската до огнището и започнахме да ѝ помагаме да я оскубе с пинсетата ѝ.

* * *

Скоро Пенка се върна в София, за да се погрижи за училището си, а около Великден мама замина на юг при другата си дъщеря, за да поживее и при тях. С Георги останахме сами. През лятото животът на село беше много приятен. Готвех на двора на малка печка с дървени въглища. През останалото време шиех и кърпех дрехи, защото нямаше нови дрехи, а старите имаха нужда от постоянни поправки. Георги нямаше обувки. Ходеше с дървени налъми, чиито каишки се откачаха всеки ден и непрекъснато трябваше да ги поправяме. През лятото малкият му приятел Митко и той ходеха понякога с едно симпатично момиченце да пасат кравата, когато я водеха на по-отдалечени пасища. По цял ден бяха навън, сред природата. По-голямото дете на лекарското семейство, момиченце, беше учило в Американското училище и родителите му решиха да продължи да се занимава с английския. Така започнах да преподавам английски на момичето и на Георги, докато те седяха заедно на двора. Радвах се, че имах възможност да науча Георги да чете и пише и забелязах, че му беше интересно. Когато учеше сам, скучаеше.

Бях си донесла няколко кокошки от София и те сега живееха в бараката за въглища, точно зад стаята с огнището. Сутрин ги пусках на двора. Една жена от селото ме помоли да ѝ дам назаем една от кокошките си, която беше се „разклопала“, за да ѝ измъти пиленца. Доколкото помня, тя ми се отплати с буца масло за услугата с квачката. В селото можеше да се намери масло – продаваха го в големи кръгли кастрони веднага щом го извадят от буталката за биене на масло.

Едно семейство, от което бяхме купували масло, ме покани да направя портрет с маслени бои на една от дъщерите им. Докато рисувах, Георги тръгнал да ме търси и едно овчарско куче беше го нападнало и ухапало много силно по крака. Веднага го заведох на лекар за първа помощ и за радост от инцидента нямаше лоши последици.

Храната ни беше предимно вегетарианска, тъй като нямаше откъде да се снабдяваме с месо. От селската фурна купувахме ежедневния си порцион от много некачествен черен хляб. Аз пазех в чувалче скромен запас от бяло брашно, което ни бяха изпратили роднините, които живееха в

Южна България, и бутилка олио. С тях от време на време правех кексчета. Веднъж бях започнала да правя сладките и установих, че нямам захар. Тогава пъхнах във всяко кексче по един бонбон и дадох на Георги тавата да я занесе на фурната. Той се върна с чудесно изпечени кексчета и по-късно той и едно негово приятелче обявиха, че никога не са хапвали по-вкусни кексчета от тези. Спомних си начаса библейската притча за Илия и вдовицата, която имала делва с брашно и гърне с олио и Илия ѝ казал, че брашното в делвата и олиото в гърнето не трябва да свършат, преди Господ да е изпратил дъжд на земята. Почувствах, че малкият ми запас ще ми помогне да изкарам докрай.

С млякото беше лесно – можехме да купуваме обезмаслено от мандра, където правеха сирене. Понякога ходех там, за да купя мляко, от което след това сама правех сирене. Но то ставаше много сухо, защото млякото беше обезмаслено.

Веднъж един от софийските ни приятели ни съобщи, че хазаинът им заклал теле и имал месо за продан. Възползвах се от възможността с удоволствие.

От нашия двор можех да наблюдавам как съседката до нас пече хляб в пещ на двора. Пещта представляваше тухлена постройка, измазана с глина. Тя пълнеше пещта със слама и сено, запалваше я и изчакваше да изгори. След това я почистваше от пепелта и слагаше тестото да се пече. Това ми припомни притчата от Светото писание за тревата, която днес е на полето, а утре е в огъня. Съседката също така печеше хляб и на голям открит огън направо на земята. Когато огънят загаснеше, тя слагаше тестото на голяма плоча с метален капак и печеше хляба върху горящите въглени. Един ден същата тази съседка ме покани да отида с нея да жъна на тяхната нива. Прекарах цял ден сред жътварите. Жените, подредени в редица, отрязваха житните стъбла с извитите си сърпове, а след тях мъжете събираха ръкойките и ги подреждаха на снопи. Опитах да жъна, но ми беше трудно и го правех бавно. Заради това повечето от времето седях на земята и плетох. На общата трапеза за обяд поставих и моя хляб и сирене до зеленчуковата супа и юфката на жътварите. Макар че беше много горещо, през целия ден на нивата беше много приятно.

* * *

Времето минаваше, докато дойде радостният ден, когато един от приятелите ни донесе хубавата новина, че съюзниците са стигнали до Париж. През септември 1944 г. руснаците стигнаха до България от изток, а съюзниците приближаваха от юг. Притеснявах се да не би Борис и аз да се окажем разделени в две различни зони. За наша радост това не се случи и той беше демобилизиран и отиде в София, за да ни търси жилище. През октомври аз се прибрах при него в София с всичката ни покъщнина и се нанесохме в нова квартира срещу посолството на Великобритания, където беше настанена Британската военна мисия. Запознахме се с един армейски капитан, който успя да предаде писмо на сестра ми – за първи път след 1941 година! Георги се сприятели с британските войници, които бяха на пост – те дори го използваха като преводач и го разхождаха с джиповете си из София за негова голяма радост. Скоро бях затрупана с молби за уроци по английски език. Преподавах английски език две години, а Георги ходеше на училище. В края на 1946 г. се върнахме в Англия.

Превод от английски език: Виолета Цонева

АБОНАТИ НА СПИСАНИЕ „ВЕЗНИ“

Тетрадка, списък. Национална библиотека
„Св. св. Кирил и Методий“ – БИА,
фонд 26, опис 1, а.е. 30, л. 9–71

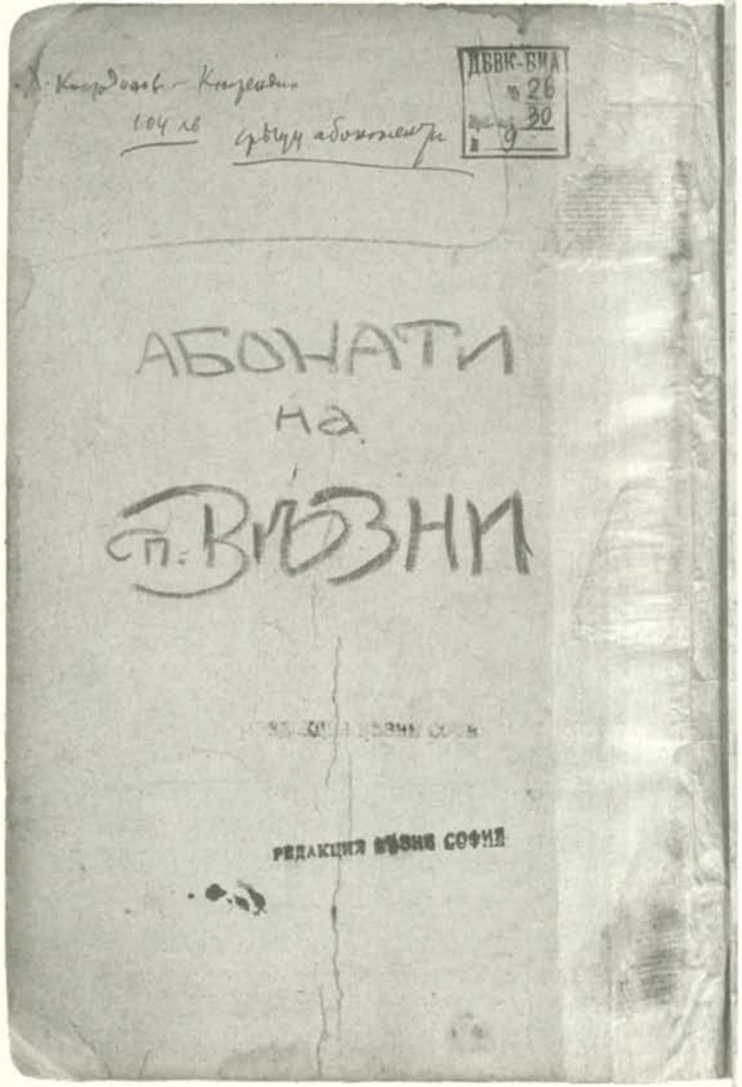

Х. Кърджиев – Кюстендил

104 лв

срещу абонаменти

ДВВК-БИА
№ 26
30
9

АБОНАТИ
на
СП. ВЪЗНИ

[illegible]

РЕДАКЦИЯ ВЪЗНИ СОФИЯ

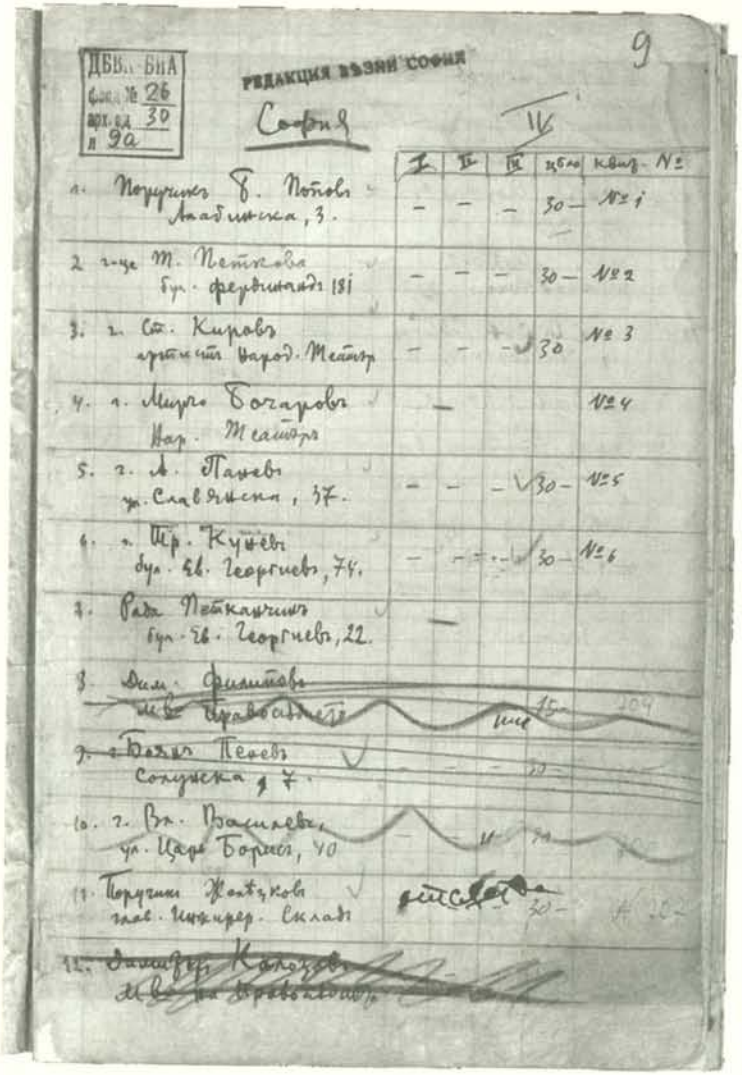

ДБВА-БНА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 9а

РЕДАКЦИЯ ВЪЗВИ СОФИЯ

9

София

IV

		I	II	III	цяло	квит. №
1.	Поручикъ Г. Поповъ Алабинска, 3.	–	–	–	30 –	№ 1
2	г-жа Т. Петкова бул. Фердинандъ 181	–	–	–	30 –	№ 2
3.	г. Ст. Кировъ артистъ Народ. Театръ	–	–	–	30	№ 3
4.	г. Мирко Бочаровъ Нар. Театръ		–			№ 4
5.	г. А. Пачевъ ул. Славянска, 37.	–	–	–	30 –	№ 5
6.	г. Тр. Кунчевъ бул. Ев. Георгиевъ, 74.	–	–	–	30 –	№ 6
7.	Рада Петканчинъ бул. Ев. Георгиевъ, 22.	–				
8.	~~Дим. Филиповъ~~ ~~Мин. Правосъдието~~			~~[illegible]~~	~~15 –~~	~~204~~
9.	~~г. Божинъ Пеевъ~~ ~~Солунска, 7.~~	~~–~~	~~–~~	~~–~~	~~30 –~~	
10.	~~г. Вл. Василевъ,~~ ~~ул. Царь Борисъ, 40~~	~~–~~			~~30~~	
11.	Поручикъ Жолтъковъ глав. Инженер. Складъ	отказа			30 –	№ 20
12.	~~Димитъръ Калъзовъ~~ ~~Мин. на Правосъдието~~					

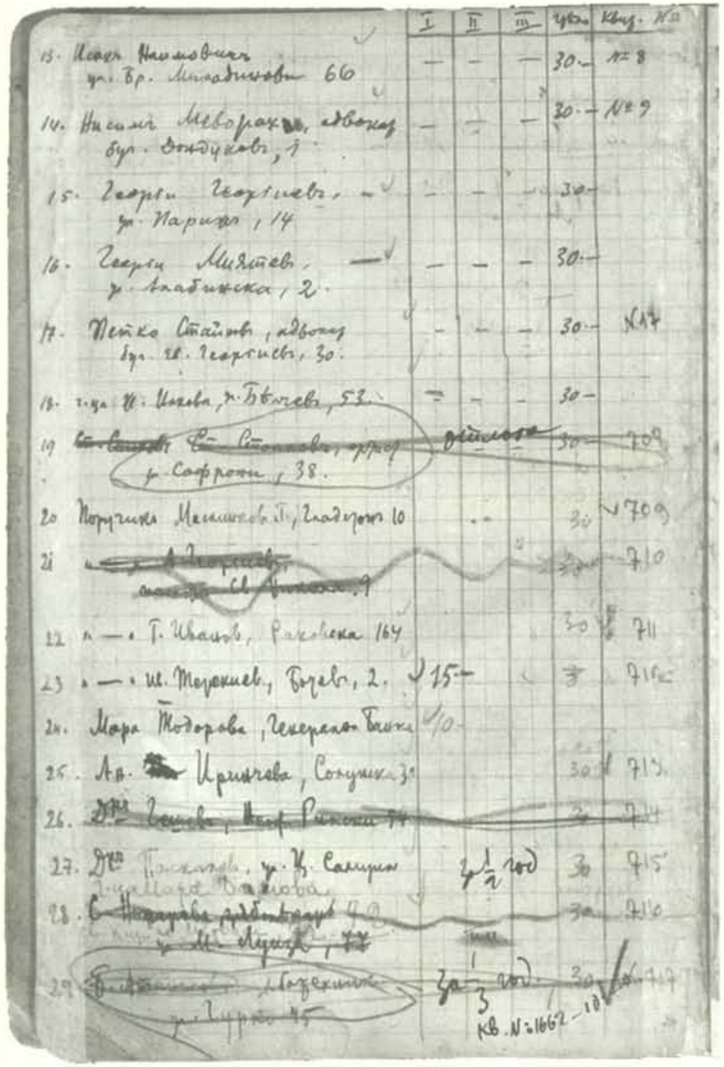

		I	II	III	цяло	Квит. №
13.	Исакъ Наимовичъ ул. Бр. Миладинови 66	–	–	–	30 –	№ 8
14.	Нисимъ Меворахъ, адвокатъ бул. Дондуковъ, 1	–	–	–	30 –	№ 9
15.	Георги Георгиевъ, ул. Парижъ, 14	–	–	–	30 –	
16.	Георги Миятевъ, ул. Алабинска, 2.	–	–	–	30 –	
17.	Петко Стайновъ, адвокатъ бул. Ев. Георгиевъ, 30.	–	–	–	30 –	№ 17
18.	г-жа Н. Илиева, х. Бъчевъ, 53.	–	–	–	30 –	
19	~~[illegible] Ст. Стояновъ, проф.~~ ул. Софрони, 38.	~~отказа~~			~~30 –~~	~~709~~
20	Поручикъ Машковъ П., Гладстонъ 10		..		30	709
21	~~А. Георгиевъ,~~ ~~[illegible] Св. Наумъ 9~~				~~30~~	~~710~~
22	" — " Г. Ивановъ, Раковска 164				30	711
23	" — " Ш. Терокиевъ, Бозевъ, 2.	15 –			3	712
24.	Мара Тодорова, Генерална Банка	10 –				
25.	Ан. Иринчева, Солунска 3				30	713.
26.	~~Д-ръ Гешевъ, Цар. Римска 74~~				~~30~~	~~714~~
27.	Д-ръ Пасхалевъ, ул. Ц. Самуилъ г-жа Мара Банова	за $\frac{1}{2}$ год			30	715
28.	~~С. Назърова, д-ръ [illegible]~~ ~~ул. М. Луиза, 77~~				~~30~~	~~716~~
29	~~[illegible] Мазехинов~~ ~~ул. Цар. [illegible] 45~~	за $\frac{1}{3}$ год.			30	717

КВ. № 1662 – 10

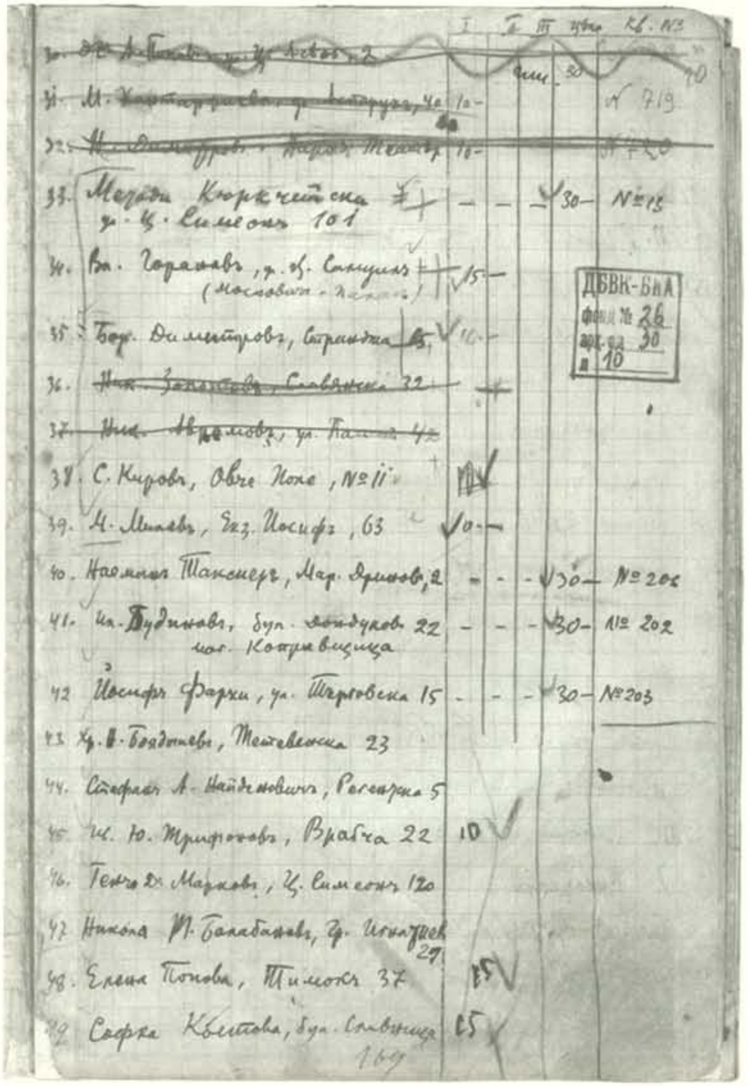

I II III цяло Кв. №

30. ~~Д-р А. [illegible], ул. Ц. Асенъ, 2~~ цяло 30 10

31. М. ~~[illegible], ул. [illegible], 40~~ 10— √ 719

32. ~~Н. Димитровъ, [illegible] Тодоръ~~ 10— 720

33. Мерадо Кюркчийска ул. Ц. Симеонъ 101 — — — √30— № 13

34. Вл. Горановъ, ул. св. [illegible] (Московит - [illegible]) √15—

ДБВК-БнА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 10

35. Бор. Димитровъ, Странджа 15, √10—

36. ~~Ник. Заплетовъ, Славянска 32~~

37. ~~Ник. Аврамовъ, ул. Па[illegible] 42~~

38. С. Кировъ, Овче Поле, № 11 √

39. Н. Миловъ, Екз. Иосифъ, 63 √10—

40. Наоминъ Такнеръ, Мар. [illegible], 2 — — — √30— № 201

41. Ил. Будиновъ, бул. Дондуковъ 22 пог. Копривщица — — — √30— № 202

42. Йосифъ Фархи, ул. Търговска 15 — — — √30— № 203

43. Хр. В. Бояджиевъ, Тетевенска 23

44. Стефанъ Л. Найденовичъ, Раковска 5

45. Н. Ю. Трифоновъ, Врабча 22 10 √

46. Генчо Д. Марковъ, Ц. Симеонъ 120

47. Никола П. Балабановъ, Гр. Игнатиевъ 27

48. Елена Попова, Тимокъ 37 15 √

49. Софка Кънтова, бул. Сливница 15

169

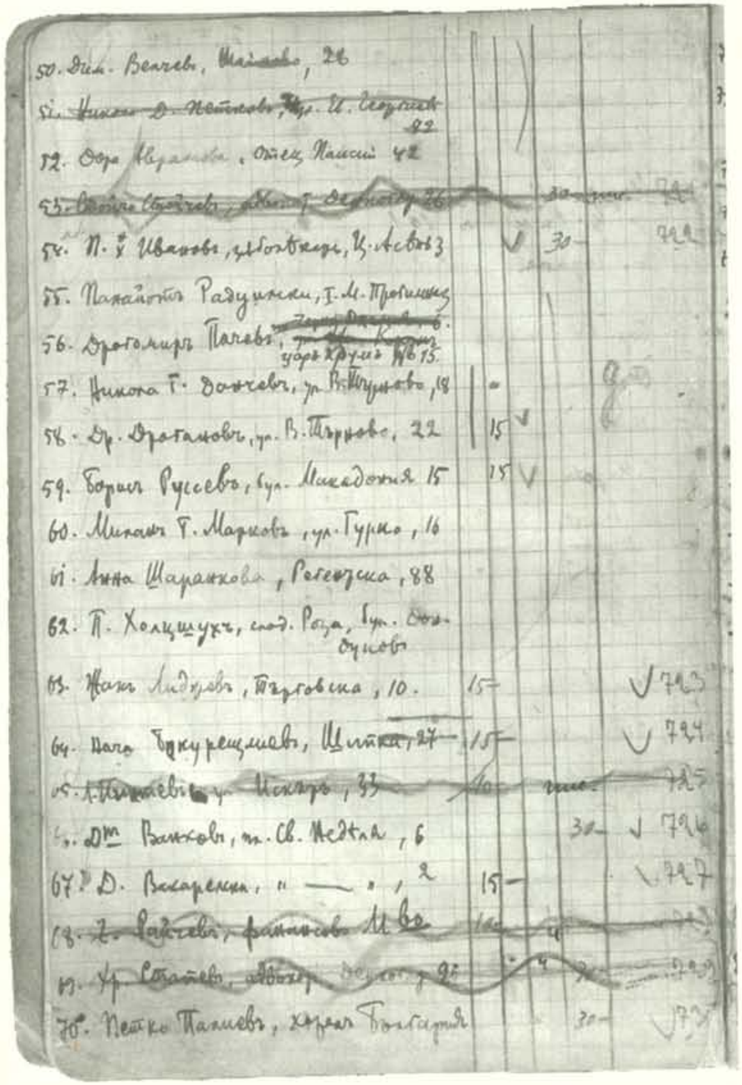

50. Дим. Величевъ, Шипка, 26

51. ~~Никола Д. Петковъ, ул. [illegible] 82~~

52. Олга Аврамова, Отецъ Паисий 42

53. ~~Стойко Стойчевъ, адвок., [illegible] 26~~ 30 цяло 721

54. П. Т. Ивановъ, адвокатъ, Ц. Асенъ 3 √ 30— 722

55. Панайотъ Радулски, Г. М. [illegible]

56. Драгомиръ Пачевъ, ~~[illegible]~~ Царь Крумъ № 15.

57. Никола Г. Данчевъ, ул. В. Търново, 18

58. Др. Драгановъ, ул. В. Търново, 22 15 √

59. Борисъ Русевъ, бул. Македония 15 15 √

60. Михаилъ Г. Марковъ, ул. Гурко, 16

61. Анна Шарланкова, Раковска, 88

62. П. Холцшухъ, слад. Роза, бул. Дондуковъ

63. Жакъ Андреевъ, Търговска, 10. 15— √ 723

64. Наго Бакурещлиевъ, Шипка, 27 15— √ 724

65. ~~А. [illegible], ул. Искъръ, 33~~ 10 цяло 725

66. Д-р Ванковъ, ул. Св. Неделя, 6 30— √ 726

67. Д. Вакарелски, " — " , 2 15— √ 727

68. ~~Л. Райчевъ, [illegible] М во~~ 10 728

69. ~~Хр. Статевъ, адвокатъ, [illegible], 9~~ 729

70. Петко Пашевъ, хотелъ България 30— √ 730

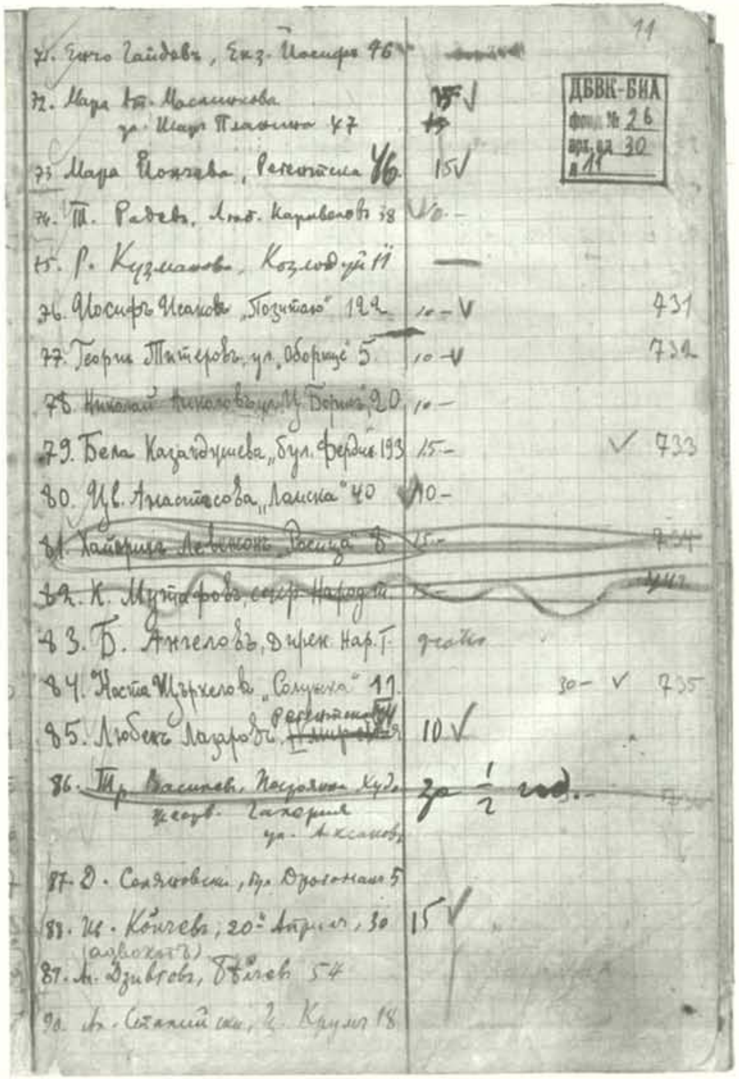

11

ДБВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 11

71. Гочо Гайдовъ, Екз. Иосифъ 46 ~~[illegible]~~
72. Мара Ат. Масалинова ул. Цар Плавилин 47 ~~15~~ ✓
73. Мара Йончева, Регентска 46 15✓
74. Т. Радевъ, Ант. Карамеловъ 38 ✓10.-
75. Г. Кузмановъ, Козлодуй 11 —
76. Иосифъ Исаковъ „Позитано" 122 10.- ✓ 731
77. Георги Петровъ, ул. „Оборище" 5 10-✓ 732
78. ~~Николай Николовъ ул. Цар Борис 20~~ 10.-
79. Бела Казанджиева, бул. Фердин. 193 15.- ✓ 733
80. Цв. Анастасова „Ланска" 40 ✓10.-
81. ~~Хайрия Левинонъ „Росица" 8 15.- 734~~
82. ~~К. Мутафовъ, секр. Народ. т. 15- 742~~
83. Б. Ангеловъ, дирек. Нар. Т. gratis
84. Коста Църкчеловъ „Солунска" 11 30- ✓ 735
85. Любенъ Лазаровъ, ~~[illegible]~~ регентска 14 10 ✓
86. ~~Тр. Василевъ, постоянен худ.~~ за 1/2 год.
негов. Гахорина
ул. Аксаков
87. Д. Сомовски, ул. Драгоман 5
88. Ив. Кончевъ, 20 Април, 30 (адвокатъ) 15 ✓
89. Н. Дзивговъ, Бенковски 54
90. Ат. Станишевъ, ц. Крум 18

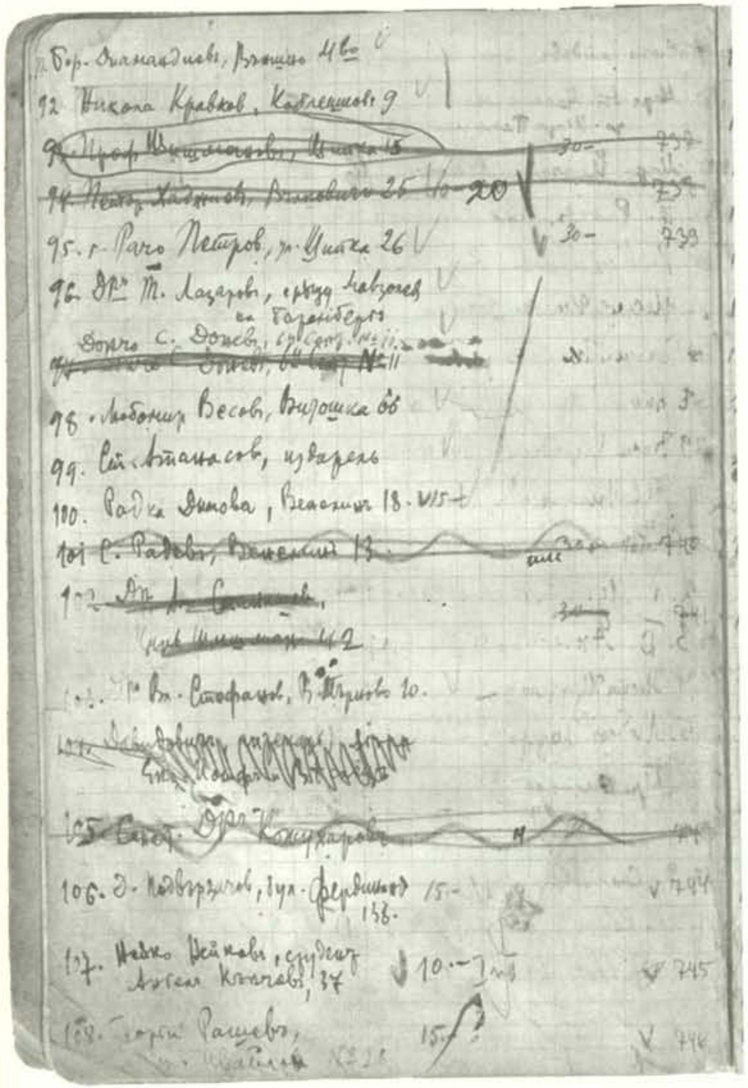

91. Бор. Атанасовъ, Витоша 4 в ✓
92. Никола Кравков, Каблешков 9 ✓
93. ~~Проф. Шишмановъ, Шипка 15~~ ~~30- 737~~
94. ~~Петър Хаджиевъ, [illegible] 25~~ 10 20 ✓
95. г. Рачо Петров, ул. Шипка 26 ✓ 30- 739
96. Д-р Т. Лазаровъ, срещу казармата на Гаренбергъ ✓
Дончо С. Доневъ, ул. [illegible] № 11
~~97. [illegible] Доневъ, [illegible] № 11~~
98. Любомир Весовъ, Витошка 66
99. Ст. Атанасов, издател
100. Радка Динова, Веселин 18. ✓15-
101. ~~С. Радевъ, Веселин 13~~ ~~30~~ 740
102. ~~Д-р А. Симеонов, Цар Шишман 42~~ ~~30~~ 741
103. Д-р Вл. Стефанов, В. Търново 10.
104. ~~[illegible]~~
105. ~~Д-р Н. Кожухаровъ~~
106. Д. Подвързачовъ, бул. Фердинанд 138. 15- ✓ 744
107. Нейко Нейковъ, студент, Ангел Кънчевъ 37 ✓ 10.- ✓ 745
108. Георги Рашевъ, ул. [illegible] № 2 15 ✓ 746

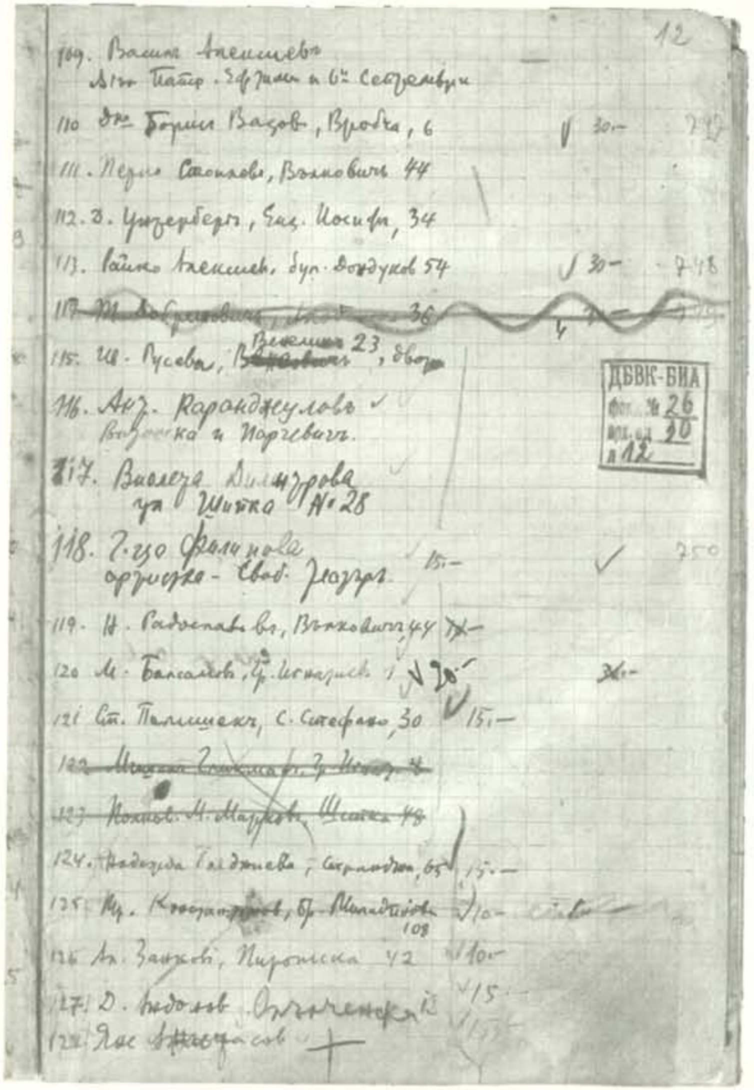

12

109. Ваня Алексиевъ
Ъгълъ Патр. Евтимий и 6-ти Септември

110 Д-ръ Борисъ Вазовъ, Врабча, 6 30.— 7[illegible]

111. Петко Стояновъ, Вълковичъ 44

112. З. Цукербергъ, Цар. Иосифъ, 34

113. Райко Алексиевъ, бул. Дондуков 54 30.— 748

~~114 М. Добриновичъ, [illegible] 36~~

115. Ив. Русева, ~~Вълковичъ~~ Веселецъ 23, дворъ

116. Ал. Каранджуловъ
Витошка и Парчевичъ.

117. Виолета Димитрова
ул. Шипка №28

118. Г-жа Филипова
[illegible] - Своб. Театръ 15.— 750

119. Н. Радославовъ, Вълковичъ 44 ~~17~~—

120 М. Балабановъ, ул. Игнатиевъ 1 20.— ~~30~~.—

121 Ст. Палишевъ, С. Стефано, 30 15.—

~~122 Михаилъ [illegible], ул. [illegible] 8~~

~~123 Инж. М. Марковъ, Шипка 48~~

124. Надежда Гаджиева, Стралджа, 65 15.—

125 Ив. Константиновъ, бр. Миладинови 108 10.— [illegible]

126 Ал. Занковъ, Пиротска 42 10.—

127. Д. Недовъ, Овчепенска 12 15.—

128 Яне Атанасовъ +

ДБВК-БИА
фон. № 26
арх. ед. 90
л 12

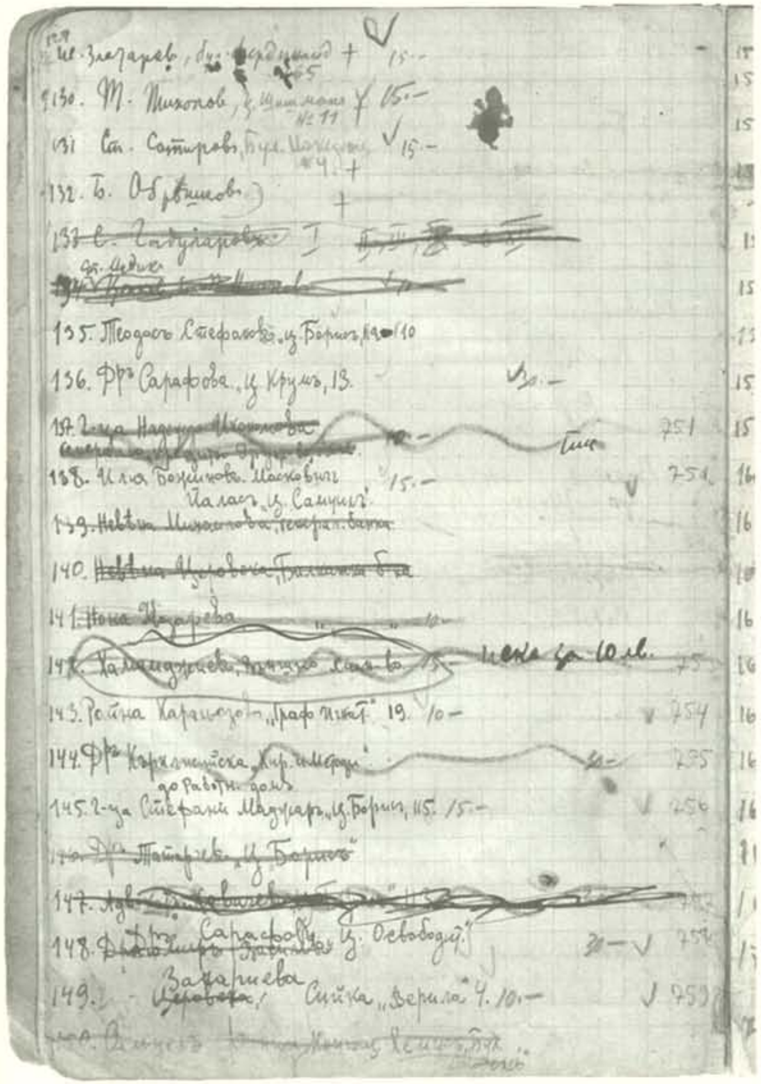

129 Ив. Златаревъ, бул. Фердинандъ 65 + 15.—

130. П. Тихоновъ, ул. Шишманъ № 11 + 15.—

131 Ст. Сотировъ, бул. [illegible] №4. + 15.—

132. Б. Обрешковъ +

~~133 С. Гандуларовъ~~

~~134 [illegible]~~ др. Медикъ

135. Теодоръ Стефановъ, ул. Борисъ, 110

136. Д-ръ Сарафова, ул. Крумъ, 13. 30.—

~~137. Г-жа Надежда [illegible] [illegible]~~ 751

138. Илия Божиновъ, Московски Паласъ, ул. Самуилъ 15.— 751

~~139. Невена Михайлова, телеграф. банка~~

~~140. Невена Цоловска, Балканска б-ка~~

~~141. Нона Назарева 10.—~~

~~142. Калмукджиева, [illegible] Хим.-во 15.—~~ иска за 10 лв. 75[illegible]

143. Райна Карамазова, „Графъ Игнатиевъ“ 19. 10.— 754

144. Д-ръ Кръстницка, „Кир. и Методий“ до Работн. домъ 30.— 755

145. Г-жа Стефани Маджаръ, ул. Борисъ, 115. 15.— 756

~~146. Д-ръ Татарчевъ, ул. Борисъ~~

~~147. Адв. [illegible]~~

148. ~~Д-ръ Димитъръ~~ Д-ръ Сарафовъ, ул. Освобождение 30.— 757

149. ~~Церовска~~ Захариева, Сийка „Верила“ 4. 10.— 759

~~150. [illegible]~~

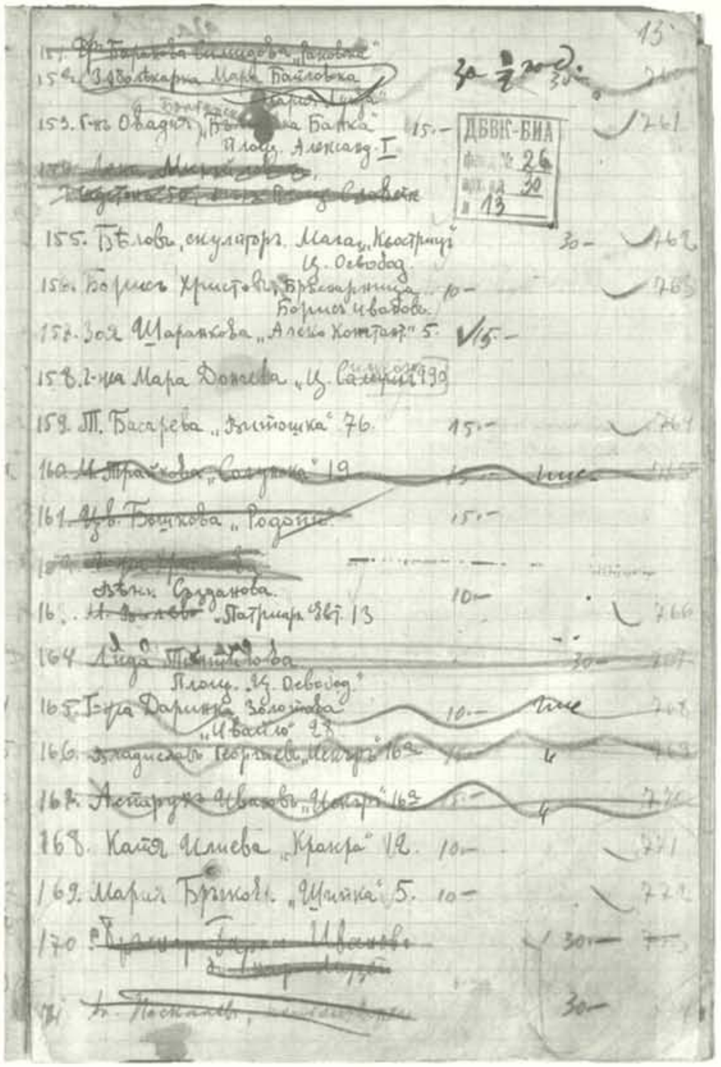

13

~~15[illegible] Д-р [illegible] „Раковска"~~
154. ~~Зъболекарка Мара Пайлова~~ за ½ год. 30
153. Г-нъ Овадия „Б[illegible] Банка" Плош. Александ. I 15.– 761

ДБВК-БИА
фонд № 26
опис 30
а.е. 13

~~15[illegible] [illegible] Михайлова~~
~~[illegible] 50, [illegible]~~
155. Бѣловъ, скулпторъ, Мага„Козлодуй" Ц. Освобод. 30– 762
156. Борисъ Христовъ, „Бръснарница" Борисъ Ивановъ 10– 763
157. Зоя Шаранкова „Алеко Констант." 5. √ 15.–
158. Г-жа Мара Донева „Ц. Самуил" 99
159. Т. Басарева „Витошка" 76. 15.– 764
~~160. М. Трайкова „Солунска" 19 15.–~~
~~161. Цв. Бошкова „Родопи"~~ 15.–
~~16[illegible] [illegible]~~
Вѣнк. Сръданова.
16. ~~Н. Волковъ~~ „Патриархъ Евт." 13 10– 766
~~164 Лида Теменуклова~~ 30–
165. Г-жа Даринка Золотова Плош. „Ц. Освобод." „Ивайло" 23 10– 768
~~166. Владиславъ Георгиевъ „Искъръ" 16а~~ 4
~~167. Аспарухъ Ивановъ „Искъръ" 16а~~ 4 770
168. Катя Илиева „Кракра" 12. 10– 771
169. Мария Брънкова „Шипка" 5. 10– 772
170. ~~[illegible] Ивановъ~~ 30–
~~171. Н. Поскановъ, [illegible]~~ 30–

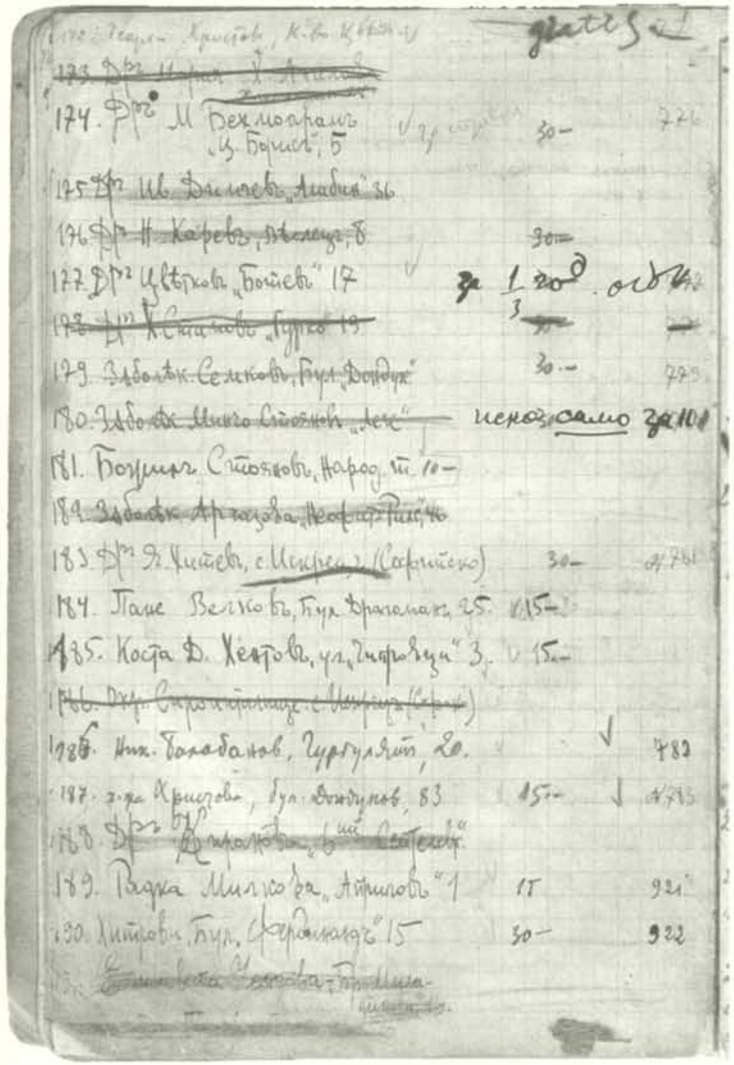

172. Георги Христовъ, К. [illegible]
gratis
~~173. Д-ръ Мария Х. [illegible]~~
174. Д-ръ М. Бехмоарамъ „Ц. Борисъ" 5 30– 774
~~175. Д-ръ Ив. Бъчевъ „Алабин" 36~~
~~176. Д-ръ Н. Каревъ, „Вълкова" 8~~ 30–
177. Д-ръ Цвѣтковъ „Ботевъ" 17 за 1/3 год.
~~178. Д-ръ К. Стояновъ „Гурко" 19~~
179. Зъболѣк. Семковъ, Бул. „Дондук" 30.– 779
~~180. Зъболѣк. Мичо Стояновъ „Лев"~~ искаш само за 10 л
181. Божимъ Стояновъ, „Народ. т." 10–
~~182. Зъболѣк. Арнаудова, „Неоф. Рилски" 46~~
183. Д-ръ Я. Читевъ, с. Искрецъ (Софийско) 30– 781
184. Паке Велковъ, Бул. Драгоман 25. 15–
185. Коста Д. Хекатовъ, ул. „Искровци" 3. 15–
~~186. Д-ръ Сарафидисъ с. Искрецъ (Соф.)~~
186. Инж. Балабанов, Гургулят, 20. √ 782
187. г-жа Христова, бул. Дондуков, 83 15– √ 783
~~188. Д-ръ Жиралковъ, „Св. Сѣдем."~~
189. Радка Милкова „Априлов" 1 15 921
190. Хитровъ, Бул. „Фердинандъ" 15 30– 922
~~19[illegible] [illegible] Иванова, „Пр. Миха[illegible]"~~

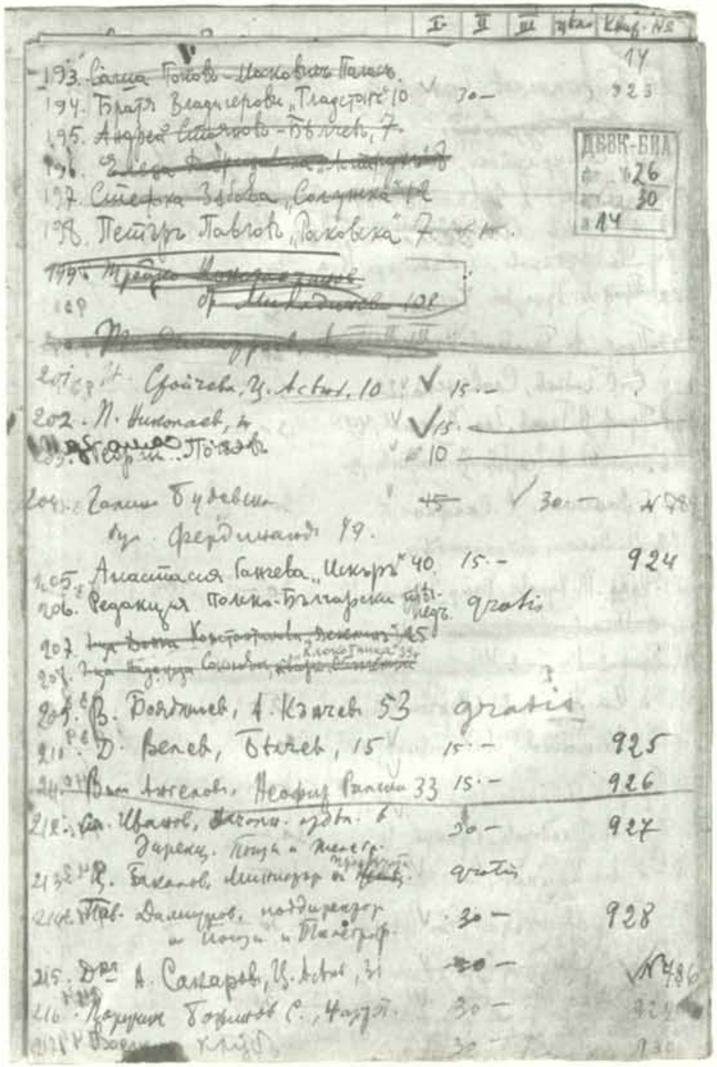
I. II. III. ... Книг. №

ДВВК-БИА
ф. 26
30
14

193. ~~Саша Поповъ – Московска Палась.~~ 14
194. Братя Владимерови „Гладстонъ" 10 ✓ 30.– 923
195. ~~Андрей Станчовъ – Бъчевъ, 7.~~
196. ~~[illegible]~~
197. ~~Стефка Зъбова „Солунска" 12~~
198. Петъръ Павловъ „Раковска" 7
199. ~~[illegible] [illegible] 108~~
~~[illegible]~~
201. Стойчевъ, Ц. Асенъ, 10 ✓ 15.–
202. П. Николаевъ, ✓ 15.–
203. Георги ... Поповъ 10
204. Ганчо Будевски ~~15~~ ✓ 30.– № 78
бул. Фердинандъ 49.
205. Анастасия Ганчева „Искъръ" 40 15.– 924
206. Редакция Полско-Български [illegible] gratis
207. ~~Г-жа Вена Константинова, [illegible] 45~~
208. ~~Г-жа [illegible] Соколова, [illegible]~~
209. В. Бояджиевъ, А. Кънчевъ 53 gratis
210. Д. Велевъ, Бъчевъ, 15 15.– 925
211. Вас. Ангеловъ, Неофитъ Рилски 33 15.– 926
212. Ст. Ивановъ, [illegible] 6 30.– 927
Дирекц. Пощи и Телегр.
213. Д-р Ц. Бакаловъ, Министъръ [illegible] gratis
214. Пав. Димитровъ, поддиректоръ ✓ 30.– 928
на Пощи и Телеграф.
215. Д-р А. Сакаровъ, Ц. Асенъ, 31 ~~30~~.– ✓ № 486
216. Парушъ Божиловъ С., [illegible] 30.– 929
217. [illegible] 30 930

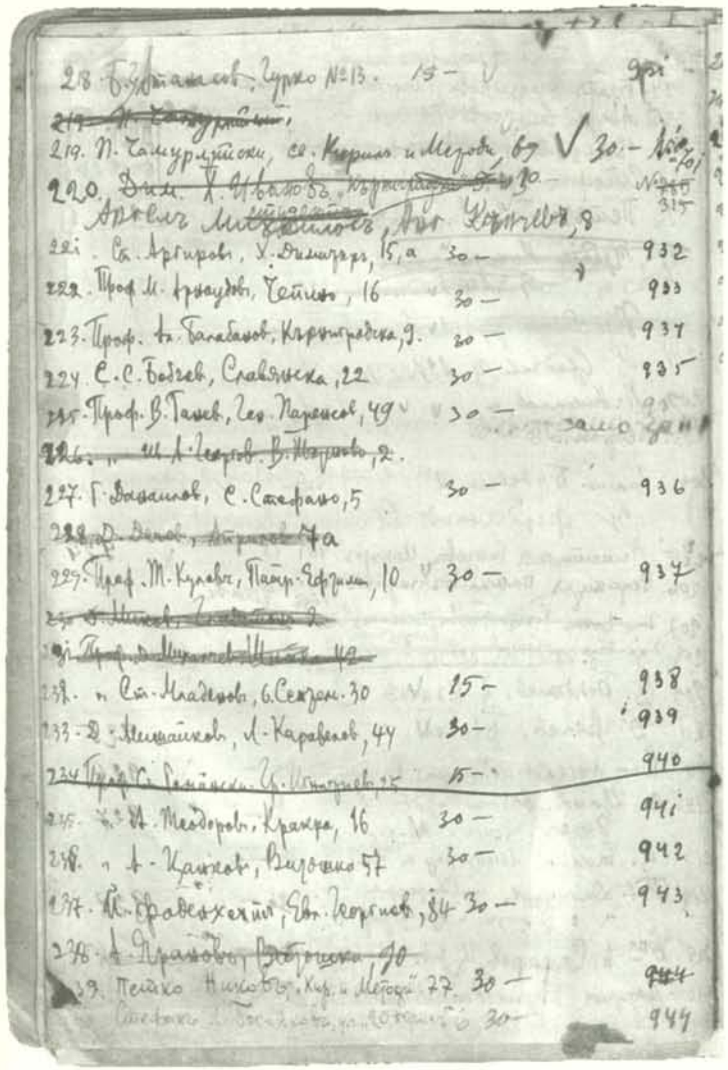
218. Б. Атанасовъ, Гурко № 13. 15.– ✓ 931
~~219. П. Чамурлийски,~~
219. П. Чамурлийски, св. Кирилъ и Методи, 67 ✓ 30.– [illegible]
220. ~~Дим. Х. Ивановъ, [illegible]~~ 30.– № 315
Ангелъ Михайловъ, Ал. Узуновъ, 8
221. Ст. Аргировъ, Ч. Димитъръ, 15, а 30.– 932
222. Проф. М. Арнаудовъ, Четинъ, 16 30.– 933
223. Проф. Ив. Балабановъ, Кърнигродска, 9. 30.– 937
224. С. С. Бобчевъ, Славянска, 22 30.– 935
225. Проф. В. Ганевъ, Ген. Паренсовъ, 49 30.– 93[illegible] зало[illegible]
~~226. „ Ил. А. Георговъ, В. Търново, 2.~~
227. Г. Данаиловъ, С. Стефано, 5 30.– 936
~~228. Д-р Д. Дановъ, [illegible] 7а~~
229. Проф. Т. Кулаевъ, Патр. Евтимий, 10 30.– 937
~~230. [illegible]~~
~~231. Проф. [illegible] 42~~
232. „ Ст. Младеновъ, 6. Септем. 30 15.– 938
233. Д-р Михайловъ, Л. Каравеловъ, 44 30.– 939
~~234. Проф. С. [illegible] Ц. [illegible] 25 15.–~~ 940
235. Д-р Н. Теодоровъ, Кракра, 16 30.– 941
236. „ А. Цанковъ, Витошка 57 30.– 942
237. [illegible], Ев. Георгиевъ, 84 30.– 943
~~238. А. Праматовъ, Витошка 70~~
239. Петко Николовъ, Кир. и Методий 77 30.– ~~944~~
Стефанъ [illegible] 30.– 944

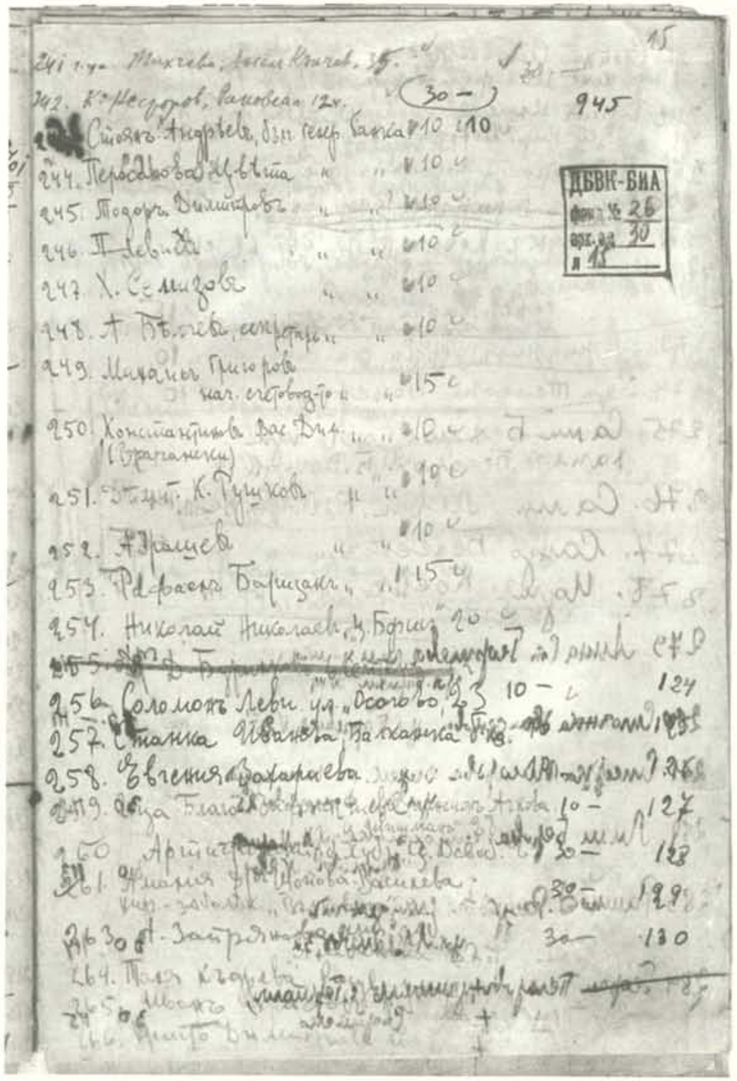

15

241 г-жа Тихчева, Асен Кичев 35. 30 —

242. К-но Несторов, Раковска 12ч. (30 —) 945

243 Стоянъ Андреевъ, бълг. генер. банка 10 10

244. Первазова Цвѣтна " " 10

245. Тодоръ Димитровъ " " 10

246. П. Левиди " " 10

247. Х. Семизова " " 10

248. А. Бѣлчева, секретаръ " " 10

249. Михаилъ Григоровъ
нач. счетовод-ръ " " 15

250. Константинова Вас. Вич. " " 10
(Врачански)

251. Зам. упр. К. Гущковъ " " 10

252. А. Драшевъ " " 10

253. Рафаелъ Баришанъ " " 15

254. Николай Николаевъ, ц. „Борис" 20

~~255. [illegible]~~ [illegible]

256. Соломонъ Леви ул. „Осогово" 23 10 — 124

257. Станка Иванова, Паскалка [illegible] 125

258. Евгения Захариева [illegible] 126

259. Вида Благоева [illegible] 10 — 127

260 Артистка [illegible] 30 — 128

261. Мария [illegible] Попова-Василева [illegible] 30 — 129

263 Н. Затрянова [illegible] 30 — 130

264. Таня Кадиева [illegible]

265 Мако [illegible]

266. [illegible]

ДБВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л 15

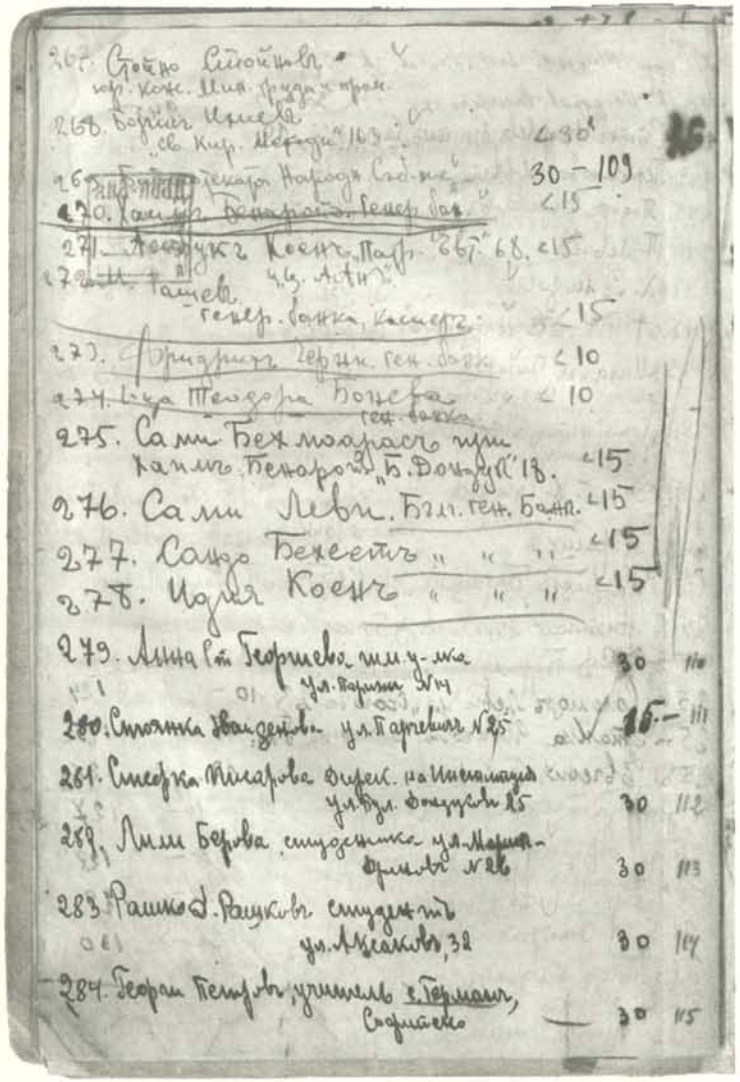

26

267. Стойно Стойновъ
гор. кож. Мин. труда и пром.

268. Борисъ Илиевъ
„Св. Кир. Методи" 163 < 30

269. [illegible] Народно Събр-ние 30 — 109

~~270. Хаим. Бенароя, Генер. бан.~~ <15

271. Леонидъ Коенъ „Пар. „Бѣл." 68. <15
ц.ц. „Атина"

272. ~~Н.~~ Гашевъ
генер. банка, касиеръ <15

273. ~~Фридрихъ Черни. ген. банк.~~ <10

274. ~~Г-ца Теодора Бонева~~
~~ген. банка~~ < 10

275. Сами Бехмоарасъ при
Хаимъ Бенароя „Б. Дондуковъ" 18. <15

276. Сами Леви. Бълг. ген. банк. <15

277. Санто Бехеетъ " " " <15

278. Иодия Коенъ " " " <15

279. Анна Ст. Георгиева шив.-ка 30 110
ул. Пиротска №14

280. Стоянка Иванденова ул. Парчевич №25 15.— 111

281. Стефка Тихарова дирек. на Инспекцията
ул. Бул. Дондуковъ 25 30 112

282. Лили Берова, студентка ул. Марин
Дринов № 26 30 113

283. Рашко Д. Рашковъ студентъ
ул. Аксаков, 32 30 114

284. Георги Петровъ, учитель с. Германъ,
Софийско — 30 115

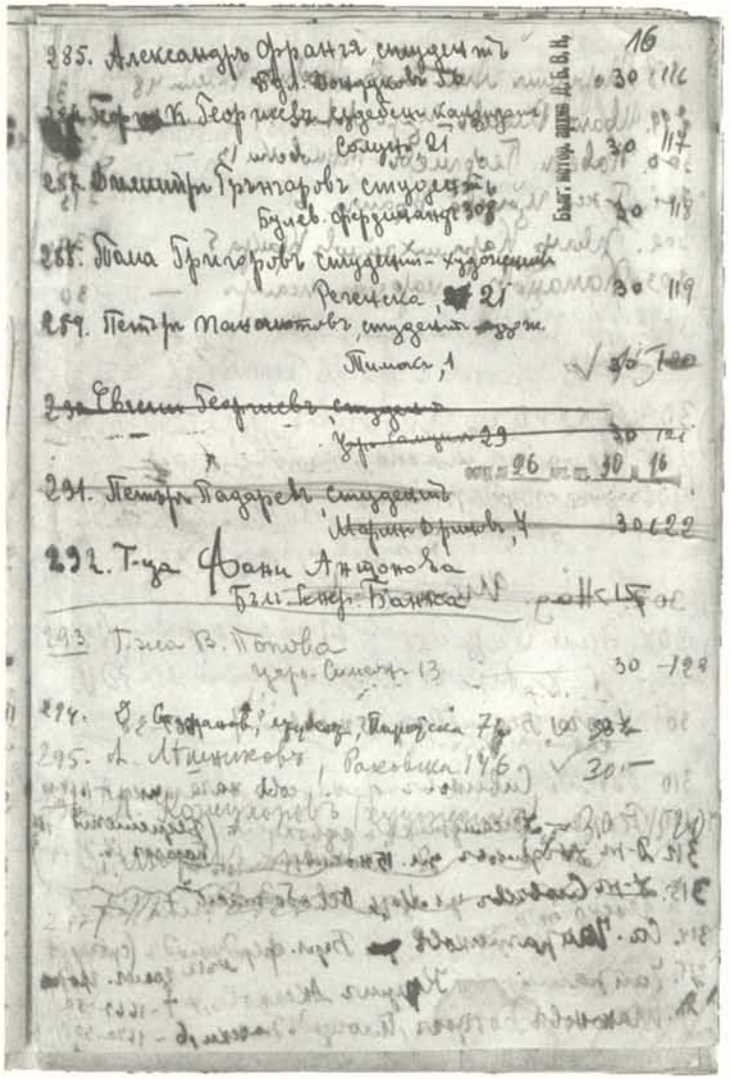

285. Александръ Франгя, студентъ 16
бул. Дондуковъ 56 30 116
~~286. Георги К. Георгиевъ художникъ кандидатъ~~
Солунъ 21 30 117
287. Димитъръ Грънчаровъ студентъ
булев. Фердинандъ 30 30 118
288. Тома Григоровъ студентъ-художникъ
Регенска, 21 30 119
289. Петъръ Панайотовъ, студентъ худж.
Тимокъ, 1 ✓ 30 120
~~290. Евгени Георгиевъ студентъ~~
~~Цар Самуилъ 29 30 121~~
96 30 16
~~291. Петъръ Падаревъ студентъ~~
~~Маринъ Дриновъ, 4 30 122~~
292. Г-ца Фани Андонова
Бълг. Генер. Банка
293. Г-жа В. Попова
Царь Симеонъ 13 30 - 123
294. [illegible], художникъ, Парижска 7 100 30
295. А. Михайловъ, Раковска 146 ✓ 30

Быт. фотогр. атл. Д.Б.В.И.

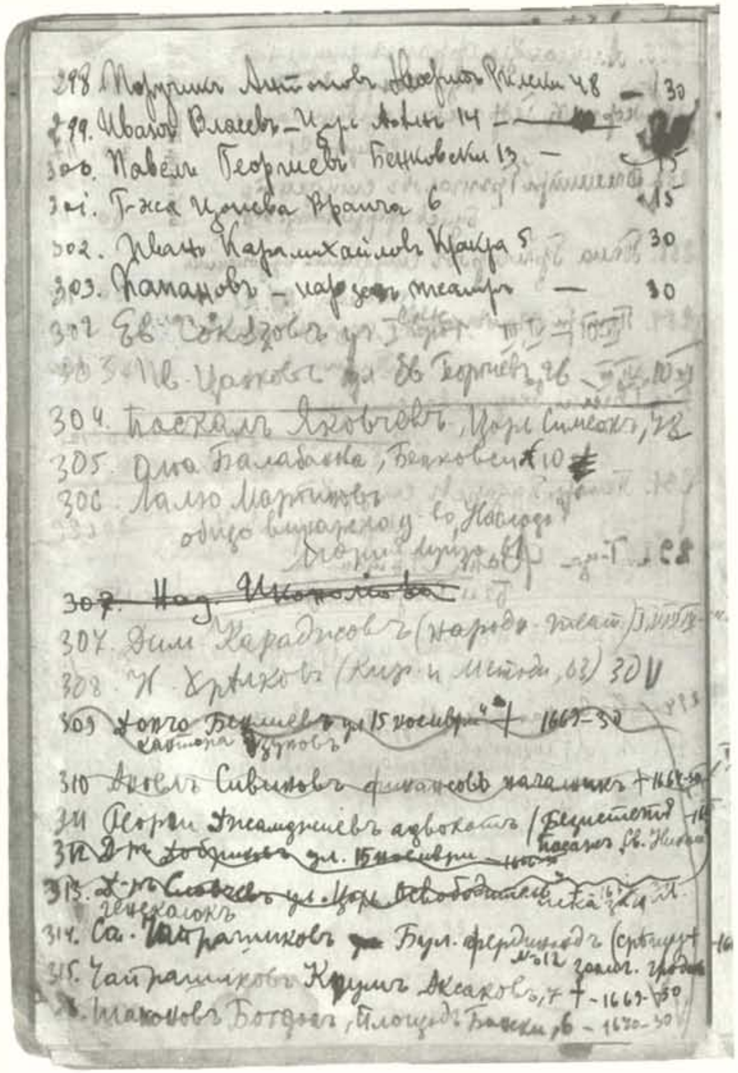

298 Поручикъ Антоновъ [illegible] Раковски 48 — 30
299. Иванъ Власевъ — Цар Асенъ 14 — [illegible]
300. Павелъ Георгиевъ Бенковски 13 —
301. Г-жа Цонева Врабча 6 15
302. Иванъ Карамихайловъ Крака 5 30
303. Кананговъ — народенъ театъръ — 30
302 Ев. Соколова ул. [illegible]
303 Ив. Цановъ ул. Ев. Георгиевъ 26
304. Паскалъ Яковчевъ, Цар Симеонъ, 78
305. Олга Балабанова, Бенковски 10
306. Лалю Мартиновъ
[illegible]
~~307. Над. Николова~~
307. Дим. Карадимовъ (народ. театъръ)
308. Н. Христовъ (Кир. и Методий, 63) 30 ✓
~~309 Донко Бешевъ ул. 15 ноември 4 † 1669-30~~
каптора Дуновъ
~~310 Ангелъ Сивиновъ финансовъ началникъ † 1669-30~~
311 Георги Джамджиевъ адвокатъ (Безистенъ пасажъ Св. Неделя)
~~312 Д-нъ Добриновъ ул. 15 ноември~~
~~313. Д-нъ Славовъ ул. Цар Освободитель~~
генекологъ
314. Са. Чапрашиковъ Бул. Фердинандъ № 12 (срещу) голем. градина
315. Чапрашиковъ Крумъ Аксаковъ, 7 † - 1669 - 30
316. Шаконовъ Богданъ, Площадъ Баненски, 6 - 1670 - 30

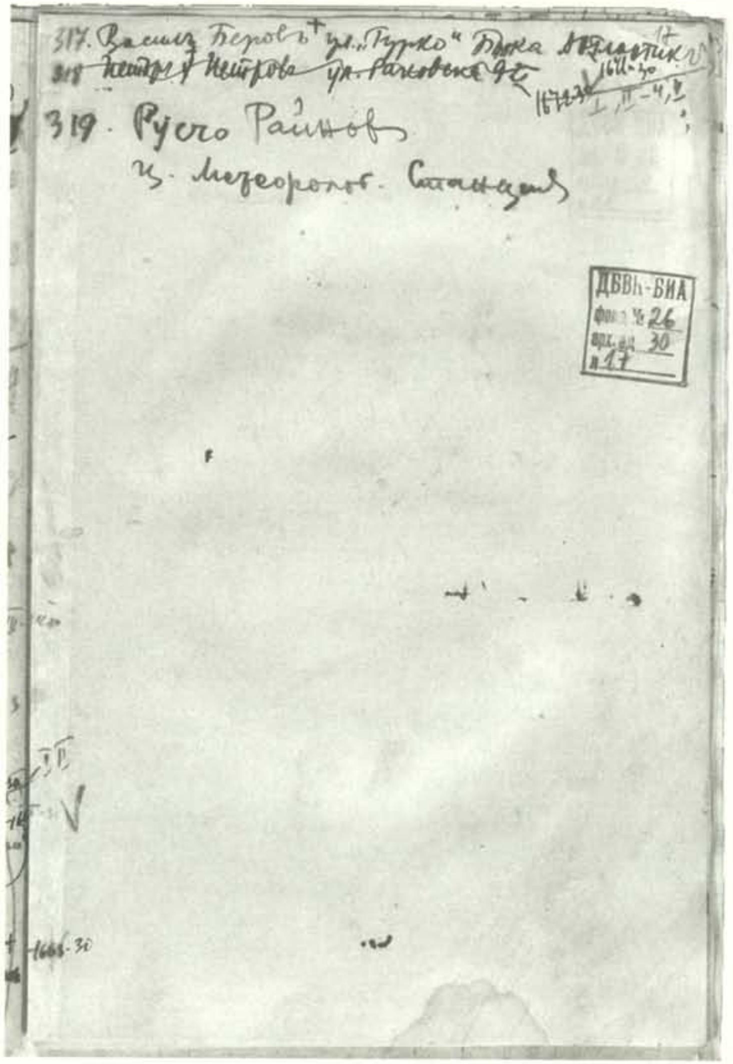

~~317. Василъ Бероевъ + ул. „Гурко" [illegible]~~ 17

~~318 Петра Петрова ул. Раковска 92~~ 1671-30 1672-30 I, II - 4, V

319. Русчо Райновъ
ц. Метеорологич. Станция

ДВВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 17

1668-30

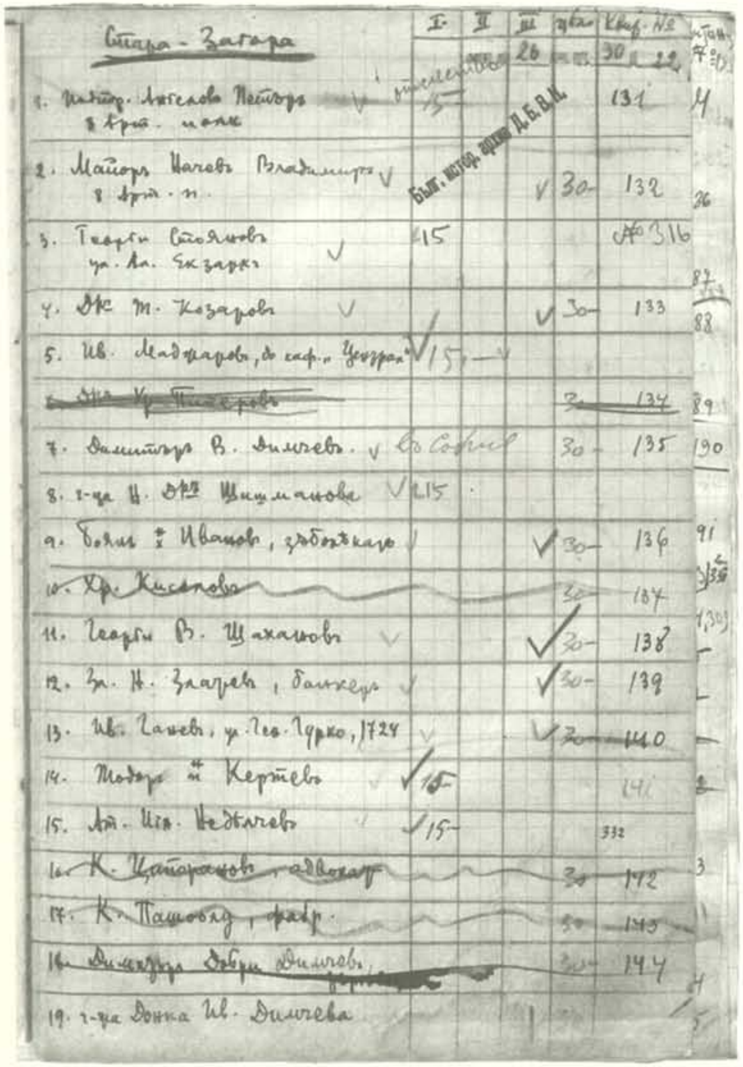

Стара-Загора	I.	II	III	[illegible]	Квит. №	
			26		30	22
1. Подпор. Ангеловъ Петъръ 8 арт. полкъ V	отменено 15				131	Н
2. Майоръ Начевъ Владимиръ 8 арт. п. V			V	30	132	86
3. Георги Стояновъ ул. Ал. Екзархъ V	15				№ 316	87
4. Д-ръ Т. Козаровъ V	V		V	30	133	88
5. Ив. Маджаровъ, до каф. „Централ"	V 15	— V				
~~6. Д-ръ Хр. Пиперовъ~~				~~3~~	~~134~~	89
7. Димитъръ В. Димчевъ. V	во София			30	135	190
8. г-жа Н. Д-ръ Шишманова V	15					
9. Божилъ Ивановъ, зъболѣкаръ			V	30	136	91
~~10. Хр. Кисьовъ~~				~~30~~	~~137~~	
11. Георги В. Шахановъ V			V	30	138	
12. Зл. Н. Златевъ, банкеръ V			V	30	139	
13. Ив. Ганевъ, ул. Ген. Гурко, 1724 V			V	~~30~~	~~140~~	
14. Тодоръ Кертевъ V	V 15				141	
15. Ат. Ив. Недѣлчевъ V	V 15			332		
~~16. К. Цанарановъ, адвокатъ~~				~~30~~	~~142~~	3
~~17. К. Пашовъ, фабр.~~				~~30~~	~~143~~	
~~18. Димитъръ Добри Димчевъ~~				~~30~~	~~144~~	4
19. г-жа Донка Ив. Димчева						5

Бълг. истор. архивъ Д.Б.В.Н.

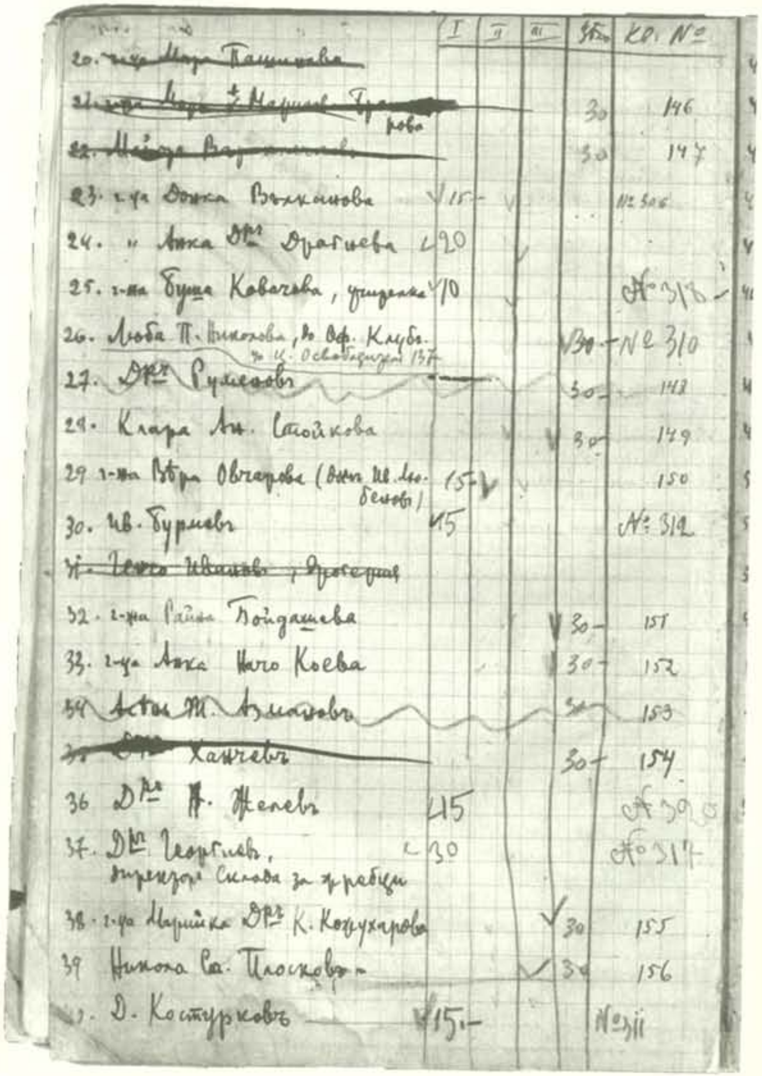

	I	II	III	Всего	Кв. №
~~20. [illegible] Мара Пашинова~~					
~~21. [illegible] Маринова [illegible]рова~~				30	146
~~22. Майора В[illegible]~~				30	147
23. г-ца Донка Вълканова	√15 –	√			№ 306
24. „ Анка Д-ръ Драгиева	∠20	√			
25. г-жа Буша Ковачева, учителка	√10	√			№ 318
26. Люба П. Никонова, до Оф. Клубъ. ул. Освободител 13				√30 –	№ 310
~~27. Д-ръ Руменовъ~~				30 –	148
28. Клара Ан. Стойкова		√	√	30 –	149
29 г-жа Вера Овчарова (внук Ив. Любеновъ)	15 – √	√			150
30. Ив. Бурмовъ	√15				№ 312
~~31. Генко Ивановъ, дрогерия~~					
32. г-жа Райна Бойдашева			√	30 –	151
33. г-ца Анка Ничо Коева			√	30 –	152
~~34. Асен Ж. Азмановъ~~				30	153
~~35. [illegible]~~ Ханчевъ				30 –	154
36 Д-ръ Н. Желевъ	∠15				№ 320
37. Д-ръ Георгиевъ, директоръ Склада за [illegible]	∠30				№ 317
38. г-ца Маргарита Д-ръ К. Кожухарова			√	30	155
39 Никола Св. Плосковъ		√		30	156
40. Д. Костурковъ	√15 –				№ 311

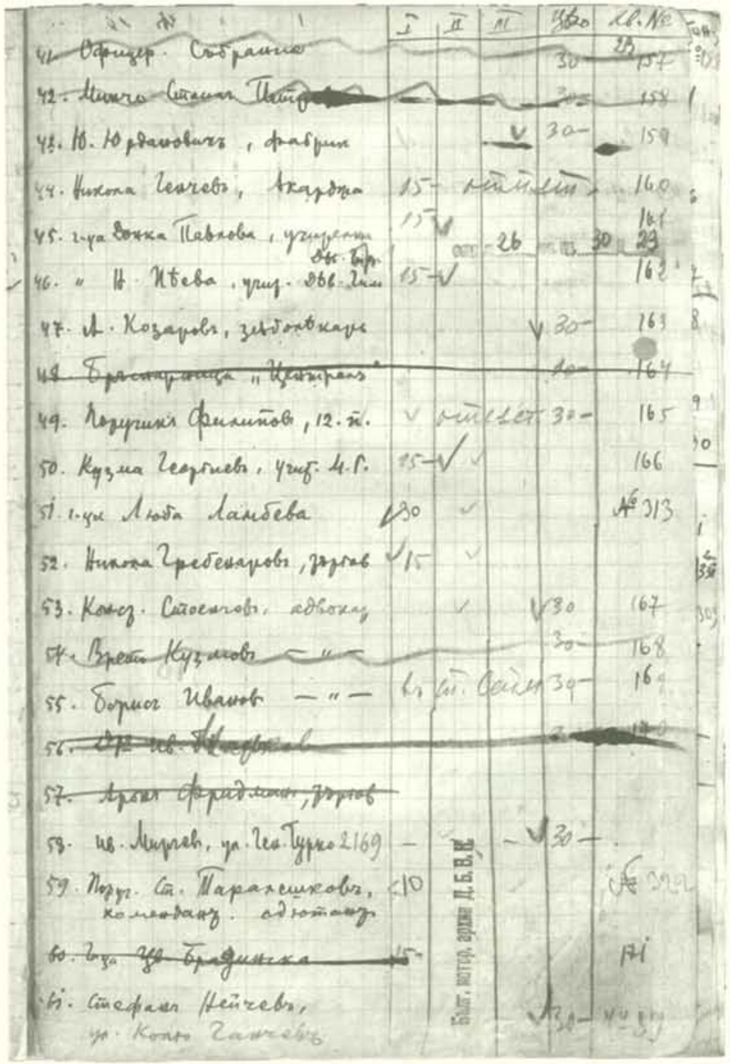

	I	II	III	Всего	Кв. №
~~41. Офицер. Събрание~~				30	23 157
~~42. Минчо Стоянъ Петр[illegible]~~				30	158
43. Ю. Юрдановичъ, фабрик.	√		√	30 –	159
44. Никола Генчевъ, Акардина	15 –	[illegible]			160
45. г-ца Донка Павлова, учителка Дѣв. Гим.	15 √	– 26		30	161 23
46. „ Н. Ибева, учит. Дѣв. Гим.	15 – √				162
47. А. Козаровъ, зъболѣкарь			√	30 –	163
~~48. Бръснарница „Централ"~~				10 –	164
49. Поручикъ Филиповъ, 12. п.	√	[illegible]		30 –	165
50. Кузма Георгиевъ, учит. М. Г.	15 – √	√			166
51. г-ца Люба Ламбева	√30	√			№ 313
52. Никола Гребенаровъ, търгов.	√15	√			
53. Конст. Стоенчовъ, адвокат		√	√	30	167
~~54. Вретъ Кузмовъ — " —~~				30 –	168
55. Борисъ Ивановъ — " —	[illegible]			30 –	169
~~56. Д-ръ Ив. [illegible]~~					170
~~57. Арон [illegible], търгов.~~					
58. Ив. Мирчевъ, ул. Ген. Гурко 2169	–		√	30 –	
59. Поруч. Ст. Тарахчиковъ, комендант. адютант.	∠10				№ 322
~~60. г-ца Цв. Брадинска~~	15 –				171
61. Стефанъ Нейчевъ, ул. Кочо Ганчевъ			√	30 –	№ 319

Бълг. истор. архив Д.Б.В.Ц.

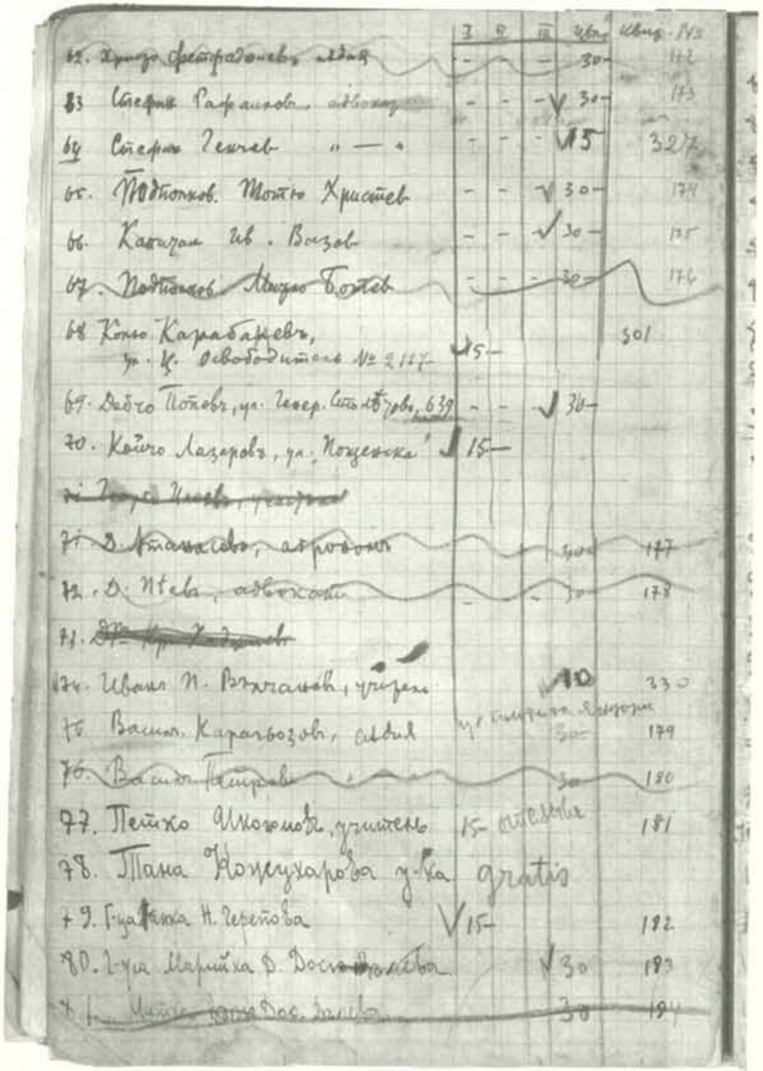

	I	II	III	цена	квит. №
~~62. [illegible]~~	–	–	–	30–	172
63 Стефан Рафаилов, адвокат	–	–	–✓	30–	173
64 Стефан Генчев „ — „	–	–	–	✓15	327
65. Подпоруч. Тотю Христев	–	–	✓	30–	174
66. Капитан Ив. Вазов	–	–	✓	30–	175
~~67. Подпоручик Михаил Ботев~~	–	–	–	30–	176
68 Коньо Карабашев, ул. Ц. Освободител № 2117	✓15–				301
69. Добчо Попов, ул. Генер. Столетов 639	–	–	✓	30–	
70. Койчо Лазаров, ул. „Пожежка"	✓15–				
~~71. [illegible]~~					
~~71. Д. Атанасов, агроном~~				30	177
~~72. Д. Илиева, адвокат~~	–		–	30	178
~~73. [illegible]~~					
74. Иван П. Вълчанов, учител				✓10	330
75. Васил Карагьозов, адвокат	[illegible]			30	179
~~76. Васил Петров~~				30	180
77. Петко Икономов, учител	15– отстъпка				181
78. Тана Кожухарова уч-ка	gratis				
79. Г-ца Ганка Н. Церепова	✓15–				182
80. Г-жа Марийка Д. Досп~~евска~~				✓30	183
~~81. [illegible] Дос. [illegible]~~				30	184

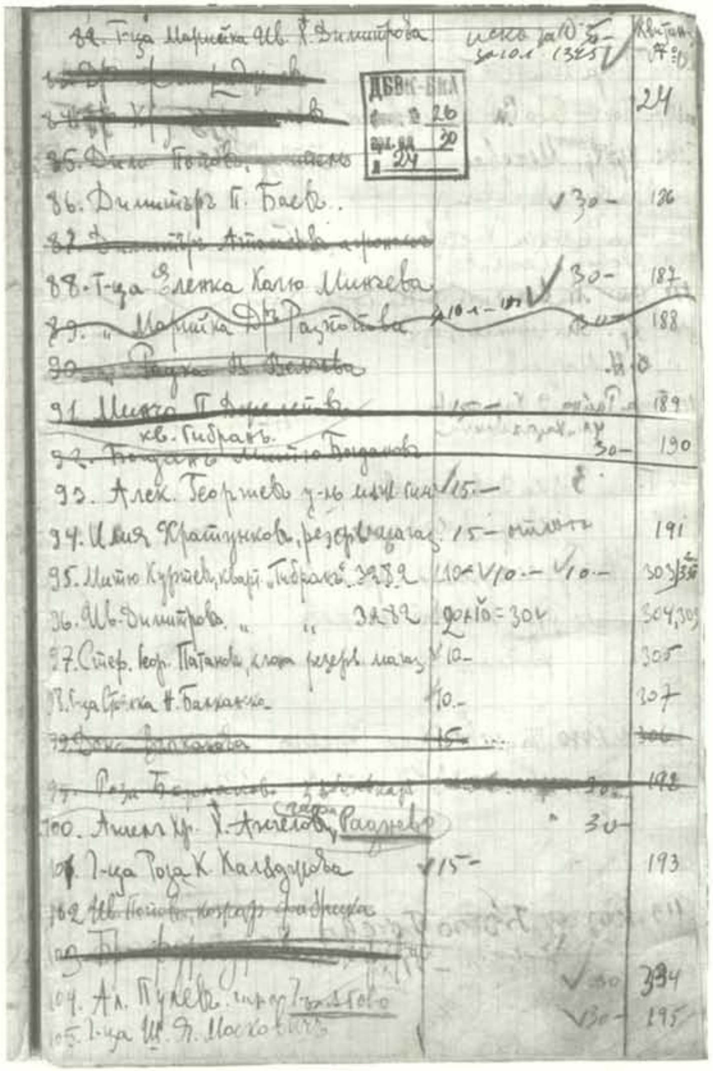

ДБВК-ВКА
ф. № 26
оп. № 20
а.е. 24

		Квитан. №
84. Г-ца Марийка Ив. Х. Димитрова	цена за 10 б. залог (1325)✓	24
~~85. Д-р [illegible]~~		
~~84. Д-р [illegible]~~		
~~85. Дело Попов, [illegible]~~		
86. Димитър П. Баев.	✓30–	186
~~87. Димитър Атанасов, агроном~~		
88. Г-ца Еленка Калю Минчева	✓30–	187
~~89. „ Марийка Д-р Радославова~~	10– 187✓	188
~~90. Радка Д. Велчева~~		
~~91. Минчо П. [illegible]~~	15– [illegible]	189
~~92. Богдан Митю Богданов~~ кв. Гибрал.	30–	190
93. Алек. Георгиев уч-ль муж. гим.	✓15–	
94. Илия Кратунков, резервна агенц.	15– отложено	191
95. Митю Куртев, кварт. „Гибралт." 3282	10– ✓10.– ✓10.–	303/336
96. Ив. Димитрова „ „ 3282	20+10 = 30✓	304, 305
97. Стеф. Кор. Патанов, клон резерв. маг.	✓10–	305
98. Г-ца Стойка Н. Балканска	✓10.–	307
~~99. Дон. Балканова~~	~~15–~~	~~306~~
~~99. Роза Бернасков, зъболекар~~	30	192
100. Ангел Хр. Х. Ангелов, стара Раднево	30–	
101. Г-ца Роза К. Калъджиева	✓15–	193
~~102. Ив. Попов, кожар. фабрика~~		
~~103. [illegible]~~		
104. Ал. Пулев, търг. Търново	✓30	334
105. Г-ца Ш. П. Московић	✓30–	195

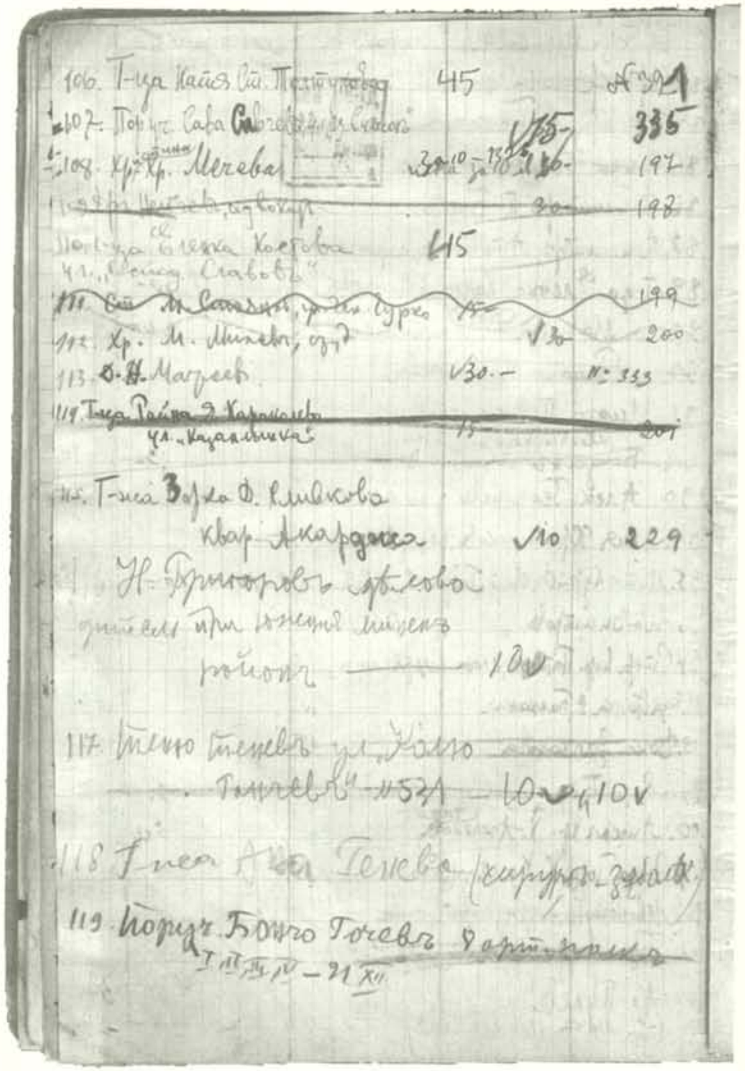

106. Г-ца Катя Ст. Пехтупова 45 № 331
107. Пор-къ Сава Савчевъ, ул. „Сливенъ" 15 335
108. Хр-ца Хр. Мечева 30.10 – 15.10 30- 197
~~109. Д-р Цачевъ, адвокатъ 30 198~~
110. Г-ца Еленка Костова 45
ул. „Стеф. Славовъ"
~~111. Ст. М. Стояновъ, гр. съдия 15 199~~
112. Хр. М. Миневъ, съд. 30 200
113. Д-р Н. Маргевъ 30.– № 333
~~114. Г-ца Райна Д. Каракачева ул. „Кадаканова" 15 201~~

115. Г-жа Вера Д. Еликова
кварт. Акардюса 10 229
Н. Григоровъ учителъ
учител при южния мъжки
районъ — 10

117. Генчо Генчевъ ул. „Иванъ
Гончевъ" № 571 – 10, 10

118 Г-жа Ана Гочева (хирург-зъболек.)

119. Поруч. Бончо Гочевъ 4 арт. полкъ
I, II, III, IV – 21 XII

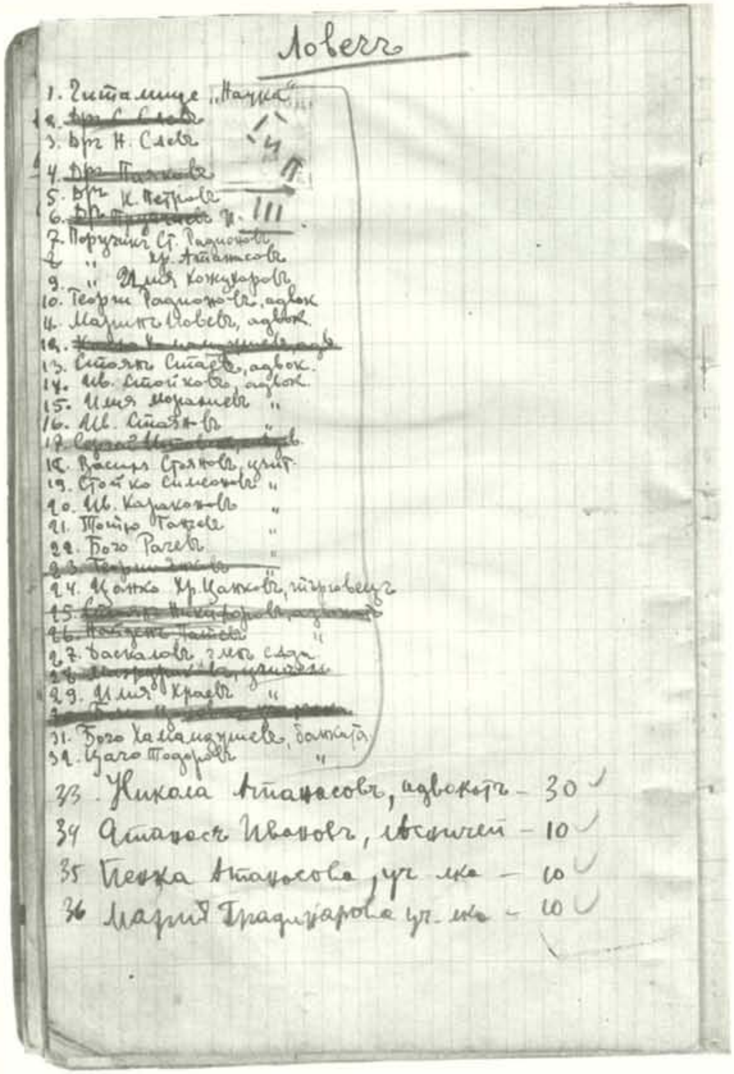

Ловечъ

1. Читалище „Наука"
~~2. Д-р С. Славе~~
3. Д-р Н. Славе
~~4. Д-р Панковъ~~
5. Д-р К. Петровъ
~~6. Д-р Пруговъ~~ II. III
7. Поручикъ Ст. Радионовъ
8. " Хр. Атанасовъ
9. " Илия Кожухаровъ
10. Георги Радиоковъ, адвок.
11. Маринъ Иовевъ, адвок.
~~12. [illegible]~~
13. Стоянъ Ставевъ, адвок.
14. Ив. Стойковъ, адвок.
15. Илия Мораловъ "
16. Ив. Стояновъ "
~~17. [illegible]~~
18. Василъ Стояновъ, учит.
19. Стойко Симеоновъ "
20. Ив. Карановъ "
21. Тотю Ганчевъ "
22. Бого Рачевъ "
~~23. [illegible]~~
24. Цанко Хр. Цанковъ, търговецъ
~~25. [illegible] Никифоровъ, [illegible]~~
~~26. Найденъ Гайтовъ~~ "
27. Васкаловъ, гим. слад.
~~28. [illegible], учител~~
29. Илия Краевъ "
~~30. [illegible]~~
31. Бого Хаманджиевъ, банкеръ
32. Цачо Тодоровъ "
33. Никола Атанасовъ, адвокатъ – 30 ✓
34. Атанасъ Ивановъ, бакалинъ – 10 ✓
35. Пенка Атанасова, уч-ка – 10 ✓
36. Мария Градинарова уч-ка – 10 ✓

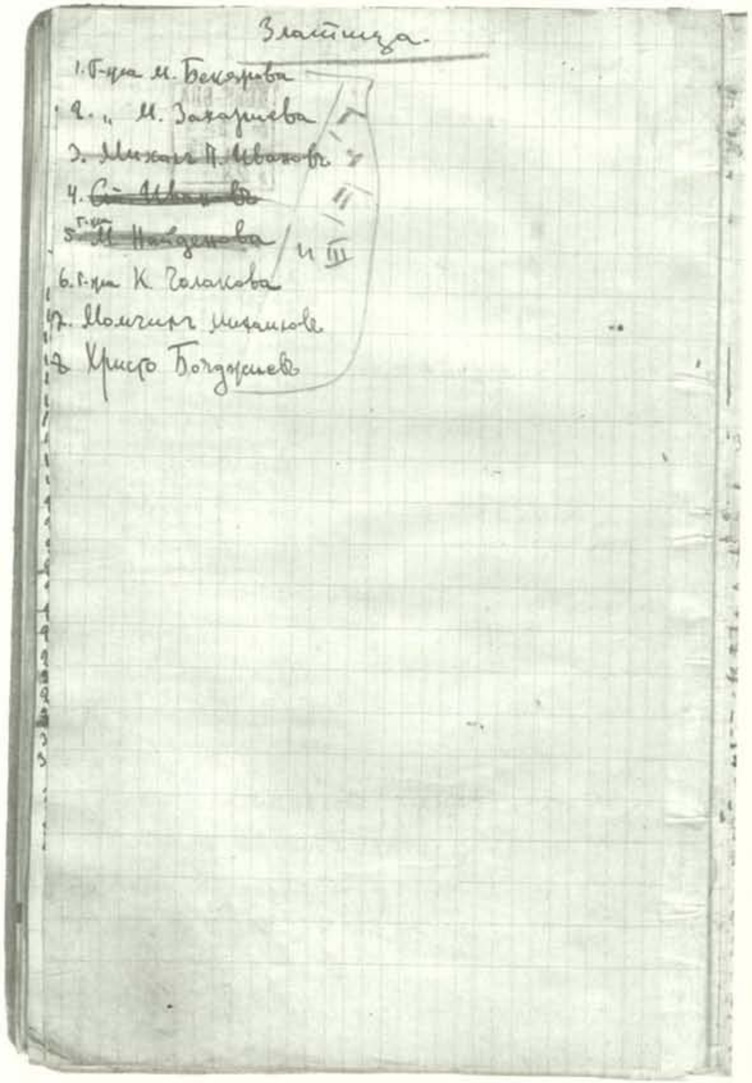

Златица.

1. Г-жа М. Бекярова
2. „ М. Захариева
3. ~~Михаилъ П. Ивановъ~~
4. ~~Ст. Ивановъ~~
5. г-ца ~~М. Найденова~~
6. г-жа К. Голакова
7. Момчилъ Михайловъ
8. Христо Богдариевъ

I

II

и III

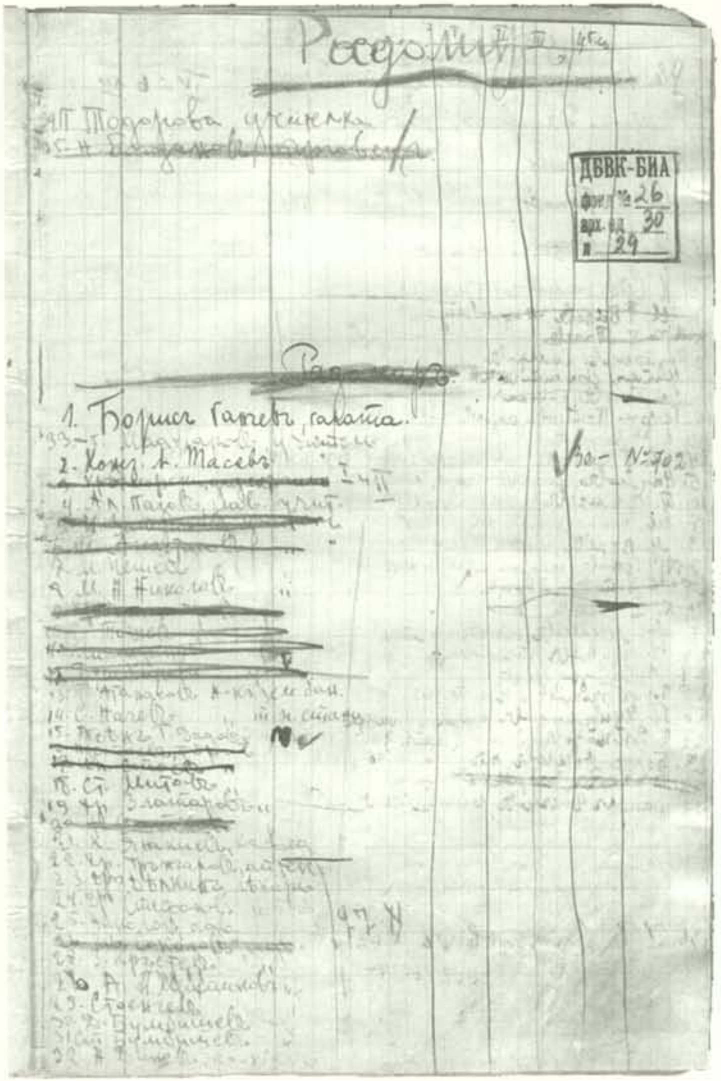

Радомиръ

4. П. Тодорова учителка
5. С. Н. ~~[illegible]~~

ДВВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 29

~~Радомиръ~~

1. Борисъ Гачевъ, [illegible].
2. Конст. А. Тасевъ I и II
3. ~~[illegible]~~
4. Ал. Пацовъ, зав. учит.
5. ~~[illegible]~~
6. ~~[illegible]~~
7. И. Пешевъ
9. М. Н. Николовъ

~~[illegible]~~

13. Атанасовъ [illegible]
14. С. Пачевъ [illegible]
15. Петко Г. [illegible]
16. ~~[illegible]~~
17. ~~[illegible]~~
18. Ст. Митовъ
19. Хр. Златаровъ
20. ~~[illegible]~~
21. [illegible]
22. [illegible]
23. [illegible]
24. [illegible]
25. [illegible]
26. ~~[illegible]~~
27. [illegible]
28. [illegible]
29. Стоевъ
30. [illegible]
31. [illegible]
32. [illegible]

√30 – № 702

97 Х

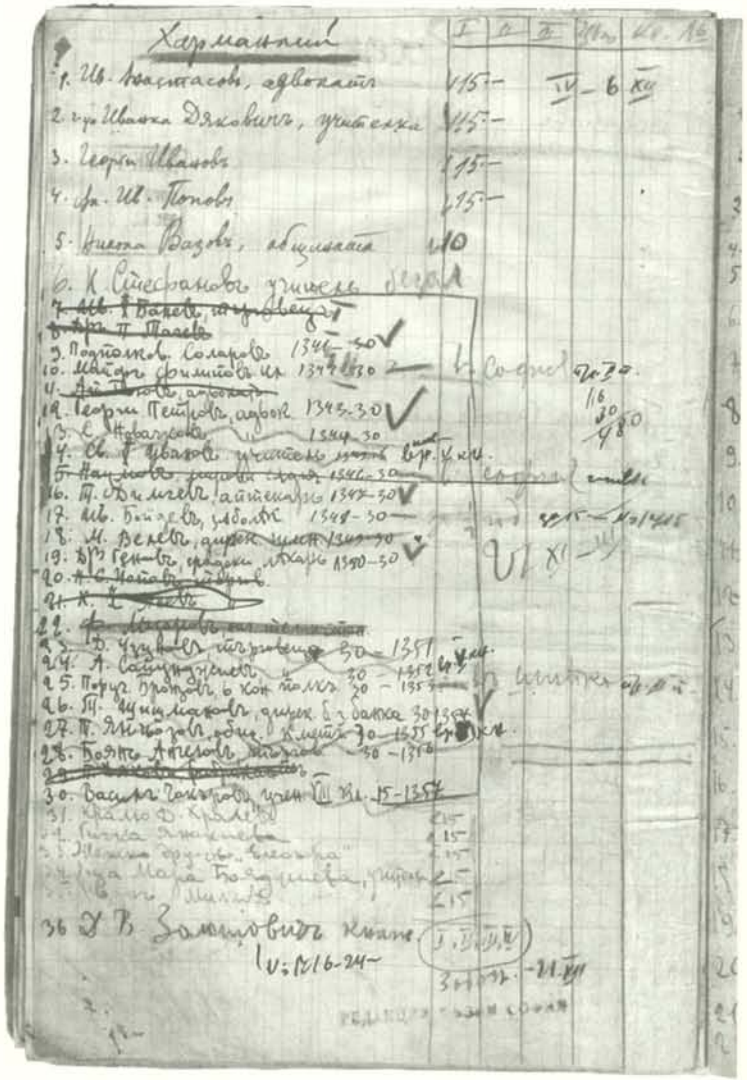

Харманлий

I | II | III

1. Ив. Анастасовъ, адвокатъ 15— IV – 6 XII
2. г-ца Иванка Дяковичъ, учителка 15—
3. Георги Ивановъ 15—
4. д-р Ив. Поповъ 15—
5. Никола Вазовъ, [illegible] 10
6. К. Стефановъ учитель [illegible]
7. ~~Ив. Т. Баневъ, търговецъ~~
8. ~~д-ръ П. Пасевъ~~ 8—
9. Подполк. Соларовъ 1346-30 ✓
10. Майоръ Филиповъ [illegible] 1347-30 — в София 70
11. ~~Ат. [illegible]овъ, адвокатъ~~
12. Георги Петровъ, адвок. 1343-30 ✓ 16 30 48
13. ~~С. Новачковъ " 1344-30~~
14. ~~Ст. Т. Ивановъ учитель~~ [illegible] вр. V кн.
15. ~~Найденовъ, [illegible] 1346-30~~ София
16. П. Димчевъ, аптекарь 1347-30 ✓
17. Ив. Бойчевъ, [illegible] 1348-30— [illegible] 1415
18. ~~М. Веневъ, директ. [illegible] 1349-30~~
19. Д-ръ Геновъ, градски лекарь 1350-30 ✓ VI XI—
20. ~~Д. С. Натовъ [illegible]~~
21. ~~К. Т. [illegible]~~
22. ~~Ф. Макаровъ [illegible]~~
23. ~~Д. Чуриловъ търговецъ 30—1351~~
24. ~~А. Самурджиевъ " 30—1352~~ V кн.
25. Поруч. Прозоровъ в кон. полкъ 30—1353 [illegible]
26. П. Шишмановъ, дирек. Б. з. банка 30 1354
27. ~~П. Янковъ, общ. [illegible] 30—1355~~ вр. V кн.
28. ~~Бояни Ангеловъ [illegible] 30—1356~~
29. ~~[illegible]~~
30. Василъ Чакъровъ учен. VIII кл. 15—1357
31. Кралю Д. Кралевъ 15—
32. Гинка Янакиева 15—
33. Женско друж. „[illegible]" 15—
34. г-ца Мара Богданова, учител. 15—
35. [illegible] 15—
36. Д. В. Замфировичъ [illegible] I. VIII. IV
V: 1916-24—
3+1932-21.VII

РЕДАКЦИЯ [illegible] СОФИЯ

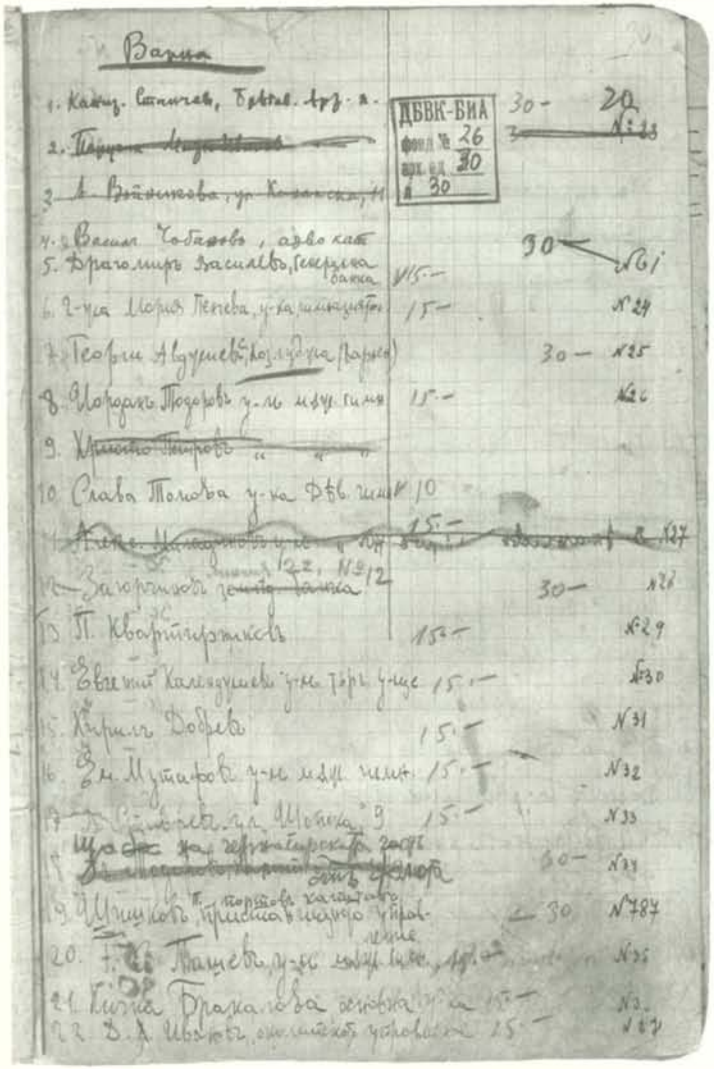

Варна

ДБВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 30

1. Капит. Станчевъ, Бълг. търг. [illegible] 30— 20
2. ~~[illegible]~~ 3— №18
3. ~~А. Войникова, ул. Казанска, 11~~
4. Василъ Чобановъ, адвокатъ 30 №61
5. Драгомиръ Василевъ, Генерална банка 15—
6. Г-ца Мария Пенева, у-ка гимназията 15— №24
7. Георги Авджиевъ, Козлуджа (Варна) 30— №25
8. Йорданъ Тодоровъ у-ль муж. гимн. 15— №26
9. ~~Христо Петровъ " " "~~
10. Слава Попова у-ка Дев. гим. 10
11. ~~[illegible] у-ка [illegible] 15— [illegible]~~ №27
12. Загорчиновъ ~~[illegible] банка~~ 22, №12 30— №28
13. П. Кварчиржиевъ 15— №29
14. Евгений Калевджиевъ у-ль търг. у-ще 15— №30
15. Кирилъ Добревъ 15— №31
16. Ем. Мутафовъ у-ль муж. гим. 15— №32
17. ~~[illegible]~~ ул. Шипка, 9 15— №33
18. Щабъ на [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] флота 30— №34
19. Шишковъ, пристав. морско управление [illegible] 30 №787
20. Т. Пашевъ, у-ль муж. гим. 15— №35
21. Гинка Бракалова основна у-ка 15— №36
22. Д. А. Ивановъ, [illegible] 15— №37

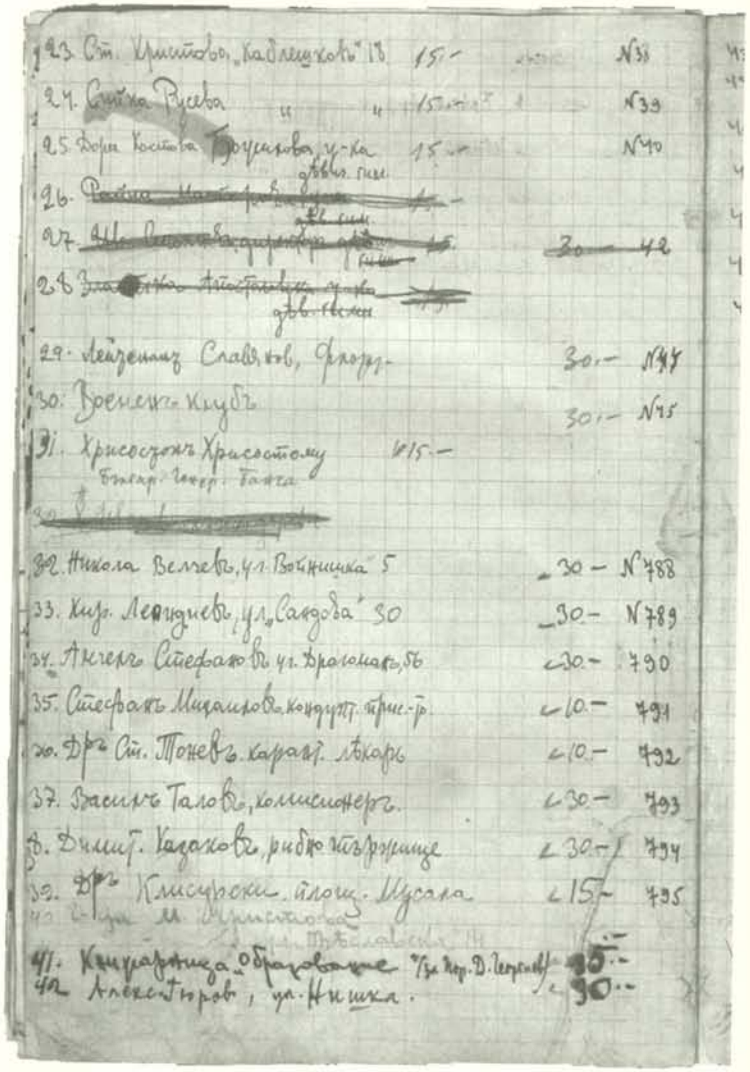

23. Ст. Христова, „Кадлецкова" 18	15.–	№ 38
24. Стойка Русева „ „	15.–	№ 39
25. Дора Костова Трушкова, у-ка двъв. гим.	15.–	№ 40
26. ~~[illegible]~~	~~15.–~~	
27. ~~[illegible]~~	~~15.–~~	~~30.–~~ 42
28. ~~[illegible] двв. гимн.~~	~~15.–~~	
29. Лейтенант Славковъ, Флорд.	30.–	№ 44
30. Военен клубъ	30.–	№ 45
31. Хрисостомъ Хрисостому, Българ. Търг. Банка	✓15.–	
~~[illegible]~~		
32. Никола Велчевъ, ул. „Войнишка" 5	30.–	№ 788
33. Кир. Леонидиевъ, ул. „Садова" 30	30.–	№ 789
34. Анчелъ Стефановъ, ул. „Драгоманъ" 56	✓30.–	790
35. Стефанъ Михайловъ, кондукт. трам-й	✓10.–	791
36. Д-ръ Ст. Тоневъ, карант. лѣкаръ	✓10.–	792
37. Василъ Таловъ, комисионеръ	✓30.–	793
38. Димит. Казаковъ, рибно тържище	✓30.–	794
39. Д-ръ Клисурски, площ. „Мусала"	✓15.–	795
40. Г-жа М. Христова, ул. „Търговска" 14		
41. Книжарница „Образование" (за Кор. Д. Георгиевъ)	35.–	
42. Александъръ Тюров, ул. „Нишка".	✓30.–	

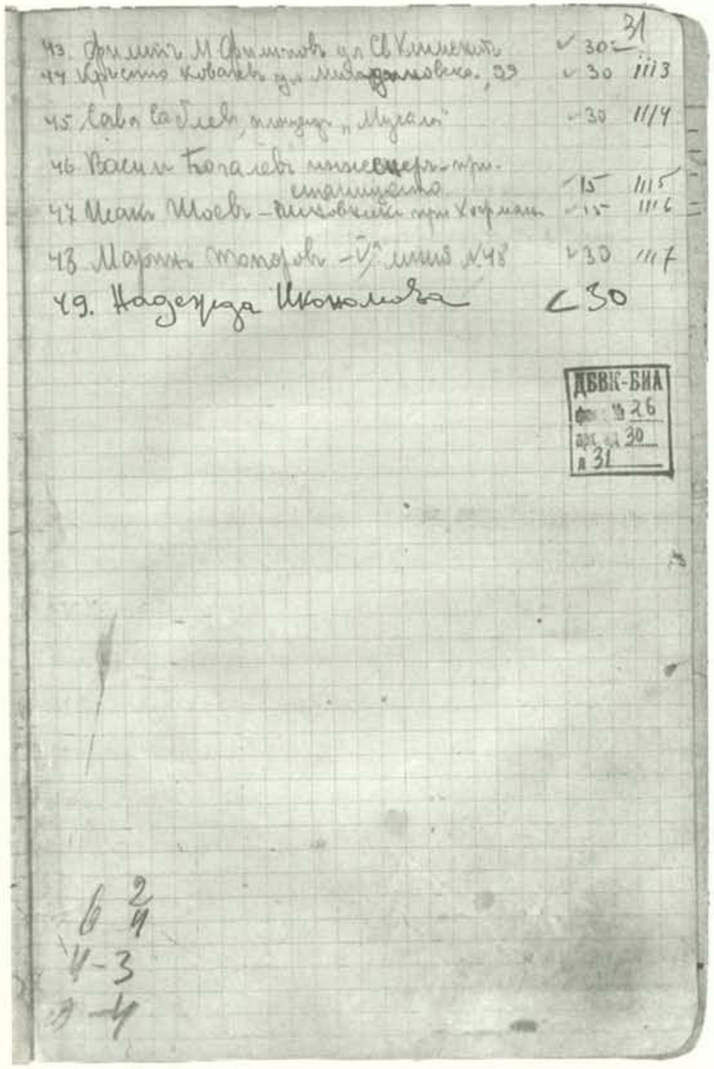

31

43. Ефтимъ М. Ефтимовъ, ул. „Св. Климентъ"	✓30.–	
44. Христо Ковачевъ, ул. „Миладиновска" 33	✓30	III3
45. Сава Саблевъ, [illegible] „Мусала"	✓30	III4
46. Васил Богалевъ, инженеръ при пристанището	✓15	III5
47. Иванъ Тоевъ – [illegible] при Хофманъ	✓15	III6
48. Маринъ Тотевъ – V-то [illegible] № 48	✓30	III7
49. Надежда Иконолова	✓30	

ДВВК-БИА
ф. 326
оп. 30
л. 31

в 2/4
4–3
3–4

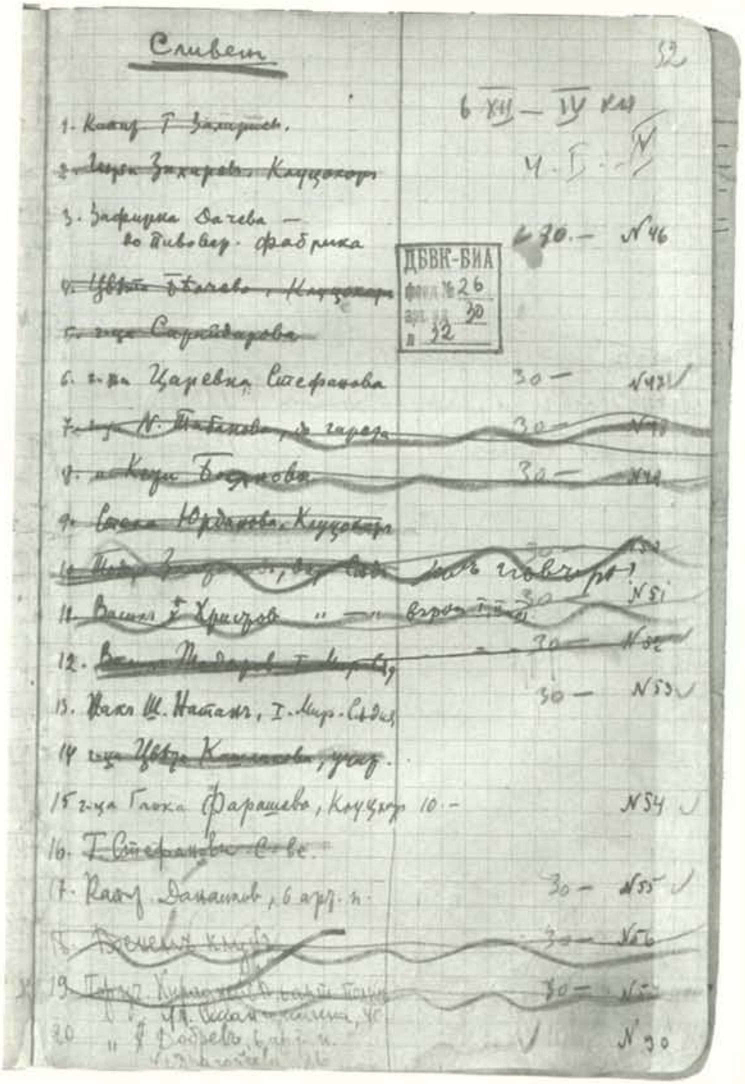

Сливен

32

1. ~~Капит. Г. Захариев~~, 6 XII — IV кл

2. ~~Георги Захариев. Клуцохор~~ 4 - 5

3. Зафирка Дачева — во Пивовар. фабрика 30.— №46

ДБВК-БИА
фонд №26
арх. ед. 30
л. 32

4. ~~Цветан Бачев, Клуцохор~~

5. ~~г-ца Сарандарова~~

6. г-жа Царевна Стефанова 30— №47 ✓

7. ~~г-жа N. Табакова, в гараж~~ 30 №48

8. ~~г-жа Кера Богданова~~ 30— №49

9. ~~Стоян Йорданов, Клуцохор~~

10. ~~[illegible]~~ как говори! 30 №50

11. ~~Васил Хр. Христов " — " [illegible]~~ 30 №51

12. ~~Васил Тодоров, I. Мир. Съд~~ 30 №52

13. Исак Ш. Натан, I. Мир. Съдия 30— №53 ✓

14. ~~г-ца Цвет. [illegible], учит.~~

15. г-ца Гюка Фарашева, Клуцохор 10.— №54 ✓

16. ~~Г. Стефанов С-ве.~~

17. Капит. Данаилов, 6 арт. п. 30— №55 ✓

18. ~~Военен клуб~~ 30— №56

19. ~~Поруч. [illegible]~~ ул. [illegible], 45 30— №5[illegible]

20. " Добрев, 6 арт. п. ✓ №90

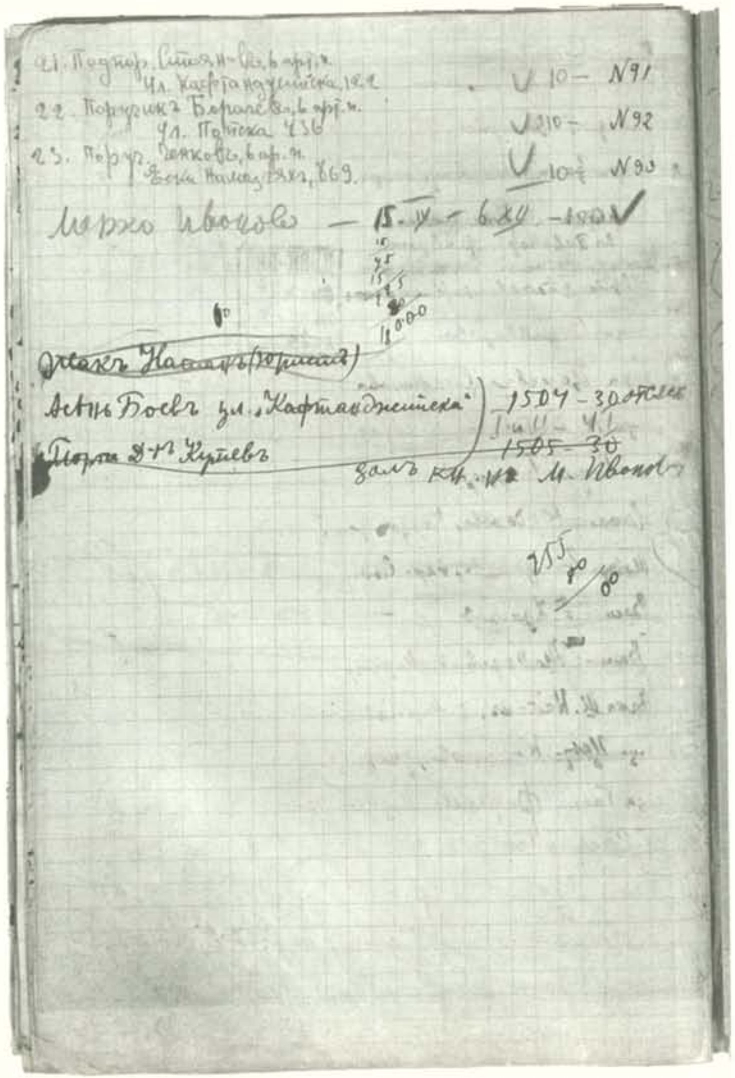

21. Подпор. Стоянов, 6 арт. п. ул. Кафтанджийска, 12 ✓ 10— №91

22. Поручик Бараков, 6 арт. п. ул. [illegible] 436 ✓ 10— №92

23. Поруч. Янков, 6 арт. п. ул. [illegible] 869. ✓ 10— №93

Марко Иванов — 15.IV – 6.XII - 180 ✓

~~Исак Натан (юрист)~~

Асен Боев ул. „Кафтанджийска" 1504 - 30 [illegible]

~~Петко Д-р Куртев~~ ~~1505 - 30~~

даль кн. [illegible] М. Иванов

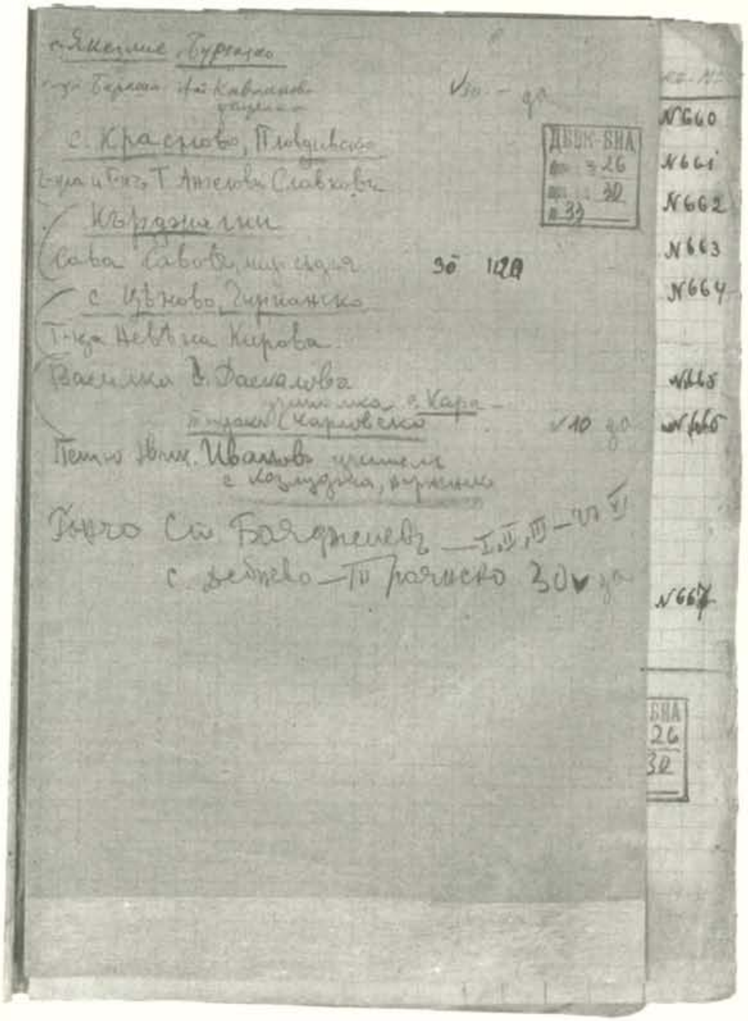

с. Якезлие, Бургазко
г-ца [illegible] Ил. Кавлакова, учителка √30.- да
с. Красново, Пловдивско
г-жа и г-нъ Т. Ангелови Славкови
Кърджали
Сава Савовъ, мир. съдия 30 1129
с. Изъново, Чирпанско
Г-жа Невяна Кирова
Василка В. Фасулова, учителка, с. Кара- [illegible] Карловско √10 да
Петко Ивн. Ивановъ учитель с. Козлуджа, Чирпанско
Янчо Ст. Баджелиевъ — I, II, III — VII VI
с. Дебнево — Троянско 30√ да

№660
№661
№662
№663
№664
№665
№666
№667

ДБВК-БНА
26
30
№ 33

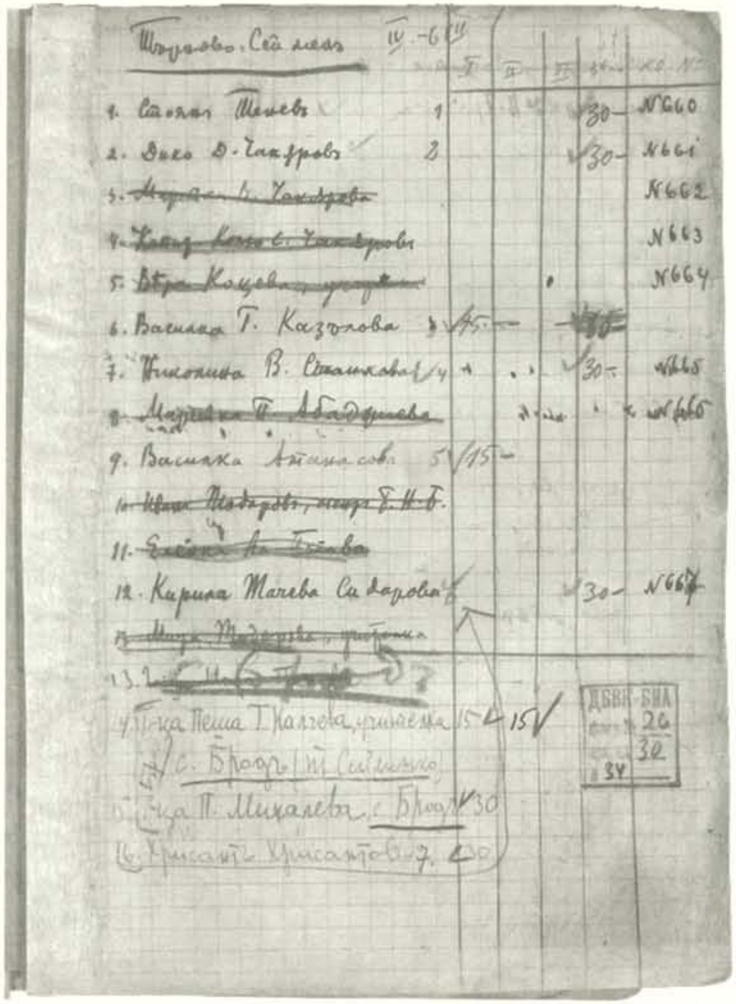

Търново-Сейменъ IV.-6 VII

I II III кв. №

1. Стоянъ Шелевъ 1 √30- №660
2. Дико Д. Чакъровъ 2 √30- №661
3. ~~Мария Д. Чакърова~~ №662
4. ~~[illegible] Коцеви Чакърови~~ №663
5. ~~Вера Коцева, учителка~~ №664
6. Василка Г. Казълова 3 √45.- ~~30~~
7. Николина В. Стамболова 4 √30- №665
8. ~~Марийка П. Абаджиева~~ №666
9. Василка Атанасова 5 √15-
10. ~~Иван Тодоровъ, пенс. Б. Н. Б.~~
11. ~~Елена Ат. Пачева~~
12. Кирила Тачева Сидарова √30- №667
13. ~~Мара Тодорова, учителка~~
13. ~~[illegible]~~
14. Г-жа Пеша Т. Калчева, учителка 15 15√
с. Бродъ (Търновосейменско)
15. Г-жа П. Михалева, с. Бродъ √30
16. Хрисанъ Хрисантовъ 7. 30

ДБВК-БНА
26
30
№ 34

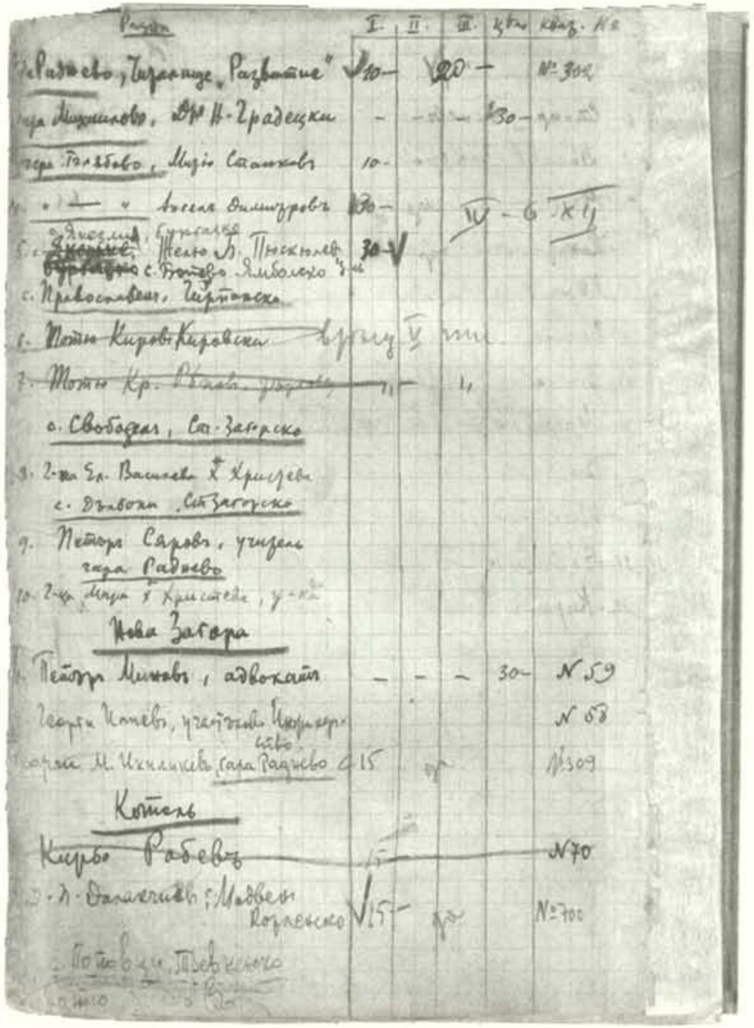

Раднево

	I.	II.	III.	цѣна	квит. №
1. с. Раднево, Читалище „Развитие"	√10—		√20—		№ 302
гара Михайлово, Д-р Н. Градецки	—	—	—	30—	
гара Полябово, Мирю Станковъ	10—				
4. „ „ „ Ангелъ Димитровъ	30—		IV – 6	XI	
5. с. ~~Якозлий~~, Бургаско Желю Д. Пейковъ с. Ботево, Ямболско	30—√				
с. Православенъ, Чирпанско					
~~6. Тотю Кировъ Кировски~~ връщ. V					
~~7. Тотю Кр. [illegible]~~	„		„		
с. Свободенъ, Ст.-Загорско					
8. Г-жа Ел. Василева Х. Христева с. Дълбоки, Ст.-Загорско					
9. Петъръ Саровъ, учитель гара Раднево					
10. Г-ца Мария Х. Христева, у-ка					

Нова Загора

	I.	II.	III.	цѣна	квит. №
1. Петъръ Минковъ, адвокатъ	—	—	—	30—	№ 59
Георги Иневъ, учитель Цирки-рскиово					№ 68
Георги М. Инилиевъ, гара Раднево	15	пр.			№ 309

Котелъ

	I.	II.	III.	цѣна	квит. №
~~Кирко Рабевъ~~	~~15~~				~~№ 70~~
Д. Л. Данагачиевъ, с. Медвенъ Котленско	√15—	пр.			№ 700
~~с. Попивци, Твърдишко~~					

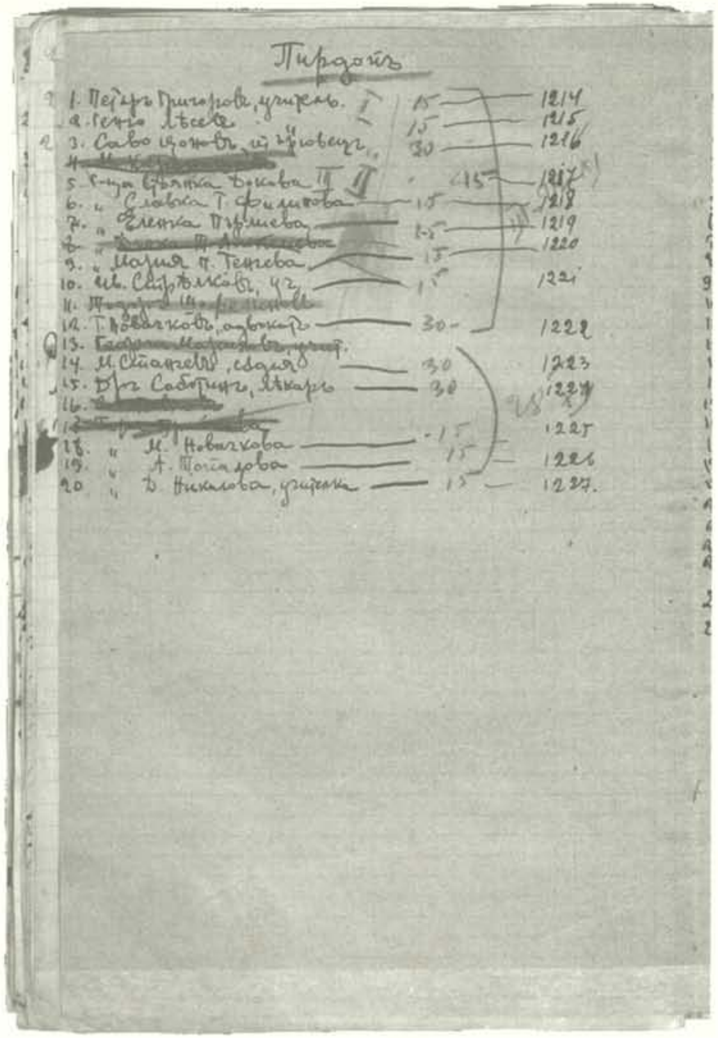

Пирдопъ

1. Петъръ Григоровъ, учитель.	I	15	1214
2. Генко Лисевъ		15	1215
3. Саво Цоновъ, ц. Душовецъ		30	1216
4. [redacted]			
5. Г-жа Цвѣтанка Бакова	II	15	1217
6. „ Славка Т. Филипова		15	1218
7. „ Еленка Пърчева		15	1219
~~8. „ [illegible]~~			1220
9. „ Мария П. Тенева		15	
10. Ив. Стрълковъ, уч.		15	1221
~~11. [illegible]~~			
12. Т. Новачковъ, адвокатъ		30—	1222
~~13. [illegible]~~			
14. М. Станчевъ, съдия		30	1223
15. Д-ръ Собчинъ, лѣкарь		30	1224
16. [redacted]			
~~17. [illegible]~~		15	1225
18. „ М. Новачкова		15	
19. „ А. Топалова			1226
20. „ Д. Николова, учителка		15	1227.

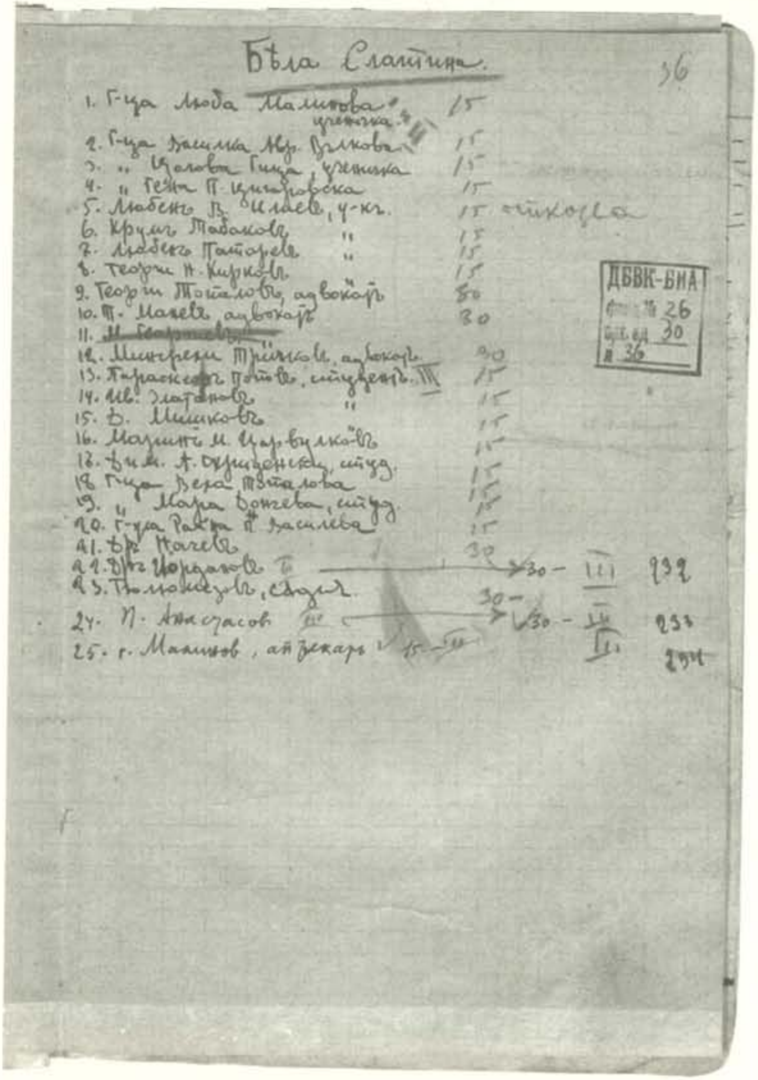

Бѣла Слатина. 36

1. Г-ца Люба Малинова, учителка 15
2. Г-ца Василка Авр. Вълкова 15
3. " Цолова Гица, учителка 15
4. " Гена П. Цигаровска 15
5. Любенъ В. Илиевъ, у-къ. 15 отказва
6. Крумъ Табаковъ " 15
7. Любенъ Патаревъ " 15
8. Георги Н. Кирковъ 15
9. Георги Топаловъ, адвокатъ 80
10. П. Маневъ, адвокатъ 30
11. ~~М. Георгиевъ~~
12. Минерски Трайковъ, адвокатъ 30
13. Параскевъ Поповъ, студентъ. III 15
14. Ив. Златановъ " 15
15. Д. Мишковъ 15
16. Маринъ М. Царвулковъ 15
17. Вим. А. Охриденски, студ. 15
18. Г-ца Вера Топалова 15
19. " Мара Божева, студ. 15
20. Г-ца Райка П. Василева 15
21. Бр. Начевъ 30
22. Д-ръ Йордановъ → 30 – III 232
23. Пономаревъ, съдия 30 –
24. П. Анастасов → 30 – III 233
25. г. Малиновъ, аптекарь 15 – III 234

ДБВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 36

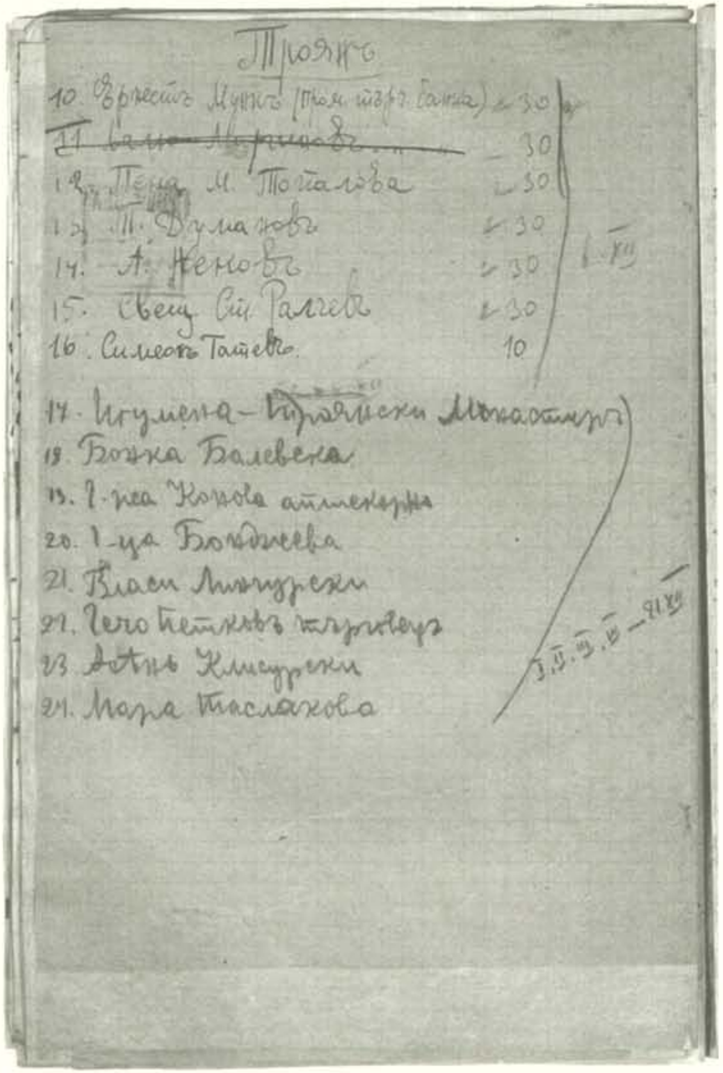

Троянъ

10. Орнестъ Мункъ (тем. търг. банка) 30
11. ~~Васил Мариновъ~~ 30
12. Пена М. Топалова 30
13. П. Думановъ 30
14. А. Женовъ 30
15. Свещ. Ст. Ралчевъ 30
16. Симеонъ Татевъ 10

I–XII

17. Игумена – Троянски Монастиръ
18. Божка Балевска
19. Г-жа Конова аптекарша
20. Г-ца Бонджева
21. Власи Лингурски
22. Гечо Петковъ търговецъ
23. Ботьо Клисурски
24. Мара Таслакова

I. II. III. IV – 21.XII

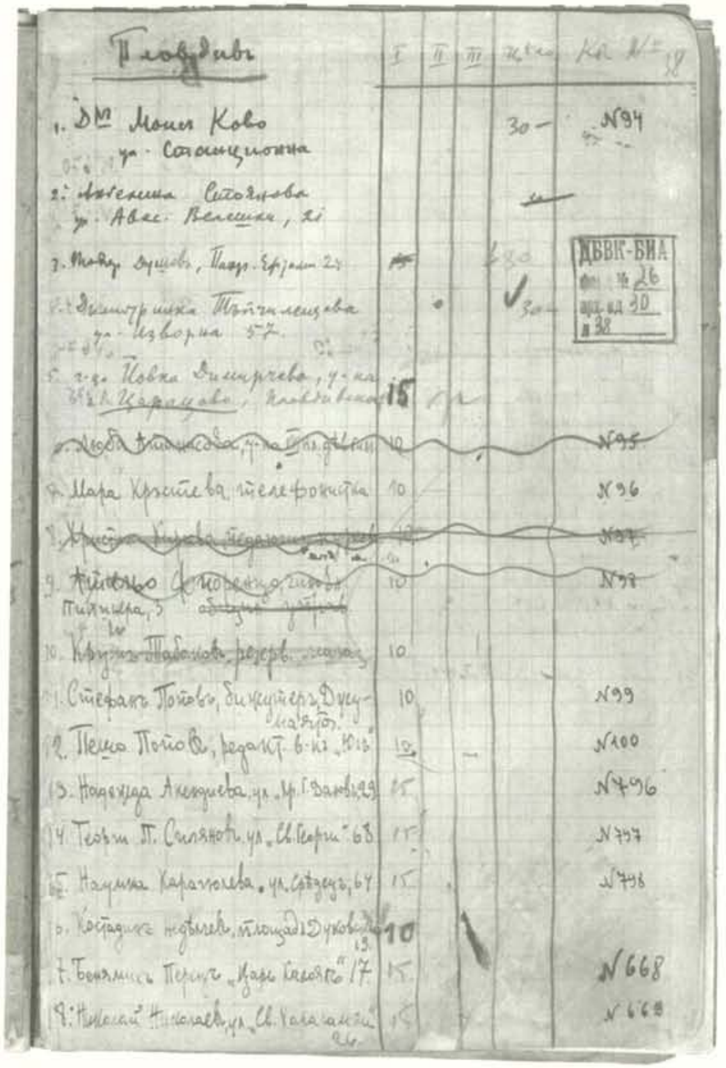

Пловдивъ	I	II	III	[illegible]	Кл. №
1. Д-ръ Моиси Ково ул. Станционна				30	№94
2. Ангелина Стоянова ул. Алек. Величков, 21				—	
3. Тодор [illegible], [illegible] 2	~~15~~			~~30~~	
4. Димитричка Тъпчилещова ул. Изворна 57.				✓ 30	
5. г-жа Йовка Димитрова, у-на [illegible] Царацово, Пловдивско	15	гр.			
~~6. Люба Атанасова, ул. [illegible]~~	~~10~~				~~№95~~
7. Мара Кръстева, телефонистка	10				№96
~~8. Христина Кукова, [illegible]~~	~~10~~				~~№97~~
9. ~~Йончо Стоянов, [illegible]~~ Пиянцера, 3 ~~[illegible]~~	10				№98
10. ~~Крум Табаков, резерв. капитан~~	10				
11. Стефанъ Поповъ, бижутеръ, Джумаята	10				№99
12. Пенчо Поповъ, редакт. в-къ „Юг"	10				№100
13. Надежда Акенджиева, ул. „Цр. Г. Данов" 29	15				№796
14. Георги П. Стоянов, ул. „Св. Георги" 68	15				№797
15. Наумка Карагьозова, ул. Средец, 64	15				№798
16. Костадин Недълев, площад Д. Дюков 13	10				
17. Бенямин Перец „Цар Калоян" 17	15				№668
18. Николай Николаев, ул. „Св. [illegible]" 24	15				№669

ДВВК-БИА
фон. № 26
арх. ед. 30
л. 38

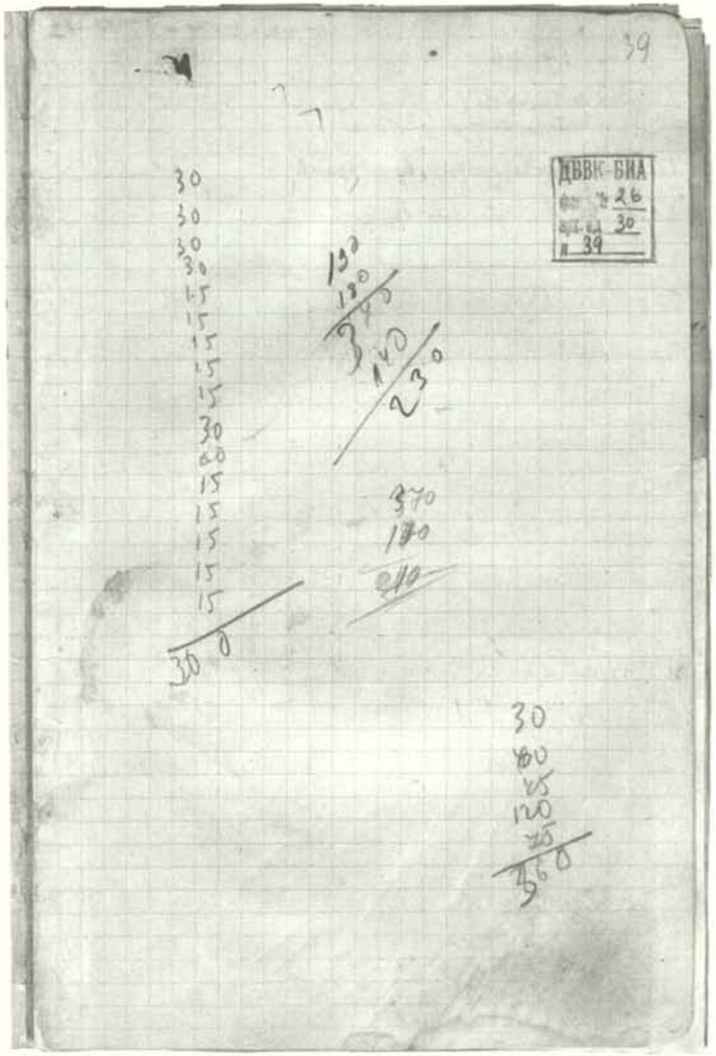

39

ДВВК-БИА
фон. № 26
арх. ед. 30
л. 39

30
30
30
30
15
15
15
15
15
30
60
15
15
15
15
15
300

130
180
310
140
230

370
170
540

30
80
45
120
75
350

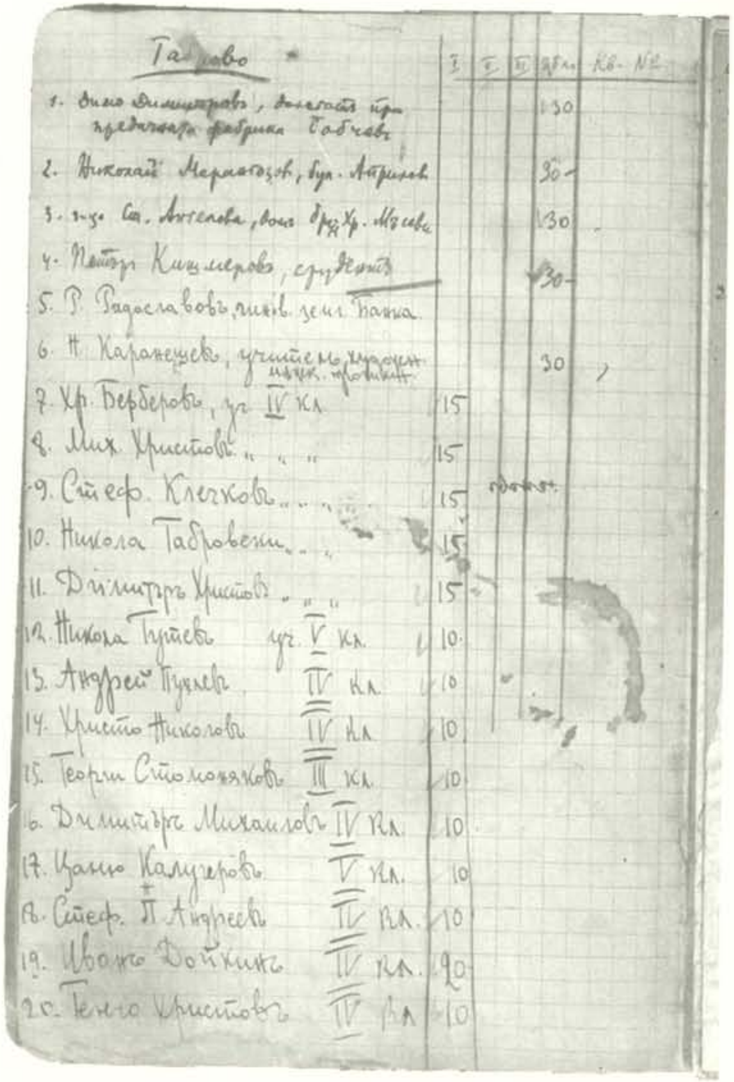

Габрово

	I	II	III	IV кл.	Кв. №
1. Дико Димитровъ, делегатъ при предачната фабрика Бобчевъ				30	
2. Николай Мерангозовъ, бул. Априловъ				30.–	
3. г-жа Ст. Ангелова, вдов. бр. Хр. Мусеви				30	
4. Петъръ Кишмеровъ, студентъ				30.–	
5. Р. Радославовъ, чинов. земл. банка					
6. Н. Каранешевъ, учитель худож. индустр. промишл.				30	
7. Хр. Берберовъ, уч. IV кл.	15				
8. Мих. Христовъ " " "	15				
9. Стеф. Клечковъ " " "	15	простъ.			
10. Никола Габровски " "	15				
11. Димитъръ Христовъ " " "	15				
12. Никола Гутевъ уч. V кл.	10				
13. Андрей Пуслевъ IV кл.	10				
14. Христо Николовъ IV кл.	10				
15. Георги Стомоняковъ III кл.	10				
16. Димитъръ Михайловъ IV кл.	10				
17. Цанко Калугеровъ V кл.	10				
18. Стеф. П. Андреевъ IV кл.	10				
19. Иванко Войкинъ IV кл.	20				
20. Генчо Христовъ IV кл.	10				

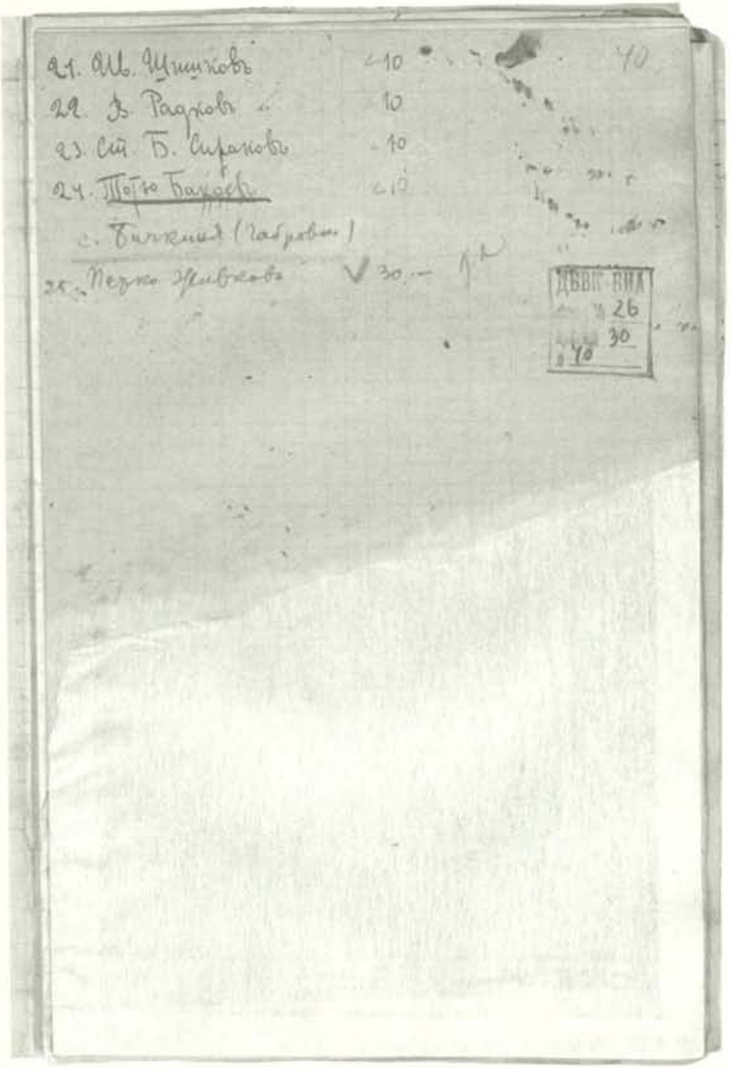

40

21. Ив. Шишковъ	10
22. Г. Радковъ	10
23. Ст. Б. Сираковъ	10
24. Тотю Бакоевъ	10

с. Бичкиня (Габровско)

25. Петко Живковъ	✓ 30.–

ДВВИ-ВИА
26
30
40

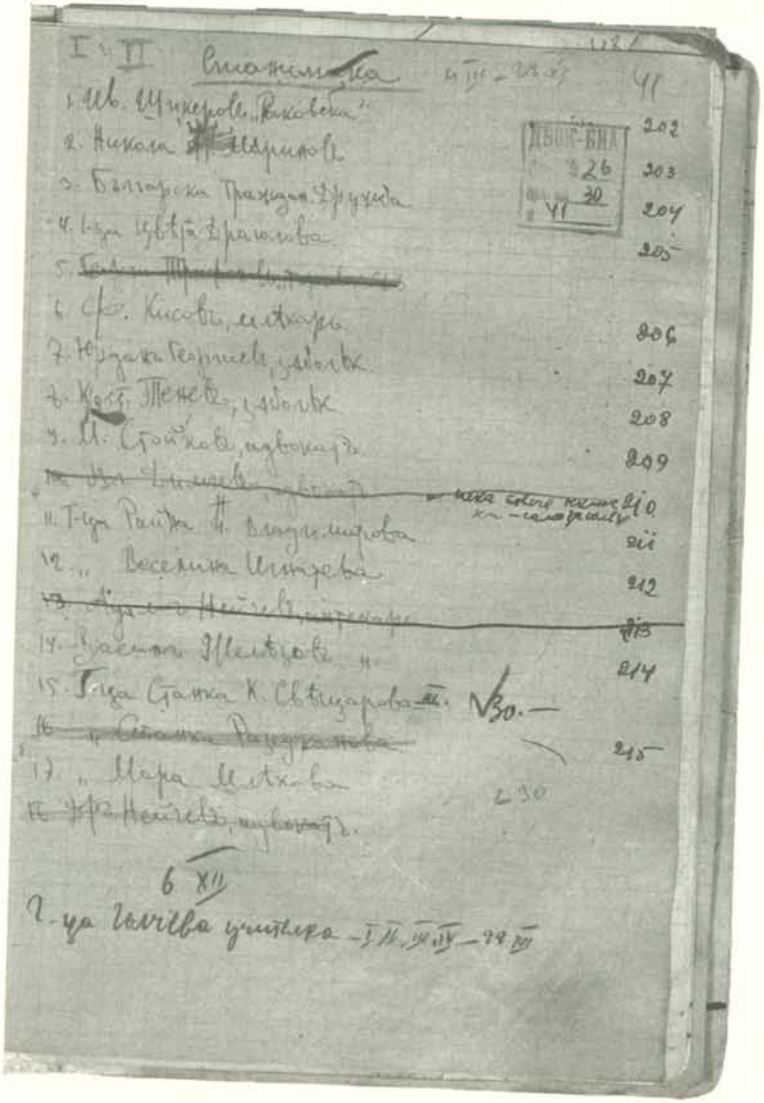

I и II Стожилска 4 XII – 28 XI 41

ДБВК-БИА 26 30 41

1. Ив. Шукеровъ „[illegible]" 202
2. Никола ~~[illegible]~~ Шариковъ
3. Българска Граждан. Дружба 203
4. Г-ца Цвѣта Драголова 204
5. ~~[illegible]~~ 205
6. Фр. Кисовъ, [illegible] 206
7. Юрданъ Георгиевъ, зъболѣк. 207
8. Конст. Теневъ, зъболѣк. 208
9. М. Стойковъ, адвокатъ 209
10. ~~Ил. Димчевъ [illegible]~~ нека совета каже кн-самоуправ. 210
11. Г-ца Райна Н. Владимирова 211
12. „ Веселина Ингеева 212
13. ~~[illegible]~~ 213
14. Васил Железовъ „ 214
15. Г-жа Станка К. Свищарова √30.—
16. ~~„ Станка Радуканова~~ 215
17. „ Мара Митова 230
18. ~~Хр. Нейчевъ, адвокатъ.~~

6 XII

Г-ца Гочева учителка – 1 II., 14 IV – 28 XII

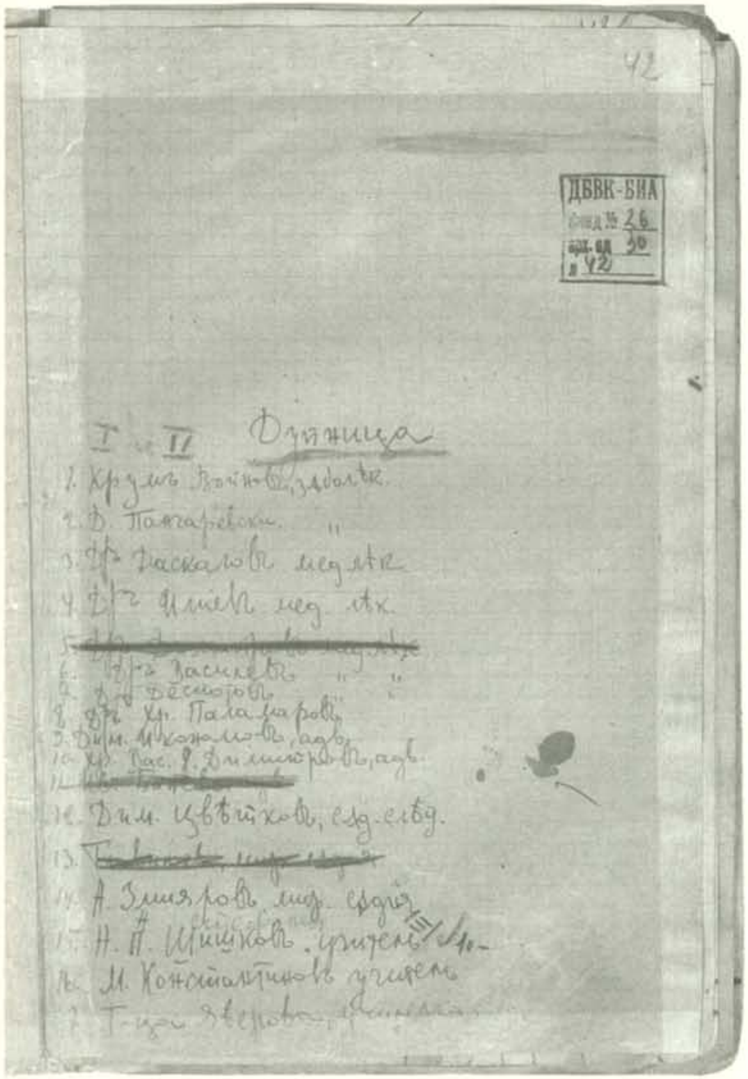

42

ДБВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 42

I и II Дупница

1. Кръстю Войновъ, зъболѣк.
2. Д. Панчаревски „
3. Д-р Паскаловъ мед. лѣк.
4. Д-р Илиевъ мед. лѣк.
5. ~~[illegible]~~
6. Д-р Василевъ „ „
7. Д-р Бесаровъ „
8. Д-р Хр. Паламаровъ
9. Дим. Николовъ, адв.
10. Хр. Вас. Димитровъ, адв.
11. ~~[illegible]~~
12. Дим. Цвѣтковъ, сѫд. слѣд.
13. ~~[illegible]~~
14. А. Зимзаровъ мир. сѫдия
15. Н. П. Шишковъ, учитель III/40.—
16. М. Константиновъ учитель
17. Г-ца Зверова, [illegible]

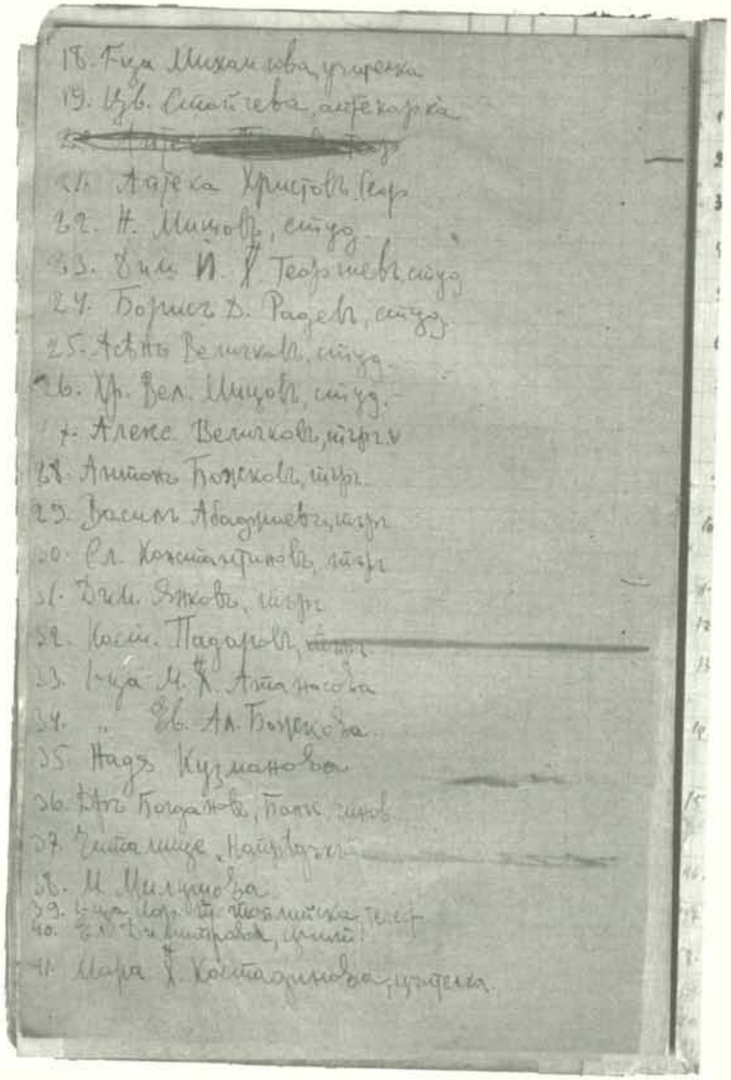

18. Г-жа Михайлова, учителка
19. Цв. Стойчева, аптекарка
[illegible]
21. Аврека Христовъ, бър
22. Н. Мицовъ, студ.
23. Д-ръ И. Х. Георгиевъ, студ.
24. Борисъ Д. Радевъ, студ.
25. Асенъ Величковъ, студ.
26. Хр. Вел. Мицовъ, студ.
27. Алекс. Величковъ, търг. V
28. Антонъ Божковъ, търг.
29. Василъ Абаджиевъ, търг.
30. Сл. Константиновъ, търг.
31. Дим. Янковъ, търг.
32. Кост. Падаровъ, ~~търг.~~
33. Г-жа М. Х. Атанасова
34. " Ев. Ал. Божкова
35. Надя Кузманова
36. Ант. Богдановъ, Пан. чинов.
37. Читалище „Напредъкъ"
38. М. Милушева
39. Г-жа Цор. Ст. Ковалишка, телеф.
40. Ел. Димитрова, учит.
41. Мара Х. Костадинова, учителка.

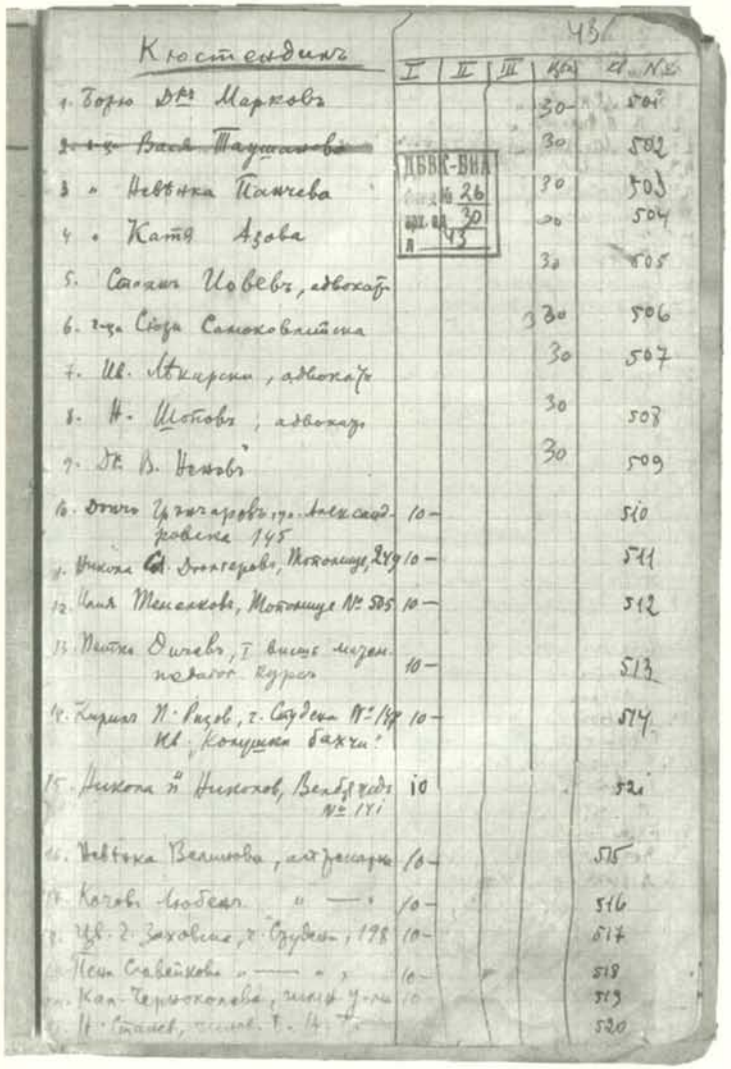

43

ДБВК-БНА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 43

Кюстендилъ

	I	II	III	Цена	Кв. №
1. Борю Д-ръ Марковъ				30–	501
~~2. г-жа Вася Таушанова~~				30	502
3. " Невянка Панчева				30	503
4. " Катя Азова				30	504
5. Стоянъ Иовевъ, адвокатъ				30	505
6. г-жа Стоя Самоковлийска			3	30	506
7. Ив. Лекирски, адвокатъ				30	507
8. Н. Шоповъ, адвокатъ				30	508
9. Д-ръ В. Неновъ				30	509
10. Дончо Цунгаровъ, ул. Александровска 145	10–				510
11. Никола Ст. Долгаровъ, Топлище, 249	10–				511
12. Илия Тенековъ, Топлище № 505	10–				512
13. Петко Очевъ, I висш. музик. педагог. курсъ	10–				513
14. Кирилъ П. Ризов, ул. Студена № 147 кв. „Конушки бахчи"	10–				514
15. Никола П. Николов, Белградска № 171	10				521
16. Невянка Величкова, аптекарка	10–				515
17. Кочовъ Любенъ " — "	10–				516
18. Цв. Г. Заховска, ул. Студена, 198	10–				517
19. Пенчо Славейковъ " — "	10–				518
20. Кап. Чернокопова, учит. у-ка	10				519
21. Н. Станев, учит. т. 14					520

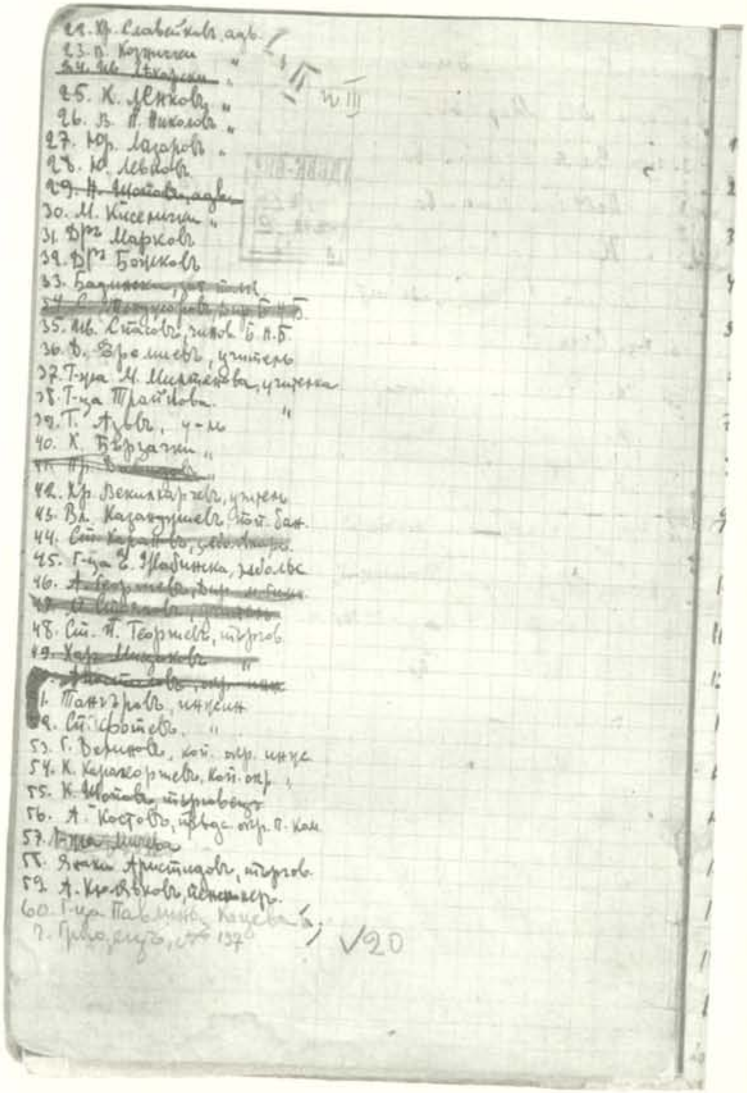

22. Ю. Славейковъ, адв.
23. П. Козарски "
~~24. Ив. Бъчварски~~ "
25. К. Ленковъ "
26. В. П. Николовъ "
27. Юр. Лазаровъ "
28. Ю. Левовъ
~~29. Н. Шоповъ, адв.~~
30. М. Кисемиги "
31. Д-ръ Марковъ
32. Д-ръ Божковъ
33. ~~Бадински, [illegible]~~
~~34. [illegible], дир. Б. Н. Б.~~
35. Ив. Стаковъ, чинов. Б. Н. Б.
36. В. Еремиевъ, учитель
37. Г-жа М. Михайлова, учителка
38. Г-ца Трайкова "
39. Т. Ачвевъ, у-ль
40. К. Бързачки "
~~41. Пр. [illegible]~~
42. Хр. Векилкарчевъ, учител
43. Вл. Казанджиевъ, стой. бан.
~~44. Ст. [illegible], [illegible]~~
45. Г-ца Е. Жабинска, зъболѣк.
~~46. А. Георгиевъ, дир. м-гим.~~
~~47. [illegible]~~
48. Ст. П. Георгиевъ, търгов.
~~49. Хар. Михайловъ~~ "
~~50. [illegible]въ, отр. инж.~~
51. Тангъровъ, инжен.
52. Ст. Фотевъ "
53. Г. Вериковъ, кой. отр. инж.
54. К. Карагеоргиевъ, кой. отр. "
55. ~~К. Шоповъ, търговецъ~~
56. А. Костовъ, предс. отр. п. кам.
~~57. Г-жа Минева~~
58. Янаки Аристидовъ, търгов.
59. А. Кривковъ, [illegible]
60. Г-ца Павлина Кацева "
7. Прво, [illegible], ст. 137

√20

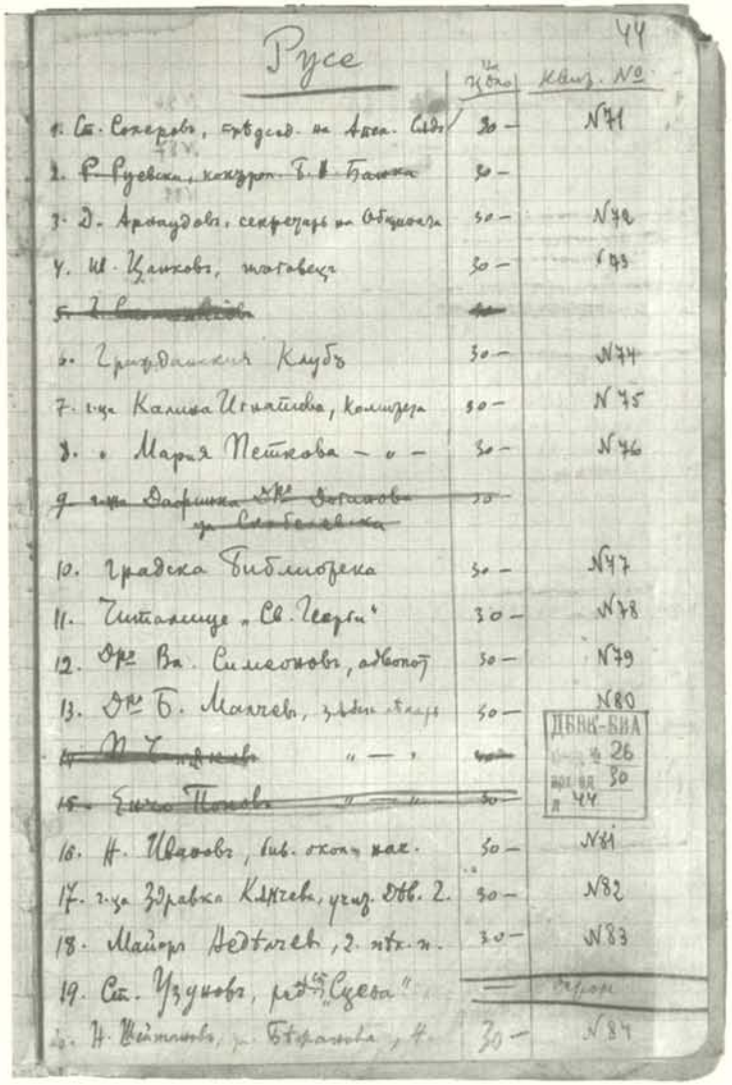

Русе

44

	цѣна	квит. №
1. Ст. Сокеровъ, председ. на Адв. Съвѣтъ	30 —	№71
~~2. Р. Руевски, консулт. Б. Н. Банка~~	30 —	
3. Д. Арнаудовъ, секретаръ на Общината	30 —	№72
4. Ш. Цанковъ, търговецъ	30 —	№73
~~5. [illegible]~~	~~40~~	
6. Гражданский Клубъ	30 —	№74
7. г-ца Калина Игнатиева, [illegible]	30 —	№75
8. " Мария Петкова — " —	30 —	№76
~~9. г-жа Дафинка Д-ръ Богданова ул. Слободенска~~	~~30~~	
10. Градска Библиотека	30 —	№77
11. Читалище „Св. Георги"	30 —	№78
12. Д-ръ Ва. Симеоновъ, адвокатъ	30 —	№79
13. Д-ръ Б. Манчевъ, зъбенъ лѣкаръ	30 —	№80
~~14. Н. Стоянчевъ~~ " — "	~~30~~	
~~15. Енчо Поповъ " — "~~	~~30~~	
16. Н. Ивановъ, бив. окол. нач.	30 —	№81
17. г-ца Здравка Клячева, учит. Дѣв. г.	30 —	№82
18. Майоръ Недѣлчевъ, 2. пѣх. п.	30 —	№83
19. Ст. Узуновъ, ред. на „Сцена"	—	Върнат
20. Н. Житниковъ, ул. Бързанова, 4	30 —	№84

ДВВК-БИА
ф. 26
арх. ед. 30
л. 44

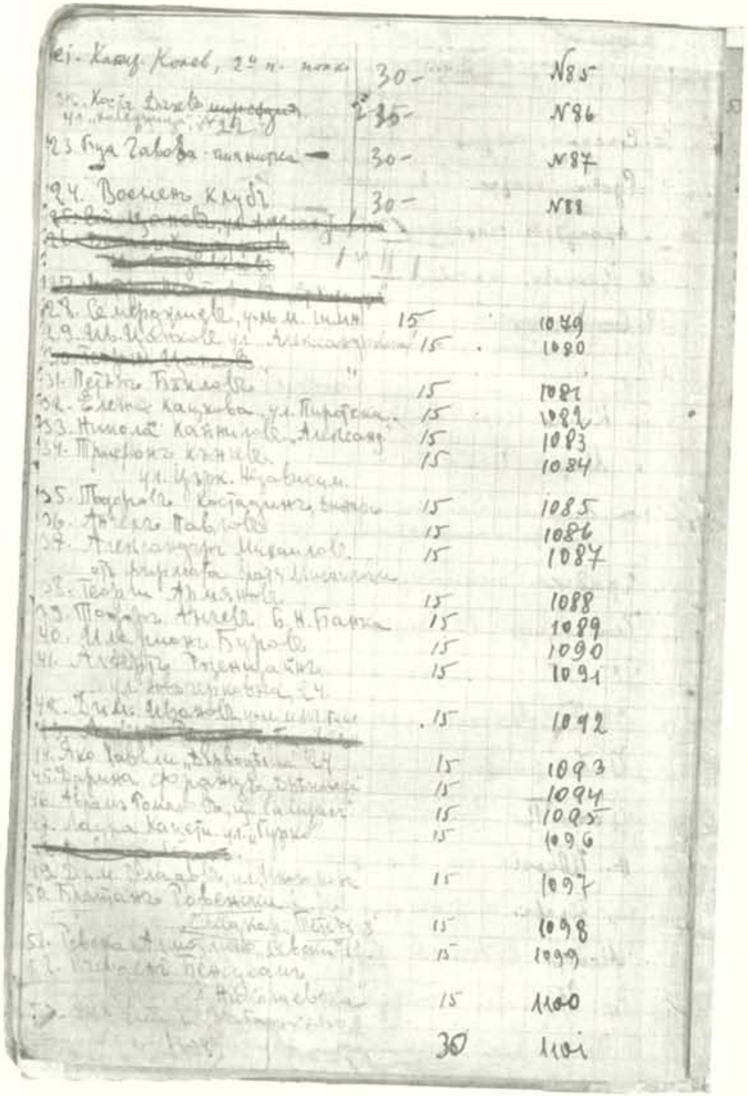

21. Кап. Коневъ, 2ᵒ п. полкъ	30-	№85
22. Кост. Дочевъ ~~шофьоръ~~ ул. „Кадийнишка" №22	30-	№86
23. Гуя Габова - пианистка	30-	№87
24. Военен клубъ	30-	№88
28. Семерджиевъ, учит. м. гимн.	15	1079
29. Ив. Цвѣтковъ, ул. Александровска	15	1080
31. Петъръ Бакаловъ	15	1081
32. Елена Кацкова, ул. Пиротска	15	1082
33. Николай Кайтазовъ, „Александ."	15	1083
34. Трифонъ Кънчевъ ул. Цар. Независим.	15	1084
35. Тодоръ Костадиновъ, [illegible]	15	1085
36. Ангелъ Павловъ	15	1086
37. Александъръ Михайловъ отъ фирмата [illegible]	15	1087
38. Теодоръ Армяновъ	15	1088
39. Тодоръ Ангеловъ б. Н. Гарка	15	1089
40. Илия Буровъ	15	1090
41. Алфредъ Розенщайнъ ул. [illegible] 24	15	1091
42. Евл. Ивановъ, ул. [illegible]	15	1092
44. Яко Габели „Вардаръ" 24	15	1093
45. Ирина Форджиева, „Витошка"	15	1094
46. Аврамъ Томовъ, ул. „Солунска"	15	1095
47. Лаура Кацели ул. „Гурко"	15	1096
49. Дим. Влаевъ, ул. Московска	15	1097
50. Благой Говежки „Стара пл. Петко" 3	15	1098
51. [illegible] „Веслецъ" 12	15	1099
52. Ученически пенсионъ „Надежда"	15	1100
[illegible]	30	1101

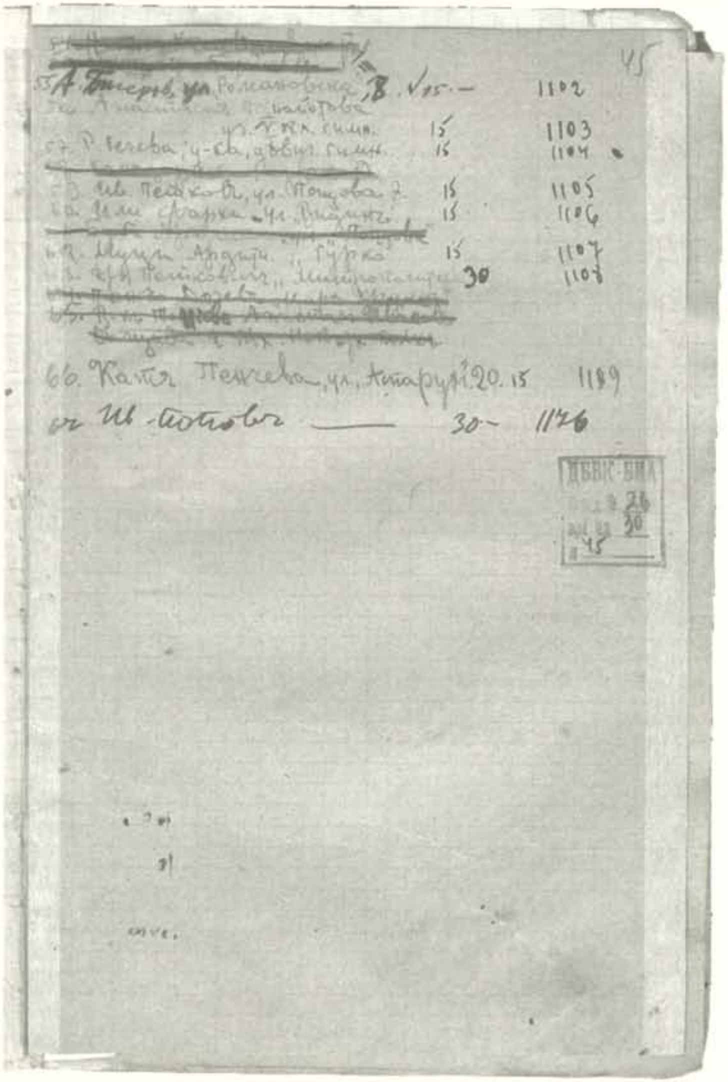

45

53. А. Тасевъ, ул. Романовска, 8.	15.-	1102
[illegible] ул. VI мъж. гимн.	15	1103
57. Р. Генчева, у-ка, „Двойн. гимн."	15	1104
58. Ив. Пейковъ, ул. Погодова 7.	15	1105
59. Дели Графка, ул. „Видинъ"	15	1106
62. Мицри Ардити, „Гурко"	15	1107
63. [illegible] „[illegible]"	30	1108
66. Катя Пенчева, ул. „Атаруй" 20.	15	1189
отъ Ив. Поповъ	30-	1126

ДБВК-БИА
26
30
45

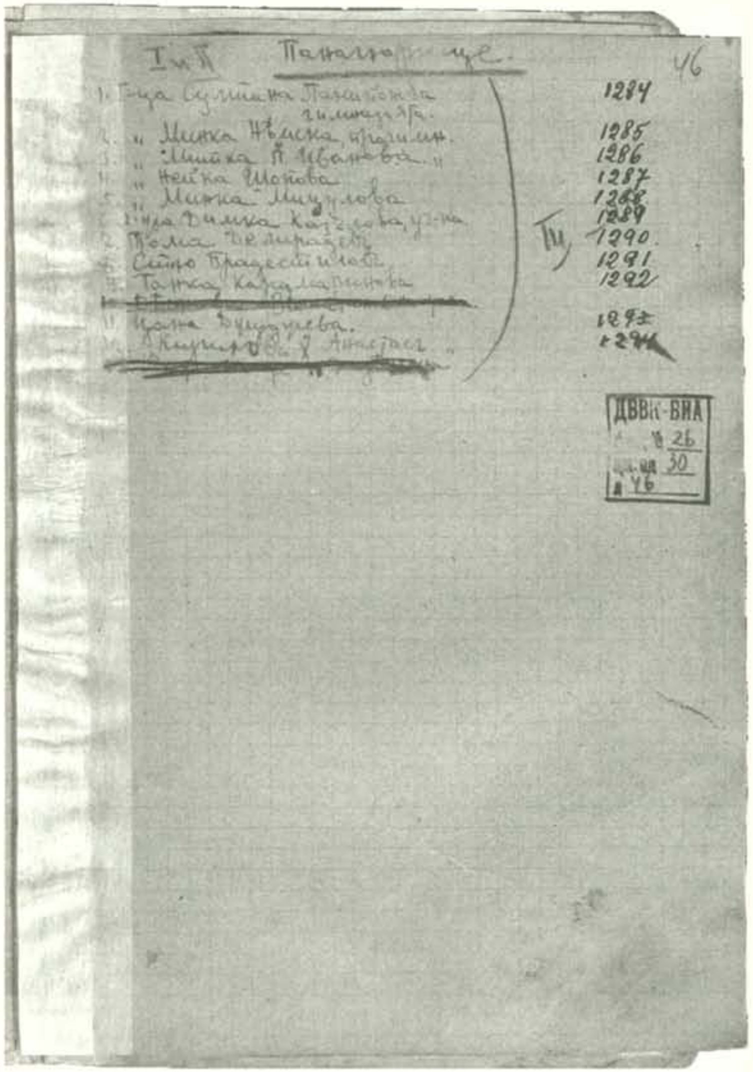

I и II Панагюрище. 46

1. Г-жа Султана Панайотова гимназистка 1284
2. " Минка [illegible], прогимн. 1285
3. " Митка П. Иванова " 1286
4. " Нейка Шопова 1287
5. " Минка Мицулова 1288
1. г-жа Димка Казакова, уч-ка 1289
2. Тома Величковъ 1290
3. Сотир [illegible] 1291
4. Танка Казаланова 1292

~~[illegible]~~

11. Цана [illegible] 1293
12. Кирил [illegible] Анастас " 1294

~~[illegible]~~

ДВВК-БИА
ф. № 26
оп. ед. 30
л. 46

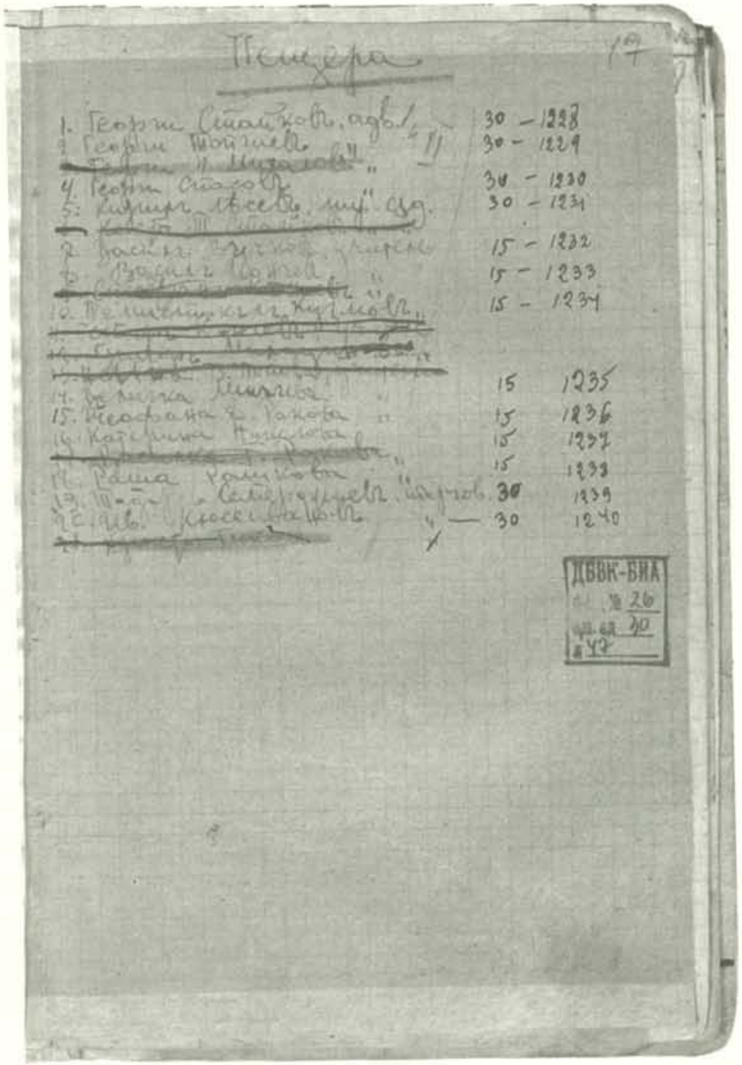

Пещера 17

1. Георги Стайковъ, адв. 30 – 1228
2. Георги Тотевъ " II 30 – 1229
~~3. [illegible] Михайловъ "~~
4. Георги Старовъ 30 – 1230
5. Кирил Асеевъ, мир. съд. 30 – 1231
~~[illegible]~~
7. Васил Бучковъ, търговец 15 – 1232
8. Васил Чочевъ " 15 – 1233
~~[illegible] "~~
10. Величко Кутевъ " 15 – 1234
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
14. Велика Николова " 15 1235
15. Неофита Г. Ракова " 15 1236
16. Катерина Николова 15 1237
~~[illegible] "~~ 15 1238
18. Раша Рашкова
19. [illegible] Сотир Георгиевъ търгов. 30 1239
20. Ив. [illegible] " — 30 1240
~~[illegible]~~

ДВВК-БИА
ф. № 26
оп. ед. 30
л. 47

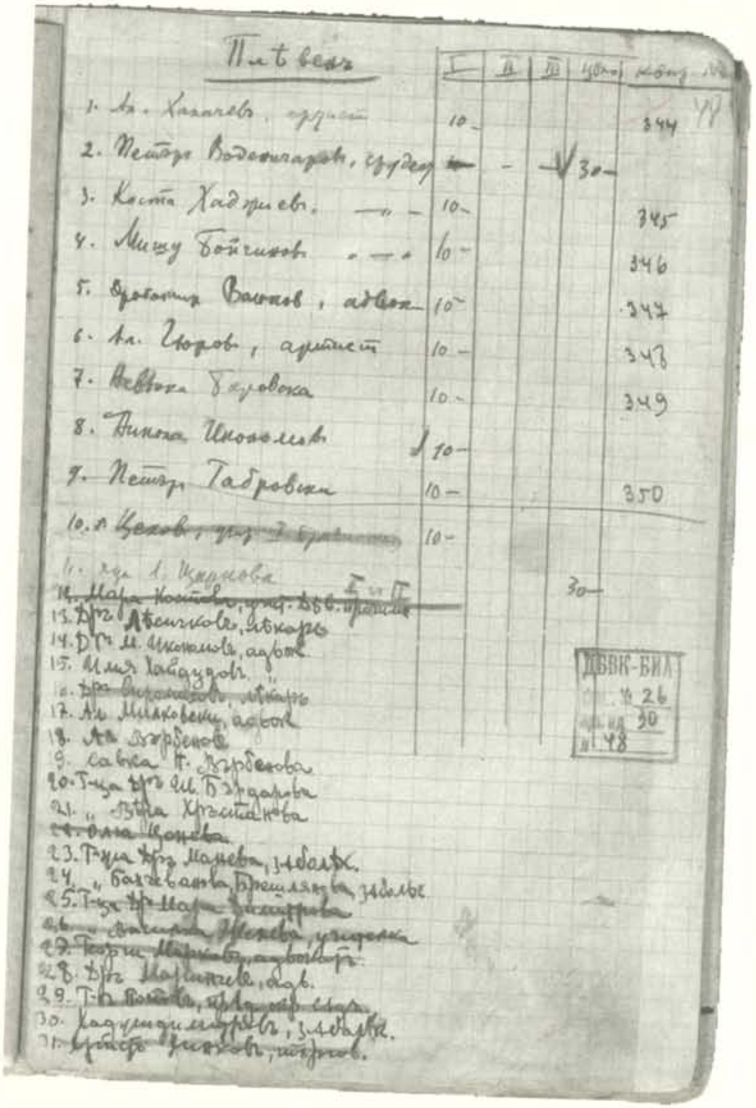

Плевенъ

	I	II	III	цена	конт. №
1. Ал. Ханачевъ, артист	10 –				344
2. Петър Воденичаровъ, худож.	~~–~~	–		30 –	
3. Коста Хаджиевъ. — " –	10 –				345
4. Мишу Бойчиновъ – " –	10 –				346
5. Христакир Ваньковъ, адвок.	10 –				347
6. Ал. Гюровъ, артист	10 –				348
7. Невтока Буровска	10 –				349
8. Никола Икономовъ	10 –				
9. Петър Габровски	10 –				350
10. Г ~~Цековъ, учит. в гимназия~~	10 –				
11. Худ. Л. Изворова		I и II		30 –	

~~12. Мара Костова, учит. Д.Б.Г. гимназия~~
13. Д-ръ Авенчовъ, лѣкарь
14. Д-ръ М. Икономовъ, адвок.
15. Илия Хабдудовъ. "
~~16. Д-ръ Бирамовъ, лѣкарь~~
17. Ал. Милковски, адвок.
18. Ал. Бързеновъ
19. Савка Н. Бързекова
20. Г-жа Д-ръ М. Бързарова
21. " Вѣра Хрисчанова
~~22. Олга Цонева~~
23. Г-жа д-ръ Манева, зѫболѣк.
24. " Бахчеванова Брешлянова, зѫболѣк.
~~25. Г-жа Д-ръ Мара Димитрова~~
~~26. " Василка Женева, учителка~~
~~27. Георги Марковъ, адвокатъ~~
28. Д-ръ Маринчевъ, адв.
~~29. Г-жа Попова, предс. окр. съд~~
30. Хаджидимитровъ, зѫболѣк.
31. Христо Димовъ, търговец.

ДБВК-БИА
№ 26
30
48

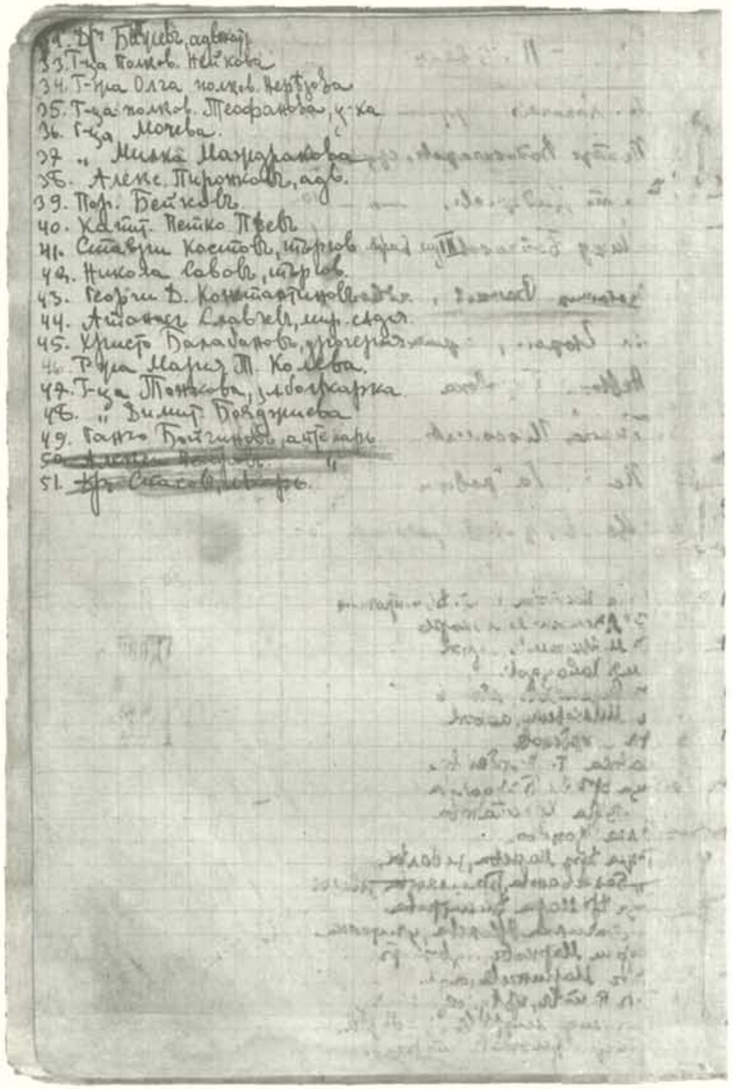

32. Д-ръ Бонев, адвокатъ
33. Г-жа полков. Нейкова
34. Г-жа Олга полков. Нерезова
35. Г-жа полков. Теофанова, у-ка
36. Г-жа Мочева.
37. " Милка Мандраджиева
38. Алекс. Пирожковъ, адв.
39. Пор. Бейковъ.
40. Капит. Петко Петевъ
41. Ставри Костовъ, търгов. пред. ~~III~~
42. Никола Савовъ, търгов.
43. Георги Д. Константиновъ, [illegible]
44. Атанасъ Славчевъ, мир. съдия
45. Христо Бахабаровъ, [illegible]
46. Г-жа Мария П. Колева.
47. Г-жа Тенкова, зѫболѣкарка
48. " Димит. Болджиева
49. Ганчо Бойчиновъ, аптекарь
~~50. Алекс. Попов~~ "
51. ~~Д-ръ Стасовъ, лѣкарь.~~

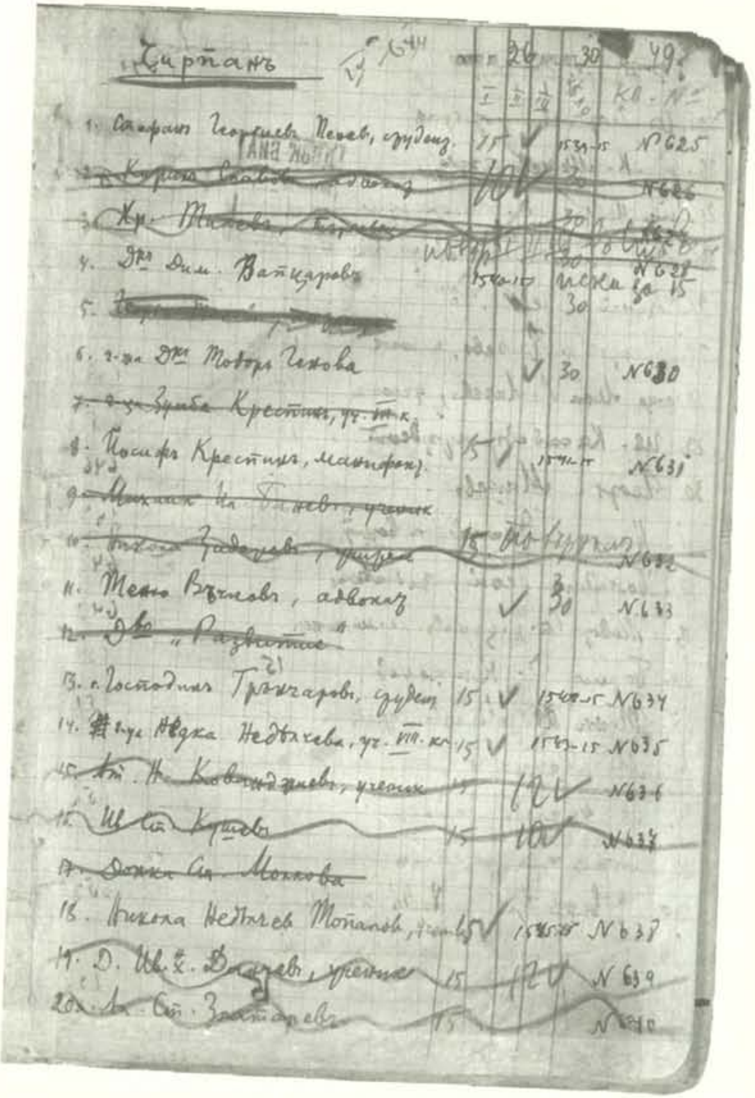

Чирпанъ	26		30	49
	I / II / III		15/10	Кв. №
1. Стефанъ Георгиевъ Пеевъ, студент	15	✓	1534-15	№ 625
~~2. Кирилъ Славовъ, адвокат~~		✓	30	№ 626
~~3. Хр. Тиневъ, [illegible]~~			30	№ 627
4. Д-ръ Дим. Вапцаровъ		1540-15	30 иска за 15	№ 628
~~5. [illegible]~~			30	
6. г-жа Д-ръ Тодоръ Чехова		✓	30	№ 630
~~7. г-ца Зорка Крестинъ, уч. VII к.~~				
8. Йосифъ Крестинъ, манифакт.	15	✓	1541-15	№ 631
~~9. Михаилъ Ив. Биневъ, ученик~~				
~~10. [illegible] Задаревъ, учител~~	15			№ 632
11. Тенчо Вълчевъ, адвокат		✓	30	№ 633
~~12. Д-во „Развитие"~~				
13. г. Господинъ Гърнчаровъ, студент	15	✓	1542-15	№ 634
14. г-ца Недка Недялчева, уч. VII кл.	15	✓	1543-15	№ 635
~~15. Ат. Н. Ковачевъ, ученик~~	15	✓		№ 636
~~16. Ив. Ст. Кръстевъ~~	15	✓		№ 637
~~17. Донка Ст. Моллова~~				
18. Никола Недялчев Мотанов, [illegible]	15	✓	1545-15	№ 638
~~19. Д. Ив. Х. Дюлгевъ, ученик~~	15	✓		№ 639
~~20. Ал. Ст. Златаревъ~~	15			№ 640

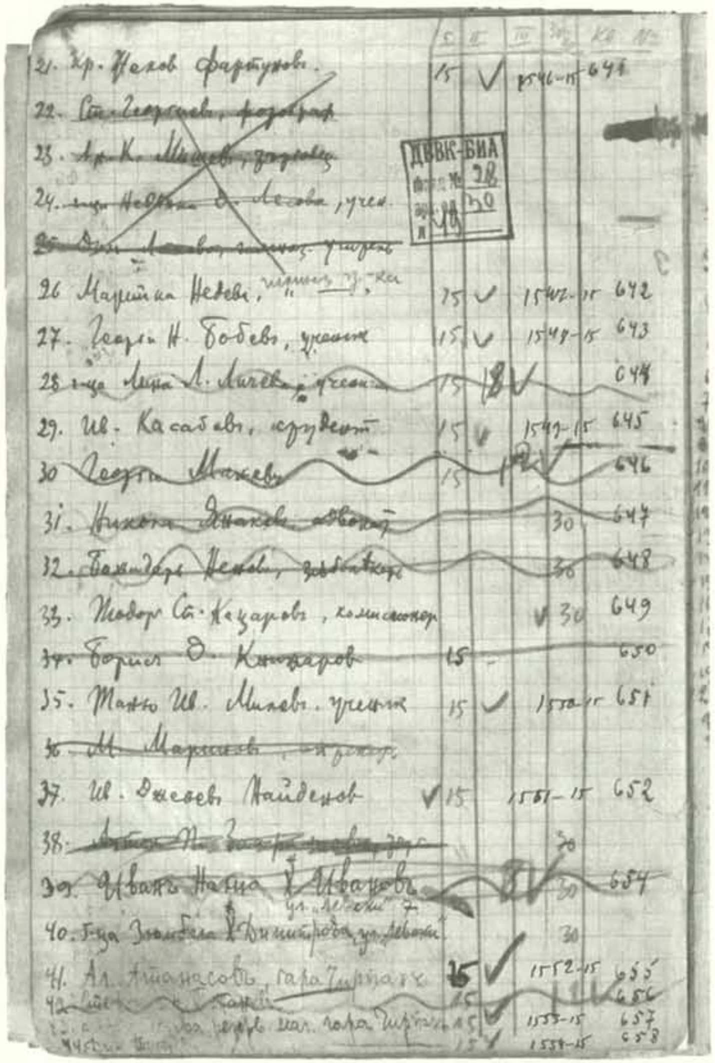

	5	II	III	30	Кв. №
21. Хр. Недков Фартуновъ.	15	✓	1546-15		641
~~22. Ст. Георгиевъ, фотограф~~					
~~23. Ар. К. Минчевъ, [illegible]~~					
~~24. г-ца Невена Д. Лесова, учен.~~					
~~25. Дим. Лесовъ, [illegible] учител~~					
26. Марийка Невева, учителка	15	✓	1547-15		642
27. Георги Н. Бобевъ, ученик	15	✓	1548-15		643
~~28. г-ца Лена Л. Личева, ученичка~~	15	✓			644
29. Ив. Касабовъ, студент	15	✓	1549-15		645
~~30. Георги Маневъ~~	15	✓			646
~~31. Никола Янаковъ, адвокат~~				30	647
~~32. Бахчеваръ Неновъ, [illegible]~~				30	648
33. Тодоръ Ст. Кацаровъ, комисионер		✓		30	649
~~34. Борис Д. Кънчаров~~	15				650
35. Танчо Ив. Минчевъ, ученик	15	✓	1550-15		651
~~36. М. Маринов, [illegible]~~					
37. Ив. Джесевъ Найденов	✓ 15		1551-15		652
~~38. [illegible]~~				30	
~~39. Иванъ Нанка Й. Ивановъ~~ ул. „Левски" 7		✓		30	654
~~40. Г-жа Златка Й. Димитрова, ул. Левски~~				30	
41. Ал. Атанасовъ, гара Чирпанъ	15	✓	1552-15		655
~~42. [illegible] гара~~	15	✓			656
43. [illegible] нач. гара Чирпан	15	✓	1553-15		657
44. [illegible]	15	✓	1554-15		658

ДВВК-БИА
фонд № 28
опис № 30
л. 49

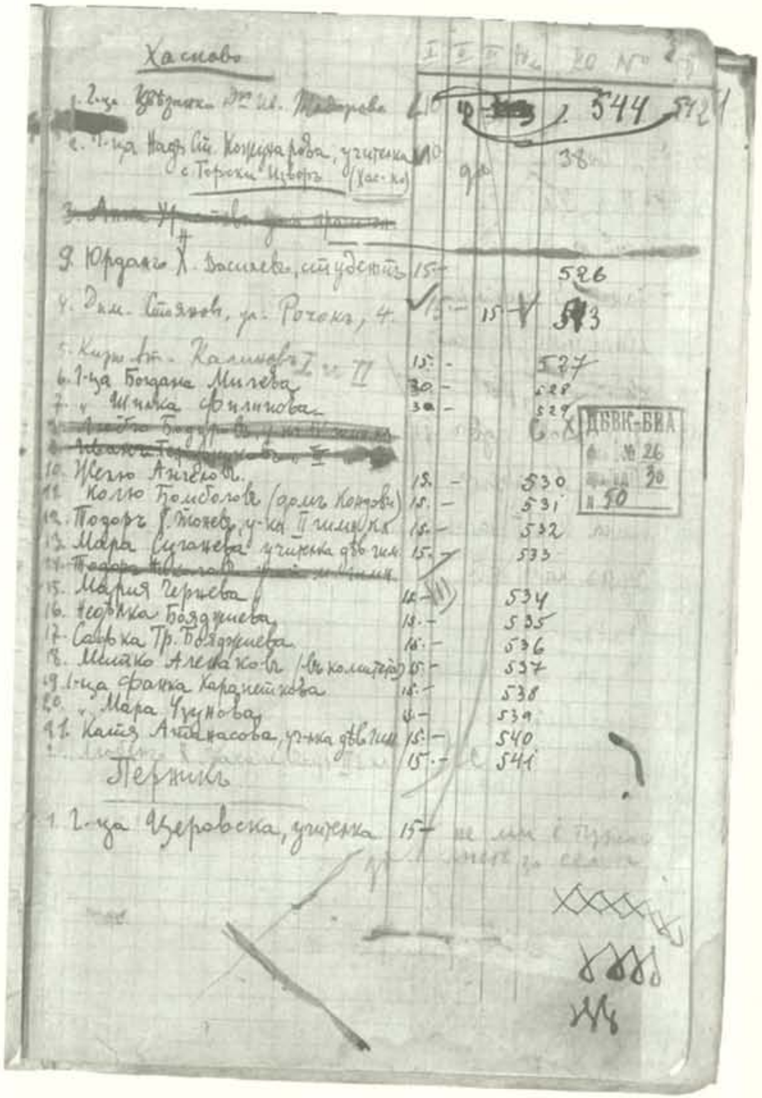

Хасково	I	II	III	Цѣл.	Кв. №
1. Г-жа [illegible] Д-ръ Ил. Тодорова	10	10 ~~[illegible]~~			1. 544
2. Г-ца Надѣжда Ст. Кожухарова, учителка с. Горски Изворъ (Хас.-ко)	10	до			38
~~3. [illegible]~~					
9. Юрданъ Х. Василевъ, студентъ	15				526
4. Дим. Стояновъ, ул. Рочокъ, 4.	✓15		15 ✓		543
5. Кирил Ат. Калиновъ I и II	15				527
6. Г-ца Богдана Мичева	30				528
7. " Шишка Филипова	30				529
~~8. [illegible]~~					
~~9. [illegible]~~ II					
10. Жечо Анчевъ	15				530
11. Колю Бомболовъ (срещу Кондовъ)	15				531
12. Тодоръ Г. Тошевъ, у-ка II гимназия	15				532
13. Мара Сугарева учителка дѣв. гим.	15				533
~~14. [illegible]~~					
15. Мария Чернева	15				534
16. Недѣлка Бояджиева	15				535
17. Савка Тр. Бояджиева	15				536
18. Митко Алексиковъ (въ [illegible])	15				537
19. Г-ца Фанка Карапетрова	15				538
20. " Мара Чунова	15				539
21. Катя Атанасова, у-ка дѣв. гим.	15				540
[illegible]	15				541
Перникъ					
1. Г-ца Церовска, учителка	15	не [illegible]			

ДБВК-БИА
ф. № 26
[illegible] 30
№ 50

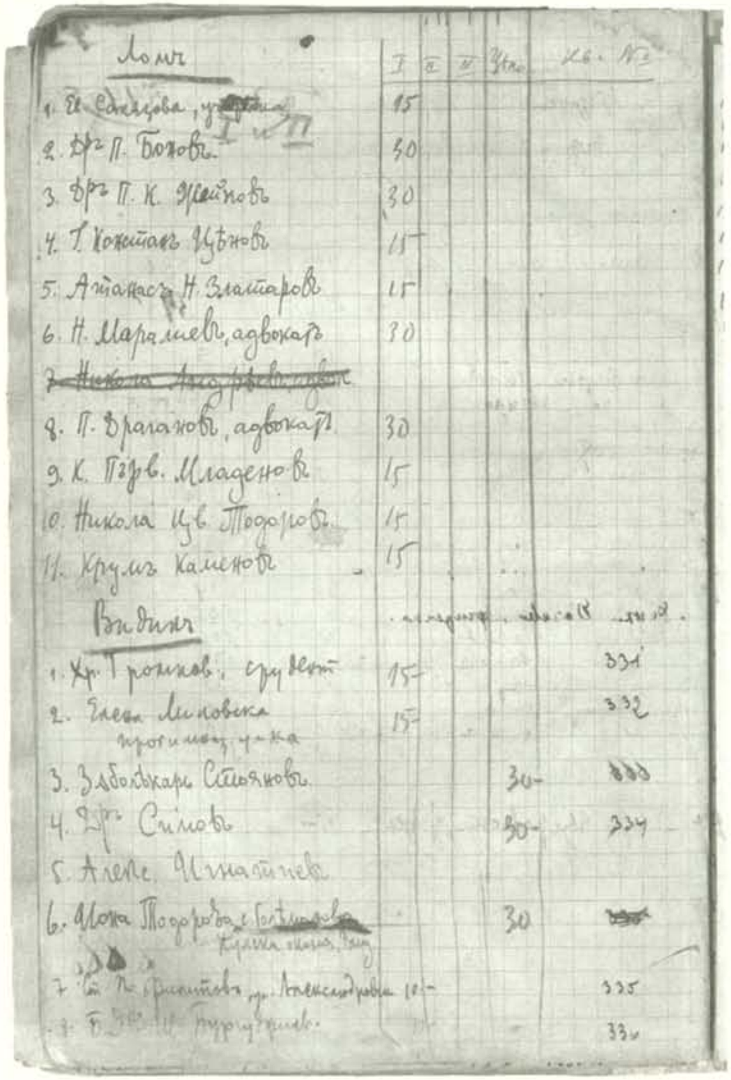

Ломъ	I	II	III	Цѣло	Кв. №
1. Ел. Сакъзова, учителка I и II	15				
2. Д-ръ П. Божовъ	30				
3. Д-ръ П. К. Жейновъ	30				
4. Т. Константинъ Цѣновъ	15				
5. Атанасъ Н. Златаровъ	15				
6. Н. Марашевъ, адвокатъ	30				
~~7. Никола Андреевъ, [illegible]~~					
8. П. Драгановъ, адвокатъ	30				
9. К. Пѣтров. Младеновъ	15				
10. Никола Цв. Тодоровъ	15				
11. Крумъ Каменовъ	15				
Видинъ					
1. Хр. Трошковъ, студентъ	15				331
2. Елена Линовска, прогимназ. у-ка	15				332
3. Зъболѣкарь Стояновъ				30	333
4. Д-ръ Симовъ				30	334
5. Алекс. Игнатиевъ					
6. Мока Тодорова с. ~~[illegible]~~ [illegible]				30	~~[illegible]~~
7. Ст. П. [illegible], ул. Александровска 10	10				335
8. Б. [illegible] [illegible]					336

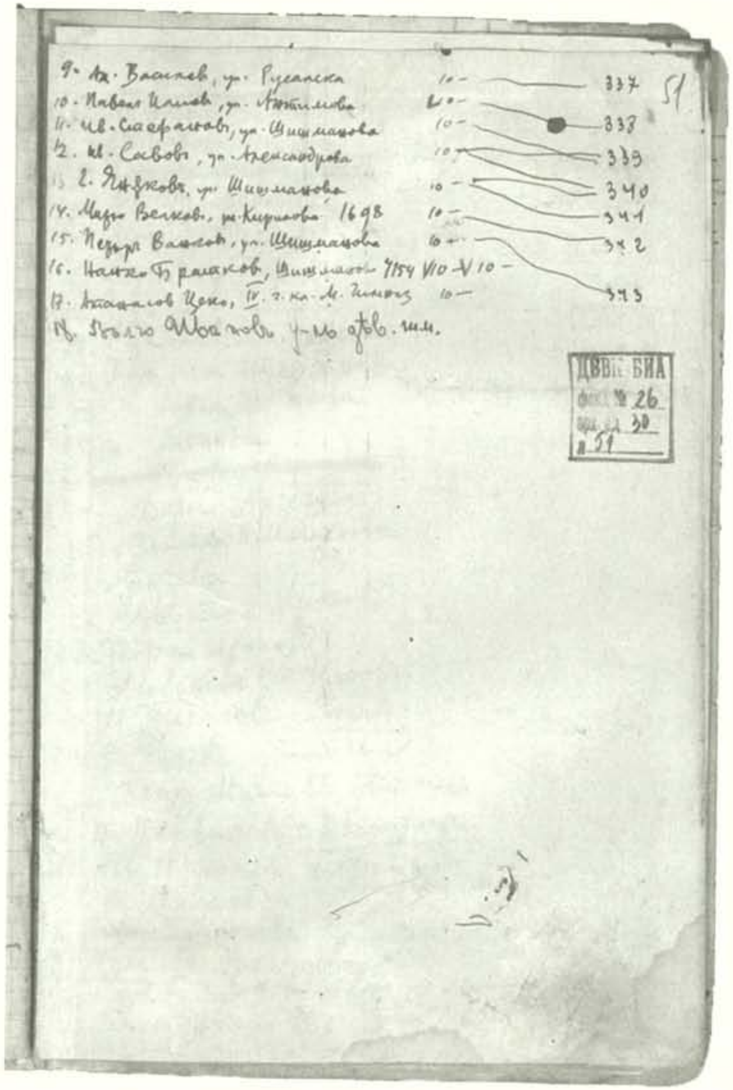

51

9. Ал. Василев, ул. Русалска 10— 337
10. Павел Илиев, ул. Антимова 10—
11. Ив. Сарафов, ул. Шишманова 10— 338
12. Ив. Савов, ул. Александрова 10— 339
13. Г. Янджов, ул. Шишманова 10— 340
14. Марин Велков, ул. Кирилова 1698 10— 341
15. Петър Ванков, ул. Шишманова 10— 342
16. Нанко Бръчков, Шишманов 4154 V10-V10—
17. Атанасов Цено, IV г. кл. М. гимназ 10— 343
18. Вълчо Иванов, у-ль дръв. им.

ДВВК-БИА
фонд № 26
опис 30
л. 51

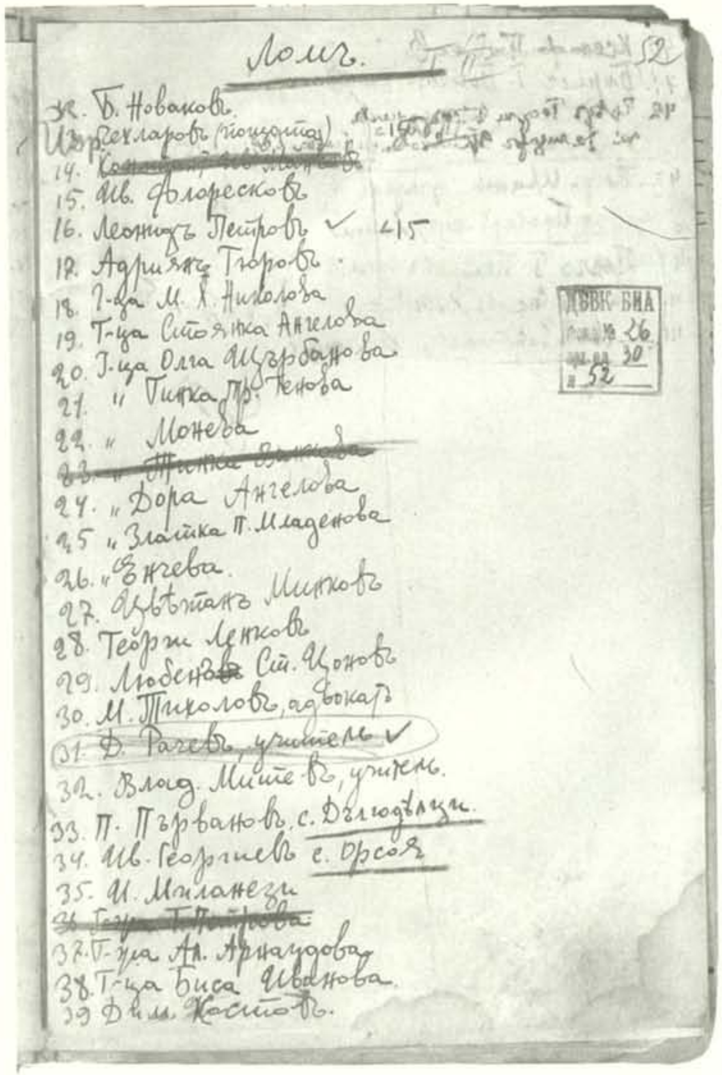

Ломъ.

52

12. Б. Новаковъ
13. Бечкаровъ ([illegible]) [illegible]
14. ~~[illegible]~~
15. Ив. Флоресковъ
16. Леонидъ Петровъ ✓ 415
17. Адриянъ Тюровъ
18. Г-жа М. Х. Николова
19. Г-ца Стоянка Ангелова
20. Г-ца Олга Щърбанова
21. " Пипка Пр. Генова
22. " Монева
23. ~~" Петка [illegible]~~
24. " Дора Ангелова
25. " Златка П. Младенова
26. " Енчева
27. Цветанъ Минковъ
28. Георги Ленковъ
29. Любен~~ова~~ Ст. Цоновъ
30. М. Николовъ, адвокатъ
31. ~~Д. Рачевъ, учитель~~ ✓
32. Влад. Митевъ, учитель.
33. П. Първановъ, с. Дългодълци.
34. Ив. Георгиевъ с. Орсоя
35. И. Миланези
36. ~~Г-жа Т. Петрова~~
37. Г-жа Ал. Арнаудова
38. Г-ца Биса Иванова
39. Дим. Костовъ.

ДВВК-БИА
фонд № 26
опис 30
л. 52

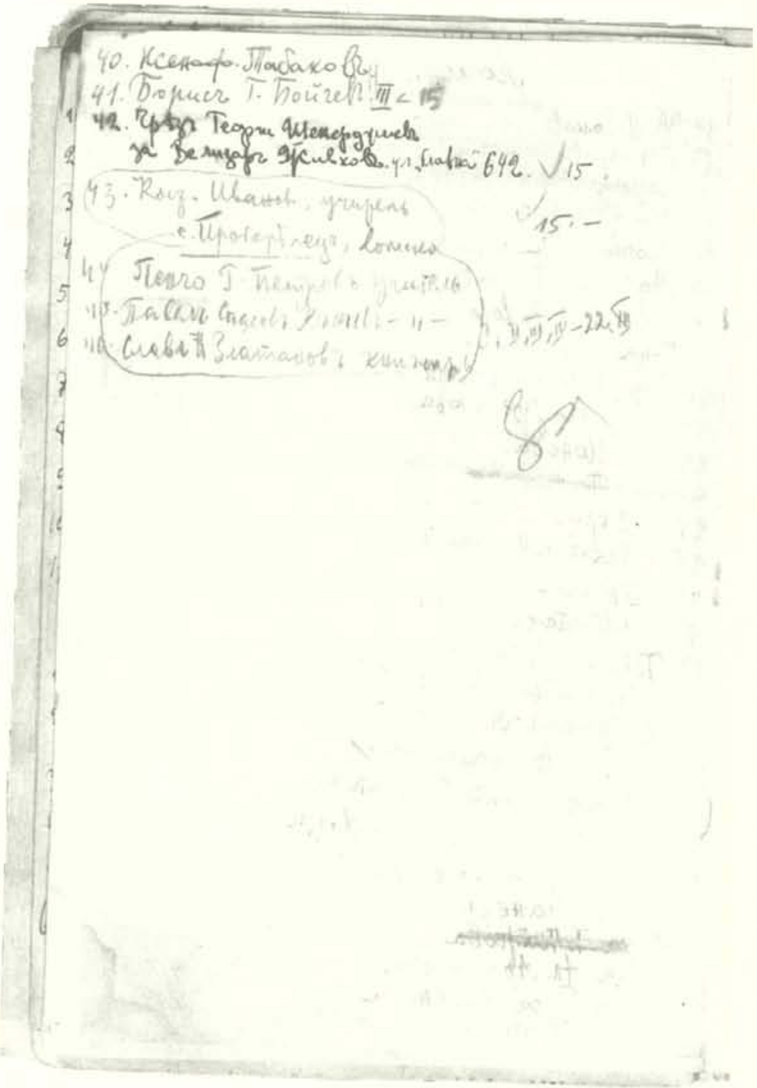

40. Ксенофонъ Табаковъ
41. Борисъ Г. Бойчевъ III < 15
42. Чрѣзъ Георги Шекерджиевъ за Ветеринаръ Илиевъ, ул. „Славянска" 64 2. √15.
43. Кост. Ивановъ, учитель с. Прогорлецъ, Ловешко 15.—
44. Пенчо Г. Петровъ, учитель
45. Павелъ Спасовъ Ивановъ — „ —
46. Славчо Н. Златановъ, книжаръ
I, II, III, IV — 22. VII

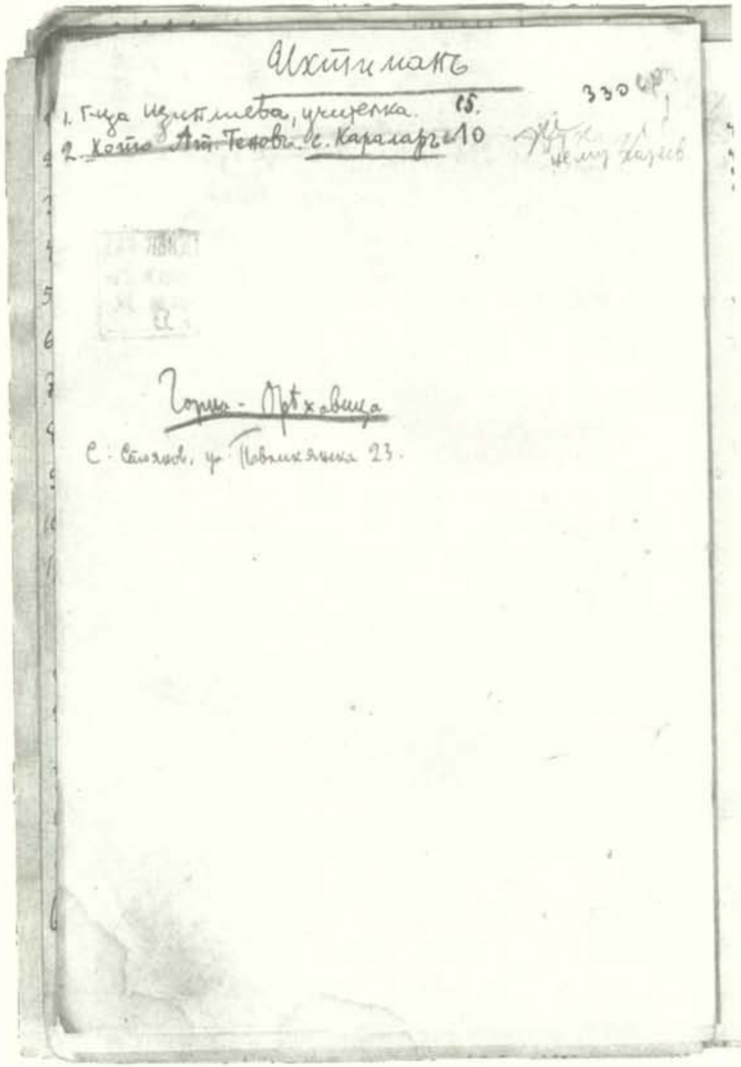

Ихтиманъ

1. Г-жа Ихтимева, учителка 15.
2. Хотю Ат. Теновъ с. Караларъ 10

330 бр.

Горна-Оряховица

С. Стояновъ, ул. Павликянска 23.

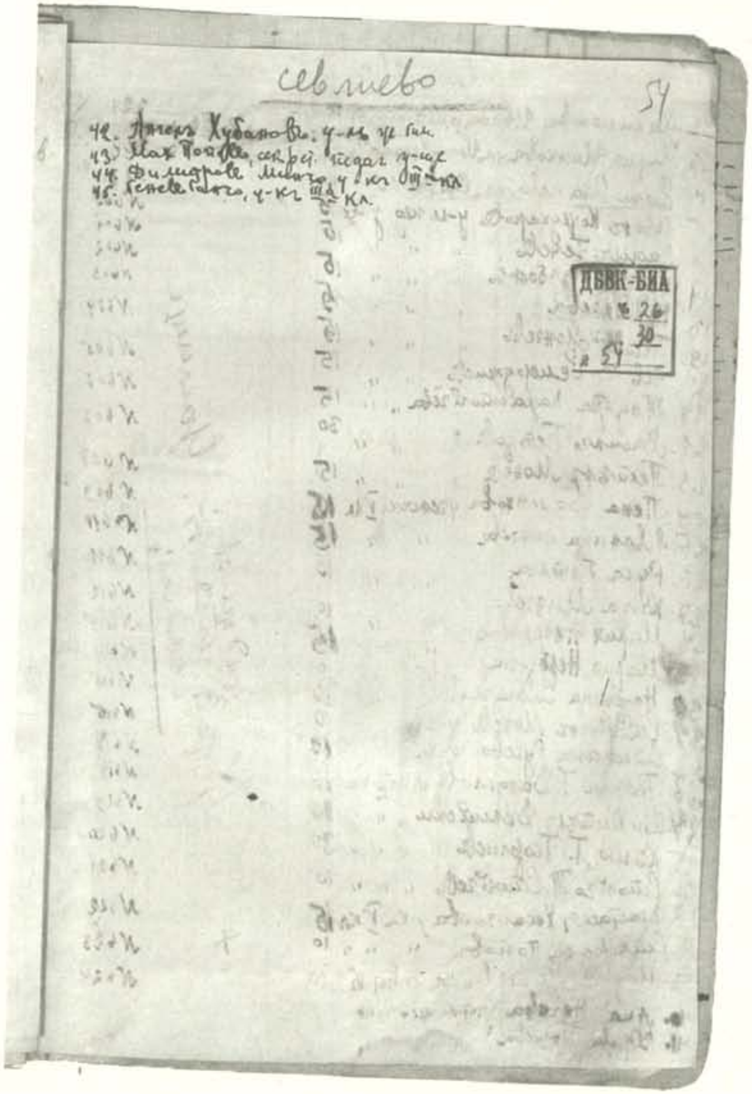

Севлиево 54

42. Ангелъ Хубановъ, у-ль уч. гим.
43. Иван Попов, секрет. педаг. у-ще
44. Димитрова Минчо, у-ка III кл.
45. Генева Гачо, у-ка III а кл.

ДБВК-БИА
№ 26
30
л. 54

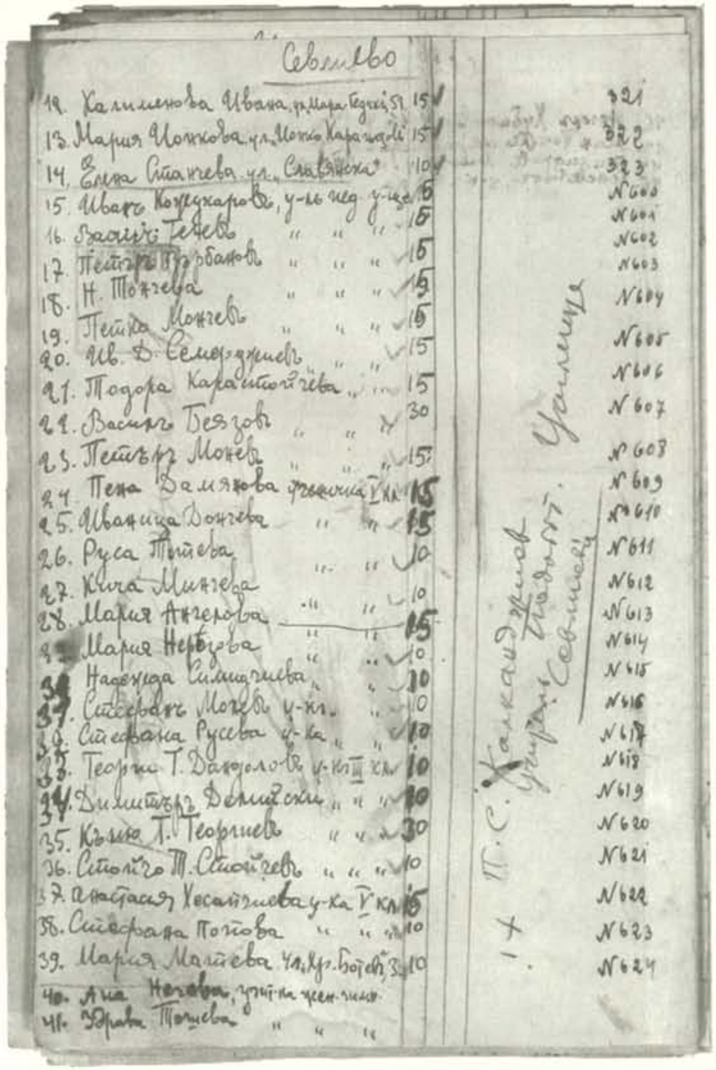

Севлиево

12. Халименова Ивана, ул. Мара Гедкич 51 15 ✓ 321
13. Мария Иочкова, ул. Момчо Карагьозов 15 ✓ 322
14. Елена Станчева, ул. „Славянска“ 10 ✓ 323
15. Иванъ Кожухаровъ, у-ль пед. у-ще 15 №600
16. Васил Гечевъ " " " 15 №601
17. Петъръ Гърбановъ " " " ✓ 15 №602
18. Н. Точева " " " ✓ 15 №603
19. Петко Мончевъ " " " ✓ 15 №604
20. Ив. Д. Семерджиевъ " " ✓ 15 №605
21. Тодора Карастойчева " " 15 №606
22. Василъ Безовъ " " ✓ 30 №607
23. Петъръ Мончевъ " " " ✓ 15 №608
24. Пена Дамянова ученичка V кл. 15 №609
25. Иваница Дончева " " ✓ 15 №610
26. Руса Тотева " " ✓ 10 №611
27. Кича Минчева " " ✓ 10 №612
28. Мария Ангелова " " 15 №613
29. Мария Нерозова " " ✓ 10 №614
30. Надежда Симидчиева " " ✓ 10 №615
31. Стефанъ Мочевъ у-къ " ✓ 10 №616
32. Стефана Русева у-ка " " ✓ 10 №617
33. Георги Т. Дановоловъ у-къ III кл. 10 №618
34. Димитъръ Деницски " " " 10 №619
35. Кънчо Т. Георгиевъ " " 30 №620
36. Стойчо Т. Стойчевъ " " " ✓ 10 №621
37. Анастасия Хесапчиева у-ка V кл. 15 №622
38. Стефана Попова " " " 10 №623
39. Мария Матева ул. Хр. Ботев 3 10 №624
40. Ана Нечева, учит-ка жен. гимн.
41. Здравка Точева " " "

Училища

П. С. Халаджиев
учител Тодоров
Севлиево

1 +

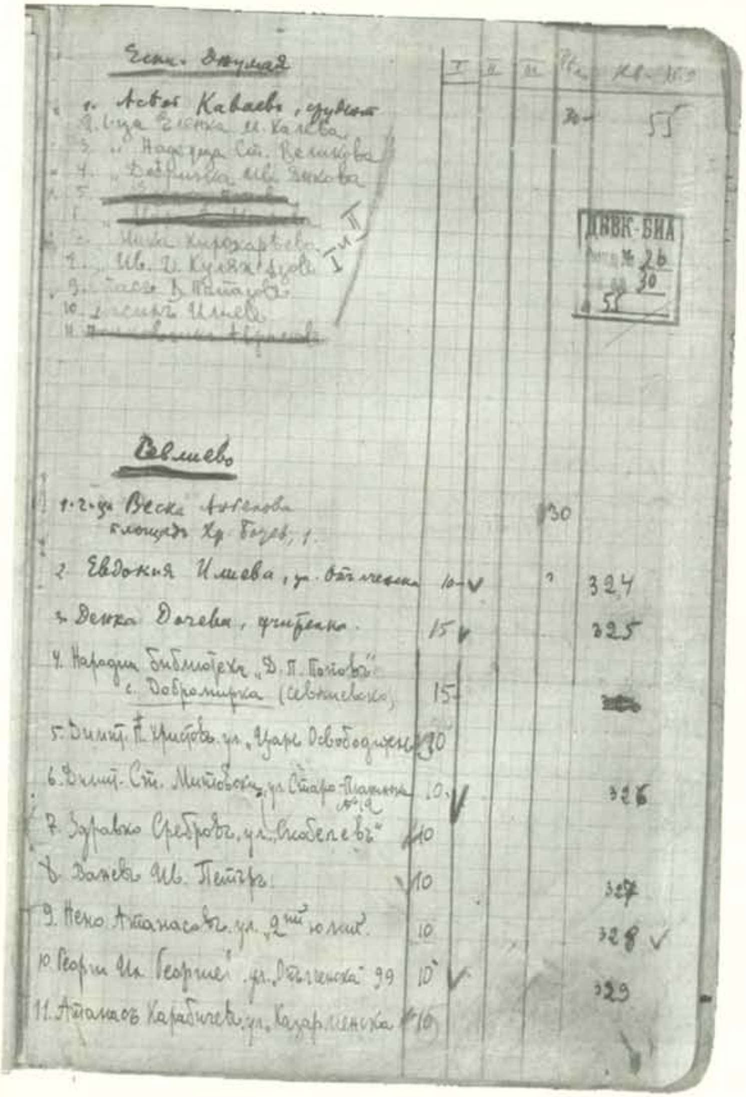

[illegible] Джумая

	I	II	III	Абон.	Кв. №
1. Асенъ Каваевъ, студентъ				30	55
2. Г-жа Еленка И. Калева					
3. „ Надежда Ст. Величкова					
4. „ Даринка Ив. Янкова					
5. ~~[illegible]~~					
~~[illegible]~~					
Мина Кирохарвева					
8. Ив. Н. Куклевъ					
9. Васил Б. Татаровъ					
10. Асенъ Илиевъ					
11. ~~[illegible]~~					

I и II

ДВВК-БИА
Фонд № 26
оп. 30
а.е. 55

Севлиево

	I	II	III	Абон.	Кв. №
1. г-жа Веска Ангелова, площадъ Хр. Ботевъ, 1.				30	
2. Евдокия Илиева, ул. Отечествена	10 ✓				324
3. Дена Дачева, учителка.	15 ✓				325
4. Народна библиотека „Д. П. Попова" с. Добромирка (Севлиевско)	15				
5. Димит. П. Христовъ, ул. „Царь Освободитель"	10				
6. Димит. Ст. Митовски, ул. Старо-Планинска №9	10 ✓				326
7. Здравко Сребровъ, ул. „Скобелевъ"	10				
8. Данчо Ив. Петровъ	✓ 10				327
9. Нено Атанасовъ, ул. „2-ри юлий".	10				328 ✓
10. Георги Ив. Георгиевъ, ул. „Отечествена" 99	10 ✓				329
11. Атанасъ Карабичевъ, ул. „Казанлъшка"	10				

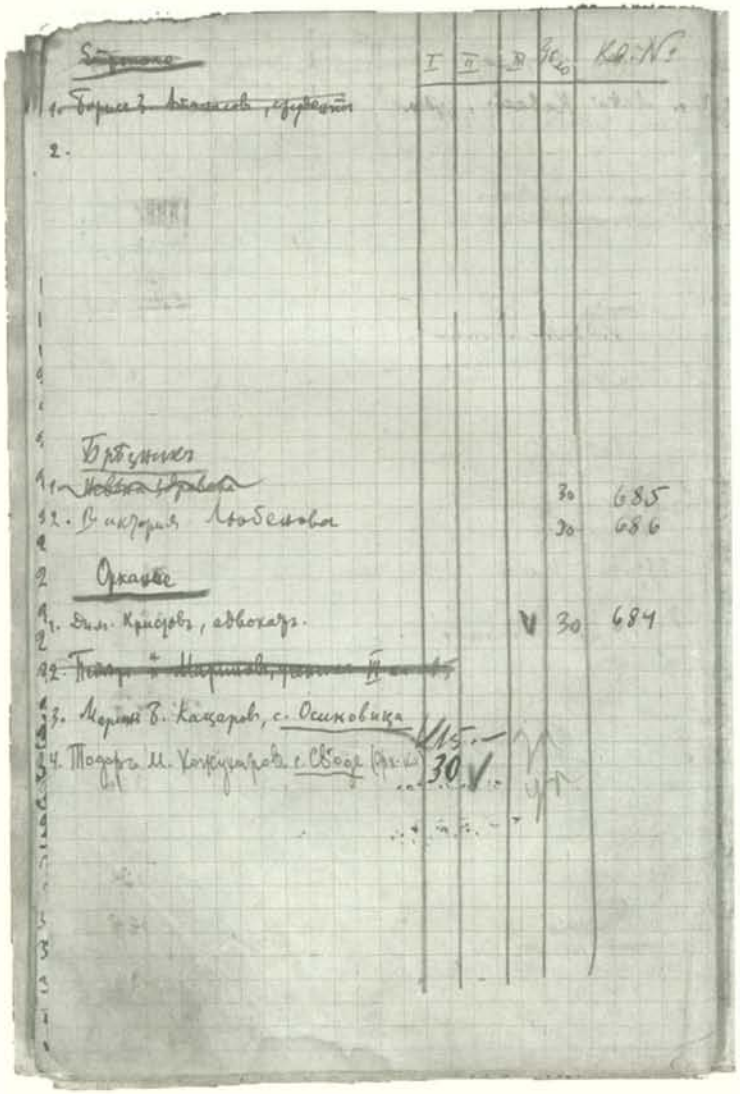

~~[illegible]~~

	I	II	III	Абон.	Кв. №
1. ~~Борисъ Д. Атанасовъ, студентъ~~					
2.					

Брѣзникъ

	I	II	III	Абон.	Кв. №
1. ~~[illegible]~~				30	685
2. Виктория Любенова				30	686

Орхание

	I	II	III	Абон.	Кв. №
1. Дим. Христовъ, адвокатъ.			✓	30	684
2. ~~[illegible]~~					
3. Маринъ В. Кацаровъ, с. Осиковица	15.—				
4. Тодоръ М. Кожухаровъ, с. Свода (Орх-ко)	30 ✓				

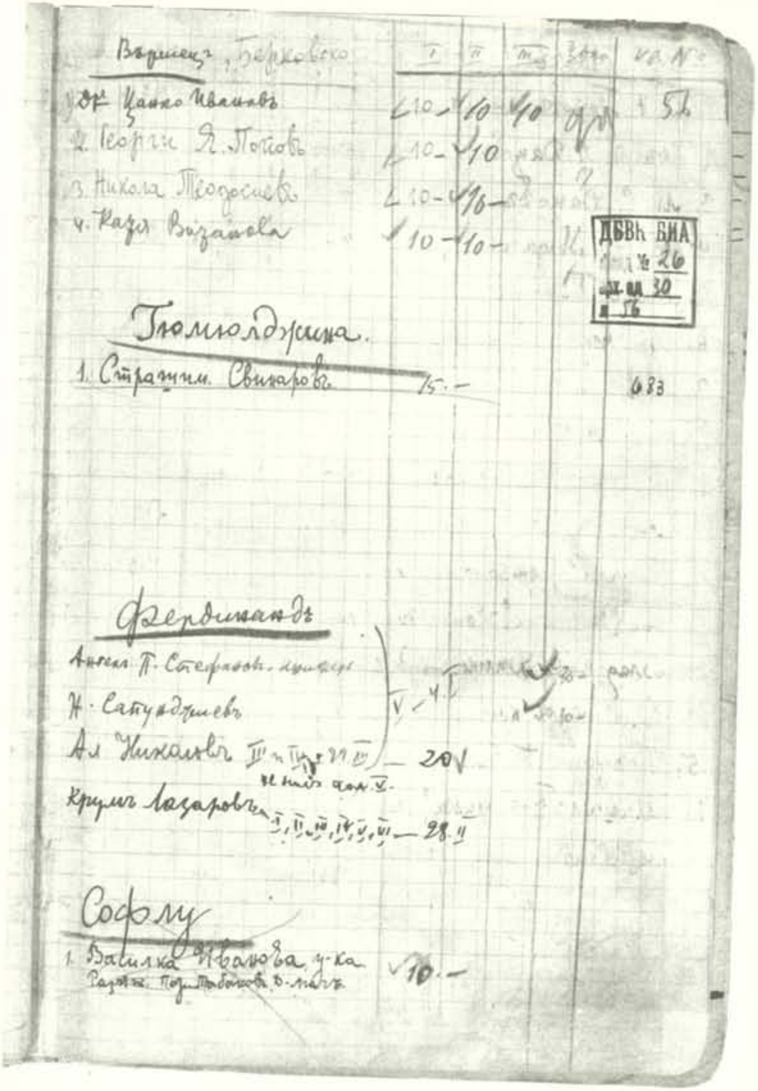

Върщецъ, Берковско	I	II	III	Злато	кв. №
1. Д-р Цанко Ивановъ	✓10 —	✓10	✓10	[illegible]	56
2. Георги Я. Поповъ	10 —	✓10			
3. Никола Теодосиевъ	10 —	✓10 —			
4. Казя Визанова	✓10 —	✓10 —			

ДБВЦ БИА
Ф. № 26
оп. ед 30
л. 56

Гюмюрджина.

1. Стражим. Свинаровъ	15.—	683

Фердинандъ

Ангел П. Стефановъ, книжар
Н. Сапунджиевъ
Ал. Никаловъ III и IV и VI VII — 20 ✓
и най. чл. V.
Крумъ Лазаровъ I, II, III, IV, V, VI — 28 ✓
V — 4.

Софлу

1. Василка Иванова, у-ка Разпр. пор. Табаковъ в. нач.	✓10.—

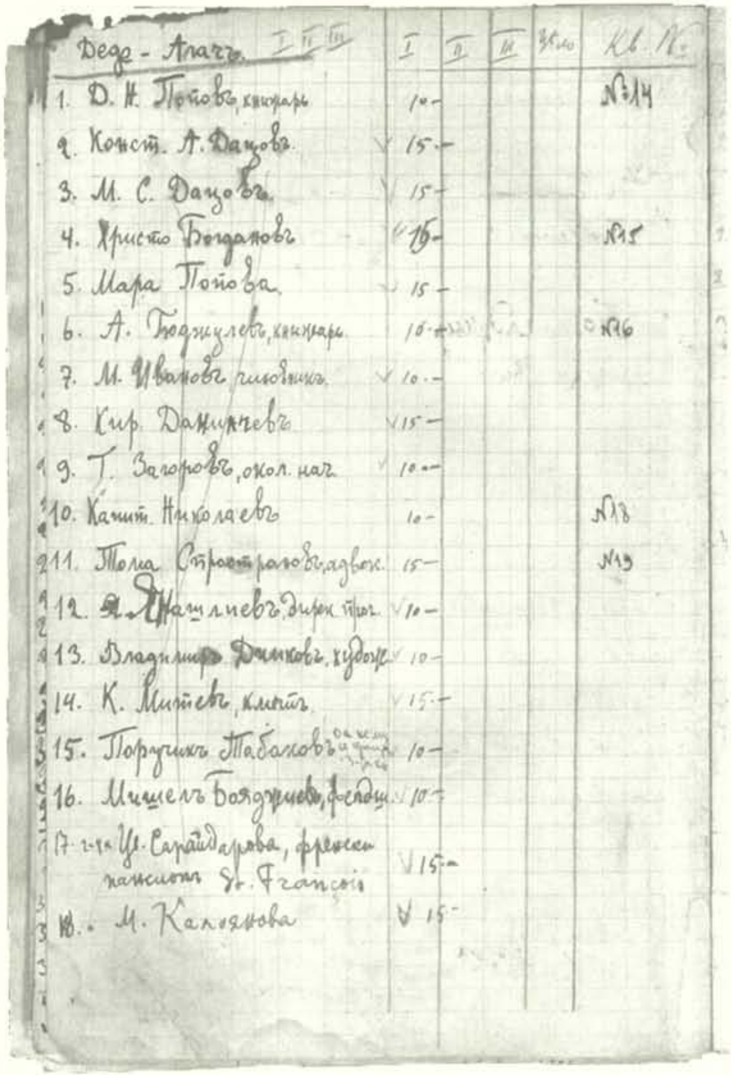

Деде-Агачъ. I II III	I	II	III	Злато	Кв. №
1. Д. Н. Поповъ, книжаръ	10 —				№14
2. Конст. А. Даковъ	✓15 —				
3. М. С. Даковъ	✓15 —				
4. Христо Богдановъ	✓15 —				№15
5. Мара Попова	✓15 —				
6. А. Боджулевъ, книжаръ	10 —				№16
7. М. Ивановъ, гимназ.	✓10 —				
8. Кир. Даниловъ	✓15 —				
9. Г. Загоровъ, окол. нач.	✓10 —				
10. Капит. Николаевъ	10 —				№18
11. Тома Строетраковъ, адвок.	15 —				№19
12. Д. Нашлиевъ, дирек. гим.	✓10 —				
13. Владимиръ Динковъ, худож.	✓10 —				
14. К. Митевъ, кметъ	✓15 —				
15. Поручикъ Табаковъ	10 —				
16. Мишелъ Бояджиевъ, фелдш.	✓10 —				
17. г-жа Ц. Сарайдарова, френски пансионъ St. François	✓15 —				
18. М. Калоянова	✓15 —				

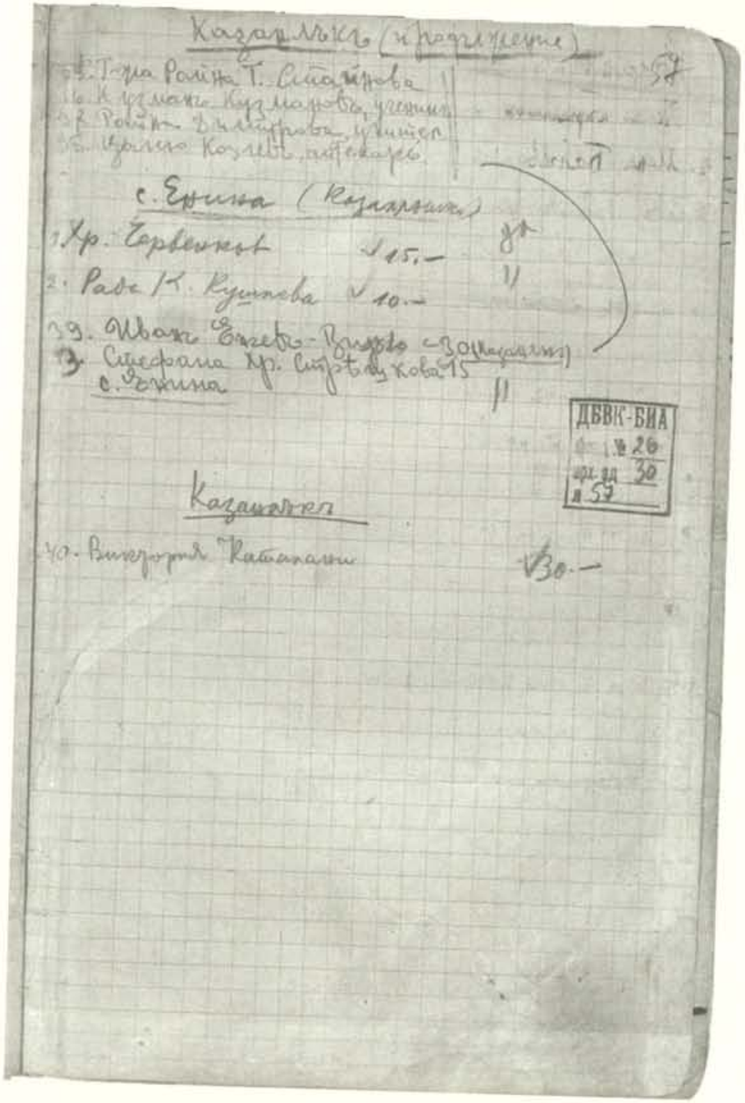

Казанлъкъ (продължение)

34. Г-жа Райна Т. Стайнова
36. Кузманъ Кузмановъ, ученикъ
37. Райна Димитрова, учителка
35. Цоньо Козлевъ, аптекарь

57

с. Енина (Казанлъшко)

1. Хр. Червенковъ ✓15.— гл.
2. Раде К. Купенова ✓10.— "
39. Иванъ Енчевъ - Бъндьо - 30 (Казанлъкъ)
3. Стефана Хр. Стръвакова 15 "

с. Енина

ДВВК-БИА
ф. 1 № 26
арх. ед. 30
л. 57

Казанлъкъ

40. Виктория Катапана ✓30.—

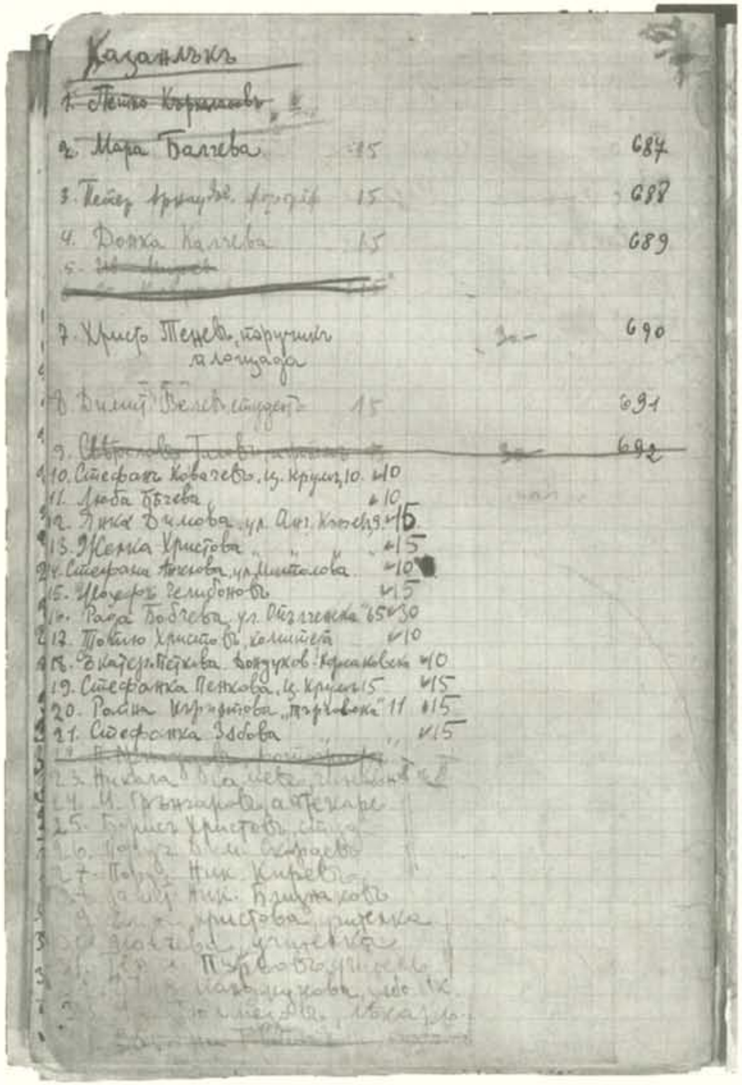

Казанлъкъ

~~1. Петко Корчаковъ~~
2. Мара Балчева 15 687
3. Петър [illegible] 15 688
4. Донка Калчева 15 689
~~5. Ив. [illegible]~~
7. Христо Теневъ, поручикъ 30.— 690
вл. площада
8. Димитъ Белевъ студентъ 15 691
~~9. [illegible] 30.— 692~~
10. Стефанъ Ковачевъ, ул. Крумъ 10. ✓10
11. Люба Бъчева ✓10
12. Янка Димова, ул. Ант. Княжева 9 ✓15
13. Женка Христова " " " ✓15
14. Стефана Никова, ул. Миталова ✓10
15. Цонко Челибоновъ ✓15
16. Рада Бобчева, ул. Отечественна 65 ✓30
17. Тотьо Христовъ, комитета ✓10
18. Екатерина Пенкова Бондуков "Карнобатска" ✓10
19. Стефанка Пенкова, ул. Крумъ 15 ✓15
20. Райна Кръпитова "Търновска" 11 ✓15
21. Стефанка Здобова ✓15
~~22. [illegible]~~
23. Никола Влаевъ, [illegible]
24. М. Грънчарова, аптекарь
25. Борисъ Христовъ, [illegible]
26. Пор. Вл. Островъ
27. Пор. Ник. Киревъ
28. Д-ръ Ник. Бинаковъ
29. [illegible] Христова, учителка
30. [illegible] Златева, учителка
31. [illegible] Търновски [illegible]
32. [illegible] Хаджиниковъ, [illegible]
33. [illegible] Пилевъ, механ[illegible]

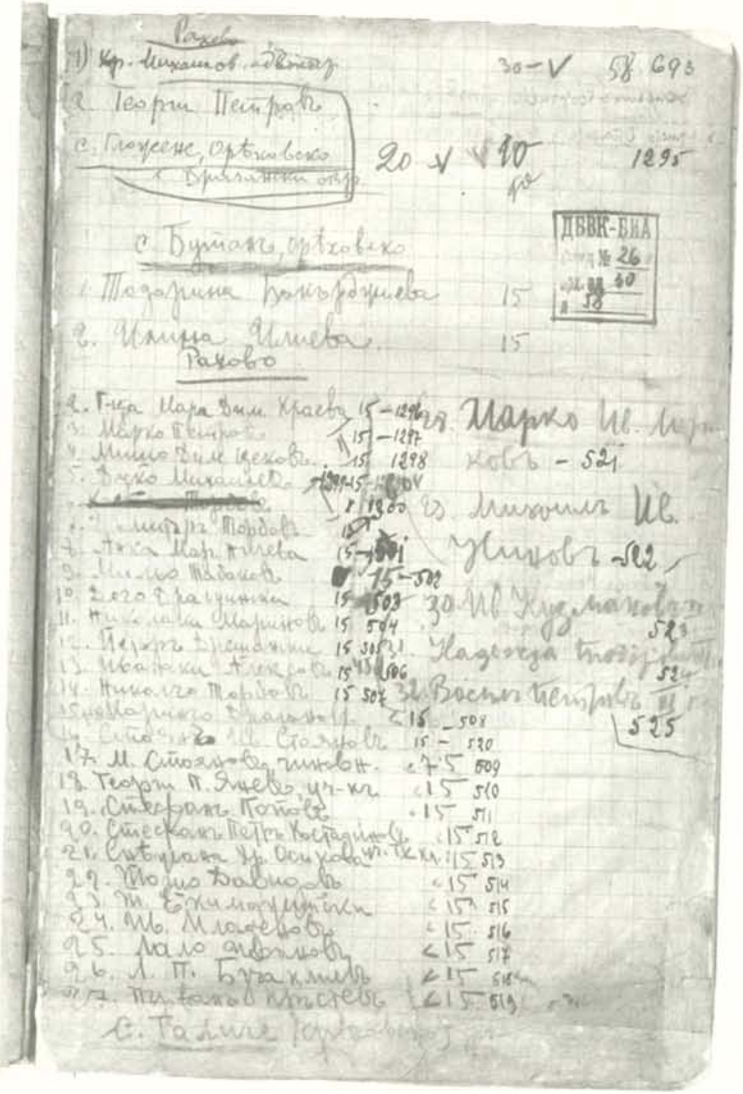

Раково

1) Кр. Михалов, адвокат 30 – V 58 693

2. Георги Петровъ

с. Глоджене, Оряховско

к. Бригадни [illegible] 20 V √ 10 др 1295

ДВВК-БИА
№ 26
40
58

с. Бутанъ, Оряховско

1. Тодорина [illegible] 15

2. Илия Илиева 15

Раково

2. Г-жа Мара Дим. Краева 15 – 1296 27. Марко Ив. Мир-
3. Марко Петровъ 15 – 1297 ковъ – 521
4. Мишо Дим. Цековъ 15 1298
5. Вълко Михайловъ 15 – 1299 V
~~[illegible] Тодоровъ~~ 1300 28. Михаилъ Ив.
6. [illegible] Тодоровъ 15 Уриновъ – 522
7. Анка Мар. [illegible] 15 – 501
9. Милко Табаковъ 15 – 502
10. [illegible] 15 503 30. Ив. Кузмановъ 523
11. Николай Мариновъ 15 504
12. Петръ [illegible] 15 505 31. Надежда Тодорова 524
13. Иванка Алекс. 15 506
14. Никола Тодоровъ 15 507 32. Васил Петровъ 525
15. Марийка [illegible] 15 – 508
16. Стойчо Ил. Стояновъ 15 – 520
17. М. Стояновъ, чиновн. 15 509
18. Георги П. Яневъ, уч-къ 15 510
19. Стефанъ Поповъ 15 511
20. Стефанъ Петръ Костадиновъ 15 512
21. Светлана Хр. Осикова уч-ка 15 513
22. Томо Давидовъ 15 514
23. Т. [illegible] 15 515
24. Ив. Младеновъ 15 516
25. Лало Ивановъ 15 517
26. Л. П. Бракимовъ 15 518
27. Ив. Вълков Христевъ 15 519

с. Галиче (Оряховско)

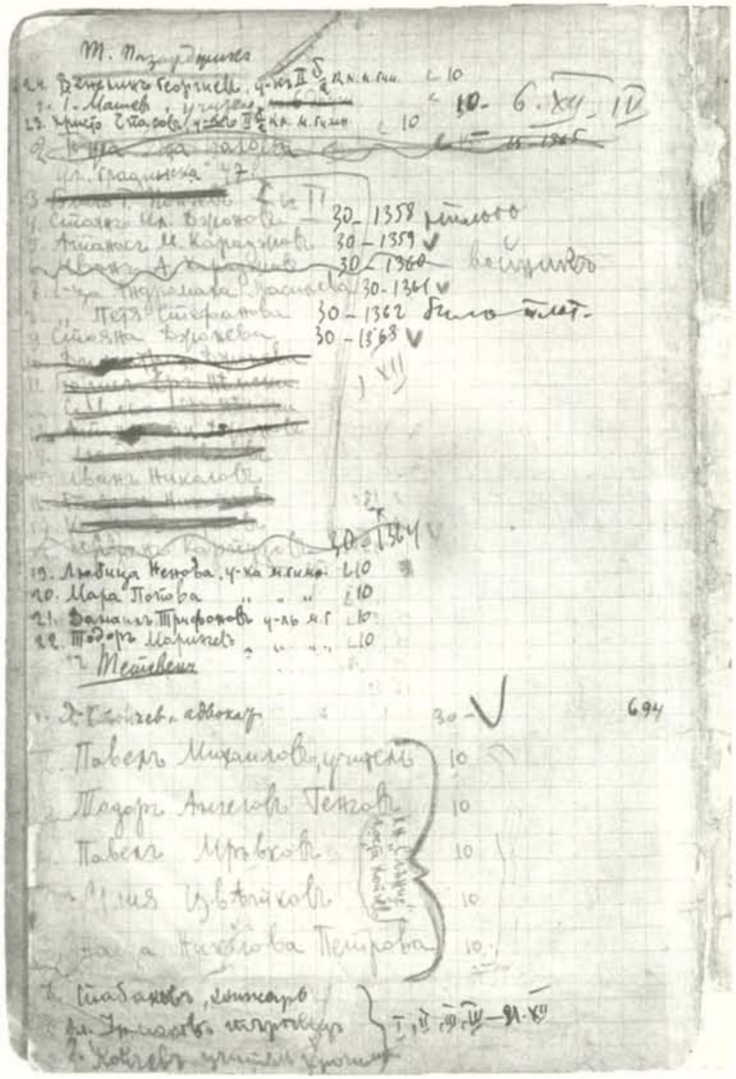

Т. Пазарджикъ

24. Величко Георгиевъ, у-къ II б кл. м. гим. 10
1. Т. Машевъ, учител 10 – 6. XII – IV
23. Христо [illegible], у-къ III б кл. м. гим. 10
~~2. [illegible]~~ 15 – 1365
ул. „Градинска" 47
~~3. [illegible]~~ Е и II
4. Стоянъ Ил. Бързовъ 30 – 1358 [illegible]
5. Атанасъ И. Караджовъ 30 – 1359 V
~~6. Иванъ А. [illegible] 30 – 1360~~ [illegible]
7. Г-жа [illegible] Красаева 30 – 1361 V
8. „ Петръ Стефановъ 30 – 1362 било плат.
9. Стояна Бързева 30 – 1363 V
[illegible]
Иванъ Николовъ
~~[illegible]~~ 30 – 1364 V
19. Любица Ненова, у-ка ж. гим. 10
20. Мара Попова „ „ „ 10
21. [illegible] Трифоновъ у-ль м. г. 10
22. Тодоръ Мариновъ „ „ „ 10

Тетевенъ

1. Д. [illegible], адвокат 30 – V 694
Павелъ Михайловъ, учител 10
Тодоръ Ангеловъ Генковъ 10
Павелъ Мръвковъ 10
Илия Цвѣтковъ 10
[illegible] Нейкова Петрова 10

Табаковъ, [illegible]
Ал. [illegible] } I, II, III, IV – 21. XII
Ковачевъ, учител [illegible]

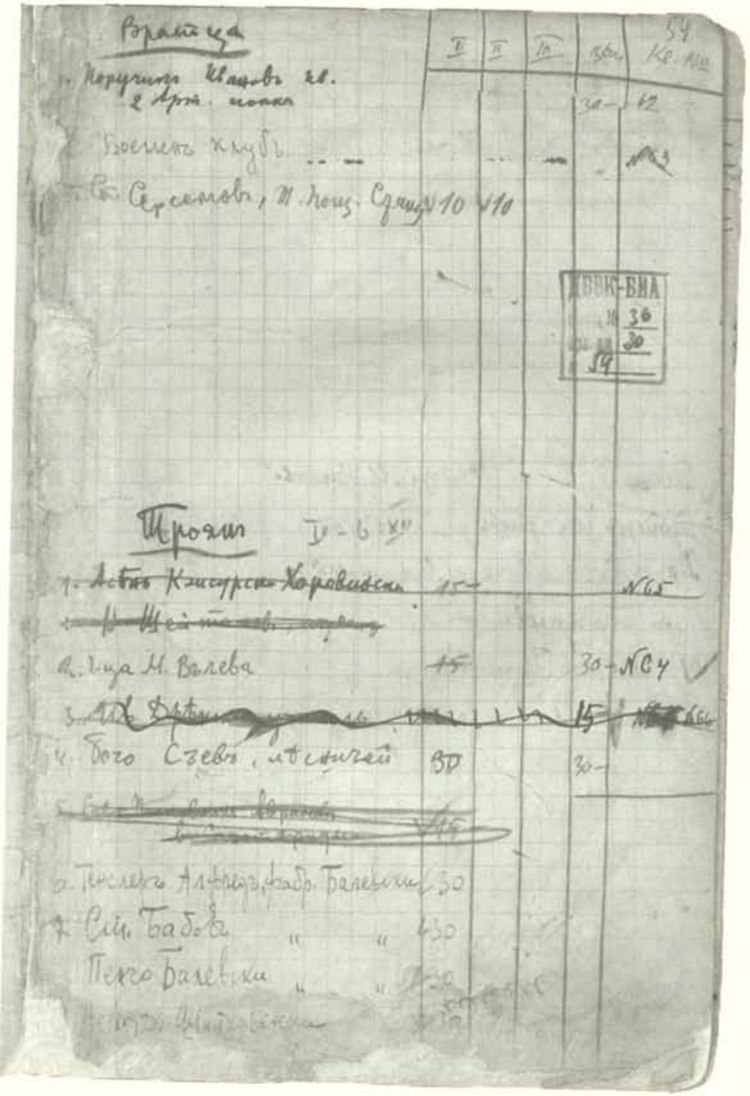

Враца	I	II	III	Зв.	54 Кв. №
1. Поручикъ Ивановъ 2 л. 2 Арт. полкъ				30 –	12
Военень клубъ -- --	--	—			[illegible]3
Ст. Серсемовъ, III. Пех. Срѣд. √10 √10					

ДВВК-БИА
№ 36
30
54

Трояни V – 6 XII					
1. ~~Асенъ [illegible] Хоровиченъ~~	15 –				№ 65
~~Ш Шейтановъ, [illegible]~~					
2. Гица М. Вълева	~~15~~			30 –	№ 64 ✓
3. ~~[illegible]~~				15	№ 66
4. Бочо Съевъ, лѣсничей	30			30 –	
5. ~~[illegible]~~	~~15~~				
6. Теслевъ Алфредъ, фабр. Балевски	30				
7. Ст. Бабовъ " "	30				
Пенчо Балевски " "	30				
[illegible]	30				

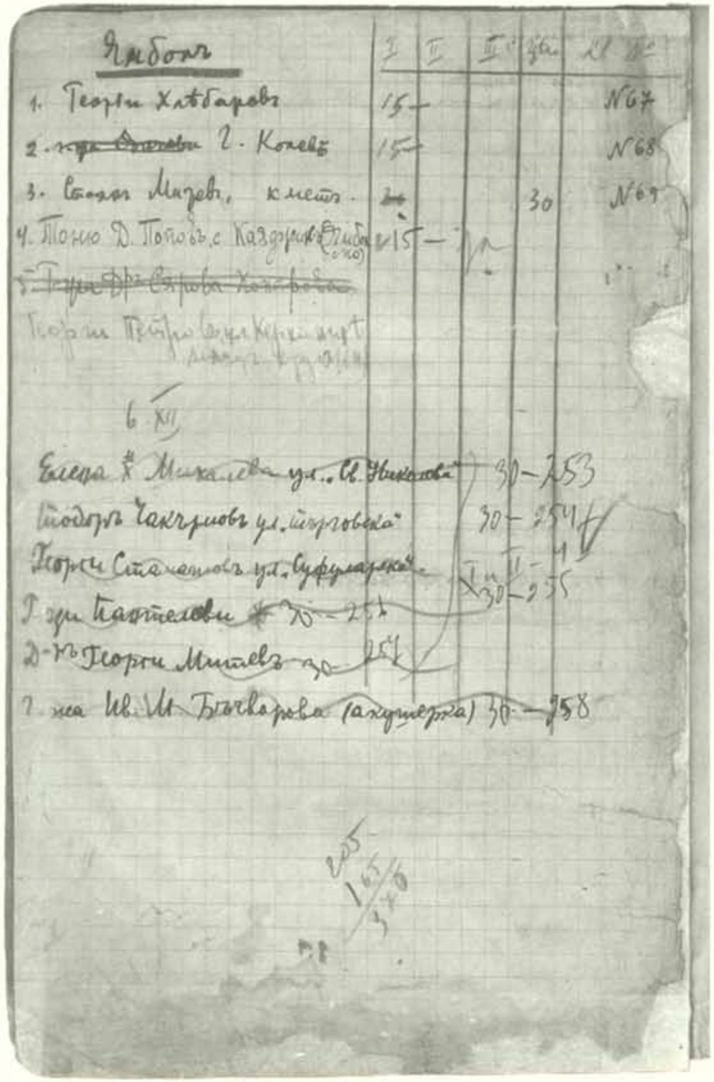

Ямболъ	I	II	III	Зв.	Кв. №
1. Георги Хлѣбаровъ	15 –				№ 67
2. ~~[illegible]~~ Г. Коневъ	15 –				№ 68
3. Стоянъ Мизевъ, кметъ	~~15~~			30	№ 69
4. Тонио Д. Поповъ, с. Каздорово (Ямболско)	15 –				
5. ~~[illegible]~~					
Георги Петровъ, ул. [illegible]					

6 XII

Елена Х. Михалева ул. „Св. Никола"	30 –	253
Тодоръ Чакъровъ ул. „Търговска"	30 –	254 ✓
Георги Стаматовъ ул. „Суфулярска"	I и II – 4 30 –	255
Г-жа Пантелеева	~~30 –~~	~~256~~
Д-ръ Георги Митевъ	~~30 –~~	~~257~~
Г-жа Ив. М. Бъчварова (акушерка)	30 –	258

255
165
3.

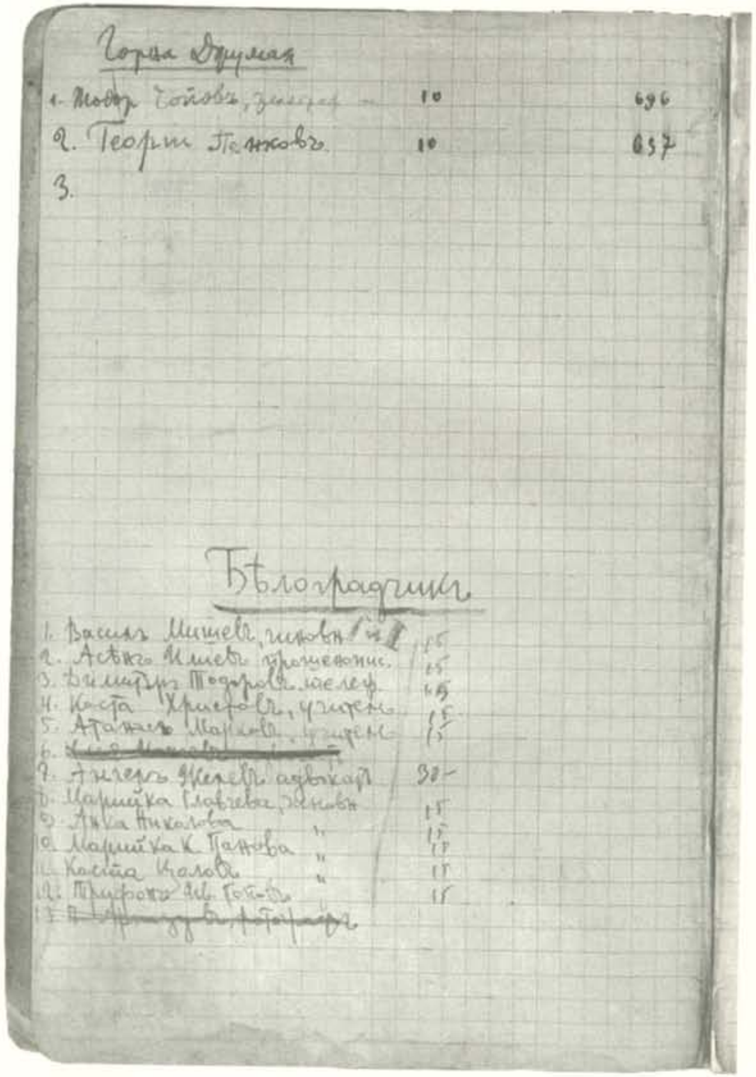

Горна Джумая

1. Тодоръ Чоповъ, земедѣл[illegible]	10	696
2. Георги Панковъ	10	637
3.		

Бѣлоградчикъ

1. Василъ Мишевъ, чиновн. I и II	15
2. Асенъ Илиевъ, [illegible]	15
3. Димитъръ Тодоровъ, телеф.	15
4. Коста Христовъ, учитель	15
5. Атанасъ Марковъ, учитель	15
6. ~~[illegible]~~	
7. Ангелъ Желевъ, адвокатъ	30-
8. Маринка Славчева, [illegible]	15
9. Анка Николова "	15
10. Маринка К. Панова "	15
11. Коста Каловъ "	15
12. Трифонъ Ив. Гоцевъ	15
13. ~~[illegible], фотографъ~~	

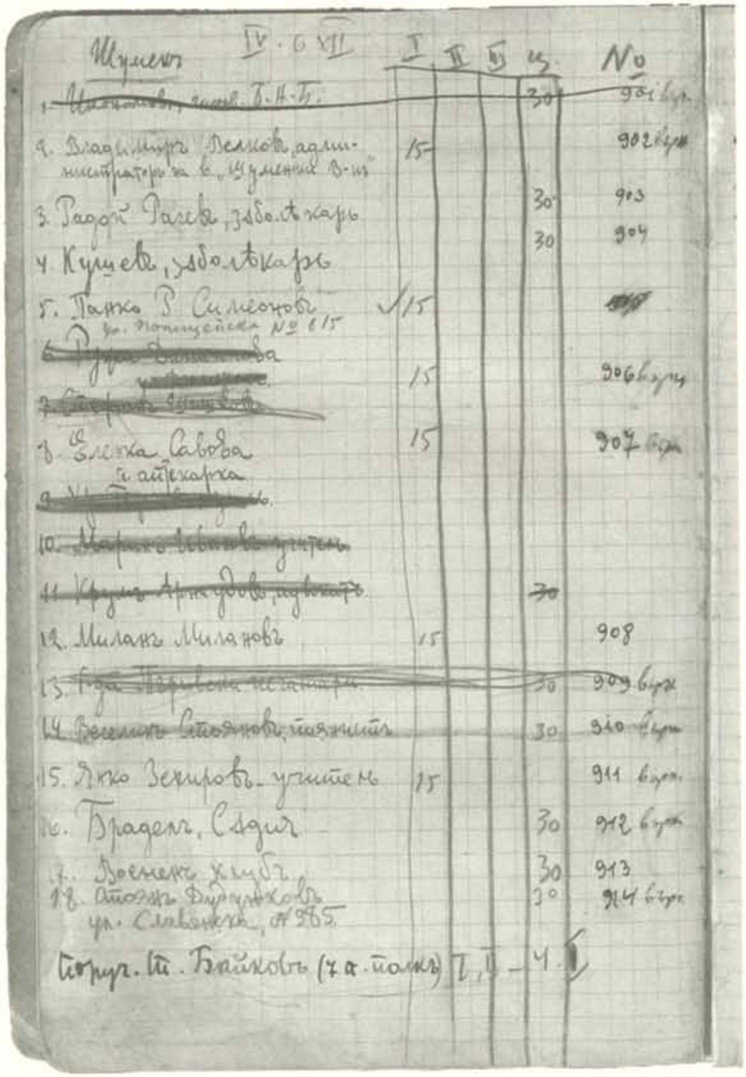

Шуменъ IV. 6 XII	I	II	III	ц.	№
1. ~~[illegible], чинов. Б.Н.Б.~~				30	901 вър.
2. Владимиръ Белковъ, администраторъ на в. „Шуменски В-къ"	15-				902 вър.
3. Радой Раевъ, зъболѣкарь				30	903
4. Кущевъ, зъболѣкарь				30	904
5. Панко Р. Симеоновъ ул. Попицейска № 615	√15				[illegible]
6. ~~[illegible]ова~~ ~~[illegible]~~	15				906 вър.
7. ~~Стефанъ [illegible]~~					
8. Еленка Савова и аптекарка	15				907 вър.
9. ~~[illegible]~~					
10. ~~Марко [illegible], учитель~~					
11. ~~Крумъ Арнаудовъ, адвокатъ~~				~~30~~	
12. Миланъ Милановъ	15				908
13. ~~[illegible], нотари[illegible]~~				30	909 вър.
14. ~~Веселинъ Стояновъ, [illegible]~~				30	910 вър.
15. Янко Зехировъ – учитель	15				911 вър.
16. Браденъ, Съдия				30	912 вър.
17. Воененъ клубъ				30	913
18. Атанасъ Дуранковъ ул. Славянска, № 985				30	914 вър.

Поруч. Ст. Байковъ (7 п. полкъ) I, II – 4.

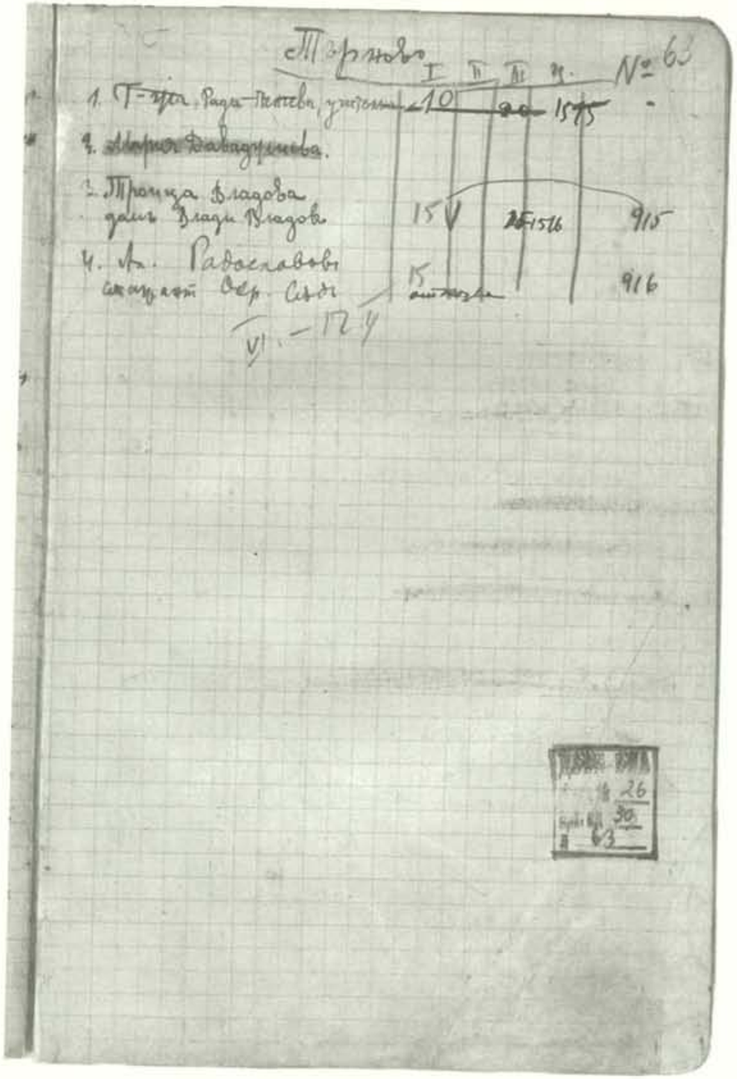

Търново I II III IV № 63

1. Г-ца Рада Пеева, учителка 10 ~~20~~ 1575
2. ~~[illegible]~~
3. Троица Владова дъщ. Влади Владов 15 1516 915
4. А. Радославов студент [illegible] 15 отказва 916

VI. — 12 4

26
30
63

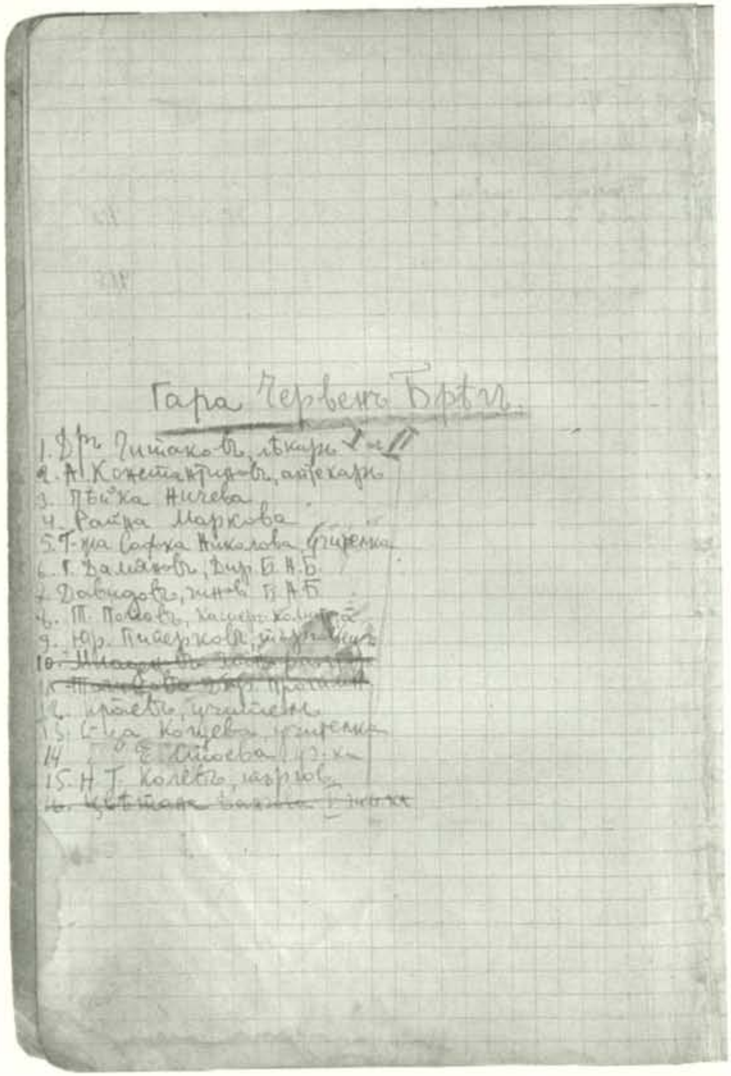

Гара Червенъ Брѣгъ.

1. Д-ръ Читаковъ, лѣкарь I и II
2. А. Константиновъ, аптекарь
3. Пенка Ничева
4. Райна Маркова
5. Г-жа Сафка Николова, учителка
6. Г. Даманов, дир. П. Н. Б.
7. Давидовъ, чинов. П. Н. Б.
8. П. Поповъ, [illegible]
9. Юр. Петерков, [illegible]
10. ~~[illegible]~~
11. ~~[illegible]~~
12. [illegible]ровъ, учителъ
13. С-ца Кощева, учителка
14. Г-ца Е. Стоева, уч-ка
15. Н. Т. Колевъ, [illegible]
16. ~~[illegible]~~

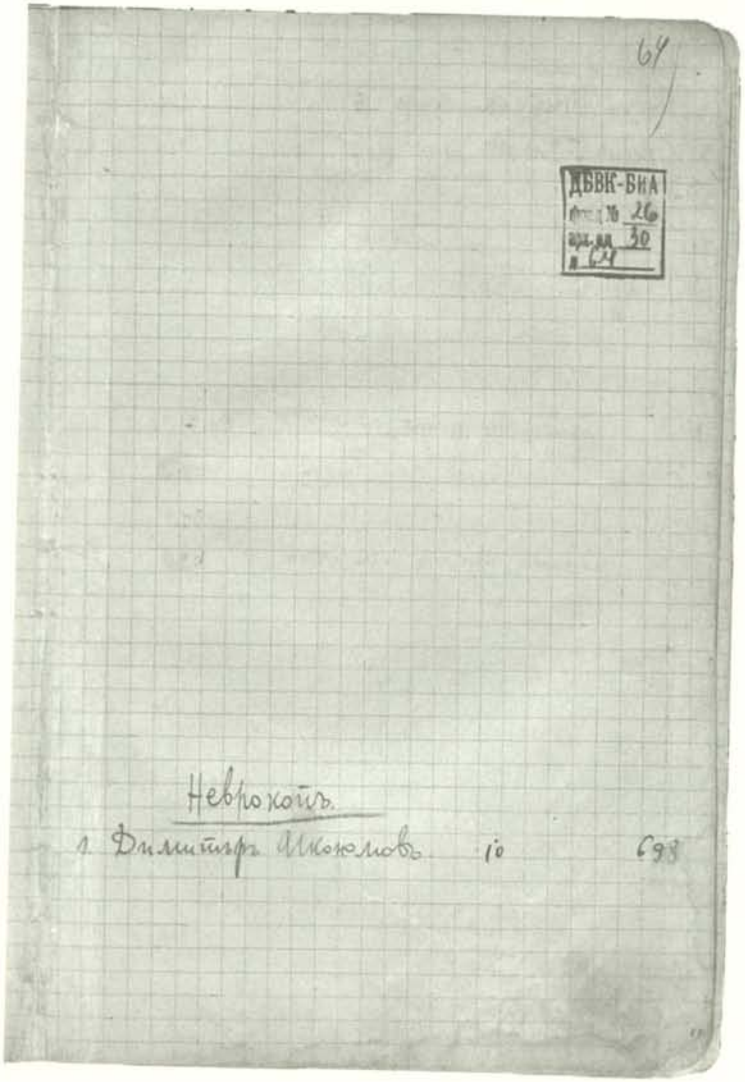

64

ДБВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 64

Неврокопъ.

1. Димитъръ Икономовъ 10 698

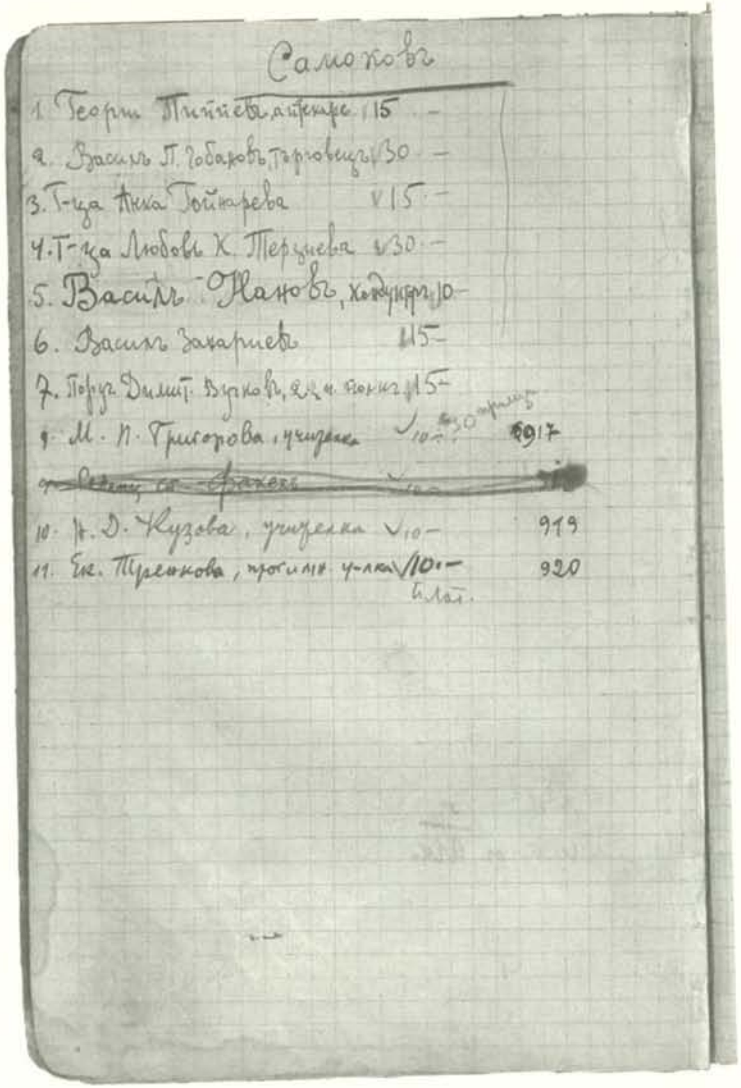

Самоковъ

1. Георги Пипевъ, аптекарь ✓15 –
2. Василъ П. Гобаковъ, търговецъ ✓30 –
3. Г-жа Анка Гойнарева ✓15 –
4. Г-жа Любовь К. Терзиева ✓30 –
5. Василъ Иановъ, кондукторъ 10 –
6. Василъ Захариевъ ✓15 –
7. Поруч. Димит. Вуковъ, адъ. полк. ✓15 –
9. М. П. Григорова, учителка ✓10 – 30 априлъ 917

~~[illegible]~~

10. Н. Д. Кузова, учителка ✓10 – 919
11. Ек. Трешкова, прогимн. у-лка ✓10 – 920
плат.

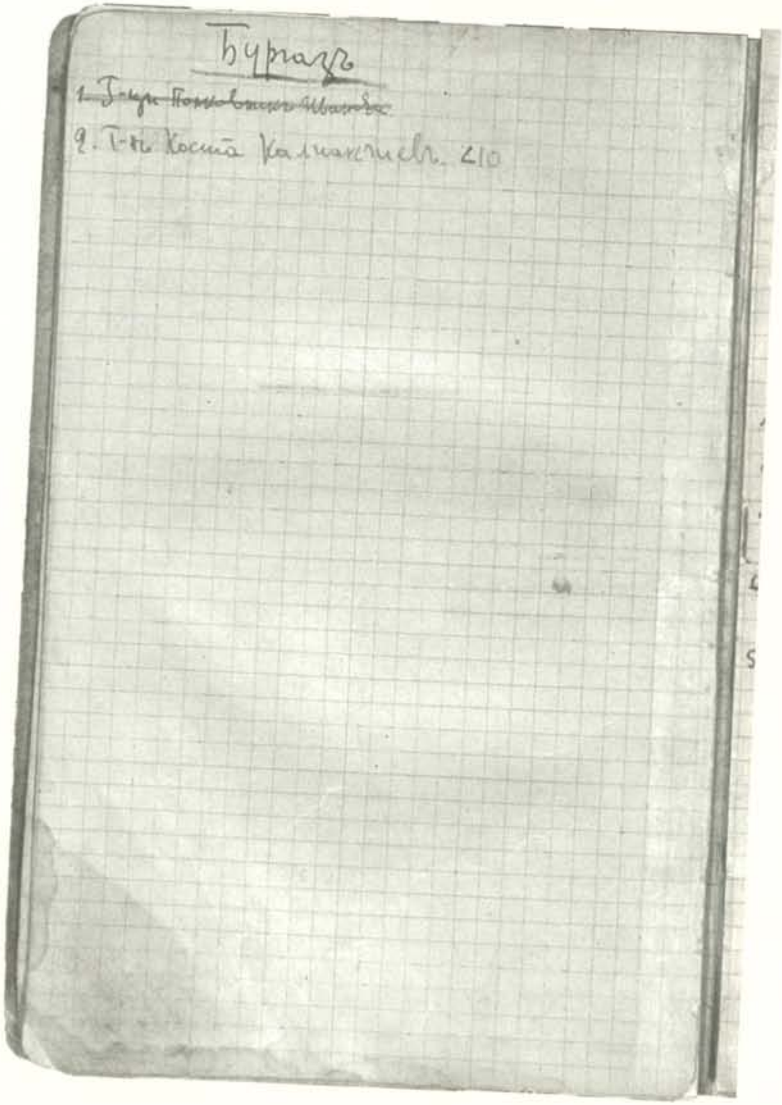

Бургазъ

~~1. Г-жа Полковникъ Шаповъ~~

2. Г-нъ Коста Калпакчиевъ. 210

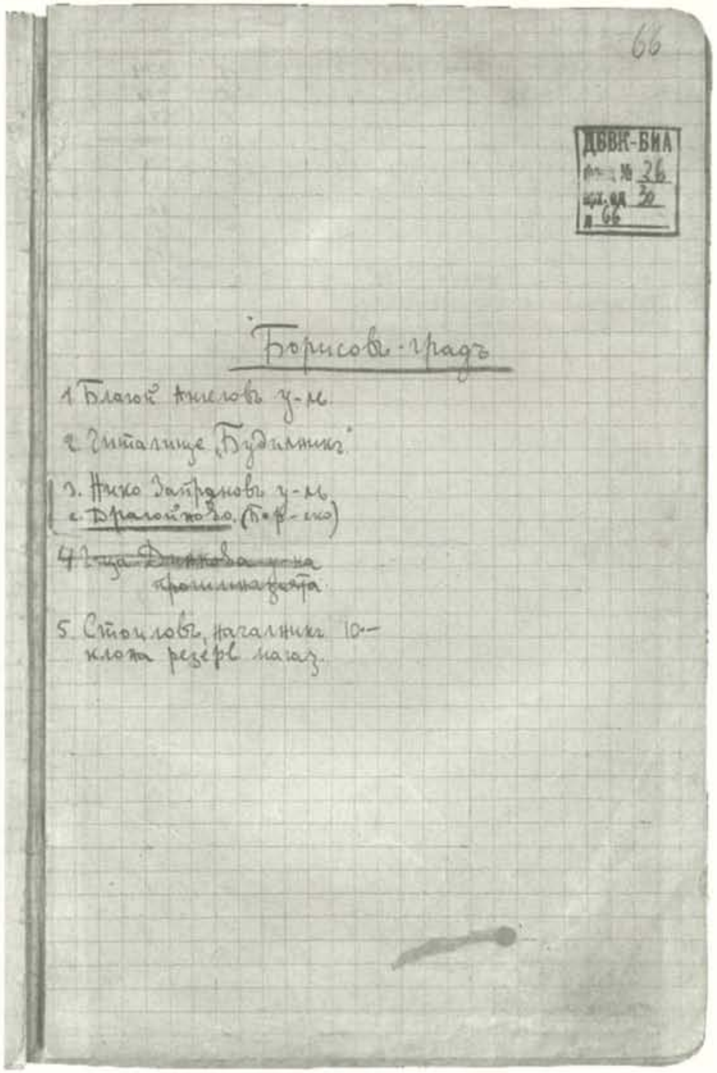

66

ДВВК-БИА
ф-нд № 26
арх. ед. 30
л. 66

Борисовъ-градъ

1. Благой Ангеловъ у-ль.

2. Читалище „Будилникъ“

3. Нико Запряновъ у-ль
с. Драгойново. (П-в-ско)

~~4. Г-ца Дончова у-ка на прогимназията~~

5. Стоиловъ, началникъ 10-
клона резерв магаз.

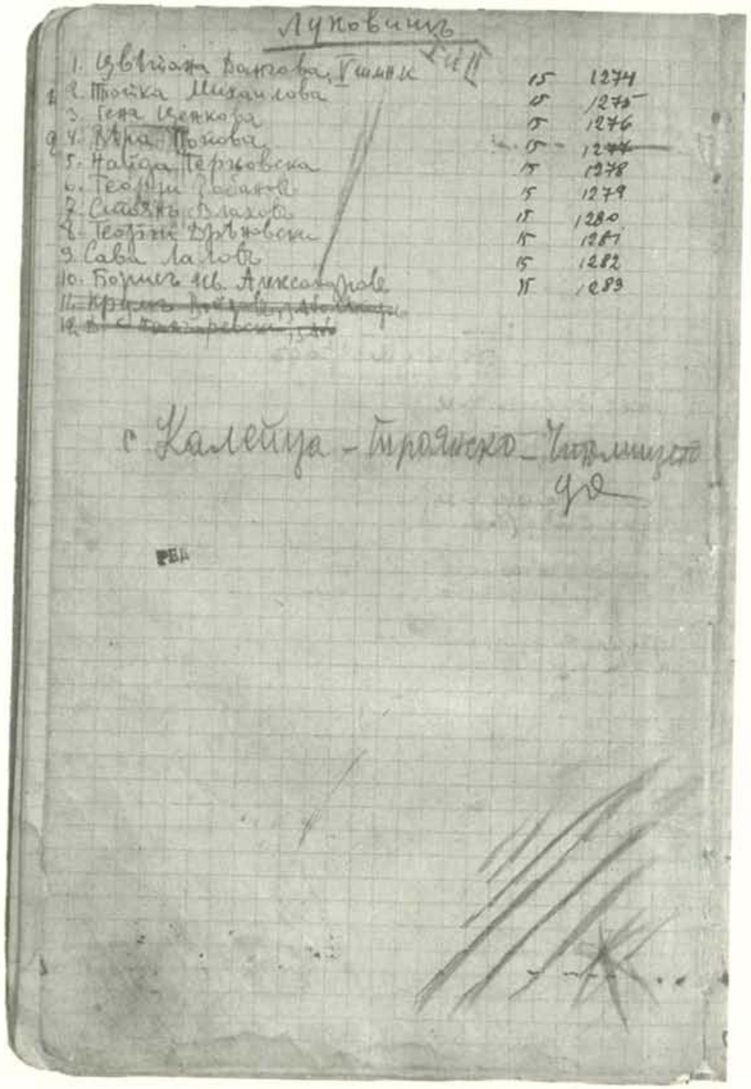

Луковитъ

1. Цвѣтана Банкова, I [illegible]	15	1274
2. Тойка Михайлова	15	1275
3. Гена Цонкова	15	1276
4. Вѣра Попова	15	~~1277~~
5. Найда Перчовска	15	1278
6. Георги Бобанов	15	1279
7. Славянъ Влаховъ	15	1280
8. Георги Държовски	15	1281
9. Сава Лаловъ	15	1282
10. Борисъ Ив. Александровъ	15	1283
11. [illegible]		
12. [illegible]		

с Калейца - Троянско - [illegible]

РБЛ

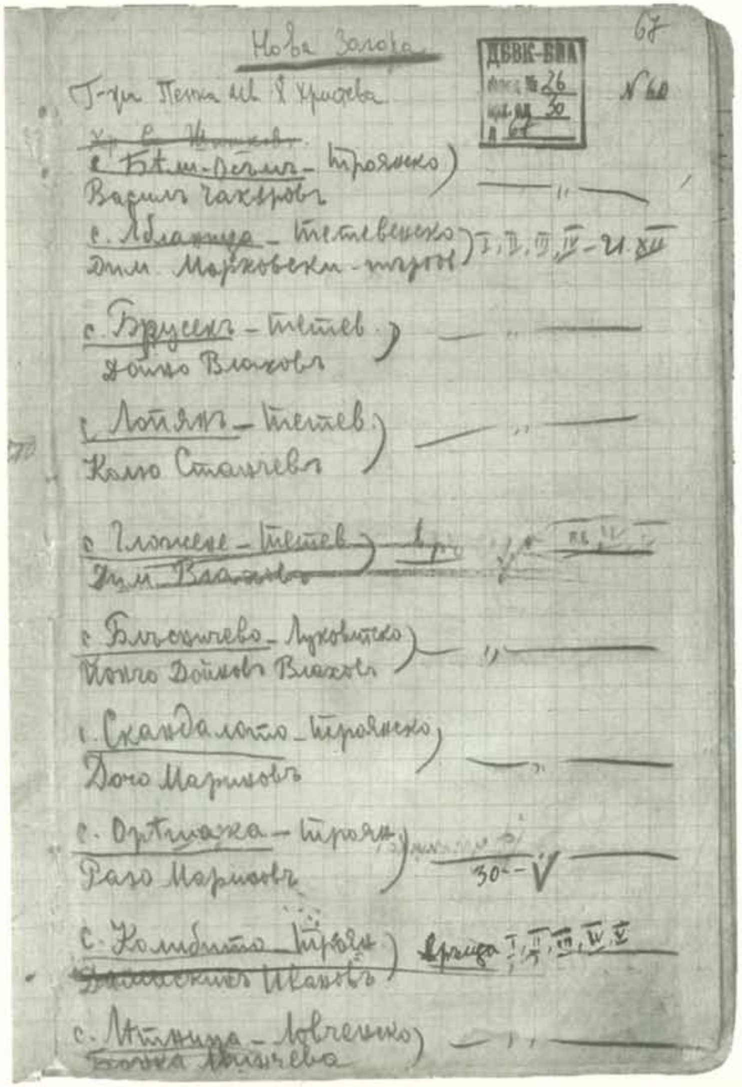

Нова Загора

67

ДБВК-БИА
фонд № 26
арх. ед. 30
л. 67

№ 60

Г-жа Пенка Ив. Я. Христова

[illegible]

с. Бѣли-Осъмъ - Троянско)
Василъ Чакъровъ — " —

с. Абланица - Тетевенско)
Дим. Марковски - игуменъ) I, II, III, IV - 21. XII

с. Брусенъ - Тетев.)
Дойно Влаховъ — " —

с. Лопянъ - Тетев.)
Кольо Станчевъ — " —

~~с. Гложене - Тетев.)~~
~~Дим. Влаховъ~~

с. Бълсочево - Луковитско)
Нончо Дойновъ Влаховъ — " —

с. Скандалото - Троянско)
Дочо Мариновъ — " —

с. Орѣшака - Троян.)
Радо Мариновъ 30 - V —

с. Колибите - Троян.) Бригада I, II, III, IV, V
~~[illegible]~~ Ивановъ

с. Лѣтница - Ловченско) — " —
~~Бойка Минчева~~

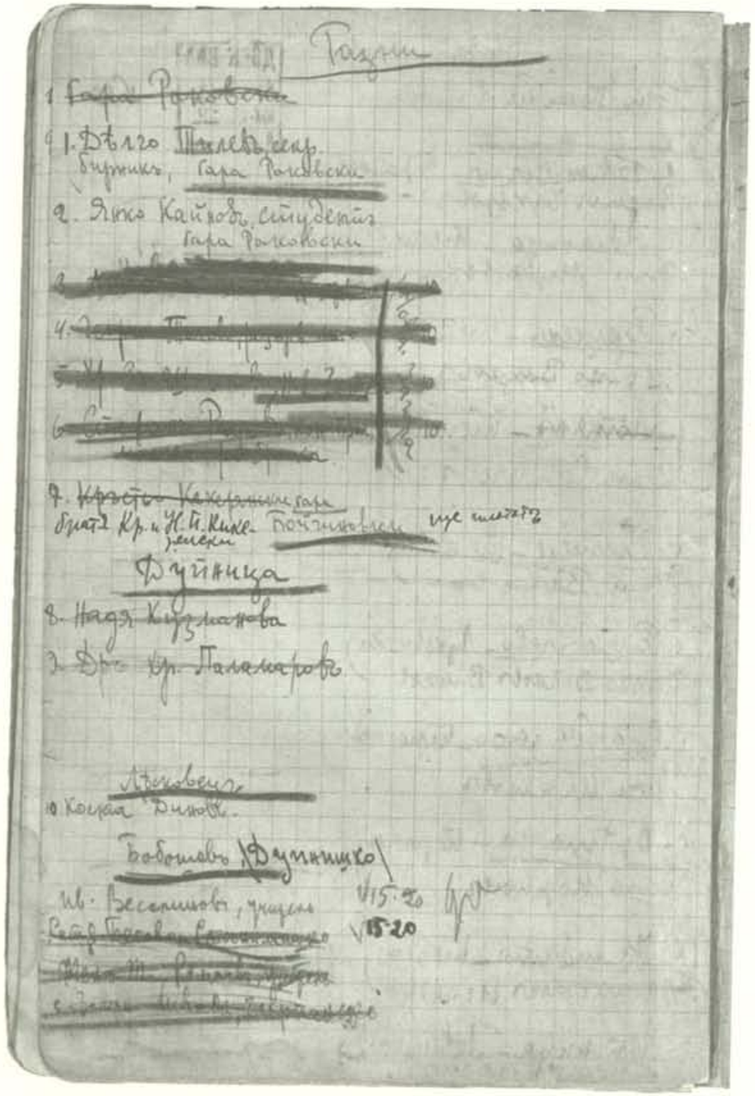

КНИГ И ОД Газени

1 ~~Гара Раковски~~

1. Дѣлчо Тилевъ, секр. бирникъ, Гара Раковски

2. Янко Кайровъ, студентъ Гара Раковски

[redacted]

7. ~~Кръстю Кехерлинъ~~ гара
братя Кр. и Н. П. Кикеремски Бочиновци иде шлехъ

Дуйница

8. ~~Надя Кузманова~~

9. ~~Д-ръ Кр. Паламаровъ~~

Арковецъ

10 Кокана Диновъ.

Бобошевъ (Дупнишко)

Ив. Весениновъ, учитель √15·20 бр
~~Стар. Бегово, [illegible]~~ √15·20
~~Пеню Т. Ромлевъ, учитель~~
~~с. Златна Ливада, Чирпанско~~

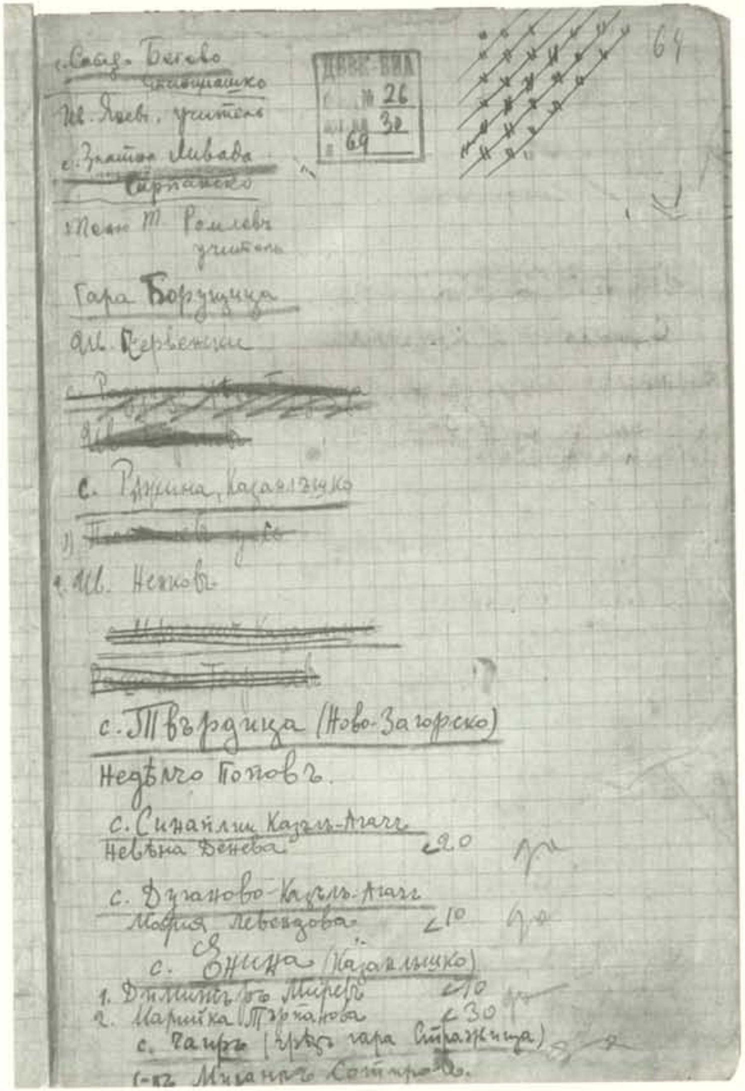

ДВВС-ВИА
№ 26
30
69

64

с. Стар. Бегово [illegible]

Ив. Якевъ, учитель

с. Златна Ливада Чирпанско

Пеню Т. Ромлевъ учитель

Гара Борущица

Ал. Червенски

[redacted]

с. Ръжена, Казанлъшко

1) [illegible]

2. Ив. Нежковъ

[illegible]

с. Твърдица (Ново-Загорско)

Недѣлчо Поповъ.

с. Синапли Казълъ-Агачъ
Невѣна Денева ∠20 бр

с. Дуганово Казълъ-Агачъ
Мария Лебедова ∠10 бр

с. Енина (Казанлъшко)
1. Димитъръ Миревъ ∠10 бр
2. Марийка Тръпанова ∠30
с. Чаиръ (чрезъ гара Стражица)
1-ва Михаилъ Сотировъ.

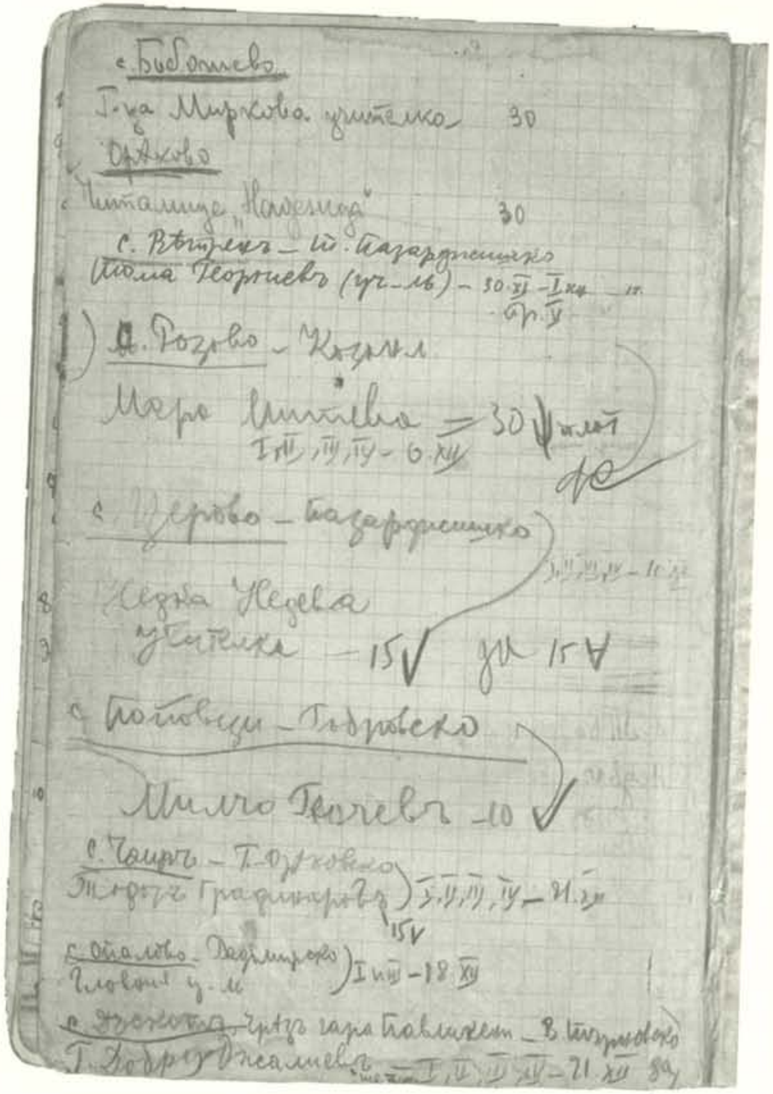

с. Бобошево
Г-жа Миркова учителка 30
Орѣхово
Читалище „Надежда" 30
с. Ветренъ – ок. Пазарджишко
Тома Георгиевъ (уч-ль) – 30.XI – I кн. – [illegible]
– бр. V
с. Розово – Казанл.
Миро Митева – 30 платѝ
I и II, III, IV – 6.XII
с. Церово – Пазарджишко
Недка Недева
учителка – 15 ✓ за 15
с. Поповци – Габровско
Милчо Ганчевъ – 10 ✓
с. Чаиръ – Г.-Орѣховско
Петръ Градинаровъ) I, II, III, IV – 21.XII
15 ✓
с. [illegible] – [illegible]
Главни у-ли) I и III – 18.XII
с. [illegible] презъ гара Павликени – В. Търновско
Г. Добри Джамневъ – I, II, III, XII – 21.XII [illegible]

СЪДЪРЖАНИЕ

Камелия Николова
Гео Милев и театралният авангард 5
Александър Шурбанов
Приближаването на преводача Гео Милев към „Хамлет" 19
Анастасия Цандер
„Огненият змей" – мимическа приказка от Гео Милев....26
Младен Влашки
Театралната дейност на Гео Милев – още няколко контекстуални наблюдения 36
Ружа Маринска
Абонатите на сп. „Везни" – опит за социокултурен анализ 59
Джордж Касабов
Рейчъл Бриджет Еванс 74
Рейчъл Бриджет Еванс-Касабова
Евакуация 77

Абонати на списание „Везни" тетрадка, списък....85

ГЕО МИЛЕВ
НОВИ ИЗСЛЕДВАНИЯ 7

Съставител
РУЖА МАРИНСКА
Редактор
ВИОЛЕТА ЦОНЕВА
Графичен дизайн и корица
ПЛАМЕН ТРАМПОВ
Коректор
ЛЮБИНКА ИВАНОВА
Издателство
„ЗАХАРИЙ СТОЯНОВ“
www.zstoyanov.com
e-mail: office@zstoyanov.com

Формат 16/60/84
Печатни коли 11

Печат
„МИГ ПРИНТ“ ЕООД

Поредният седми том с нови изследвания за духовното наследство на Гео Милев съдържа статии, и научни публикации от: Камелия Николова, Александър Шурбанов, Анастасия Цандер, Младен Влашки, Ружа Маринска, Джордж Касабов, Рейчъл Бриджет Еванс-Касабова.

С този нов том издателствата „Гео Милев“ и „Захарий Стоянов“ продължават плодотворната традиция, започната преди повече от петнадесет години под пряката редакция на Леда Милева всяка година да се преиздават не само оригинални творби на великия Гео Милев, но и сборници с нови изследвания, разкриващи непознати досега страни от изключителното му духовно наследство.

Иван Гранитски

9 лв.

Издателство
„Гео Милев“

9 789543 330201 >